

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 228

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

66. évfolyam
2023. június 29.

Tartalom

I Állásfoglalások, ajánlások és vélemények

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az EGSZB 578. plenáris ülésszaka – tisztújítás, 2023.4.26.–2023.4.27.

2023/C 228/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EGSZB ajánlásai az európai szemeszter alapvető megreformálására vonatkozóan (saját kezdeményezésű vélemény)	1
2023/C 228/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egészséges környezethez való jog az Európai Unióban, különösen az ukrajnai háború összefüggésében (saját kezdeményezésű vélemény) .	10
2023/C 228/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU digitális versenyképességének további fokozása (feltárási vélemény)	17
2023/C 228/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egységes piac 30 éve: hogyan javítható az egységes piac működése? (feltárási vélemény)	22
2023/C 228/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség (feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	28
2023/C 228/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Munkahelyi demokrácia (feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	43
2023/C 228/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás (feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)	58
2023/C 228/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kompetencia- és készségfejlesztés a zöld és digitális kettős átállás összefüggésében (feltárási vélemény a svéd elnökség felkérésére)	64
2023/C 228/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai fogyatékosági kártya (feltárási vélemény az Európai Bizottság felkérésére)	71
2023/C 228/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kezdeményezés a virtuális világokra, például a metaverzumra vonatkozóan (feltárási vélemény az Európai Bizottság felkérésére)	76
2023/C 228/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A hosszú távú, fenntartható közlekedési rendszerre való átállás (feltárási vélemény a svéd elnökség felkérésére)	81

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az EGSZB 578. plenáris ülészaka – tisztújítás, 2023.4.26.–2023.4.27.

2023/C 228/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra a szociális párbeszéd uniós erősítéséről (COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE)); és a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A szociális párbeszéd erősítése az Európai Unióban: a szociális párbeszéd teljes potenciáljának kihasználása a méltányos átállás kezelésében (COM(2023) 40 final)	87
2023/C 228/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak (API) a külső határok ellenőrzésének javítása és megkönnyítése céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, az (EU) 2019/817 rendelet és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról, valamint a 2004/82/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2022) 729 final) és Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, valamint az (EU) 2019/818 rendelet módosításáról (COM(2022) 731 final)	97
2023/C 228/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a gépjárművek és motorok, valamint az ilyen járművek rendszereinek, alkotóelemeinek és önálló műszaki egységeinek a kibocsátásuk és az akkumulátor tartóssága tekintetében történő típusjóváhagyásáról (Euro 7), továbbá a 715/2007/EK rendelet és az 595/2009/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (COM(2022) 586 final – 2022/0365(COD))	103
2023/C 228/15	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről és az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv módosításáról (COM(2022) 732 final – 2022/0426(COD)); és a Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (negyedik jelentés) (COM(2022) 736 final)	108
2023/C 228/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a csomagolásról és a csomagolási hulladékról, az (EU) 2019/1020 rendelet és az (EU) 2019/904 irányelv módosításáról, valamint a 94/62/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD))	114
2023/C 228/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról (COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD))	121
2023/C 228/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a regionális bizottságnak a Régiók Bizottságának – Egy erős és fenntartható uniós algaágazat felé (COM(2022) 592 final) . . .	126
2023/C 228/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra vonatkozó uniós szakpolitikai keret (COM(2022) 682 final)	132
2023/C 228/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Észak-Írországból történő forgalomba hozatalra szánt, emberi felhasználásra szánt gyógyszerekre vonatkozó különös szabályokról (COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD))	141
2023/C 228/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a kiskereskedelmi áruk bizonyos szállítmányainak, az ültetésre szánt növényeknek, a vetőburgonyának, a mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépeknek és bizonyos járműveknek az Egyesült Királyság más részeiből Észak-Írországra történő beléptetésére, valamint bizonyos kedvtelésből tartott állatok Észak-Írországra történő, nem kereskedelmi célú mozgására vonatkozó egyedi szabályokról (COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD))	144
2023/C 228/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai népesség- és lakásstatistikákról, a 862/2007/EK rendelet módosításáról, valamint a 763/2008/EK és az 1260/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD))	148

2023/C 228/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek a digitális korhoz igazodó héaszabályok tekintetében történő módosításáról (COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS)) – Javaslat tanácsi rendeletre a 904/2010/EU rendeletnek a digitális korban szükséges, héával kapcsolatos közigazgatási együttműködési rendszer tekintetében történő módosításáról (COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS))	149
2023/C 228/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a közúti közlekedésbiztonságot veszélyeztető közlekedési jogsértésekre vonatkozó információk határokon átnyúló cseréjének elősegítéséről szóló (EU) 2015/413 irányelv módosításáról (COM(2023) 126 final)	154
2023/C 228/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Bizottsági szolgálati munkadokumentum – Az általános gazdasági érdekű egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó állami támogatási szabályok és az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló <i>de minimis</i> rendelet értékelése (SWD (2022) 388 final)	155

Helyesbítések

2023/C 228/26	Helyesbítés a következőhöz: Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Az innovatív és gyorsan növekvő vállalkozások támogatása (HL C 190., 2019.6.5.)	160
---------------	---	-----

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 578. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA – TISZTÚJÍTÁS, 2023.4.26.–2023.4.27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EGSZB ajánlái az európai szemeszter alapvető megreformálására vonatkozóan**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2023/C 228/01)

Előadók: **Gonçalo LOBO XAVIER****Javier DOZ ORRIT****Luca JAHIER**

Közyűlési határozat:	2022.10.27.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	226/2/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az európai szemeszter – hiányosságai ellenére – fontos szerepet játszott a nemzeti gazdaságpolitikák EU-n belüli összehangolásában. Eljárásai azonban nem tették lehetővé, hogy folyamataiban és ajánlásaiban a polgárok, valamint a tagállamok nemzeti politikai, gazdasági és társadalmi szereplői kielégítő mértékben részt vegyenek. A szervezett civil társadalom európai szemeszterben való részvétele a tagállamok többségében elégtelen szintű és gyenge minőségű. Bár történt javulás a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek kidolgozásáról folytatott konzultációban, ezt nem erősítették meg, sőt, egyes országokban a közelmúltban politikai okokból visszalépések is mutatkoztak a részvétel további támogatására vonatkozó kötelezettségvállalások terén.

1.2. A felülvizsgált uniós gazdasági kormányzási keretre vonatkozó elképzelésekről szóló európai bizottsági közlemény⁽¹⁾, amelyet az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság EGSZB támogat⁽²⁾, rugalmasabb és differenciáltabb költségvetési politikai keretet hoz létre, amely az uniós intézmények és a tagállamok közötti tárgyalásokat és megállapodásokat tesz szükségessé. Ezek sikeréhez elengedhetetlen, hogy a tagállamok magukénak érezzék a folyamatot és a vállalt kötelezettségeket. Ennek eléréséhez meg kell reformálni az európai szemeszter eljárásait és ütemterveit.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok felelősségvállalása csak akkor lehetséges, ha a politikai, gazdasági és társadalmi szereplőket konkrétan és strukturáltan bevonják az európai szemeszter folyamatába. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonásának a felülvizsgált európai szemeszter egyik pillérévé kell válnia, csakúgy mint a nemzeti parlamentek, valamint a helyi és regionális önkormányzatok szerepvállalásának. Az Európai Parlamentnek (EP) olyan szintű hatásköröket kell kapnia, hogy több együtdöntési joga lehessen a gazdaságpolitikai iránymutatások és az európai természetű javaslatok kérdésében.

1.4. Az EGSZB az európai szemeszter megreformálását javasolja, javítva annak átláthatóságát és demokratikus jellegét, fokozva a szervezett civil társadalom bevonását és hatékonyabbá téve a szemeszter működését, összhangban a gazdasági növekedés és a minőségi foglalkoztatás, a társadalmi kohézió és a tagállamok közötti konvergencia célkitűzéseivel, valamint a zöld és digitális átállás felgyorsításával. A meglévő mutatórendszereket felül kell vizsgálni, ki kell egészíteni és összhangba kell hozni egymással, hozzájárulva ezzel az értékelési eljárások javításához.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai szemeszter fő eszközeinek – különösen az országspecifikus ajánlásoknak – hároméves időszakra kell kiterjedniük, éves értékelésekkel és felülvizsgálatokkal. Ez a javaslat összhangban van az Európai Bizottságnak a felülvizsgált uniós gazdasági kormányzási keretről szóló közleményével, és elő fogja segíteni a nemzeti felelősségvállalásnak és a szervezett civil társadalom részvételének a folyamatát.

1.6. Az országspecifikus ajánlásoknak való megfelelés teszi lehetővé az európai szemeszter érvényességének és eredményességének értékelését. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a legmegfelelőbb ösztönzőt az adja, ha végrehajtásukat az uniós költségvetéshez kapcsolják, és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz mintájára a források egy részét onnan kapják.

1.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket strukturált, hivatalos konzultációs eljárás keretében vonják be európai és nemzeti szinten egyaránt, úgy, hogy az a kidolgozási, a döntéshozatali, valamint a végrehajtási, a nyomonkövetési és az értékelési szakaszt is magában foglalja. Az eljárást egy erre létrehozott szerv, vagy egy már létező, jogilag ilyen feladatkörrel felruházott szerv keretében kell lefolytatni. A meglévő nemzeti gazdasági és szociális tanácsoknak szintén érdemi szerepet kell játszaniuk ebben a folyamatban.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a szervezett civil társadalomnak az európai szemeszter különböző szakaszaiba való strukturált és állandó bevonására vonatkozó elveket és általános jellemzőket uniós rendeletben kell meghatározni, szem előtt tartva ugyanakkor, hogy a nemzeti jogalkotók feladata pontosabban meghatározni azokat az eljárásokat és szerveket, amelyek keretében ezt a konzultációt lefolytatják, továbbá érvényesítve a nyitottság, az átláthatóság és a reprezentativitás kritériumait is.

1.9. Az EGSZB szerint ennek a rendeletnek alapvető kritériumokat és elveket kell meghatároznia, többek között a következő kérdésekkel kapcsolatban: ütemtervek (a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és az európai szemeszter ütemterveihez kapcsolódóan), az ülések formalitása, a dokumentumokhoz kellő időben és formában való nyilvános hozzáférés, jegyzőkönyvek, a javaslatok és a kormányzati válaszok nyilvános közzétevése, valamint a megállapodások végrehajtására vonatkozó ütemterv.

1.10. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy el kell mélyíteni az EU költségvetési kapacitásáról és saját forrásairól szóló vitát. Az EGSZB úgy véli, hogy az elkövetkező években az EU előtt álló geopolitikai, gazdasági, társadalmi és környezeti kihívások közös európai javak finanszírozását teszik szükségessé.

2. Bevezetés

2.1. E vélemény célja, hogy az EU gazdasági kormányzásának átláthatóbbá, demokratikusabbá és eredményesebbé tétele, valamint a szervezett civil társadalom eredményesebb bevonása érdekében ösztönözze az európai szemeszter eljárásainak alapvető megreformálására irányuló gondolkodást és javaslatok kidolgozását.

⁽¹⁾ COM(2022) 583 final, Közlemény az uniós gazdasági kormányzási keret reformjára vonatkozó elképzelésekről.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: Közlemény az uniós gazdasági kormányzási keret reformjára vonatkozó elképzelésekről (HL C 146., 2023.4.27., 53.o.).

2.2. Elemzésünk és javaslatunk figyelembe veszik az uniós gazdasági kormányzás tartalmát, a felülvizsgált uniós gazdasági kormányzási keretre vonatkozó elképzeléseket megfogalmazó európai bizottsági közleményt, valamint az e közleményről szóló EGSZB-véleményt és a szervezett civil társadalomnak a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek kidolgozásába és végrehajtásába való bevonásáról szóló (2021-es és 2022-es) EGSZB-állásfoglalásokat ⁽³⁾.

2.3. A fent említett állásfoglalások előkészítéséhez hasonlóan széles körű konzultációt folytattunk a szervezett civil társadalom képviselőivel az „Európai szemeszter” csoport nemzeti delegációin keresztül (a csoport országoként három csoportonként egy) tagból áll). A konzultáció egy kérdőívet és hét országlátogatást (kerekasztalt) foglalt magában. A konzultáció eredményeit a melléklet ⁽⁴⁾, összefoglalásukat a vélemény 5. pontja tartalmazza.

3. Háttér-információk

3.1. A 2008-as válságot követően az európai szemesztert az EU gazdasági kormányzásának eszközeként vezették be. Kezdetben a tagállamok pénzügyi stabilitására összpontosított, majd idővel a gazdasági és költségvetési politikák mellett a foglalkoztatási és szociális kérdésekre is kiterjesztették. Jelenleg a gazdasági, foglalkoztatási, szociális és fiskális politikai koordináció féléves ciklusát takarja, amelyben a tagállamok összehangolják költségvetésüket és gazdaságpolitikájukat az uniós szinten elfogadott célkitűzésekkel és szabályokkal. 2011. évi bevezetése óta egy jól bevált fórummá vált, ahol az uniós tagállamok a közös éves ütemterv szerint megvitatják a költségvetési, gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai kihívásaikat. Nagyobb koordinációra volt szükség a tagállamok között a 2020. évi világjárvány gazdasági és társadalmi következményei, valamint az Oroszországi Föderáció által Ukrajna ellen indokolatlanul és provokáció nélkül indított invázióval kirobbantott háború fényében. Ezért 2021-ben az európai szemesztert a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásának figyelembevételével módosították. A tagállamok beruházási és reformmenetrendjének az elkövetkező években követendő irányát immár a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása fogja meghatározni. Szélesebb hatókörével és többoldalú felügyeletével az európai szemeszter hasznosan kiegészíti a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtását.

3.2. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel ⁽⁵⁾ szóló rendelet ⁽⁶⁾ 18. cikke (4) bekezdésének q) pontja szerint a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek előkészítése és végrehajtása során össze kell foglalni a nemzeti jogi kerettel összhangban lefolytatott konzultációs folyamatot, és röviden ismertetni kell, hogy az érdekelt felek észrevételei hogyan jelennek meg a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben. Az érdekelt felek közé tartoznak a helyi és regionális hatóságok, a szociális partnerek, a civil társadalmi szervezetek, az ifjúsági szervezetek és mások. Ugyanakkor, amint arra az EGSZB a 2022 májusában elfogadott állásfoglalásában rámutatott, a szervezett civil társadalom bevonását eddig általában véve nem tartották kielégítőnek. Ez még akkor is igaz, ha figyelembe vesszük a meglévő konzultációs folyamatok tekintetében az országok között meglévő természetes különbségeket.

3.3. Az európai szemeszter négy fő célkitűzése a következő: 1. a túlzott makrogazdasági egyensúlyhiányok kialakulásának megelőzése az Unióban; 2. a rendezett, fenntartható államháztartás biztosítása (Stabilitási és Növekedési Paktum); 3. a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás és a szociálpolitika előmozdítását célzó strukturális reformok támogatása (Európa 2020, zöld megállapodás, fenntartható fejlődési célok, a szociális jogok európai pillére); valamint 4. a beruházások fellendítése. A Covid19-válságot és a Next Generation EU elfogadását követően most cél a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek nyomán követése is.

3.4. 2022 novemberében az Európai Bizottság közleményt tett közzé, amelyben elképzeléseket fogalmazott meg a megreformált uniós gazdasági kormányzási keretre vonatkozóan ⁽⁷⁾, és javaslatot tett a Stabilitási és Növekedési Paktum referenciaértékeinek (a GDP 3 %-ának megfelelő hiány és a GDP 60 %-ának megfelelő adósságráta) fenntartására, valamint az adósságcsökkentésre vonatkozó, országonként differenciált és a kormányukkal egyeztetett eljárások létrehozására (a középtávú költségvetési pályára vonatkozó nemzeti tervekkel). A felülvizsgált keret egyszerűbb, átláthatóbb és hatékonyabb lenne, nagyobb nemzeti felelősségvállalással és jobb végrehajtással. E felülvizsgált struktúra szerint a leginkább eladósodott tagállamok számára meghatároznának egy négy évre szóló (és további három évvel meghosszabbítható) költségvetési tervet, miközben azok egy konkrét és elfogadott beruházási és reformmenetrendet követnének. Ennek betartását éves szinten értékelnék. Ez a javaslat a „Next Generation EU szellemét” tükrözi. Az ECOFIN Tanács 2023. március 14-i

⁽³⁾ Az EGSZB állásfoglalásai: A szervezett civil társadalom bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe – Mi működik és mi nem? (2021. február) (HL C 155., 2021.4.30., 1. o.); Hogyan javíthatjuk a szervezett civil társadalom bevonását a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekbe? (2022. május) (HL C 323., 2022.8.26., 1. o.).

⁽⁴⁾ Melléklet a következő saját kezdeményezésű véleményhez: Az EGSZB ajánlásai az európai szemeszter alapvető megreformálására vonatkozóan (europa.eu).

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról (HL L 57., 2021.2.18., 17. o.).

⁽⁶⁾ COM(2022) 583 final.

következtetései⁽⁷⁾ szerint a tagállamok álláspontjai számos területen közelítenek egymáshoz, de vannak olyan területek, ahol a felülvizsgált kerettel kapcsolatban további munkára van szükség. E következtetések politikai iránymutatást nyújtanak az Európai Bizottság számára a vonatkozó jogalkotási javaslatok előkészítéséhez. A Tanács például kijelentette, hogy a tagállamoknak szisztematikusan, időben és érdemben be kell vonniuk a szociális partnereket, a civil társadalmat és az egyéb érdekelt feleket az európai szemeszter és a döntéshozatali ciklus valamennyi szakaszába, mivel ez kulcsfontosságú a gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitikai koordináció és a végrehajtás sikere szempontjából. Az Európai Tanács ezt is támogatta a március 23-i ülésén.

3.5. Ezzel a koordinációs eszközzel az EGSZB folyamatosan arra törekedett, hogy fokozza a szervezett civil társadalom részvételét az öt esetlegesen érintő döntések meghozatalában. Ennek célja a civil társadalom demokratikus legitimitásának és az uniós intézményekbe vetett bizalmának erősítése, valamint az előzőekben említett nemzeti tervek és menetrendek hatékonyabb végrehajtásának biztosítása. A konzultációra tehát annak érdekében került sor, hogy meghatározzuk a tagállamok szervezett civil társadalmának ajánlásait, erősítve az e folyamatokban játszott szerepüket. A konzultáció figyelembe vette az európai szemeszterrel kapcsolatos, folyamatban lévő változásokat (a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtását, a REPowerEU-fejezet beépítését és az uniós gazdasági kormányzási keret felülvizsgálatát).

4. A konzultáció során alkalmazott módszertan

4.1. Az ehhez a jelentéshez szükséges adatok és információk összegyűjtésére 2022 decembere és 2023 márciusa között került sor. Összesen 23 ország szolgált információkkal (a kérdőívre adott válaszok és/vagy kerekasztal-beszélgetés formájában)⁽⁸⁾. A konzultációkra a tagok saját ismeretei alapján, valamint szociális partnerek és civil társadalmi szervezetek bevonásával került sor. Egyes országokban gazdasági és szociális tanácsokat vagy hasonló testületeket is megkérdeztek, máshol pedig kormányképviselekkel is konzultáltak.

4.2. Ez a vélemény külső forrásokra is támaszkodik, például agytrösztök kiadványaira, összehasonlító kutatási tanulmányokra és nemzeti vitákra. A kérdőívet ezenkívül kiküldtük néhány európai civil társadalmi szervezetnek, az EGSZB kapcsolattartó csoportja tagjainak és az EGSZB három csoportját képviselő más résztvevőknek is.

5. A konzultáció eredményeivel kapcsolatos észrevételek

I. szakasz: A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekkel kapcsolatos korábbi munkánk nyomon követése

5.1. 1. kérdés – A szervezett civil társadalom helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásába való bevonásának jelenlegi állása

Általában véve nem történt jelentős változás. A legfőbb akadályt a kormányok politikai akaratának hiánya, a nyomon követés szisztematikusan és egységes megközelítésének hiánya, valamint a tájékoztatásra és a párbeszédre vonatkozó állandó és hivatalos eljárások és struktúrák hiánya jelenti. A szervezett civil társadalom javasolja egy, az európai szemeszterrel foglalkozó, minden nemzeti információt tartalmazó központi platform létrehozását, valamint szabványosított konzultációs és nyomonkövetési mechanizmusok létrehozását, amelyben aktívabb szerephez jutnak a nemzeti gazdasági és szociális tanácsok (és az azokkal egyenértékű szervek).

II. szakasz: A szervezett civil társadalom véleménye az európai szemeszterről

2. kérdés – A szervezett civil társadalommal az európai szemeszter keretében folytatott konzultáció.

Az európai szemeszter keretében a szervezett civil társadalommal folytatott konzultációt általában elégtelennek és/vagy eredménytelennek, a javaslatok alacsony elfogadottsági aránya mellett formalitásnak tekintik. A megkérdezett nemzeti érdekelt felek meghatározott és rendszeres konzultációs ciklust javasolnak, a dokumentációhoz való jobb hozzáféréssel és nagyobb átláthatósággal, az eredmények közzétételével, a szemeszter ciklusával összhangban lévő menetrenddel, valamint a folyamat nyilvánosság számára való láthatóságával.

5.2. 3. kérdés – Az európai szemeszter hatékonysága és legitimitása a gazdaság- és költségvetés-politikai koordináció eszközeként

A szervezett civil társadalom képviselőinek többsége pozitívan értékeli az európai szemeszter szerepét a gazdaság- és foglalkoztatáspolitikák összehangolásában, bár az említett hiányosságok korlátozzák a folyamat hatékonyságát és legitimitását; úgy vélik, hogy a folyamat interaktivitását akadályozzák az adminisztratív terhek, valamint a strukturált és egységes konzultációs módszer hiánya. Bírálják továbbá az országspecifikus ajánlások alacsony teljesítési arányát, valamint

⁽⁷⁾ 2023. évi európai szemeszter – A Tanács Főtitkárságának összefoglaló jelentése (2023. március 20.).

⁽⁸⁾ AT, BE, BG, CZ, DK, IE, IT, EL, ES, FI, FR, HR, CY, LT, LU, HU, MT, NL, PL, RO, SI, SK és SE.

azt, hogy a szociális jogok európai pillérét és a szociális mutatókat csak kismértékben veszik figyelembe az értékelési mechanizmusokban. A válaszadók többsége szerint az európai szemeszter reformja során prioritásként kell kezelni a közép- és hosszú távú célkitűzéseket.

5.3. 4. kérdés – Országspecifikus ajánlások

A válaszadók többsége úgy véli, hogy az országspecifikus ajánlások összhangban vannak a közép- és hosszú távú kihívásokkal, azonban túl általánosak, vagy a költségvetési fenntarthatóságra összpontosítanak, figyelmen kívül hagyva az olyan kérdéseket, mint az egészségügy, az oktatás és a társadalmi befogadás, és csak részben tükrözik a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek érdekeit. Az országspecifikus ajánlásoknak való jobb megfeleléshez fontos, hogy az ajánlások jobban igazodjanak a kormányzat és a polgárok prioritásaihoz, emellett szükség van átláthatóbb és részvételen alapuló nyomkövetési és értékelési mechanizmusokra, valamint hatékonyabb ösztönző- és szankciórendszerre is.

5.4. 5. kérdés – Az európai szemeszter elsőként megerősítendő pillére(i)

A világvárvány kihangsúlyozta a strukturális reformok és a növekedés kiemelt fontosságát. A strukturális reformok előmozdítják a gazdaság rezilienciáját, és beruházásokat igényelnek, ami az európai szemeszter második prioritása. A beruházásoknak támogatniuk kell a gazdasági fejlődést és a társadalmi kohéziót. A szociális párbeszéd megerősítését és a szervezett civil társadalom európai szemeszterben való részvételét európai jogalkotási aktussal kell garantálni. Az államháztartás alapvető fenntarthatósága nem lehet érv a gazdasági és társadalmi felzárkózást elősegítő beruházásokkal szemben.

5.5. 7. kérdés – Európai strukturális és beruházási alapok (esb-alapok)

A válaszadók többsége úgy véli, hogy erősíteni kell az esb-alapok és az országspecifikus ajánlások végrehajtása közötti kapcsolatot, és az hogy ajánlások végrehajtására vonatkozó ütemterv kidolgozása érdekében meg kell erősíteni az európai szemeszter és az esb-alapok irányításáért felelős nemzeti szervek közötti politikai és társadalmi párbeszédet és szinergiákat. A kedvezőtlenebb helyzetű régiók fejlődésének támogatása érdekében elő kell mozdítani a nemzeti célkitűzéseket, politikákat és erőforrások nagyobb fokú integrációját és konvergenciáját, az alapok és az európai politikák jobb összekapcsolását, valamint a források jobb felhasználását.

III. szakasz: A szervezett civil társadalom véleménye az európai gazdasági kormányzásról

5.6. 6. kérdés – Az európai gazdasági kormányzás javítása érdekében megerősítendő szempontok

A válaszadók az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot tekintik az európai gazdasági kormányzás javítása szempontjából legfontosabb elemeknek. Fontos biztosítani, hogy valamennyi érdekelt fél hozzáférjen a gazdaságpolitikai ajánlásokra és azok végrehajtására vonatkozó információkhoz, egyértelmű makrogazdasági mutatókat, küszöbértékeket és célokat kell meghatározni annak érdekében, hogy az uniós gazdasági kormányzási keret és az európai szemeszter részletesebb, célzottabb és kézzelfoghatóbb legyen. Azt is többen kifejtették, hogy fokozni kell az Európai Parlament, a nemzeti parlamentek, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonását annak biztosítása érdekében, hogy a gazdaságpolitikák az érdekelt felek széles körének igényeit és aggályait tükrözzék.

6. Általános megjegyzések

Az uniós gazdasági kormányzási keret felülvizsgálata

6.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a gazdasági kormányzás reformjára vonatkozó javaslatait⁽⁹⁾, és kéri a kapcsolódó jogalkotási eszközök mielőbbi elfogadását, hogy azok 2024-ben hatályba léphessenek, amikor a Stabilitási és Növekedési Paktum általános mentesítési rendelkezése is megszűnik.

6.2. Az Európai Bizottság közleményében szereplő változások – különösen azok, amelyek a differenciálás és a rugalmasság elve alapján a tagállamok államadósság-szintjének csökkentésére irányulnak⁽¹⁰⁾ – szükségszerűen maguk után vonják az európai szemeszter eljárásainak megváltozását. Az EGSZB úgy véli, hogy a társadalom egészének szilárd demokratikus képviselete érdekében a nemzeti politikai, gazdasági és társadalmi szereplők nagyobb mértékű bevonásának is elkerülhetetlen következménynek kell lennie. A gazdaságpolitika e fontos területén megfelelően figyelembe kell venni az – elsősorban a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek által képviselt – eltérő nézeteket és érdekeket. Az Európai Bizottság hangsúlyozza a nemzeti felelősségvállalás fontosságát. Ebben az összefüggésben alapvetően fontos, hogy a központi nemzeti költségvetési pályára vonatkozó tervek a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében tett lépésekre építsenek és megerősítsék azokat, például a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel⁽¹¹⁾ szóló rendelet 18. cikke (4) bekezdésének q) pontjához hasonló cikk beillesztésével, amely kötelezettséget teremt annak jobb ellenőrzésére, hogy a tagállamok milyen módon konzultálnak a szervezett civil társadalommal, illetve hogyan építik be a tervekbe annak igényeit.

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: Közlemény az uniós gazdasági kormányzási keret reformjára vonatkozó elképzelésekről (HL C 146., 2023.4.27., 53.o.).

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB a fent említett vélemény 3.6. és 3.7. pontjában javaslatot tett ilyen rugalmasságra.

Mindenképpen meg kell ismerni a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek véleményét az e tervekben javasolt reformokról és beruházásokról, valamint azok végrehajtásáról.

6.3. Az Európai Bizottság a közelmúltban tette közzé „A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv: a nulla nettó kibocsátás kora” című közleményt ⁽¹¹⁾. Ez összefogja a zöld megállapodás célkitűzéseinek való megfelelés igényét, az európai stratégiai ipari autonómia koncepciójának megvalósítását, valamint azt, hogy az Egyesült Államok kormánya által támogatott, az infláció csökkentéséről szóló jogszabály következményeire tekintettel az európai környezetbarát ipar versenyképességének megerősítését célzó intézkedésekre van szükség. A zöld megállapodáshoz kapcsolódó ipari terv egyik javaslata az Európai Szuverenitási Alap létrehozása a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret félidős felülvizsgálatával összefüggésben, amelynek célja a zöld és digitális átállás területén a leginnovatívabb technológiákba való beruházás, „ezáltal védve a kohéziót és az egységes piacot az állami támogatások egyenlőtlen elérhetőségéből fakadó kockázatokkal szemben” ⁽¹²⁾.

6.4. Az EU gazdasági kormányzásáról folytatott politikai és tudományos vita olyan kérdéseket foglal magában, mint az állandó központi uniós fiskális eszközrendszer kiépítése, valamint az EU saját forrásainak szintje és típusa. E véleménynek nem célja, hogy észrevételeket fűzzön ezekhez a kérdésekhez. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós intézményeknek sürgősen és behatóan mérlegelniük kell ezeket a kérdéseket és a monetáris, fiskális és költségvetési politikák további integrációjának modelljeit. Úgy véljük azonban, hogy az EGSZB az európai szervezett civil társadalom többségének véleményét képviseli azon kijelentésével, hogy a közös európai megoldások keresése és a közös európai javak létrehozása elengedhetetlen az EU és tagállamai előtt álló geopolitikai, gazdasági, környezeti és társadalmi kihívások kezeléséhez, valamint a termelékenyebb, versenyképesebb, környezeti és társadalmi szempontból fenntartható gazdasági modellhez vezető zöld és digitális átalakulás sikeres végrehajtásához. Az EGSZB véleménye szerint az EU, illetve az USA és Kína közötti technológiai szakadék áthidalásához és az értékláncok megerősítéséhez közös európai iparpolitikára van szükség. Az uniós intézmények által szorgalmazott stratégiai autonómia a kül- és védelempolitikától az ipari, technológiai, kereskedelmi, egészségügyi, készségfejlesztési, valamint kutatási és fejlesztési politikákig terjedő területeken közös európai megoldásokat és közös európai javakat követel meg. Többre van szükségünk az egyes tagállamok fiskális eszközrendszerén alapuló nemzeti megoldásoknál, amelyek komolyan befolyásolhatják az EU egyik legnagyobb vívmánya, az egységes piac megfelelő működését.

6.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a közös európai javak megfelelő finanszírozása érdekében először a meglévő pénzügyi források megfelelő, hatékony és eredményes felhasználására kell törekednünk, és minél jobban ki kell használnunk az EU rendelkezésére álló köz-, illetve köz-magán beruházási és -finanszírozási eszközöket. Ennek érdekében az EGSZB – szigorú értékelési és nyomonkövetési rendszerek alkalmazása mellett – maximális rugalmasságot szorgalmaz a programok végrehajtása, valamint a köztük lévő szinergiák és forrásátcsoportosítás terén. A civil társadalom részvétele átláthatóbbá és hatékonyabbá teheti ezt a folyamatot.

6.6. A fentiek ellenére a beruházási igények nagyságrendje – a közös javak és a tagállamok által megvalósítandó beruházások támogatása tekintetében – további finanszírozást igényel. Emellett meg kell teremteni a feltételeket a megfelelő magánberuházások, valamint a hosszú távon legmegfelelőbb szabályozási keret biztosításához. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekről szóló, a zöld megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez és az energetikai átállás felgyorsításához kapcsolódó, fent említett állásfoglalásban (2022) az EGSZB ezt az álláspontot képviselte. Tisztában kell lennünk azzal, hogy az ezirányú előrelépés szükséges feltétele mindenekelőtt a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek sikeres végrehajtása.

6.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a jó gazdasági és költségvetési kormányzásnak minél hamarabb meg kell oldania az EU saját bevételi rendszerének kérdését, eleget téve a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretben és a Next Generation EU-ban meghatározott kötelezettségvállalásoknak, és lefektetve az európai költségvetés hosszú távú megerősítésének alapjait.

Az európai szemeszter és eljárásai

6.8. Az európai szemeszter – hiányosságai ellenére – fontos szerepet játszik a nemzeti gazdaságpolitikák összehangolásában. Eljárásai azonban nem teszik kielégítő mértékben lehetővé, hogy a polgárok, valamint a tagállamok politikai, gazdasági és társadalmi szereplői egyértelműen és rendszeresen részt vegyenek a folyamataiban és az ajánlásaiban. A jelen évszázad nagy gazdasági válsága idején az európai szemeszter volt az egyértelműen prociklikus politikák transzmissziós csatornája, amely természetesen a szemeszter irányításának alapjául szolgáló politikai gazdaságtani elvekből eredt. Az uniós intézmények által a Covid19-válságra adott, igen eltérő válaszingtezkedésekben a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szembe fordított eljárási eljárásai váltották fel az európai szemeszter eljárásait. Ez a rendelet az általa nyújtott támogatások és hitelek jelentette pozitív ösztönzéssel a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveken keresztül kialakította a beruházások és a strukturális reformok előzetes tervezésének egyfajta modelljét. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz lejárta után már nem lehet visszatérni a szemeszteren alapuló korábbi modellhez. Ezért van szükség az EGSZB által javasolt reformra.

⁽¹¹⁾ COM(2023) 62 final.

⁽¹²⁾ Az EGSZB 2023. január 24-i plenáris ülésén Margrethe Vestager, az Európai Bizottság ügyvezető alelnöke arról számolt be, hogy a világjárvány kezdete óta a tagállamok által a vállalkozások számára elkülönített 677 milliárd EUR 50 %-át Németország, 25 %-át pedig Franciaország különítette el.

6.9. A szervezett civil társadalom által az európai szemeszter és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz működésével kapcsolatban megnevezett problémák természetük és intenzitásuk tekintetében természetesen tagállamonként eltérőek. A legtöbb esetben különösen a következő szempontokat bírálták:

- az érdekelt felekkel és a társadalommal folytatott kommunikáció minősége és átláthatósága nem megfelelő,
- a szociális partnerek és a szervezett civil társadalom részvétele ritkán olyan minőségű, amely lehetővé tenné hasznosságuk elismerését,
- szűk időkeret áll rendelkezésre ahhoz, hogy az európai szemeszter keretében konzultáljanak a szervezett civil társadalommal, ami megnehezíti mind az összes nemzeti politikai, gazdasági és társadalmi szereplő bevonását, mind pedig a nemzeti reformprogramokban és az országspecifikus ajánlásokban foglalt iránymutatásoknak való megfelelést,
- a nemzeti reformprogramok és az országspecifikus ajánlások célkitűzései és reformjavaslatok sok esetben nem eléggé strukturáltak, társadalmi tartalmuk pedig nem megfelelő,
- az országspecifikus ajánlásoknak való megfelelés szintje számos országban nem kielégítő, a szankciós mechanizmus pedig eredménytelennek bizonyult.

6.10. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz eljárásai néhány tekintetben javítottak a helyzeten. Bár a féldős értékelés még mindig előttünk áll⁽¹³⁾, a fent említett két EGSZB-állásfoglalás és a jelen vélemény kapcsán folytatott konzultációk a szükséges reformok jelentős mértékű végrehajtását jelzik. Ez kétségtelenül kapcsolódik ahhoz, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz forrásaiból való részesedés pozitív ösztönzést jelent. A beruházások végrehajtási szintje azonban elmaradást mutat. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásának korai szakaszában javult a szervezett civil társadalom részvételének szintje az előkészítési szakaszban elért szinthez és a szemeszter szokásos szintjéhez képest. 2022-ben azonban nem történt javulás, sőt egyes országokban a politikai változások miatt komoly visszalépésekre derült fény.

6.11. A gazdasági kormányzási keret Európai Bizottság által javasolt reformja egyértelműen szükségessé teszi az európai szemeszter kiigazítását. A felülvizsgált közös költségvetés-politikai keret rugalmasabb és differenciáltabb keretet nyújt majd, amely magában foglalja az uniós intézmények és a tagállamok közötti tárgyalásokat és megállapodásokat, emellett változásokat fog eredményezni az európai szemeszter menetrendjében és eljárásaiban. Ahhoz, hogy az európai szemeszter hatékony és sikeres maradjon, elő kell segítenie, hogy a tagállamok magukénak érezzék a folyamatot és a vállalt kötelezettségeket, ami csak a politikai, gazdasági és társadalmi szereplők szélesebb körű bevonásával érhető el. Az EGSZB szerint ezért a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonásának a felülvizsgált európai szemeszter egyik pillérének kell lennie, és a nemzeti parlamentek, valamint a helyi és regionális önkormányzatok bevonása is alapvető fontosságú.

6.12. Az EGSZB már szorgalmazta, hogy európai jogalkotási aktus szabályozza a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek európai szemeszterbe történő bevonását. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szülő rendelet 18. cikke (4) bekezdésének q) pontja az EGSZB által szorgalmazott szabály kezdetleges formájának tekinthető. Javasoljuk, hogy a rendeletben határozzák meg a civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultációk alapelveit és jellemzőit. Ily módon a rendelet tiszteletben tartaná a társadalmi részvétel nemzeti hagyományait és eljárásait, ugyanakkor előírná, hogy azt az európai szabályozásban meghatározott alapelveknek és jellemzőknek megfelelően kell végrehajtani.

6.13. Az Európai Bizottság bejelentette, hogy hamarosan közleményt tesz közzé a szociális párbeszéd erősítéséről, valamint ajánlást a nemzeti szintű szociális párbeszéd szerepéről. Az EGSZB úgy véli, hogy amennyiben ez a kezdeményezés jogszabály elfogadását eredményezi, úgy annak ki kell egészítenie az EGSZB által szorgalmazott rendeletet.

7. Az európai szemeszter reformjára irányuló javaslatok

7.1. Az EGSZB az európai szemeszter reformját javasolja a következő elvek, értékek és tendenciák megerősítése érdekében: átláthatóság, demokrácia, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonása, hatékony működés, valamint a gazdaságok és a minőségi foglalkoztatás növekedése, hozzájárulás a társadalmi kohézióhoz és a tagállamok közötti konvergenciához, valamint az uniós gazdaság zöld és digitális átállásának kiteljesítése.

7.2. E célból a meglévő – gazdasági és foglalkoztatási, szociális és környezetvédelmi – mutatókat meg kell újítani, ki kell egészíteni és összhangba kell hozni egymással az értékelési eljárások megerősítése érdekében, amelyekbe a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket is be kell vonni.

⁽¹³⁾ Az EGSZB értékelő jelentése: A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz féldős értékelése (elfogadására 2023 szeptemberében kerül sor).

7.3. Az EGSZB olyan európai szemesztert szorgalmaz, amely minden esetben figyelembe veszi a gazdasági döntések szociális dimenzióját, amikor összehangolja az uniós gazdaságokat, és javaslatokat fogalmaz meg azok fenntartható növekedésének ösztönzésére. A szemeszter által támogatott intézkedéseknek prioritásként kell kezelniük mind az innovációs kapacitást és a termelékenységnövekedést, mind pedig az európai gazdaság zöld és digitális átalakulása során az igazságos átmenet megvalósítását, valamint a szociális jogok európai pillérének végrehajtását. Ezt a gyümölcsöző egyensúlyt a legutóbbi két éves fenntartható növekedési jelentésben az EU „versenyképes fenntarthatóságaként” határozták meg, melyet az EGSZB teljes mértékben támogatott.

7.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai szemeszter fő eszközeinek – az éves fenntartható növekedési stratégiának, a nemzeti reformprogramoknak és az országspecifikus ajánlásoknak – hároméves időtartamra kell szólniuk, éves értékelésekkel és felülvizsgálatokkal. Ez lehetővé tenné a politikai, gazdasági és társadalmi szereplők részvételi folyamatának javítását is, növelné a nemzeti felelősségvállalást és előmozdítaná ezen eszközök jobb végrehajtását.

7.5. Az országspecifikus ajánlásoknak az EGSZB által javasolt középtávú betartása segíteni fog az európai szemeszter érvényességének és hatékonyságának értékelésében. Az e vélemény keretében folytatott konzultáció során külön kikérték a szervezett civil társadalom véleményét a meg nem felelés esetén alkalmazandó szankciók értékéről és a szankciók leghatékonyabb típusairól. Az EGSZB úgy véli, hogy a legmegfelelőbb megközelítés az, ha ösztönzőket nyújtanak a nemzeti kötelezettségvállalások teljesítése érdekében, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz modelljéhez hasonlóan összekapcsolva azokat az uniós költségvetéssel és bizonyos források tagállamok részére történő kifizetésével. Ahhoz, hogy ezek a kötelezettségvállalások kiegyensúlyozottak legyenek és összhangban álljanak a gazdasági kormányzás valamennyi pillérével, elengedhetetlen, hogy a nemzeti felelősségvállalás folyamata demokratikus legyen, és abban a politikai és társadalmi szereplők is szerephez jussanak.

7.6. A demokratikusabb európai szemeszter azt jelenti, hogy az európai és nemzeti demokratikus politikai testületek részt vehetnek az eljárásaiban, valamint egyes döntéseinek meghozatalában. E testületek alatt az EP-t és a nemzeti parlamenteket, valamint a helyi és regionális politikai intézményeket értjük. Véleményünknek nem célja, hogy konkrét eljárásokat vagy hatásköröket javasoljon. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a szemeszter ajánlásaival és intézkedéseivel kapcsolatos nemzeti felelősségvállalás folyamata – amelyre az ajánlások és az intézkedések hatékonysága érdekében nagy szükség van – megköveteli, hogy ezek a nemzeti intézmények fontos szerepet játszanak mind a tervek és ajánlások kidolgozásában, mind pedig azok értékelésében. Hasonlóképpen az EP-nek is olyan szintű hatásköröket kell kapnia, hogy együttdöntési joga legyen az átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások és az európai természetű javaslatok kérdésében.

7.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy a szociális partnereket és a reprezentatív civil társadalmi szervezeteket európai és nemzeti szinten egyaránt strukturált, hivatalos konzultációs eljárás keretében vonják be. A részvételt az iránymutatások, az ajánlások és az intézkedések kidolgozása, valamint a végrehajtás és az értékelés szakaszaiban egyaránt biztosítani kell. Szükség van egy konkrét – lehetőség szerint már meglévő – testületre, amelynek hivatalos és jogszabályban rögzített feladata az európai szemeszterrel kapcsolatos konzultáció és a civil társadalom bevonása a szemeszter értékelésébe. A nemzeti gazdasági és szociális tanácsok számos országban fontos szerepet játszhatnak a szemeszterrel kapcsolatos konzultációban és értékelésben. Ez azonban továbbra is az egyes országok hatáskörébe tartozik, az egyes tagállamok hagyományainak és jogszabályainak megfelelően. Jelenleg az egyes országok döntenek arról is, hogy a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket ugyanazon eljárás és szerv, vagy külön folyamatok keretében vonják-e be.

7.8. Az EGSZB úgy véli, hogy a szociális partnereknek és a civil társadalmi szervezeteknek az európai szemeszter különböző szakaszaiban való részvételét egy olyan uniós rendelet révén kellene meghatározni, amely lefekteti a tiszteletben tartandó értékeket, elveket és fő jellemzőket, az ezek végrehajtásával kapcsolatos eljárások és a felelős szervek kijelölését pedig a nemzeti jogalkotásra hagyja. Az EGSZB úgy véli, hogy egy valódi nemzeti szintű hivatalos konzultációs folyamat fő követelményei – amelyeket egy ilyen rendeletnek tartalmaznia kell – a következők:

- A folyamatnak állandónak és strukturálnak kell lennie, az előírásokat a nemzeti jogszabályoknak kell szabályozniuk. Azon tagállamok esetében, amelyek már rendelkeznek ilyen jogszabályokkal, ezeket az uniós rendelet rendelkezéseivel összhangban felül kell vizsgálni és naprakésszé kell tenni.
- Nem egyszeri, meghatározott időszakra vagy évre korlátozódó eljárásra van szükség; a folyamatnak az összes szakaszra kiterjedő, megfelelő struktúrákkal és módszerekkel rendelkező, állandó konzultációs és információcsere-mechanizmuson kell alapulnia. A konzultációs folyamatról szóló rendszeres jelentéseket évente közzé kell tenni, továbbítani kell az Európai Bizottságnak és a nemzeti parlamenteknek, és az egyes tagállamokban a szervezett civil társadalom és a nyilvánosság rendelkezésére kell bocsátani.
- Az eljárásoknak meg kell felelniük a nyitottság, az átláthatóság és a reprezentativitás kritériumainak. Az információkhoz való nyílt hozzáférésnek ki kell terjednie a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközhöz és az európai szemeszterhez kapcsolódó valamennyi dokumentumra és statisztikára, beleértve a beruházási projektekre vonatkozó kulcsfontosságú adatokat, valamint a gazdasági, társadalmi és környezeti eredménytáblák eredményeit is. Az összes információt megfelelően strukturált módon tartalmazó internetes portálok használatát valamennyi tagállamra ki kell terjeszteni.

- Az egyes tagállamoknak meg kell határozniuk azon szerv vagy szervek típusát, amely(ek)en keresztül a részvételi folyamatot végrehajtják, valamint azokat a jellemzőket, amelyekkel biztosítani kell tagjaik reprezentativitását és azt, hogy a politika ne avatkozzon bele a kinevezésükbe. A szervezett civil társadalommal való konzultációra mind az európai szemeszter kulcsfontosságú dokumentumainak – az éves fenntartható növekedési jelentésnek, a közös foglalkoztatási jelentésnek és a foglalkoztatási iránymutatásoknak, a nemzeti reformprogramoknak, az országspecifikus ajánlásoknak stb. – kidolgozási szakaszában, mind pedig a végrehajtási és az értékelési szakaszban sort kell keríteni. A szervezett civil társadalom bevonását ki kell terjeszteni azokra a reformfolyamatokra is, amelyek az országspecifikus ajánlásokból és a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárásból, illetve a felülvizsgált uniós gazdaságirányítási modellből erednek.
- A konzultációs folyamat ütemtervének uniós szinten kellően homogénnek kell lennie ahhoz, hogy lehetővé tegyen egy közös folyamat felé való közeledést, és biztosítsa az összhangot a már meglévő, illetve a Helyreállítási és Rezilienciáépítési Eszköznek a szemeszterbe való integrálásához igazított ütemtervekkel.
- Az üléseket megfelelő időben és formában hívják össze, a szükséges dokumentumokat és információkat pedig megküldik a meghívott szociális partnereknek és civil társadalmi szervezeteknek, elegendő időt hagyva arra, hogy a szervezett civil társadalom képviselői tanulmányozzák azokat. Az ülésekről jegyzőkönyv készül, amely tartalmazza a szervezett civil társadalom képviselőinek javaslatait.
- A nemzeti kormányoknak és az Európai Bizottságnak időben válaszolniuk kell a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek javaslataira. A javaslatokat és az indokálással ellátott válaszokat be kell építeni az európai szemeszter különböző szakaszaiban kidolgozandó munkadokumentumokba, melyeknek az elfogadott javaslatok végrehajtására vonatkozó ütemtervet is tartalmazniuk kell.
- A szervezett civil társadalom képviselői szervezeteinek küldöttei és hivatalos strukturált konzultációk révén történő részvétele kiegészíthető, de soha nem váltható fel online, nyílt vagy félig nyitott konzultációval.

7.9. Az EGSZB úgy véli, hogy hasonló kritériumokat kellene alkalmazni a szociális párbeszéd és a civil társadalmi párbeszéd eljárásai, valamint az azokat európai szinten támogató szervek esetében is. Az eltérő hatály, tartalom és határidők miatt nyilvánvalóan szükség lenne néhány kiigazításra.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egészséges környezethez való jog az Európai Unióban, különösen az ukrajnai háború összefüggésében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2023/C 228/02)

Előadó: **Ozlem YILDIRIM**

Közyűlési határozat:	2022.10.27.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 52. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	162/1/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. 2022. június 23-án Ukrajna uniós tagjelölt országgá vált. Amikor Ukrajna csatlakozik az EU-hoz, terület tekintetében az EU legnagyobb vagy második legnagyobb tagállama lesz. Ukrajna nagy területén sokféle ökoszisztéma található: a Biológiai Sokféleség Egyezmény titkársága szerint Ukrajna Európa területének 6 %-át teszi ki, de biológiai sokféleségének 35 %-át adja.

1.2. A háború által okozott környezeti károk közé tartozik az ökoszisztéma állapotromlása, a levegő- és vízszennyezés, valamint a szántóföldek és legelők szennyeződése. Jelentések szerint a háború kezdete óta 200 000 hektár erdőben pusztított tűz, 680 000 tonna fosszilis tüzelőanyag égett el, és 180 000 köbméter talaj vált lőszerral szennyezetté. A háborúban védett területek károsodtak és szennyvíztisztító telepek semmisültek meg. A konfliktus miatt több mint 100 erdőtűz keletkezett, amelyek 33 millió tonna szén-dioxidot bocsátottak ki.

1.3. A jogi szakértők által javasolt és 2021 júniusában közzétett fogalommeghatározás alapján Oroszország cselekményei ökokódiumnak minősülnek. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) felszólított arra, hogy az ökokódiумot a fogalom jogi meghatározásával foglalkozó független szakértői testület által meghatározott formában az uniós jog szerinti bűncselekményként kodifikálják. Az ökokódiум bűncselekményének a környezet büntetőjog általi védelméről szóló felülvizsgált uniós irányelvben való elismerése az EU-n kívüli jogi környezetben is fejleményeket eredményez majd, különösen a Nemzetközi Büntetőbíróság gyakorlatában, ami segíthet abban, hogy Oroszország az okozott környezeti és ökológiai károknak megfelelő mértékben elszámoltathatóvá váljon.

Az EGSZB:

1.4. hangsúlyozza, hogy sürgősen javítani kell a környezetvédelemhez fűződő alapvető jogok érvényesítését az EU-ban és azon kívül, aminek szükségessége még égetőbbé vált az ukrajnai háború által okozott környezeti károk, többek között az emberek fizikai és mentális egészségének romlása, az ökoszisztéma leromlása, a levegő és a víz szennyezése, valamint a szántóföldek és legelők szennyeződése miatt, ami közvetlenül veszélyezteti a mezőgazdasági termelést és nyilvánvalóvá teszi a globális élelmezésbiztonság instabilitását;

1.5. felhívja a figyelmet az orosz invázió környezeti és társadalmi hatására, valamint e következmények dokumentálásának, feltérképezésének és mérésének, a környezet jogi védelmének, az elszámoltathatóság biztosításának, továbbá a háború utáni zöld és fenntartható helyreállítás alapjai lefektetésének fontosságára, és arra, hogy mindehhez támogatásra van szükség; ugyanez vonatkozik a pénzügyi szükségletek felmérésére a források zöld helyreállításra történő átcsoportosítása során;

1.6. arra kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy tegyenek lépéseket az Oroszország Ukrajna elleni illegális háborúja okozta káros környezeti hatásoknak és azok emberi jogi következményeinek azonosítására. Az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak támogatnia kell a civil társadalom arra irányuló erőfeszítéseit, hogy dokumentálja az Oroszország által okozott környezeti károkat, beleértve a környezeti bűncselekményeket is, és támogatnia kell a civil társadalom Ukrajna újjáépítésének alakításában betöltött szerepét;

1.7. sürgeti, hogy az EU járuljon hozzá Ukrajna környezetének védelméhez és a háború által okozott környezeti károk helyreállításához. Az EGSZB fenntartja, hogy minden újjáépítési erőfeszítést a nemzetközi ILO-normáknak és a szociális feltételek elveinek megfelelően kell végrehajtani;

1.8. hangsúlyozza, hogy az emberi egészség és a környezet minősége nem választható el egymástól: az ökoszisztémák, az állatok és az emberek egészsége összefügg egymással, és az EU-nak védelmeznie kell az erre vonatkozó jogot. A környezetkárosodás a megbetegedések elsődleges oka. A zajszenyezés például évente 12 000 halálesetet eredményez. A környezet és az emberi egészség összekapcsolódása az élelmiszezbiztonság területén is nyilvánvaló;

1.9. kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy valamennyi európai polgár és környezetünk egészségének biztosítása érdekében szigorítsa az élelmiszerek és a mezőgazdasági termékek egységes piacra való belépésekor alkalmazott ellenőrzés módszereit, kiemelt figyelmet fordítva az ukrainai háború által okozott környezetszenyezés következményeinek kimutatására;

1.10. hangsúlyozza, hogy az egészséges környezethez való jog Európában és világszerte alapvető fontosságú az emberek társadalmi és gazdasági jóléte szempontjából. Becslések szerint világszerte a munkahelyek mintegy 40 %-a az egészséges éghajlattól és ökoszisztémától függ. A nemzetközi jogi keret és e szigorú valóság fényében nem meglepő számos olyan uniós jogszabály elfogadása, amelyek célja, hogy érvényt szerezzenek az EU azon kötelezettségének, hogy biztosítsa az egészséges környezethez való jog tiszteletben tartását;

1.11. arra ösztönzi a tagállamokat és az európai intézményeket, hogy fokozzák a meglévő jogi eszközök eredményességének javítására irányuló erőfeszítéseiket, mivel a gyakorlatban gyakran hiányzik a hatékonyság. A tagállamok vagy maga az EU által például a tiszta levegő, az éghajlat, a halászat vagy a víz területén elkövetett mulasztások miatti jogviták számos példája mutatja, hogy a hatóságok milyen mértékben nem biztosítják e jog tiszteletben tartását.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az egészséges környezethez való jog Oroszország ukrainai háborújával és Ukrajna uniós csatlakozásával összefüggésben

2.1.1. 2022. március 16-án az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága azonnali hatállyal megszüntette Oroszország tagságát⁽¹⁾. Így míg az EU az országnak az emberi jogok európai egyezményéhez (a továbbiakban: az egyezmény) való csatlakozásáról folytatott tárgyalásokat, az 2022. szeptember 16-ától kezdve Oroszországra nézve már nem volt kötelező. Ez drámai mértékben csökkentette az emberi jogok védelmének területi hatályát az európai kontinensen. Az invázió idején azonban, valamint 2022. szeptember 16-ig az egyezmény kötelező volt Oroszországra nézve, és annak ellenére, hogy az ország később kilépett a nemzetközi intézményekből, számos nemzetközi kötelezettség terhelte és terheli jelenleg is. Ezek nemcsak az emberi jogokat⁽²⁾ érintik, hanem a környezetet is: agressziójával Oroszország az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményét⁽³⁾ és a Biológiai Sokféleség Egyezményt egyaránt semmibe vette.

2.1.2. Alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy az emberi jogok és a környezet védelmet élvezzenek Európa többi részén – nemcsak az EU 27 tagállamában, ahol az EU-nak az egyezményhez való csatlakozása megerősíti az emberi jogok védelmét, hanem az Európa Tanács fennmaradó 19 tagállamában, köztük Ukrajnában is.

⁽¹⁾ CM/Del/Dec(2022) 1431/2.3, *Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine*.

⁽²⁾ Lásd például a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 11. cikke (2) bekezdésének b) pontját.

⁽³⁾ Lásd például a 3. cikk (5) bekezdését: „A Felek működjenek együtt egy segítő és nyitott nemzetközi gazdasági rendszer kimunkálása terén, ami a Felek összessége [...] számára elvezethet a fenntartható gazdasági növekedéshez és fejlődéshez [...]”.

2.1.3. Ez annál is inkább fontos, mivel 2022. június 23-án Ukrajna uniós tagjelölt országgá vált. Amikor Ukrajna csatlakozik az EU-hoz, terület tekintetében az EU legnagyobb vagy második legnagyobb tagállama lesz ⁽⁴⁾. Ukrajna nagy területén sokféle ökoszisztéma található: a Biológiai Sokféleség Egyezmény titkársága szerint ⁽⁵⁾ Ukrajna Európa területének 6 %-át teszi ki, de biológiai sokféleségének 35 %-át adja. Emellett az elmúlt évben hatalmas nyomás alá került mind az ország mezőgazdasági földterülete, amely kulcsfontosságú a globális élelmiszerellátás szempontjából, mind pedig a fosszilis tüzelőanyagok kiterjedt infrastruktúrája, amelytől egyes szomszédos tagállamok különösen függenek az energiaellátásuk tekintetében.

2.1.4. A jogi szakértők által javasolt és 2021 júniusában közzétett fogalommeghatározás alapján Oroszország cselekményei ökokidumnak minősülnek ⁽⁶⁾. Az ukrán büntető törvénykönyvben ⁽⁷⁾ 2001 óta szerepel az ökokidum bűncselekménye. Az Európai Parlament határozatával ⁽⁸⁾ párhuzamosan az EGSZB felszólított arra, hogy az ökokidumot a fogalom jogi meghatározásával foglalkozó független szakértői testület által meghatározott formában az uniós jog szerinti bűncselekményként kodifikálják ⁽⁹⁾. Az ökokidum bűncselekményének a környezet büntetőjog általi védelméről szóló felülvizsgált uniós irányelvben való elismerése az EU-n kívüli jogi környezetben is fejleményeket eredményez majd, különösen a Nemzetközi Büntetőbíróság gyakorlatában, ami segíthet abban, hogy Oroszország az okozott környezeti és ökológiai károknak megfelelő mértékben elszámoltathatóvá váljon.

2.1.5. Az Európai Parlament 2023. január 19-én állásfoglalást fogadott el, amelyben felszólított az Ukrajna elleni agresszió büntetével foglalkozó törvényszék létrehozására. Februári plenáris ülésén ezt az EGSZB is támogatta ⁽¹⁰⁾. Az állásfoglalás szövege két ízben utal környezetvédelmi kérdésekre. Egyrészt elismeri a háború, illetve a természeti környezet és az éghajlat tartós károsodása közötti kapcsolatot. Másrészt olyan nemzetközi nyilvántartás létrehozására szólít fel, amely az okozott károkért fizetendő jövőbeli kártérítés meghatározása céljából rögzíti többek között a természeti környezet és az éghajlat széles körű és súlyos károsodásait. Ebben az összefüggésben alapvető fontosságú annak hangsúlyozása és megerősítése, hogy a környezeti károk okozása háborús fegyvernek minősül, valamint e bűncselekmények büntetőeljárás alá vonása.

2.1.6. A háború által okozott környezeti károk közé tartozik az ökoszisztéma állapotromlása, a levegő- és vízszennyezés, valamint a szántóföldek és legelők szennyeződése. A két orosz gázvezeték szivárgása a Balti-tengeren például korábban soha nem látott hatást gyakorolhat az éghajlatra és a környezet egyéb aspektusaira ⁽¹¹⁾. A háború kezdete óta 200 000 hektár erdőben pusztított tűz, 680 000 tonna fosszilis tüzelőanyag égett el, és 180 000 köbméter talaj vált lőszerral szennyezetté. A háborúban védett területek károsodtak és szennyvíztisztító telepek semmisültek meg. A veszélyt csak fokozza, hogy Ukrajnában 15 atomreaktor található, amivel a második helyen áll Európában. A konfliktus miatt több mint 100 erdőtüz keletkezett, amelyek 33 millió tonna szén-dioxidot bocsátottak ki. Az orosz bombázások tönkreteszik az ukrainai biodiverzitást. Az ukrán szakértők az Oroszország által okozott környezeti károkat 24 milliárd euróra becsülik.

2.1.7. Az ukrainai háború példátlan és tartós terhet ró a környezetre. Káros hatással van továbbá az ukrainai emberek és a jövő nemzedékek fizikai és mentális egészségére, integritására és jólétére is. Ezek a hatások a kiszolgáltatott csoportok esetében még súlyosabbak, és kiemelt figyelmet kell fordítani a háború pszichológiai hatásaira és a mentális egészséggel kapcsolatos kérdésekre. A háború levegő-, víz- és talajszennyezést, valamint zajszennyezést okoz, amelyek több generáción át hatnak az áldozatokra. Számos problémáról elmondhatjuk, hogy túlmutatnak Ukrajna határain, és általánosságban komoly közegészségügyi kockázatot jelentenek. A háború hatásaihoz hasonlóan a környezetkárosodás mentális és fizikai egészségre gyakorolt hatásai, különösen a levegő-, a talaj- és a vízszennyezés hatásai is ismerten generációkon át érződnek. Nemcsak a ma Ukrajnában élő vagy onnan elmenekült gyermekek, hanem a következő generációk is viselni fogják a következményeit.

2.1.8. Ez különösen relevánssá teszi az ukrán ifjúsági mozgalmak és szervezetek arra irányuló erőfeszítéseit, hogy hallassák generációjuk hangját. Fontos, hogy az ő hangjuk és véleményük beépüljön az újjáépítési erőfeszítésekbe.

⁽⁴⁾ Nagyobb tagállam nincs. A jelenlegi tagjelölt országok közül csak Törökország területe nagyobb.

⁽⁵⁾ Biológiai Sokféleség Egyezmény: Nemzeti biodiverzitási stratégia és cselekvési terv.

⁽⁶⁾ „Olyan jogellenes vagy felelőtlen cselekmények, amelyeket annak teljes tudatában követnek el, hogy nagy valószínűség szerint e cselekmények súlyos és vagy kiterjedt, vagy hosszú távú környezeti károkat okoznak”, Stop Ecocide Foundation.

⁽⁷⁾ Ukrajna büntető törvénykönyve.

⁽⁸⁾ 2023. március 29-i határozat.

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: A környezet büntetőjog általi hatékonyabb védelme (HL C 290., 2022.7.29., 143. o.).

⁽¹⁰⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság állásfoglalása – Ukrajna: Egy évvel az orosz invázió után – az európai civil társadalom perspektívája (HL C 146., 2023.04.27., 1. o.).

⁽¹¹⁾ Nord Stream: Russian gas pipe leaks could have an „unprecedented” environmental impact | Euronews.

2.1.9. Közös ökoszisztémánk károsodása – például a talajromlás – közvetlenül veszélyezteti a jövőbeli mezőgazdasági termelést, és rávilágít a globális élelmezés-biztonság instabilitására. Különösen az áru piac jelenlegi struktúrája nem felel meg a „fenntartható gazdaságnak, amelyre szükségünk van”, valamint az ENSZ 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendjében és az európai zöld megállapodásban foglalt, a fenntartható fejlődéshez, az éghajlat-politikai törekvésekhez és az igazságos átmenethez kapcsolódó célkitűzéseknek, hanem kifejezetten hátráltatja azokat ⁽¹²⁾.

2.1.10. A civil társadalom kulcsszerepet játszott az ukrainai környezet háború előtti védelmében. A háború drámaian csökkentette a civil társadalom tevékenységei folytatására való képességét. Számos környezetvédő van, akinek menekülnie kellett vagy a háborús erőfeszítésekhez járul hozzá. Azok, akik még képesek folytatni tevékenységüket, arra fordították figyelmüket, hogy dokumentálják Oroszország agresszív háborújának a környezetre gyakorolt következményeit ⁽¹³⁾. Szerepvállalásuk létfontosságú lesz Ukrajna környezetének helyreállításában és annak biztosításában, hogy Ukrajna elfogadja az uniós környezetvédelmi jogszabályokat annak érdekében, hogy az ország csatlakozhasson az EU-hoz.

2.1.11. A környezetvédelem, valamint a mindennapi életre és egészségre gyakorolt hatások továbbra is fontosak az ukránok számára. Emellett egy nyilvános felmérés szerint a válaszadók 95,2 %-a véli úgy, hogy a természet helyreállítása fontos lesz Ukrajna háború utáni újjáépítése során ⁽¹⁴⁾.

2.1.12. Megfelelő nemzetközi támogatással Ukrajna nehézipari infrastruktúrájának Oroszország általi megsemmisítéséből lehetőséget lehetne kovácsolni az ország számára arra, hogy kiaknázza nap- és szélenergia-potenciálját, és a régiók helyett jobb és környezetbarátabb alternatív villamosenergia-forrásokat építsen ki, ami előnyös lenne saját polgárai és a határain túl élők számára, és jelentősen erősítené Ukrajna pozícióját az uniós csatlakozási tárgyalások során.

2.1.13. A jelenlegi helyzet továbbra is instabil. A jövőt komoly bizonytalanságok övezik. A drámai mértékű emberi és humanitárius katasztrófán túl kérdések merülnek majd fel a tekintetben is, hogy Ukrajna újjáépítésének végső költségei milyen összegre rúgnak, illetve hogy Oroszország milyen mértékben kötelezhető e költségek viselésére. Az EU-ra fontos szerep hárul. Az EGSZB az *ukrainai háborúról és annak gazdasági, társadalmi és környezeti hatásáról* szóló állásfoglalásában ⁽¹⁵⁾ az emberekre gyakorolt hatások mellett kiemelte, hogy a bombázások, az olaj- és gázszivárgások, valamint a vegyi üzemekben és atomerőművekben történt incidensek következtében a háború környezeti hatásai komoly aggodalomra adnak okot az ukránok és az EU számára egyaránt, sőt, az EU határain túl is. Ezek a környezeti hatások elkerülhetetlenül tartós következményekkel járnak az emberi egészségre és az ökoszisztémákra nézve. A háború környezeti hatásai valós fenyegetést jelentenek a lakosság számára: ENSZ-szakértők arra figyelmeztetnek, hogy az okozott környezetszennyezés felszámolása évekbe telhet, emellett növekszik a rák- és a légzőszervi betegségek, valamint a gyermekek fejlődésbeli visszamaradottságának kockázata ⁽¹⁶⁾. A reprodukív egészség szintén aggodalomra ad okot. Az EGSZB hangsúlyozta, hogy az EU-nak hozzá kell járulnia Ukrajna környezetének védelméhez és a háború által okozott környezeti károk helyreállításához. Az EGSZB fenntartja, hogy minden újjáépítési erőfeszítést a nemzetközi ILO-normáknak és a szociális feltételeesség elveinek megfelelően kell végrehajtani. Az EGSZB azt javasolta, hogy az EU a RescEU-hoz és a LIFE-hoz hasonló programokon keresztül, a nemzeti, regionális és helyi mechanizmusokkal összehangoltan, valamint a magánszektorral és a nem kormányzati szervezetekkel együttműködve reagáljon.

2.1.14. Bár a háború még mindig tart, a civil szervezetek, a kormányok és a nemzetközi szervezetek közötti, határokon átnyúló együttműködés fontos a több országot érintő környezeti károk feltérképezéséhez és nyomon követéséhez a károk mértékének és a pénzügyi szükségleteknek a felmérése, a beruházások ösztönzése és a megfelelő forrásoknak Ukrajna fenntartható, szociálisan érzékeny helyreállításához szükséges átcsoportosítása érdekében. A feltérképezés esetében az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) támogatta a háború előtti környezeti állapotot tükröző, a nyomonkövetési folyamatokban kiindulási alapként felhasználható információk gyűjtésére szolgáló kapacitás javítására irányuló erőfeszítéseket ⁽¹⁷⁾.

2.1.15. Az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak támogatnia kell a civil társadalom arra irányuló erőfeszítéseit, hogy dokumentálja az Oroszország által okozott környezeti károkat, beleértve a környezeti bűncselekményeket is. Az EU-nak az emberi jogok érvényre juttatása érdekében biztosítania kell továbbá, hogy Ukrajna újjáépítésének támogatására irányuló erőfeszítései enyhítsék a háború súlyos ökológiai és környezeti hatásait.

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye: *Élelmiszerár-válság: a spekuláció szerepe és konkrét cselekvési javaslatok az ukrainai háború kapcsán* (HL C 100., 2023.3.16., 51. o.).

⁽¹³⁾ Lásd például az EcoAction munkáját: *Crimes against the environment after one month of Russia's war against Ukraine* – Ecoaction.

⁽¹⁴⁾ How does the war change Ukrainians: public opinion poll about the war, the environment, post-war reconstruction and EU accession, Resource and Analysis Centre „Society and Environment”, 2023.

⁽¹⁵⁾ HL C 290., 2022.7.29., 1. o.

⁽¹⁶⁾ OECD, 2022. július, Environmental consequences of the war in Ukraine and prospects for green reconstruction (oecd.org).

⁽¹⁷⁾ ENI közös környezeti információs rendszer (SEIS).

2.1.16. Az EU erőfeszítéseinek azt is biztosítaniuk kell, hogy Ukrajna és az EU gazdasága többé ne függjön a fosszilis tüzelőanyagoktól, és hogy az újjáépítési erőfeszítések irányát ne a fosszilis tüzelőanyagok infrastruktúrája határozza meg. Az EU erőfeszítéseinek biztosítaniuk kell továbbá, hogy Ukrajna betölthesse szerepét a globális élelmiszerrendszerben, emellett – Ukrajna uniós csatlakozása érdekében – lehetővé kell tenniük, hogy az EU teljesítse a Párizsi Megállapodás és a kunmingi–montreali megállapodás szerinti kötelezettségvállalásait. Az EU-nak azt is biztosítani kell, hogy szankciós programjai pozitív hatást gyakoroljanak a környezetre. Nem kormányzati szervezetek például olyan szankciók alkalmazására szólítottak fel, amelyek nemcsak azt akadályoznák, hogy Oroszország folytassa illegális háborúját, hanem azt is, hogy hasznot húzzon a jogellenes, szabályozatlan és be nem jelentett halászatból⁽¹⁸⁾.

2.2. Az EU jogi kötelezettsége az egészséges környezethez való jog védelmére

2.2.1. Az ENSZ Közgyűlése 2022. július 28-án mérföldkőnek számító határozatot fogadott el, amelyben emberi jogként ismerte el a tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való jogot⁽¹⁹⁾, és amelyben felszólítja a nemzeteket, a nemzetközi szervezeteket, a vállalkozásokat és az összes többi érdekelt felet, hogy fokozzák erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy mindenki számára tiszta, egészséges és fenntartható környezetet biztosítsanak. A 27 uniós tagállam a nemzetek túlnyomó többségével együtt a határozat mellett szavazott. Az EGSZB „A környezetvédelem mint az alapvető jogok tiszteletben tartásának előfeltétele” című, 2021. évi tájékoztató jelentéséhez⁽²⁰⁾ hasonlóan az ENSZ határozata elismeri, hogy „a környezetkárosodás, az éghajlatváltozás, a biológiai sokféleség csökkenése, az elszívtagosodás és a fenntarthatatlan fejlődés rendkívül sürgető és komoly fenyegetést jelentenek arra nézve, hogy a jelen és a jövő nemzedékei minden emberi joggal ténylegesen élhessenek”. A határozat többek között felszólítja a nemzetközi szervezeteket, például az EU-t, hogy „fokozzák a nemzetközi együttműködést, erősítsék meg a kapacitásépítést és folytassák a bevált gyakorlatok megosztását annak érdekében, hogy több erőfeszítés történjen a mindenki számára elérhető tiszta, egészséges és fenntartható környezet biztosítására”.

2.2.2. Az egészséges környezethez való jog a környezet és az emberi egészség közötti alapvető kapcsolat elismerését jelenti. Az emberi egészség és a környezet minősége nem választható el egymástól: az ökoszisztémák, az állatok és az emberek egészsége összefügg egymással – és az EU-nak védelmeznie kell az erre vonatkozó jogot. A környezetkárosodás a megbetegedések elsődleges oka. 2019-ben például 307 000 korai halálesetet tulajdonítottak a finomreszecskeknek, 40 400-at a nitrogén-dioxidnak és 16 800-at az akut ózonkiterjedtségnek⁽²¹⁾. A probléma természetesen túlmutat a levegőminőségen. A zajszennyezés például évente 12 000 halálesetet eredményez⁽²²⁾. A környezet és az emberi egészség összekapcsolódása az élelmiszerbiztonság területén is nagyon nyilvánvaló.

2.2.3. Az EU jogrendje világszinten élen jár az egészséges környezethez való jog nemzetek feletti szintű elismerésében. A Szerződés rendelkezései (az Alapjogi Charta 37. cikke és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 11. cikke) számos más rendelkezéssel, nevezetesen az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 3. cikkének (3) bekezdésével és 21. cikkének (2) bekezdésével⁽²³⁾, az EUMSZ 191. cikkével⁽²⁴⁾, valamint a Charta számos más rendelkezésével kiegészülve együttesen a tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való jog elismeréseként értelmezendők. A Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében e kötelezettség az uniós intézményeket mindenkor, a tagállamokat pedig az uniós jog végrehajtása során terheli⁽²⁵⁾. Az Európai Parlament felszólított arra, hogy „a [Charta ismerje el] az egészséges környezethez való jogot”, és „az [EU töltse be] vezető szerepet egy hasonló jog nemzetközi elismerésére irányuló kezdeményezésben”⁽²⁶⁾.

2.2.4. Az Alapjogi Charta 52. cikkének (3) bekezdése értelmében az EU-nak tiszteletben kell tartania az egyezmény rendelkezéseit is, amennyiben a Charta rendelkezései megfelelnek az egyezmény rendelkezéseinek. Különösen a magánélet, a családi élet és az otthon tiszteletben tartásához való jog (a Charta 7. cikke, az egyezmény 8. cikke) alapján az Emberi Jogok Európai Bírósága már elismerte a biztonságos és egészséges környezethez való jogot⁽²⁷⁾. Ez nemcsak tartózkodási

⁽¹⁸⁾ Agence Europe, Europe Daily Bulletin No.13014, „Thirteen NGOs call for inclusion of Russian fishing vessels in upcoming EU sanctions against Putin's regime”, 2022. szeptember 6.

⁽¹⁹⁾ A/76/L.75. sz. határozat – az ENSZ digitális könyvtára.

⁽²⁰⁾ Az EGSZB tájékoztató jelentése: A környezetvédelem mint az alapvető jogok tiszteletben tartásának előfeltétele.

⁽²¹⁾ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, „Air Quality in Europe 2021: Health impacts of air pollution in Europe”, 2021. november 15.

⁽²²⁾ Európai Környezetvédelmi Ügynökség, „Health risks caused by environmental noise in Europe”, 2020. december 14.

⁽²³⁾ Ez a cikk az uniós környezetvédelmi politika céljait határozza meg.

⁽²⁴⁾ Mindenekelőtt a 2. cikk (az élethez való jog), a 3. cikk (a személyi sérthetlenséghez való jog), a 35. cikk (az emberi egészség magas szintjének biztosítása az uniós politikák és tevékenységek meghatározása és végrehajtása során), valamint a 38. cikk (a fogyasztók védelme).

⁽²⁵⁾ „E Charta rendelkezéseinek címzettjei – a szubszidiaritás elvének megfelelő figyelembevételével – az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre.”

⁽²⁶⁾ P9_TA(2021)0277, A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós biodiverzitási stratégia: Hozzuk vissza a természetet az életünkbe, 143. bekezdés.

⁽²⁷⁾ Irmina Kotiuk, Adam Weiss és Ugo Taddei, in: Journal of Human Rights and the Environment, 13. kötet, 2022. szeptemberi különszám.

kötelezettségeket (az egészséges környezethez való jog sérelmének elkerülésére vonatkozó kötelezettséget), hanem tevőleges – például a levegőminőséggel kapcsolatos – kötelezettségeket is magában foglal e jog tiszteletben tartásának biztosítása érdekében⁽²⁸⁾. Ezek a kötelezettségek az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikkének (2) bekezdése értelmében az EU-nak az egyezményhez való csatlakozását követően még inkább végrehajthatóvá válnak. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése az Európai Parlamenthez hasonlóan az egyezményhez kapcsolódóan olyan jegyzőkönyvet szorgalmazott, amely kifejezetten elismerné „a biztonságos, tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való jogot”⁽²⁹⁾. Ezzel érvényesíthető jog keletkezne a 27 uniós tagállamban és abban a 19 harmadik országban, amelyek szintén tagjai az Európa Tanácsnak.

2.2.5. Széles körben elismert tény emellett, hogy az EU rendkívül nagy mértékben befolyásolja a globális környezetvédelmi szabályozást. Az uniós jognak az egészséges környezethez való jogot érintő különböző területei – mindenekelőtt a REACH-rendelet⁽³⁰⁾ mérgező anyagokra vonatkozó szabályai – a „Brüsszel-hatás”⁽³¹⁾ tankönyvi esetei, amelyek révén az uniós szabályok nemzetközi normává válnak.

2.2.6. Az egészséges környezethez való jog Európában és világszerte alapvető fontosságú az emberek társadalmi és gazdasági jóléte szempontjából. Becslések szerint világszerte a munkahelyek mintegy 40 %-a az egészséges éghajlattól és ökoszisztémától függ.⁽³²⁾ A nemzetközi jogi keret és e szigorú valóság fényében nem meglepő számos olyan uniós jogszabály elfogadása, amelyek célja, hogy érvényt szerezzenek az EU azon kötelezettségének, hogy biztosítsa az egészséges környezethez való jog tiszteletben tartását. Egyértelmű példát adnak erre a környezeti levegő minőségére vonatkozó uniós szabályok (2008/50/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽³³⁾). Kokott főtanácsnok megállapította, hogy „[a] környezeti levegő minőségére vonatkozó szabályok ezért konkrétan meghatározzák az Unió azon kötelezettségét, hogy biztosítsa az élethez való, a Charta 2. cikkének (1) bekezdése szerinti alapvető jogból, valamint az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdésében, a Charta 37. cikkében és az EUMSZ 191. cikkének (2) bekezdésében előírt magas szintű környezetvédelemből eredő védelmet”⁽³⁴⁾. Az emberi egészség maximális védelme érdekében az EGSZB azt ajánlja, hogy 2030-ig teljes mértékben hangolják össze az uniós levegőminőségi előírásokat az Egészségügyi Világszervezet aktualizált globális levegőminőségi iránymutatásaival.

2.2.7. Az EUMSZ 192. cikkének (3) bekezdésében előírt uniós környezetvédelmi cselekvési programok egyre inkább elismerik az egészséges környezethez való jogot. A 8. környezetvédelmi cselekvési program kifejezetten elismeri, hogy „[a] tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való, az Egyesült Nemzetek Szövetsége Emberi Jogi Tanácsának 48/13. sz. határozatában megfogalmazott jog elismerése felé tett előrelépés előfeltétele a nyolcadik környezetvédelmi cselekvési program kiemelt célkitűzései elérésének”⁽³⁵⁾.

2.2.8. A gyakorlatban gyakran hiányzik azonban az eredményesség⁽³⁶⁾, ezért az EGSZB arra ösztönzi a tagállamokat és az európai intézményeket, hogy fokozzák a meglévő jogi eszközök eredményességének javítására irányuló erőfeszítéseiket. A tagállamok vagy maga az EU által például a tiszta levegő, az éghajlat, a halászat vagy a víz területén elkövetett mulasztások miatti jogviták számos példája mutatja, hogy a hatóságok milyen mértékben nem biztosítják e jog tiszteletben tartását.

2.2.9. Oroszország ukrajnai háborújával és Ukrajna várható uniós csatlakozásával összefüggésben minden eddiginél fontosabb, hogy az EU és tagállamai érvényre juttassák az egészséges környezethez való jogot. Ez azt jelenti, hogy a környezetvédelem ugyanolyan prioritást élvez, mint más jogterületek, például a verseny vagy az adatvédelem, ahol az EU mind elméletben, mind pedig a gyakorlatban nemzetközi mintaképnek számít.

⁽²⁸⁾ Az egyezmény 8. cikke (és így a Charta 7. cikke) szerinti tevőleges kötelezettségekről lásd például a *Fadeyeva kontra Oroszország* (55723/00. sz. kereset) ügyben 2005. június 9-én hozott ítéletet.

⁽²⁹⁾ 2396 (2021). sz. határozat, *Anchoring the right to a healthy environment: need for enhanced action by the Council of Europe*.

⁽³⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1907/2006/EK rendelete (2006. december 18.) a vegyi anyagok regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról (REACH), az Európai Vegyianyag-ügynökség létrehozásáról, az 1999/45/EK irányelv módosításáról, valamint a 793/93/EGK tanácsi rendelet, az 1488/94/EK bizottsági rendelet, a 76/769/EGK tanácsi irányelv, a 91/155/EGK, a 93/67/EGK, a 93/105/EK és a 2000/21/EK bizottsági irányelv hatályaon kívül helyezéséről (HL L 396., 2006.12.30., 1. o.).

⁽³¹⁾ Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, Oxford University Press, 2020.

⁽³²⁾ ILO: World Employment and Social Outlook 2018 – Greening with jobs, 2018.

⁽³³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/50/EK irányelve (2008. május 21.) a környezeti levegő minőségéről és a Tisztább levegőt Európának elnevezésű programról (HL L 152., 2008.6.11., 1. o.).

⁽³⁴⁾ A C-723/17. sz., *Craeynest kontra Brussels Hoofdstedelijk Gewest* ügyben hozott ítélet 53. pontja.

⁽³⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/591 határozata (2022. április 6.) a 2030-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról (HL L 114., 2022.4.12., 22. o.).

⁽³⁶⁾ Az EGSZB véleménye: *A levegőminőségre, a vízre és a hulladéokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása* (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

2.2.10. Ez lehetőséget ad az EU-nak arra, hogy elismerje az egészséges környezethez való jog generációkon átívelő jellegét.

2.2.11. Nem meglepő, hogy az ifjúsági mozgalmak különösen hangosan követelik a környezet védelmét. A környeztkárosodás reprodukív egészségre gyakorolt negatív hatásai miatt a jövő nemzedékeinek léte is veszélyben forog. Az EU-nak követnie kell azon tagállamok példáját, amelyek a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét szolgáló intézményeket hoztak létre. Egy ilyen uniós szintű intézmény elősegítené, hogy a jövő nemzedékei élvezhessék a ma környezetvédelméből fakadó társadalmi és gazdasági előnyöket.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az EU digitális versenyképességének további fokozása**(feltáró vélemény)**

(2023/C 228/03)

Előadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**Társelőadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Az Európai Tanács elnöksége, 2022.11.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke Feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.4.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	145/0/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) számára nem kétséges, hogy a digitális versenyképesség létfontosságú az EU általános versenyképessége szempontjából, és – ahogy az EGSZB jelentéseiben is szerepel – azt az EU versenyképességi menetrendje lényeges részének kell tekinteni. Ahhoz, hogy az EU sikeres legyen a globális versenykörnyezetben, a versenyképessége komoly fejlesztésre szorul. Ennek érdekében az EGSZB olyan versenyképességi ellenőrzés bevezetését kéri, amely megfelel az uniós szakpolitikáknak és célkitűzéseknek, és amelyet szerepeltetni kell az uniós döntéshozatali és jogalkotási folyamatokban. Az ellenőrzés keretében átfogóan értékelni kell, hogy az új kezdeményezéseknek milyen hatásuk van a versenyképességre, és biztosítania kell, hogy a versenyképességi szempontokat megfelelően figyelembe vegyék a döntéshozatal során. Az EGSZB úgy véli, hogy ilyen kilátások mellett, valamint egyértelmű üzenetek megfogalmazásával könnyebb lenne bevonni a polgárokat, és motiválni őket az általános célok elérésére.

1.2. Az EGSZB támogatja azt az álláspontot, hogy az EU-nak kedvező üzleti környezetet kell biztosítania egy olyan átfogó stratégia alapján, amely összefogja és összehangolja a különböző szakpolitikai területeket, előtérbe helyezve a versenyképességet, a szociális dimenziót és a vállalkozásoknak a polgárok jólétére gyakorolt hatását. Az EGSZB szerint a cél a digitalizáció vezérelte versenyképesség fokozása kell, hogy legyen. Ez úgy valósulhat meg, hogy javítják azokat a feltételeket, amelyek mellett egyrészt az uniós vállalkozások digitális megoldásokat fejleszthetnek ki és kínálhatnak, másrészt pedig digitális megoldásokat lehet elfogadni és alkalmazni uniós vállalkozások széles körében, beleértve olyan ágazatokat is, mint a feldolgozóipar, a közlekedés és a logisztika, a kiskereskedelem, a mezőgazdaság és az építőipar, hogy csak a fontosabbakat említsük meg.

1.3. Az európai polgárokat be kell vonni a digitális versenyképességi stratégiába, és megnyugtató választ kell adni számukra a digitalizációval és adatgyűjtéssel kapcsolatos egyik legfontosabb téma, a kiberbiztonság tekintetében. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak az adatok elérhetőségének, hozzáférhetőségének és továbbításának javítása, valamint a megfelelő adatvédelem révén kell előmozdítania az európai adatgazdaságot. E célból az EU-nak stratégiaibb megközelítésre van szüksége, amely lehetővé teszi az érdekelt felek számára az adatok biztonságos gyűjtését, tárolását, összevonását, megosztását és elemzését. Fel kell gyorsítani az ágazatspecifikus, európai szintű adatterekre irányuló kezdeményezéseket, hogy az európai társadalom és az EU érdekében, illetve az uniós vállalkozások versenyképességének növeléséhez jobban ki lehessen elemezni és fel lehessen használni az adatokat. Az adatterek új, skálázható ipari innovátorokat és induló vállalkozásokat tehetnek lehetővé, és felgyorsíthatják azok növekedését. A jól működő, egységes adatpiac szintén kulcsfontosságú, mivel szervesen kapcsolódik az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek egységes piacához, valamint az energia- és a közlekedési rendszerekhez.

1.4. Az EGSZB szerint minden digitális fejlesztést szükségszerűen az átfogó, hatékony és biztonságos digitális infrastruktúrába való beruházás alapoz meg. Ez egyértelműen látható más olyan földrajzi térségekben, amelyek világviszonylatban vezető szerepet töltenek be egyes területeken. A digitális hálózatok, adatközpontok, számítástechnikai kapacitás stb. mellett az ilyen beruházásoknak ki kell terjedniük a karbonszegény energiához, valamint a digitális termékekhez és rendszerekhez szükséges kritikus fontosságú nyersanyagokhoz való hozzáférésre is.

1.5. Ahhoz tehát, hogy az EU vezető szerepet töltsön be olyan kritikus területeken, mint amilyen a kiberbiztonság, egyrészt elő kell mozdítania és támogatnia kell a kiberbiztonságot, másrészt fokoznia kell vállalkozásainak versenyképességét. Ezzel kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy az uniós tanúsításnak továbbra is piacvezéreltnek kell lennie, és a meglévő nemzetközi szabványokon kell alapulnia. Az EU-nak a tagállamok közötti harmonizált piac biztosítása érdekében a meglévő nemzeti tanúsítási rendszerek „európaivá tétele” révén növelnie kell a biztonság szintjét, mielőtt a kiberbiztonsági jogszabály keretében új rendszerekre irányuló javaslatokat dolgozna ki. Az EU-nak koherens és harmonizált uniós szintű jogszabályi keretet is biztosítania kell, és el kell kerülnie, hogy az uniós jogszabályokban következetlenségek legyenek (pl. annak kockázatát, hogy az új jogszabályi keret követelményei nincsenek összhangban a vertikális jogszabályokban foglalt kiberbiztonsági rendelkezésekkel).

1.6. Az EGSZB számára egyértelmű, hogy a kulcsfontosságú technológiák terén nyújtott kiválóságokhoz a kutatásba és innovációba történő állami és magánberuházások jelentős növelésére, a világszínvonalú K+F+I infrastruktúrák fejlesztésére, a tehetségek bevonására, valamint a vállalkozások, egyetemek és kutatóintézetek közötti együttműködésen alapuló ökoszisztémák létrehozására van szükség. Jóllehet fontos a mesterséges intelligencia, valamint a kvantum- és más fejlett technológiák elterjedésének fokozása, azt is el kell ismerni, hogy sok kkv-nak még az alapvető digitális technológiák átvétele is nagy kihívást jelent. Az EU-nak és a tagállamoknak célirányos erőfeszítéseket kell tenniük a kkv-k digitalizációjának támogatása és megkönnyítése érdekében. Ez magában foglalja a kkv-k innovációs központokba, adatterekbe és üzleti ökoszisztémákba való bevonását. Fel kell hívni a kkv-k figyelmét a digitalizáció által kínált lehetőségekre, a készségfejlesztéshez rendelkezésre álló támogatásra, valamint a terület szabályozásával kapcsolatban rendelkezésre álló technikai szakértelemre és iránymutatásra.

1.7. Az EGSZB ennek kapcsán is fenntartja, hogy az emberek jelentik az egyik legfontosabb európai értéket, amely képes a gazdasági és társadalmi fejlődés ütemének megváltoztatására. A tagállamoknak érdemi beruházásokat kell eszközölniük az oktatási és képzési rendszerekbe, beleértve az egész életen át tartó tanulást is, hogy megfeleljenek a digitális eszközök és megoldások fejlesztésével és alkalmazásával kapcsolatos jelenlegi és jövőbeli igényeknek. Az EU-nak a saját területén belül és harmadik országokkal együttműködve is ösztönöznie kell és elő kell segítenie a munkaerő és a tehetségek határokon átnyúló mobilitását. Az EGSZB fenntartja továbbá, hogy ebben a folyamatban az „aranyéveiben” járó népességnek is részt kell vennie és szerepet kell vállalnia.

1.8. Az EU-nak biztosítania kell, hogy a szabályozások megfeleljenek a célnak, ösztönözzék az innovációt és a beruházásokat, valamint egyenlő feltételeket és bánásmódot biztosítsanak az egységes piacon, mert a szabályozási keret csak így tudja elősegíteni a digitális versenyképességet. Emellett az EU-nak együtt kell működnie a hasonlóan gondolkodó országokkal, hogy megszilárdítsák a közös nemzetközi szabályokat és normákat. A magas szintű normák fenntartása mellett minden szabályozásnak elő kell segítenie a vállalkozások sikeres digitalizációját és versenyképességét is. A közszférának is digitalizálnia kell saját műveleteit és szolgáltatásait, beleértve az adminisztratív folyamatokat is. A beruházásokkal és egyéb üzleti tevékenységekkel kapcsolatos engedélyezési eljárások felgyorsítása jó példa az olyan területekre, ahol az igények miatt sürgős intézkedésre van szükség és a digitalizáció a megoldás részét jelentené.

1.9. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a sikeres és hatékony digitális átalakulás további előfeltétele a finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés, legyen szó kockázati tőkéről, közfinanszírozásról vagy bármely más finanszírozási forrásról. A többéves pénzügyi keretben növelni kell a Digitális Európa program finanszírozását, például a digitális innovációs központok szerepének, láthatóságának és hozzáférhetőségének megerősítése érdekében. Ez kellően indokolt, mivel a digitális vállalkozások átlagosan két és félszer gyorsabban növekednek, mint a nem digitális vállalkozások. Nyilvánvaló, hogy az EGSZB nem egy külön beruházási kategória kialakítását szorgalmazza a „digitális átalakulás” számára, hanem egy olyan kombinált és észszerű stratégiát a digitalizációs folyamatra vonatkozóan, amely megfelelő feltételeket teremt az innovációs ökoszisztémában részt vevő valamennyi érdekelt fél számára.

1.10. A gazdaság és a társadalom számos különböző területén (iparstratégia, egészségügyi rendszerek, kiskereskedelem stb.) az EGSZB intelligens és kombinált stratégiát szorgalmaz a készségekkel kapcsolatban. Számos ágazatban jelenleg is dolgoznak olyan nagyszabású projektek előkészítésén, melyek célja a munkaerő digitalizáción és zöld átálláson alapuló át- és továbbképzése. Az EGSZB egy olyan összehangolt készségfejlesztési programot szorgalmaz, amely lehetővé teszi a meglévő és az új munkaerő számára, hogy felülkerelkedjenek az ezzel járó kihívásokon. A tagállamoknak elegendő forrást kell elkülöníteniük e kihívás kezelésére, és ezt azonnali prioritásként kell kezelni, különösen azon kkv-k támogatása érdekében, amelyek továbbra is nehézségekkel küzdenek a Covid19-válság és az ukrajnai háború miatt.

1.11. Az EGSZB úgy véli, hogy idevonatkozó ambiciózus és kihívást jelentő fő teljesítménymutatók nélkül nem lehet fellendíteni és mérni az EU digitális versenyképességét. A jelenlegi – a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatón (DESI) alapuló – mutatókat és a digitális iránytű keretében meghatározott célokat a digitális versenyképesség szempontjából kell értékelni és kiegészíteni annak érdekében, hogy ne csak a digitális fejlődés támogatóit, hanem a digitális fejlődés előnyeit, például az új digitális termékeket és piaci részesedésüket, a hatékonyabb termelési folyamatokat és az ezzel együtt a termelékenységre gyakorolt hatást, valamint a társadalmi kihívásokra (pl. egészségügy és éghajlatváltozás) adott

digitális megoldások bevezetését is figyelemmel kísérik. A mutatók vizsgálatakor foglalkozni kell az EU-ban és tagállamaiban elért eredményekkel, és összehasonlítást kell végezni a nemzetközi versenytársakkal is. Fontos továbbá a polgárok motivációja, amihez jobb kommunikációra, illetve arra van szükség, hogy bevonják őket a folyamatba.

2. Háttér

2.1. Ez a vélemény a Tanács svéd elnökségének a felkérésére készült, amelyben azt kérték az EGSZB-től, hogy – a cseh elnökség felkérésére elfogadott, a versenyképességi vizsgálatról szóló INT/1000. sz. EGSZB vélemény⁽¹⁾ nyomán – dolgozzon ki egy feltárási véleményt az EU versenyképességéről. A Tanács svéd elnöksége felkérte az EGSZB-t, hogy vizsgálja meg azt a kérdést, hogy *mire van szükség ahhoz, hogy az EU javítani tudja digitális versenyképességét, illetve főként ahhoz, hogy a vállalkozások élvezhessék a digitalizáció előnyeit*. A vélemény úgy foglalkozik az EU versenyképességének kérdésével, hogy azt a fenntarthatóbb gazdasági növekedési modellre való digitális átállás összefüggésében szemléli. Azokkal az intézkedésekkel és szakpolitikákkal foglalkozik, amelyek az EU digitális versenyképességének további javításához és különösen ahhoz szükségesek, hogy a vállalkozások és a munkavállalók élvezhessék a digitalizációs folyamat előnyeit.

2.2. Fontos emlékeztetni arra, hogy az INT/1000. sz. véleményben az EGSZB leszögezte, hogy az egységes piac és az EU szociális piacgazdasági növekedési modellje szerte az EU-ban nagyban hozzájárult a gazdasági növekedés és a társadalmi jólét támogatásához. Ez az alap minden olyan javaslat esetében fontos, amely a digitális versenyképesség fokozására irányul, és ez ebben az esetben sincs másként.

2.3. Azt is fontos felismerni, hogy az elmúlt években romlott Európa versenyképessége a fő versenytárs nemzetekhez képest, amint azt a versenyképesség és a termelékenység növekedésének kulcsfontosságú gazdasági mutatói is bizonyítják. A digitalizáció azonban olyan terület, ahol az EU fontos lépéseket tett, és ez alapul szolgálhat a vállalkozások versenyképességének és jövedelmezőségének növeléséhez, valamint a munkavállalók munkakörülményeinek javításához. Előretekintő középtávú perspektívára van szükség ahhoz, hogy felvázoljuk a digitális átállás folyamatában követendő utat.

3. Digitalizáció a versenyképességi menetrend összefüggésében

3.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezelje prioritásként a versenyképességi menetrendet, elsősorban az EU versenyképességének fokozása céljából. A digitalizáció területén indított európai bizottsági kezdeményezések mindegyike arra irányul, hogy Unió-szerte megkönnyítsék a digitális átállást a gazdaságokban és a társadalmakban. A sikeres átmenethez azonban a tagállamok részéről határozott és töretlen elkötelezettségre van szükség. Ez az elkötelezettség eleve kifejezésre jut az egyes tagállamok szintjén hozott helyreállítási és rezilienciaépítési intézkedésekben, az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy nem minden tagállam halad feltétlenül azonos ütemben és ugyanolyan intenzitással a digitalizáció felé, márpedig ez elengedhetetlen lenne ahhoz, hogy az EU versenyképesebbé váljon.

3.2. Az EU-nak minden eddiginél nagyobb mértékben kell támaszkodnia az egységes piacra, de ugyanilyen fontos, hogy összpontosítson a külföldi piacokhoz való hozzáférésre, a beruházásokra és a finanszírozáshoz való hozzáférésre, az adórendszerekre, a kutatásra és az innovációra, a készségekre és a munkaerőpiac megerősítésére, valamint az mkkv-kra és a kettős átállásra, ugyanakkor figyelembe vegye a fenntartható finanszírozási keretet is, amelyben a versenyképesség összhangban van a szociális és környezetvédelmi célkitűzésekkel⁽²⁾. Mindehhez nagyon fontos a digitális átállás, mivel az alapul szolgál az innovációhoz, a versenyképesség növeléséhez és a munkaerőpiac fejlesztéséhez, emellett a szociális piacgazdaság keretében jobb munkakörülményeket is biztosít.

3.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitalizáció az egységes piacon rejlő lehetőségek kiaknázásának mozgatórugója. Az EGSZB úgy véli, hogy miután 30 éve élvezzük az egységes piac társadalmi és gazdasági előnyeit, sokkal többet is el lehet érni, és hogy a digitalizáció – amennyiben sikeresen, azonos intenzitással és befogadás mellett valósul meg az egész EU-ban – óriási változást fog hozni a vállalkozások, valamint életkortól és társadalmi háttértől függetlenül a munkavállalók és a polgárok számára.

3.4. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy Európa versenyképességének erősítéséhez elengedhetetlen egy olyan vállalkozói szemléletű és tudásalapú gazdaság szakpolitikai támogatása, amely képes megtartani és vonzani a tehetségeket, illetve jobb munkakörülményeket kínálni. Az EGSZB így értelmezi a vállalkozások teljeskörű digitális átállási folyamatát. Az EGSZB számára egyértelmű, hogy az EU-nak összességében kedvező üzleti környezetet kell biztosítania, egy olyan átfogó stratégia alapján, amely összefogja és összehangolja a különböző szakpolitikai területeket.

⁽¹⁾ HL C 100., 2023.3.16., 76. o.

⁽²⁾ HL C 100., 2023.3.16., 76. o.

3.5. Az EGSZB elismeri, hogy korábban számos kezdeményezést és politikát alkalmaztak a versenyképesség növelése érdekében, minden kétséget kizáróan jó szándékkal. A valóság azonban az, hogy az EU a termelékenység tekintetében jelenleg elmarad az Egyesült Államoktól és Kínától. Ennek fényében a digitalizáció lehetőséget kínál az EU számára arra, hogy mind az USA-hoz, mind Kínához képest behozza a lemaradását, ugyanakkor fenntarthatóbb gazdasági növekedési modellt alkalmazzon, amely egyaránt szem előtt tartja az uniós polgárok gazdasági és társadalmi jólétét.

4. Digitalizációt támogató szakpolitikák a versenyképességi menetrend összefüggésében

4.1. Az EGSZB több véleményében is hangot adott azon véleményének, hogy a digitális átálláshoz további és célzottabb beruházásokra van szükség a digitális készségek fejlesztése terén. Határozott gazdasági érvek szólnak az emberi erőforrásokba történő beruházások fokozása mellett, különösen a készségfejlesztés és a termelékenység, valamint közvetetten a versenyképesség közötti kapcsolat tekintetében. A munkahelyi innováció támogatásához fejleszteni kell a digitális készségek körét. Az EGSZB úgy véli, hogy a munkahelyi innovációnak különösen a munkaszervezési módszerekre, valamint a készségek munkahelyi felhasználásának és fejlesztésének módjára kell összpontosítania, és nem csupán a munkavállalói kínálatra. A munka- és foglalkoztatási feltételek ugyanolyan fontosak, mint az új technológiákba vagy berendezésekbe való beruházás. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a vállalkozások és a közszféra vizsgálja meg, hogy milyen típusú szakpolitikák és munkaszervezési formák bizonyultak hatékonyak a sikertörténetekben, és fokozták az innovációt a készségekbe való beruházás révén. Ezt követően más vállalkozásokban is meg lehetne ismételni ezeket a sikertörténeteket.

4.2. Az EGSZB korábbi véleményeiben azt is ajánlotta, hogy ruházzanak be az Unió egészére kiterjedő digitalizáció támogatásához szükséges infrastruktúrába. A helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek éppen ez a céljuk. Aggályosnak tartjuk, hogy ezek az beruházások nagyrészt az állami szektorra irányulhatnak. Az EGSZB szerint a digitalizált közszolgáltatások felé való elmozdulás – például az igazságszolgáltatás terén – a hatékonyság növelése révén közvetve fokozza a versenyképességet. Ugyanakkor a vállalkozásoknak is viszonylag sok beruházásra van szükségük, és a rendelkezésre álló pénzügyi támogatás nélkül – méretüktől függetlenül, de különösen a kkv-k – nehezen tudják előteremteni a munkafolyamataik digitalizálásához és a munkaerőbe való beruházáshoz szükséges pénzügyi forrásokat.

4.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy vizsgálják felül az állami szervek által Unió-szerte biztosított digitalizációs finanszírozási lehetőségeket. Általánosságban elmondható, hogy a digitalizáció területén a vállalkozások pénzügyi támogatását célzó programok projektalapúak, és a finanszírozás biztosítása érdekében a projekttevékenységek megkezdése előtt hivatalos kérelmezési és jóváhagyási folyamatra van szükség. Az említett rendszerekhez kapcsolódó, az odaítélést megelőző szokásos adminisztratív eljárásokon kívül, amelyek egyes vállalkozások számára terhet jelenthetnek (jöllehet idővel egyszerűsödnek), a jelenlegi folyamatok általában késleltetik a vállalkozások digitalizációját támogató projektek és kezdeményezések elindítását.

4.4. Ez nem feltétlenül járható út azon vállalkozások számára, amelyeknek azonnali eredményekre van szükségük a termékek/szolgáltatások/folyamatok kereskedelmi hasznosításának megkezdéséhez a versenyelőny fenntartása, új piacok megcélzása és a költségek csökkentése érdekében, vagy egyszerűen csak azért, hogy megfeleljenek a fogyasztói igényeknek. Az említett projektközpontú programok ezért visszatartathatják a magánvállalkozásokat a finanszírozás igénylésétől. Az EGSZB ezért új, kiegészítő jellegű finanszírozási formát szorgalmaz, amely a projektek mellett digitális tevékenységeken is alapul. E megközelítés szerint a vállalkozások a digitális tevékenységekkel kapcsolatos éves bejelentett kiadásaik alapján adójóváírást vagy készpénzkifizetést kapnának, az egyértelműség érdekében pedig előzetesen meghatároznák a támogatható kiadások körét. Az elszámolható költségek magukban foglalják a személyzet képzésével és fejlesztésével kapcsolatos kiadásokat a digitalizáció területén.

4.5. Bár az EGSZB elismeri az EU képességeit a digitalizáció terén, ahol jogalkotási és technológiai szempontból egyaránt történtek előrelépések, úgy véljük, hogy továbbra is kritikus fontosságúak a nemzeti és a külföldi közvetlen beruházások is – különösen a digitalizáció területén folytatott kutatás és innováció támogatása érdekében. Véleményünk szerint e beruházások fokozni fogják az EU versenyképességét a globális piacon. Pozitív fejlemény, hogy stratégiai autonómiára törekszünk a félvezetők gyártásában, és az EGSZB úgy véli, hogy az EU nem engedheti meg magának az olyan hiányokat, amelyek zavart okozhatnak az európai iparágakban. A félvezetők az EU iparpolitikájának középpontjában állnak, amelynek az a célja, hogy stratégiai autonómiát érjen el a digitális szférában. Igaz, hogy csökkenteni kell ezeket a kockázatokat, de az EGSZB óva int a protekcionista megközelítés alkalmazásától, amely világszerte kockázatnak teszi ki a digitális technológiai vállalatokkal kialakított kutatási partnerségeket.

4.6. A sikeres digitális átálláson alapuló fenntartható gazdasági növekedés elengedhetetlen az EU jólétéhez. Ez összhangban van azzal az uniós célkitűzéssel, hogy olyan, fokozottan versenyképes szociális piacgazdaságot kell kialakítani, amely a teljes foglalkoztatottságra, a társadalmi haladásra, valamint a magas szintű környezetvédelemre és a környezet minőségének javítására irányul. Az EGSZB úgy véli, hogy ez csak úgy érhető el, ha a termelékenység a gazdaság valamennyi ágazatában a jelenlegi szinthez képest gyorsabb ütemben nő. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitalizáció kulcsszerepet játszik a fenti gazdasági és társadalmi célkitűzések elérésében, és e szerepét a továbbiakban is megőrizheti. Az EGSZB megjegyzi

továbbá, hogy a feldolgozóiparban a termelékenység növekedése a technológiavezérelt ágazatokban volt a leggyorsabb, ez pedig alátámasztja azt a nézetet, hogy a digitalizáció egyaránt növelheti a vállalkozások nyereségét és a munkavállalók reálkeresetét. Emellett a digitalizáció a zöld átállás előmozdításának egyik alapvető módja is. Az EU-nak ezért maximalizálnia kell a lehetőségeket, és ehhez egyszerre elő kell mozdítania a kettős átállás mindkét irányát.

4.7. A gazdaság és a társadalom valódi digitális versenyképességének elérése érdekében az EGSZB a készségekkel kapcsolatban intelligens és kombinált stratégiát szorgalmaz. Számos ágazatban jelenleg is dolgoznak olyan nagyszabású projektek előkészítésén, amelyek célja a munkaerő digitalizáción és zöld átálláson alapuló átképzése és továbbképzése. Az EGSZB összehangolt készségfejlesztési programot szorgalmaz, amely lehetővé teszi a meglévő és az új munkaerő számára, hogy felülkerekedjenek az ezzel járó kihívásokon. Ezt prioritásként kell kezelni.

5. Versenyképességi ellenőrzés és a digitalizációs programok értékelése

5.1. A digitális versenyképesség létfontosságú az EU általános versenyképessége szempontjából, és azt az EU versenyképességi menetrendje lényeges részének kell tekinteni. Ahhoz, hogy az EU sikeres legyen a kiélezett globális versenyben, jelentősen javítani kell a versenyképességét. Ennek érdekében az EGSZB többek között olyan versenyképességi ellenőrzés bevezetését kéri, amely megfelel az uniós szakpolitikáknak és célkitűzéseknek, és amelyet szerepeltetni kell az uniós döntéshozatali és jogalkotási folyamatokban. Megfelelő irányítási struktúrára is szükség van ahhoz, hogy a versenyképességi ellenőrzés és menetrend teljes mértékben megvalósulhasson a gyakorlatban.

5.2. Az EGSZB tudomásul veszi a minőségi jogalkotásra vonatkozó jelenlegi iránymutatásokat és eszköztárat, de a Szabályozói Ellenőrzési Testülethez hasonlóan rámutat arra, hogy nyilvánvalóan szükség van javításokra, különösen a versenyképesség növeléséhez szükséges intézkedések végrehajtása kapcsán.

5.3. Végezetül az EGSZB azt kéri, hogy hatékonyan használják fel a digitalizációs folyamathoz kapcsolódó innovációs és K+F-tevékenységekre elkülönített pénzügyi forrásokat. Ezzel összefüggésben ki kell értékelni a digitalizáció feltételeinek megteremtése érdekében esetlegesen már kidolgozott, meglévő programok hatását és megfelelő végrehajtását is. Az európai emberek és különösen a szervezett civil társadalom minden bizonnyal kedvezően értékeli, ha azt látja, hogy prioritásként kezelik a finanszírozási eszközökhöz való hozzáférést, a magán- és az állami beruházások tekintetében egyaránt.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egységes piac 30 éve: hogyan javítható az egységes piac működése?

(feltáró vélemény)

(2023/C 228/04)

Előadó: **Felipe MEDINA MARTÍN**

Társelőadó: **Angelo PAGLIARA**

Felkérés:	az Európai Tanács elnöksége, 2022.11.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke Feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.4.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	137/1/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) úgy véli, hogy a belső piac az európai integrációs folyamat egyik legnagyobb politikai és gazdasági sikere volt, és továbbra is az marad. A polgároknak és a vállalkozásoknak egyaránt hasznára vált, és folyamatos fejlődési folyamatnak kell tekinteni, amely mindig alkalmazkodik a felmerülő új igényekhez. Noha az elmúlt 30 év során számos előnyt sikerült elérni, kritikus felülvizsgálatra és további fejlesztésre ma is szükség van nemcsak a még elérendő célok, hanem az olyan új kihívások tekintetében is, mint a Covid19-világjárvány, az energiaválság vagy az Ukrajna elleni orosz invázió. Az EGSZB hozzá kíván járulni ehhez a fejlesztési folyamathoz, és a következő intézkedéseket javasolja annak megerősítésére.

1.2. Az EGSZB reméli, hogy a belső piac működésének, valamint a vállalkozások versenyképességének és fenntarthatóságának javítását célzó, a 2021–2027 közötti időszakra szóló „egységes piaci programhoz” megfelelő kontroll- és védelmi eszközök társulnak a munka minősége, a valamennyi vállalkozás számára egyenlő versenyfeltételek, a polgárok jogai és a fogyasztóvédelem tekintetében. Az EGSZB ugyanakkor kéri, hogy a tisztességes verseny és az egységes piac megfelelő működésének biztosítása, továbbá a torzulások elkerülése érdekében hozzanak meg minden olyan intézkedést, amely a szociális és adóügyi dömping valamennyi formájának leküzdéséhez szükséges.

1.3. A jelenlegi geopolitikai kihívások hatással lesznek az egységes piac működésére, az ellátási rendszerekre és az európai gazdaság rezilienciájára. Az EGSZB üdvözlöi a harmadik országoktól való kritikus függőségek csökkentésére irányuló lépést, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy az egységes piacot, valamint a fogyasztók, a munkavállalók és a vállalkozások számára nyújtott előnyöket megővve és erősítve fogadja el az összes olyan intézkedést, amely az európai iparpolitika korszerűsítéséhez szükséges.

1.4. A közelmúltbeli válság megmutatta, hogy az uniós egységes piac fő prioritásának az életszínvonal és a munkakörülmények javításának kell lennie, és ezt a növekedés és a tisztességes versenyképesség előmozdításával, valamint a vállalkozásbarát és társadalmilag kedvező környezet megteremtésével kell elérni. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyek és a munkavállalók szabad mozgása az egységes piac egyik sarokköve, ezért a képzések és oklevelek tagállamok közötti elismerésének felgyorsítását sürgeti. Az elbocsátott munkavállalókra különös figyelmet kell fordítani.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai vállalkozások olyan problémákkal szembesülnek az egységes piac hiányosságaival kapcsolatban, amelyek súlyosan befolyásolják a versenyképességet és a fenntarthatóságot. Az egységes piacra vonatkozó szabályok végrehajtásával kapcsolatos hatalmas erőfeszítések ellenére a legtöbb szabályozási terhel továbbra is nemzeti szinten keletkezik. Ennek érdekében az uniós intézményeknek – a magasabb szintű szabványok biztosítása mellett – a teljes harmonizációra kell törekedniük, a tagállamoknak pedig szem előtt kell tartaniuk a további kezdeményezéseiknek a piac integrálására és megfelelő működésére gyakorolt lehetséges hatásait, és lehetséges szerint el kell

kerülniük az olyan intézkedéseket, amelyek jelentős torzulást és szétaprózódást okozhatnak. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az uniós intézmények proaktívabban és gyorsabban lépjenek fel annak érdekében, hogy időben dolgozzanak ki jogszabályokat, előmozdítva a harmonizációt. Alapvető fontosságú az olyan nemzeti kezdeményezések lehető legnagyobb mértékű korlátozása, amelyek veszélyeztethetik a belső piacot és annak közös szabályait. Ezzel összefüggésben az EGSZB hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a TRIS-mechanizmust annak érdekében, hogy a 27 különböző piac helyett megeremthetővé váljanak a valódi egységes piac feltételei.

1.6. Az EGSZB határozottan elkötelezi magát az európai és tagállami jogszabályok minőségének javítása mellett. Az EGSZB úgy véli, hogy a kezdeményezés átláthatóságának növelése és célkitűzéseinek javítása érdekében az európai jogalkotás előkészítő szakaszaiban felülvizsgálatra, ezen belül minden jogi kezdeményezést megelőzően kötelező hatásvizsgálatra és nyilvános konzultációra lenne szükség. Ugyanígy a minőségi jogalkotási programnak és a REFIT programnak nyitottabb és integráltabb áru- és szolgáltatásipiac megvalósítására kell összpontosítania annak érdekében, hogy a polgárok és az európai gazdaság számára a lehető legnagyobb előnyöket érjék el oly módon, hogy elemzik, vannak-e a felesleges jogszabályok, elsősorban a harmonizációt igénylő területekre helyezik a hangsúlyt, és megerősítik a hatályos szociális védelmi jogszabályokat.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni a végrehajtásra, az egyszerűsítésre és az érvényesítésre, különösen a tagállamok tekintetében. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy szigorúan hajtsák végre és érvényesítsék a közös szabályokat, és kerüljék el további nemzeti szabályok bevezetését, ha nincs szükség ilyenekre ⁽¹⁾.

1.8. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy az egyes rendeleteket a vállalatok versenyképességéhez és a polgárok jóllétéhez való hozzájárulás szempontjából értékelje, és azonosítsa a szisztematikusan felszámolandó és megszüntetendő akadályokat.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a belső piac védelméhez az Európai Unió rendelkezésére álló jogi eszközök – a TRIS-eljárás, a jogszabályok kölcsönös elismerése, a SOLVIT, a 28. rendszer, a panasztételi eljárás, a CEN-CENELEC, a szabványok stb. – jelenlegi száma elégséges és arányos a szükségletekkel. Ezek az egységes piac védelmének alapvető eszközei, ám a bennük rejlő lehetőségeket nem mindig aknázzák ki, így még hatékonyabbnak és hasznosabbnak kell lenniük.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy az egységes piac előtt álló valamennyi új kihívás közül prioritásként kell kezelni az EU nyitott stratégiai autonómiájának előmozdítását az ellátás és a kereskedelem, az energiaágazat, a kritikus fontosságú nyersanyagok és általánosabban az innovációs vezető szerep, a digitalizáció és a fejlett kutatás terén. Az EGSZB a hasonlóan gondolkodó országokkal való együttműködés és megállapodások megerősítését ajánlja.

1.11. Az áruk és szolgáltatások területén az EGSZB elismeri a közös beszerzés pozitív hatását a különböző ágazatokban, például a gáziparban vagy a kiskereskedelemben. Az ilyen típusú európai szövetségeknek számos versenytámogató hatása és nyilvánvaló előnye van a fogyasztók számára, ezért azokat az uniós intézményeknek egyértelműen támogatniuk kell.

1.12. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az egységes piac digitális átállásból eredő kihívásait szociális párbeszéd révén kell kezelni, és az EU-nak vezető szerepet kell betöltenie a közös jogszabályok alkalmazásában a legkiszolgáltatottabbak védelme és annak biztosítása érdekében, hogy az elérni kívánt hatékonyság ne ássa alá a társadalmi, gazdasági és területi kohéziót, valamint a politikai stabilitást.

1.13. Az egységes piac nem tökéletes, hanem folyamatosan a változó körülményekhez kell igazítani, hogy még válság idején is működőképes maradjon, a szabadságait pedig aktívan elő kell mozdítani (a világjárvány megmutatta, hogy a szabad mozgást nem lehet magától értetődőnek venni). Az évforduló kapcsán ezért meg kell ragadnunk a lehetőséget, hogy ezt a politikát ismét az európai napirendre tűzzük, és javaslatokat tegyünk a közeljövőben megvalósítandó javításokra.

1.14. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az állami támogatásokra vonatkozó szabályoknak az infláció csökkentéséről szóló jogszabály (IRA) nyomán történő lazítása további aszimmetriákat teremthet a tagállamok között, veszélyeztetve ezzel az egységes piac rezilienciáját, és úgy véli, hogy az európai iparpolitika és a zöld technológiákba való beruházás leginkább egy Európai Szuverenitási Alap létrehozásával kaphat új lendületet.

1.15. Az EGSZB kiemeli, hogy az egységes piac jelentős mértékben hozzájárul a protekcionizmus elkerüléséhez és az egyenlő versenyfeltételek megeremthetéséhez az EU-n belül. Ezzel összefüggésben az EGSZB úgy véli, hogy alaposan meg kell vizsgálni az állami támogatások odaítélésének kritériumait, azok hatásait, hasznosságát és rezilienciáját. Vannak olyan gazdasági ágazatok, amelyek soha nem értek hozzá az ilyen típusú támogatásokhoz, amelyek ráadásul egyenletlenül oszlanak meg az egyes tagállamok között, ami az EU-n belül eltérő versenyképességet eredményez.

⁽¹⁾ HL C 440., 2018.12.6., 28. o.

2. Bevezetés

2.1. 2023-ban érkezett 30. évfordulójához az európai integrációs folyamatban az Európai Unió egyik legnagyobb politikai, gazdasági és társadalmi sikere, az egységes piac. Az évforduló kapcsán azonban élnünk kell az alkalommal, hogy az egységes piac filozófiáját alapjaiban módosítva hozzáigazítsuk a jelenlegi kihívásokhoz. A folyamat 1986-ban kezdődött az Egységes Európai Okmánnyal, amely számos különböző területen a nemzeti szabályok helyett közös szabályok elfogadását szorgalmazta, amelyre több száz stratégiai jogalkotási intézkedés jóváhagyásával és a kölcsönös elismerés elvének alkalmazásával került sor.

2.2. Ma már senki sem tagadja, hogy az egységes piacnak pozitív, de negatív hatásai is vannak. Az egységes piac az európai modell alapvető elemének tekinthető, amely lehetővé tette az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlását az Európai Unió egész területén, és a legtöbb esetben megkönnyítette a vállalkozások, az intézmények és a polgárok életét.

2.3. A gazdasági és társadalmi előrelépések mellett az egységes piac politikai eredményekkel is járt az integrációs folyamat felgyorsítása révén. Az emberek az egységes piacnak köszönhető szabad mozgása az európaiak több generációja életében vált meghatározóvá, akik az olyan programok révén, mint az Erasmus, nagyon fiatal kortól kezdve magukévá teheték az európai szellemiséget, kapcsolatokat építhettek és megérthették a hozzájuk hasonló más tagállambeli embereket, és közös európai életmódot alakíthattak ki.

3. Általános megjegyzések

3.1. A világjárvány megmutatta, hogy az EU-nak új gazdasági és üzleti modellre van szüksége. A közelmúltbeli válságok, a jelenlegi geopolitikai feszültségek, a zöld és digitális kettős átállás kihívásai, valamint az egyesült államokbeli IRA közelmúltbeli jóváhagyása mind azt mutatják, hogy elérkezett az ideje az egységes piac aktualizálásának és annak, hogy új lendületet vegyen, mindig szem előtt tartva ugyanakkor, hogy az egységes piac önmagában nem cél, hanem eszköz az európaiak számára.

3.2. Az egységes piac az európai integrációs folyamat előrehaladtával fejlődött. Míg az egységes piac kezdetben a Közösségen belüli árukereskedelmet érintő nem vámjellegű akadályok és ezekkel azonos hatású intézkedések felszámolására, valamint a jogszabályok harmonizálására (egységes európai piac) összpontosított, az egymást követő politikai igények és törekvések új területekre, például a szolgáltatásokra és a digitális gazdaságra is kiterjesztették annak hatályát.

3.3. Mindezt csak az érdekelt felek, a közigazgatás, valamint a gazdasági és társadalmi szereplők hatalmas erőfeszítéseinek köszönhetően sikerült elérni. Az elmúlt években azonban úgy tűnt, hogy az egységes piac már nem politikai prioritás, ennél fogva az áruk és szolgáltatások piacának megnyitása és integrációja háttérbe szorult a napirenden. E tekintetben elsőként arra a hiányosságra érdemes felhívni a figyelmet, hogy a tagállamok az elmúlt években nem vállaltak kötelezettséget. A Tanács számos alkalommal elkötelezte magát az egységes piac javítása és megerősítése mellett, következtetései azonban ritkán érvényesültek a nemzeti politikákban. Az EGSZB ezért arra kéri a Tanácsot és a tagállamokat, hogy tegyenek további lépéseket e tekintetben.

3.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy az egységes piacnak elő kell segítenie, hogy az európai vállalatok versenyképesebbé váljanak a globális piacokon. Kialakításánál fogva folyamatosan fejlődő folyamat, amely egyszerre hordoz gyengeséget és kockázatot, viszont a reziliencia kapcsán új szereppel is felruhazza a piacot. Ez az új szerep kiegészíti a hagyományos szerepeket, amelyeknek dinamikusnak kell maradniuk, és nem vehetők maguktól értetődőnek.

3.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy fogadjanak el minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a meglévő uniós eszközök felhasználásával és szükség esetén az Európai Szuverenitási Alap létrehozására irányuló javaslat nyomom követésével segítsék az európai iparpolitikákat és vállalatokat a zöld és digitális átállás célkitűzéseinek elérésében. Emlékezteti azonban a tagállamokat és az Európai Bizottságot, hogy már számos finanszírozási program és eszköz létezik, amelyek potenciálját teljes mértékben ki kell használni azelőtt, hogy további eszközöket vezetnének be. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vonja be az állami támogatási szabályokról szóló vitákba.

3.6. Az EGSZB egyetért azzal⁽²⁾, hogy az EU-nak szilárd és ambiciózus digitális politikára van szüksége ahhoz, hogy kiaknázza a digitális innováció által kínált lehetőségeket az EU versenyképesebbé tétele érdekében. Az EGSZB kiemeli, hogy a valódi egységes piac és az egyszerű határokon átnyúló jogszabályok léte lehetővé teszi számos szektor számára, hogy reagáljon a fogyasztói igényekre, és egy globálisan versenyképes, digitálisabb környezetben versenyezzen.

⁽²⁾ HL C 152., 2022.4.6., 1. o.

3.7. Az egységes piac digitalizációja további növekedést és jólétet biztosíthat az európaiak és az európai vállalkozások számára. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést az európai régiók között fennálló digitális szakadék áthidalására irányuló beruházások fokozása érdekében. A digitális egységes piac fejlesztése és hatékonyabb tétele érdekében alapvető fontosságú, hogy a tagállamok fokozzák az oktatásba és képzésbe történő beruházásokat. A cél annak biztosítása, hogy a bizonytalan munkakörülmények elleni küzdelem eredményeként képzett munkavállalók, innovatív vállalkozások és jó minőségű munkahelyek álljanak rendelkezésre.

3.8. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy összpontosítson a digitalizálási folyamatokból származó személyes és érzékeny adatok előállításából, terjesztéséből és tárolásából, valamint felhasználásából és ellenőrzéséből eredő kockázatokra. Az EGSZB ugyanakkor arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el minden szükséges intézkedést a kockázatok megelőzése érdekében, és a szabályozási keret alapjaként vegye figyelembe az Európa Tanács mesterséges intelligenciáról, emberi jogokról, demokráciáról és jogállamiságról szóló megállapodásáról⁽³⁾ jelenleg folyó tárgyalások következtetéseit. A cél a személyes adatok és ezáltal a munkavállalók és a fogyasztók védelme kell, hogy legyen, ugyanakkor lehetővé kell tenni az adatok bizalmas felhasználását az új technológiák előnyeinek kiaknázása érdekében.

3.9. Kulcsfontosságú a digitalizációra és az ágazatspecifikus, európai szintű adatterekre irányuló kezdeményezések felgyorsítása, lehetővé téve az adatoknak az európai társadalom, illetve az európai vállalkozások versenyképességének növelése érdekében történő hatékonyabb elemzését és felhasználását. Az adatterek új, felfejleszthető ipari innovátorok és induló vállalkozások alapítását tehetik lehetővé, és felgyorsíthatják azok növekedését. A jól működő, egységes adatpiac szintén kulcsfontosságú, mivel szervesen kapcsolódik az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek egységes piacához, valamint az energia- és a közlekedési rendszerekhez.

4. Az áruk és szolgáltatások egységes piaca

4.1. Az EGSZB úgy véli, hogy még elemezni kell az egységes piac hiányosságait, és intézkedéseket kell hozni ezek megszüntetésére, így – a meglévő szociális védelmi jogszabályok megőrzése és erősítése mellett – elsősorban meg kell szüntetni a szükséges szabályozási és adminisztratív terheket az európai vállalatok versenyképességének és fenntarthatóságának elősegítése érdekében.

4.2. Az EGSZB felhívja a figyelmet azokra a problémákra, amelyeket a tagállamok az európai szintű közös intézkedések elfogadását megelőzve okoznak, és arra, hogy ezáltal hogyan befolyásolják és irányítják az európai jogszabályok által talált közös megoldásokat. Egyes esetekben ez azért fordul elő, mert az Európai Bizottság nem javasolt intézkedéseket, más esetekben (pl. a húskészítmények származási megjelölése, a csomagolás elülső oldalán feltüntetett ételminőség-jelölés, az alkoholtartalmú italokra vonatkozó egészségügyi figyelmeztetésekre irányuló írásbeli javaslat stb.) pedig azért, mert a tagállamok az európai javaslatot megelőzve akadályozzák a harmonizációs folyamatot és az áruk szabad mozgását. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy szükség esetén gyorsítsa fel a jogszabályok kidolgozását annak érdekében, hogy elkerülhető legyen az egységes piacot szétagoló nemzeti szabályozások elszaporodása.

4.3. Az (EU) 1535/2015 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁴⁾ megállapítja a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatban a tagállamok rendelkezésére álló információszolgáltatási eljárást. A felülvizsgálat alatt álló jogalkotási intézkedés értelmében a tagállamok kötelezhetők egy jogszabály elfogadásának 12–18 hónappal történő elhalasztására, amennyiben az folyamatban lévő uniós kezdeményezést veszélyeztethet. A gyakorlatban azonban az Európai Bizottság kifejezett előjogai nem jutnak érvényre, és végső soron a tagállamok kötik feltételekhez az európai jogszabályokat.

4.4. Az egységes piaccal ellentétes intézkedések leállítására vagy ellensúlyozására szolgáló további rendelkezésre álló eszköz a SOLVIT. Ez az eljárás olyan esetekben alkalmazandó, amikor egy másik tagállam közigazgatása nem alkalmazza megfelelően az európai jogszabályokat, és megakadályozza a polgárok és a vállalkozások jogainak teljeskörű gyakorlását az egységes piacon. A nemzeti közigazgatási szervek közötti közvetítési rendszerről van szó, amely a gyakorlatban az adott helyzet orvoslása érdekében inkább a szervek megállapításaira, mintsem a jog erejére támaszkodik, ezért az EGSZB úgy véli, hogy hatékonysága korlátozott, és javításra szorul.

4.5. A rendelkezésre álló eszközök közé tartozik az Európai Bizottság előtti panasztételi eljárás is. Ezt az eszközt az EGSZB hatékonynak tartja, mivel rugalmas és átlátható, de erős politikai támogatásra van szüksége, az eljárást pedig hatékonyabbá és eredményesebbé kell tenni.

⁽³⁾ A Tanács (EU) 2022/2349 határozata (2022. november 21.) az Európa Tanács mesterséges intelligenciáról, emberi jogokról, demokráciáról és jogállamiságról szóló egyezményére vonatkozóan az Európai Unió nevében folytatandó tárgyalások megkezdésére való felhatalmazásról (HL L 311., 2022.12.2., 138. o.).

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/1535 irányelve (2015. szeptember 9.) a műszaki szabályokkal és az információs társadalom szolgáltatásaira vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információszolgáltatási eljárás megállapításáról (HL L 241., 2015.9.17., 1. o.)

4.6. 2018-ban elfogadták a különböző európai ágazatok megnyitására és fejlesztésére irányuló stratégiát. Továbbra is vannak azonban problémák: a megkülönböztetés folytatódik, és nem minden tagállam értesíti az Európai Bizottságot a szolgáltatási irányelv 15. cikke (7) bekezdésének megfelelően.

4.7. Az EGSZB rámutat arra, hogy bizonyos ágazatok, például a pénzügyi szolgáltatási szektor vagy a kis- és a nagykereskedelmi ágazat rendkívül szétagoltak, de képesek voltak arra, hogy európai szinten egyesülve erősebbé váljanak. A kis- és a nagykereskedelmi ágazat magáévá tette az egységes piac szellemét és élni tudott az általa nyújtott tagadhatatlan előnyökkel, így a beszerzési szövetségeknek és az egységes piacnak köszönhetően nap mint nap jobban szolgálja az európai fogyasztókat. A kiskereskedelmi ágazat – amelynek „A 21. század kihívásainak megfelelő kiskereskedelmi ágazat” elnevezésű stratégiája továbbra sem valósult meg teljes mértékben –, valamint a nagykereskedelmi ágazat esetében továbbra is jelentős kihívásokkal kell szembenézni a letelepedés szabadságának harmonizációja és hatékony végrehajtása terén. Ezenkívül az európai szintű versenytámogató hatás mellett a fogyasztói jóllét növelése érdekében támogatni kell a beszerzési szövetségeket a kiskereskedelemben.

5. A munkavállalók egységes piaca

5.1. Az egységes piac előtt álló kihívások között az EGSZB rámutat a munka átalakulására és a felek közötti kapcsolatok ebből következő átrendeződésére, valamint a rugalmasság (a munkavégzés helye és ideje, szolgáltatások) tekintetében felmerülő kockázatokra, amelyek különösen a platform-munkavállalókat és általánosabban a digitális szakmákat és az intelligens munkakörben dolgozókat érintik.

5.2. A közelmúltbeli válságok megmutatták, hogy az uniós egységes piac fő prioritásának az életszínvonal és a munkakörülmények javításának kell lennie, és emellett a növekedés és a tisztességes versenyképesség előmozdítását, valamint a vállalkozásbarát és társadalmilag kedvező környezet megteremtését is biztosítani kell. Az elért eredmények ellenére az európai népesség 21,7 %-a változatlanul ki van téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának (Eurostat, 2021).

5.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyek és a munkavállalók szabad mozgása az egységes piac egyik sarokköve, ezért a képesítések és oklevelek tagállamok közötti elismerésének felgyorsítására szólít fel. Különös figyelmet kell fordítani annak biztosítására, hogy a kiküldött munkavállalók méltányos bánásmódban részesüljenek a fizetések és a munkafeltételek tekintetében.

5.4. Amint azt a világjárvány okozta válság megmutatta, az egészségügyi szakemberek szabad mozgása a konvergencia és az önvédelem egyik tényezője volt az Európai Unió számára, ugyanakkor ez a folyamat számos szakma, például a jog és az oktatás területén mind a mai napig csupán korlátozottan érhető tetten. Az EGSZB kéri⁽⁹⁾, hogy alakítsák át a foglalkoztatást és a készségfejlesztést támogató intézkedéseket, és fektessenek be a jövőbeli munkavállalók készségeibe a jobb szakképzés és oktatás, valamint az egyéni tanulás révén, ezáltal támogatva a vállalkozásokat. Különös figyelmet kell fordítani a zöld munkahelyekre.

5.5. A digitális infrastruktúra kulcsfontosságú az egységes piac előnyeinek valamennyi európai területen és régióban történő sikeres kihasználásához, különös tekintettel azokra, amelyek elmaradnak az átlagtól. Az infrastrukturális lemaradás növeli az egyenlőtlenségeket, emellett kihat a polgárok és a vállalkozások lehetőségeire is. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon meg minden szükséges intézkedést az EU-n belül fennálló digitális szakadék áthidalására irányuló beruházások erősítése érdekében. Különös figyelmet kell fordítani a vállalkozásokra, különösen a kkv-kra.

6. A következő lépések: Az egységes piac jövőbeli kihívásai

6.1. Az uniós intézményeknek tovább kell erősíteniük az egységes piacot annak érdekében, hogy a jövőben teljes mértékben kiaknázhassák a növekedés, a munkahelyteremtés és a jobb társadalom megteremtésében rejlő lehetőségeket.

6.2. Az uniós intézményeknek – a magasabb szintű normák biztosítása mellett – lehetőség szerint törekedniük kell az uniós jog teljeskörű harmonizálására, és adott esetben meg kell előzniük az egységes piac szükségtelen szétaprózódását, például az adózás területén. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az egységes piac előtt álló kihívások közé tartozik a tagállamok közötti adóharmonizáció és a dömping elkerülése, valamint középtávon a bérkonvergencia felé való elmozdulás, a szociális dömping és/vagy a tisztességtelen verseny megakadályozása, különösen a beruházások vonzása, a vállalkozások elhelyezkedése és a munkaerő-felvétel során.

6.3. Az érvényre juttatás alapvető fontosságú annak érdekében, hogy a végrehajtás és az egyszerűsítés az egységes piac prioritásává és vezérelvévé váljon. Az uniós intézményeknek biztosítaniuk kell, hogy az Európai Bizottság Szerződések őreként betöltött szerepét megőrizze egy erősen átpolitizált európai környezetben. Ha a nemzeti jogalkotók – mérlegelési mozgásterükkel élve – úgy döntenek, hogy nemzeti szinten további követelményeket vezetnek be, ezt átlátható módon kell megtenniük, értesíteniük kell az Európai Bizottságot és a többi nemzeti hatóságot, és a jogalkotás minőségének javításáról szóló intézményközi megállapodásban vállalt kötelezettségeiknek megfelelően meg kell indokolniuk eljárásukat. Ezenkívül az EU-n belül nem lehetnek különbözők a szankciók.

⁽⁹⁾ HL C 152., 2022.4.6., 1. o.

6.4. A jogalkotás minősége jobb jogalkotást jelent. Az előkészítő folyamatnak magában kell foglalnia a szakpolitikai döntéshozatalban alkalmazott versenyképességi ellenőrzést, a hatásvizsgálatok jobb modellezését, valamint annak alaposabb elemzését, hogy a szabályozások hogyan befolyásolják a vállalatokra, elsősorban a kkv-kra háruló halmozott bürokratikus terheket.

6.5. A szükségtelen nemzeti akadályok felszámolása: az áruk és szolgáltatások szabad mozgásának javítása érdekében az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak értékelniük kell, hogy a nemzeti műszaki szabályok továbbra is megfelelnek-e a célnak, valamint időtállóak és arányosak-e.

6.6. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak szilárd jogi keretre támaszkodva egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítaniuk valamennyi gazdasági szereplő számára, garantálva, hogy az uniós piacon értékesített valamennyi termék és szolgáltatás az uniós előírásoknak megfelelő és biztonságos legyen. Ez a digitális termékeket és szolgáltatásokat is magában foglaló új termék- és szolgáltatásbiztonsági rendelettel összhangban szavatolja a fogyasztói bizalom és biztonság fenntartását.

6.7. Az uniós intézményeknek hatékonyan kell kezelniük a tagállami protekcionizmust és hátrányos megkülönböztetést annak biztosítása érdekében, hogy a fogyasztói érdekek az uniós és a nemzeti szakpolitikai döntések során egyaránt érvényesüljenek.

6.8. A rendelkezésre álló eszközöket javítani szükséges annak érdekében, hogy a vállalkozások és a fogyasztók hozzáférjenek a bejelentéssel kapcsolatos információkhoz (egyablakos bejelentés), valamint, hogy a folyamatok hasznosabbá és rugalmasabbá váljanak, például a más országokból vásárló fogyasztókat szolgáló panaszrendezési hálózat erősítésével. Az EGSZB ösztönzi a könnyen hozzáférhető vitarendezési rendszerek hálózatainak létrehozását, mivel a fogyasztók bizalma erősödne az egységes piac iránt, ha erőfeszítés nélkül jogorvoslatot találhatnának a más tagállamokban letelepedett vállalkozásokkal szemben.

6.9. A közbeszerzések egységes piacát illetően: ez egy olyan terület, amelyet a másik tagállamban bejegyzett vállalatokra vonatkozó nemzeti korlátozások és megszorítások jellemeznek, és amely torzíthatja az egységes piac rendes működését. Az uniós intézményeknek határozottan kell reagálniuk ezen a téren a polgárok társadalmi fejlődéséhez hozzájáruló szabályozási keret kiteljesítése érdekében ⁽⁶⁾.

6.10. Az Európai Bizottságnak, a tagállamoknak és más érdekelt feleknek együtt kell működniük a fenntartható közösségek biztosítása érdekében. Az éghajlati válság egyszerre jelent fenyegetést és lehetőséget: az egységes piac gyors kiigazítására van szükség úgy, hogy az tükrözze a zöld megállapodás keretében megváltozott prioritásokat. Elő kell mozdítani a kibocsátásmentes technológiák használatát, és a munkaerő képzését gyorsan ehhez kell igazítani. A zöld beruházások hosszú növekedési időszakot nyithatnak az EU belső piacán, ugyanakkor jelentősen hozzájárulhatnak az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁶⁾ HL C 341., 2021.8.24., 20. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség

(feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)

(2023/C 228/05)

Előadó: **José Antonio MORENO DÍAZ**

A Tanács spanyol elnökségének fel- 2022.7.27-i levél
kérése:

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
(feltáró vélemény)

Illetékes szekció: Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2023.4.3.

Elfogadás plenáris ülészakon: 2023.4.27.

Plenáris ülészak száma: 578.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 158/73/12

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Parlament 2017. július 4-i állásfoglalása szerint a bizonytalan foglalkoztatás olyan foglalkoztatás, „amely esetében nem tartják be az uniós, nemzetközi és tagállami normákat és jogszabályokat, és/vagy amely nem biztosít elegendő forrást a tisztességes megélhetéshez vagy megfelelő szociális védelmet”.

1.2. A munka a mentális egészség védelmét is szolgálhatja, ugyanakkor a betegségek kialakulásához is hozzájárulhat, ezért a WHO a munkát az egészséget meghatározó szociális tényezőnek tekinti.

1.3. Megalapozott tudományos bizonyítékok szerint a bizonytalan munka növeli annak esélyét, hogy a munkavállalók mentális egészsége romlik. A fokozott munkahelyi bizonytalanság például növeli a depresszió, a szorongás és az öngyilkosság esélyét; a szigorú elvárások és az önrendelkezés hiánya fokozzák annak esélyét, hogy az érintett személyt valamilyen mentális zavar miatt betegállományba kell helyezni; e két kockázat együttes fennállása pedig fokozhatja a depressziós állapotok valószínűségét.

1.4. A bizonytalan munka különböző formái lehetnek: a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás; az olyan alacsony bérek, amelyek az alapvető szükségletek fedezését sem teszik lehetővé; a nulla órás, igény szerinti vagy a strukturális igények fedezésére szolgáló, határozott idejű szerződések; a foglalkoztatás időtartamával, a munkaidővel, a fizetéssel, a feladatokkal stb. kapcsolatos állandó bizonytalanság; a munkavégzés során az önállóság és a szakmai előrelépés hiánya; a túlzott elvárások, amelyek hosszú vagy megterhelő munkanapokat, illetve a munka és a családi élet közötti konfliktusokat eredményeznek. Az ilyen munkaformák ritkán jelentik a munkavállalók önkéntes választását, bár vannak olyan munkavállalók, akik ezeket választják.

1.5. A bizonytalan munka gyakrabban fordul elő a kétkezi munkát végzők, a nők, a fiatalok és a bevándorlók körében. Ez fokozza a társadalmi egyenlőtlenségeket, valamint növelheti a megkülönböztetést és a mentális betegségek társadalmi gradiensét.

1.6. A munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló 89/391/EGK tanácsi irányelv⁽¹⁾, az Európai Unió Alapjogi Chartája, az Európai Szociális Charta, az Európai Unió működéséről szóló szerződés, valamint a szociális jogok európai

⁽¹⁾ A Tanács irányelve (1989. június 12.) a munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről (HL L 183., 1989.6.29., 1. o.).

pillérének elvei és cselekvési terve szerint sem a vállalati nyereség termelése és növelése, sem a munkaerőköltségek csökkentése, sem pedig a munkáltatók és a munkátatók számára biztosított rugalmasság nem valósulhat meg a munkavállalók egészsége és biztonsága kárára.

1.7. A bizonytalan munka összeegyeztethetetlen a fenntartható fejlődési célok EU-n belüli megvalósításával.

1.8. A bizonytalan munkának és az ehhez kapcsolódó mentális egészségügyi problémák előfordulásának csökkentése érdekében az EGSZB szerint biztosítani kell a minőségi, egészséges és tisztességes foglalkoztatási és munkafeltételeket garantáló európai és nemzeti jogszabályok megvalósítását és betartását.

1.9. Ehhez az EGSZB elengedhetetlennek tartja az említett jogszabályoknak való megfelelés nyomon követésének és ellenőrzésének fokozását, azzal a feltétellel, hogy az illetékes hatóságok számára megfelelő forrásokat kell biztosítani (az ILO-egyezményekben meghatározott arányokban), továbbá gondoskodni kell a szabályok be nem tartása esetén alkalmazandó szankciókról.

1.10. Az EGSZB azt is javasolja, hogy a közbeszerzésre vonatkozó jelenlegi irányelveknek megfelelően ne vehessenek részt pályázati eljárásban és ne részesülhessenek állami támogatásban azok a vállalatok és szervezetek, amelyek nem adnak garanciákat arra, hogy az említett jogszabályokat be is tartják.

1.11. Az EGSZB megemlíti az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai keretéről szóló közleményt (COM(2021) 323 final). Emellett az EGSZB javasolja, hogy specifikus jogszabályokat fogadjanak el uniós szinten a pszichoszociális kockázatok megelőzéséről, valamint fejlesszék tovább és modernizálják a munkavállalók munkahelyi biztonságáról és egészségvédelméről szóló (89/391/EGK) irányelvet, ami a munkahelyi pszichoszociális kockázatok forrásnál történő megelőzését, valamint a munkavégzés tervezésének, irányításának és szervezésének a megváltoztatását jelenti, mivel tudományos bizonyítékok szerint az e téren elfogadott specifikus nemzeti jogszabályok hatékonyabb eszközt jelentenek a megelőző intézkedésekre és az ilyen kockázatoknak való kitettség csökkentésére. Ezek előnyeit tehát egy irányelv révén minden uniós országra ki lehetne terjeszteni.

1.12. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a munkával kapcsolatos pszichoszociális azonosított kockázatok ellen azok forrásánál történő küzdelem, a munkakörülmények átalakítását célzó szervezeti beavatkozások alkalmazásával, a WHO és az ILO 2022. szeptemberi iránymutatásaiban és politikai tájékoztatójában ⁽²⁾ megfogalmazottakkal összhangban a munkahelyi mentális egészség előmozdításának egyik lépése.

1.13. Az EGSZB tudomásul veszi és támogatja a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról szóló 2021-es irányelvjavaslatról jelenleg zajló vitákat. Az EGSZB hasonlóképpen javasolja megfelelő megközelítések kidolgozását a mesterséges intelligencia oly módon történő munkahelyi felhasználására vonatkozóan, hogy megelőzhető legyenek a munkahelyi kockázatok és más munkavállalói jogok aláása.

1.14. Végezetül az EGSZB javasolja egy olyan európai és nemzeti szintű iparpolitika kidolgozását, amelynek célja az olyan minőségi munkahelyek létrehozása, melyek biztosítják az egészséges munkakörülményeket és javítják a versenyképességet.

2. Általános megjegyzések

2.1. A spanyol kormány prioritásnak tekinti, hogy az Európai Unió Tanácsa 2023-ban betöltendő soros elnöksége folyamán „foglalkozzon a bizonytalan munka mentális egészségre gyakorolt hatásával”, hiszen ennek korrigálása „sürgetően szükséges az olyan új munkaerőpiaci politikák meghatározásához, amelyek lehetővé teszik az egészségesebb, befogadóbb és a tisztességes munkán alapuló munkaerőpiacok felé történő elmozdulást” ⁽³⁾. Ezért arra kéri az EGSZB-t, hogy dolgozzon ki feltáró véleményét erről a kérdéssel.

⁽²⁾ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_856821/lang-en/index.htm

⁽³⁾ Második miniszterelnök-helyettes, Munkügyi és Szociális Gazdasági Minisztérium: Felkérés feltáró vélemény kidolgozására.

2.2. A bizonytalan munka összeegyeztethetetlen az ENSZ 2030. évi millenniumi céljaival, pontosabban a 8. számú fenntartható fejlődési céllal („Tisztességes munka és gazdasági növekedés”), valamint a 3. számú („Egészség és jólét”) és az 5. számú fenntartható fejlődési céllal („Nemek közötti egyenlőség”) ⁽⁴⁾. A WHO szerint ⁽⁵⁾ a tisztességes munka jót tesz a mentális egészségnek, a rossz munkakörülmények pedig – ideértve a diszkriminációt és az egyenlőtlenséget, a túl nagy munkaterhelést, a munkával kapcsolatos alacsony szintű önrendelkezést és a foglalkoztatás bizonytalanságát – kockázatot jelent arra.

2.3. Az Európai Parlament munkakörülményekről és a bizonytalan foglalkoztatásról szóló állásfoglalása ⁽⁶⁾ szerint a bizonytalan foglalkoztatás olyan foglalkoztatás, „amely esetében nem tartják be az uniós, nemzetközi és tagállami normákat és jogszabályokat, és/vagy amely nem biztosít elegendő forrást a tisztességes megélhetéshez vagy megfelelő szociális védelmet”.

2.4. Az EU-OSHA kifejezésére szerint a bizonytalan foglalkoztatás rosszul fizetett, bizonytalan, nem biztosít védelmet és nem biztosítja egy háztartás jövedelmét ⁽⁷⁾. Eközben a bizonytalan munka kutatóinak nemzetközi hálózata (PWR) a bizonytalan munkát a következőképpen határozza meg: olyan többdimenziós konstrukció, amely többek között a munkaerőpiaci bizonytalanságot, az elégtelen jövedelmet, valamint a foglalkoztatási jogviszonyban a jogok és a védelem hiányát jelenti, és az informális és a formális munkavállalókat egyaránt érintheti ⁽⁸⁾. Amint az Eurofound megjegyzi, a bizonytalan munkának nem létezik egyetemes meghatározása, de széles körben elismert, hogy foglalkozni kell vele ahhoz, hogy méltányos és egészséges munkakörülményeket lehessen biztosítani, az ILO által kidolgozott tisztességes munka programjával összhangban ⁽⁹⁾.

2.5. E meghatározások tükrében a foglalkoztatás és a munkafeltételek bizonyos formái, amelyek rossz minőségű munkahelyeket eredményeznek, bizonytalanok tekinthetők. Ide tartozik a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás, a hosszú munkanapok vagy a folyamatos rendelkezésre állás, az alacsony vagy bizonytalan bérek, a határozott idejű munkaszerződések visszaélészerű alkalmazása, a nulla órás vagy igény szerinti szerződések, a szerződésen kívüli munkavégzés vagy az övintézkedések nélküli munkavégzés.

2.6. A bizonytalan foglalkoztatás a következőkkel járhat: megterhelőbb és hosszabb munkanapok; a munkavégzés során az önállóság és a fejlődés hiánya; kiszámíthatatlan és rendszertelen munkanapok és munkaidő, amely a munka és a családi élet közötti konfliktusokhoz vezet; elégtelen számú munkaóra és elégtelen bér, amely nem teszi lehetővé az alapvető szükségletek fedezését; állandó bizonytalanság a foglalkoztatás időtartamával és a munkafeltételekkel (munkaidő, fizetés, feladatok stb.) kapcsolatban; a munkajogok, többek között a kollektív fellépés érvényesítésének nehézsége, ami csökkenti az alkupozíciót; a visszaéléssel, megkülönböztetéssel és zaklatással szembeni fokozott kiszolgáltatottság; dolgozói szegénység (vagyis az a helyzet, amikor a munkavállaló számára a fizetése nem biztosít tisztességes megélhetést).

2.7. A bizonytalan foglalkoztatás a mindennapi élet különböző területeire, többek között az egészségre is kihatással lehet. Az EU-OSHA szerint a bizonytalan foglalkoztatás munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra gyakorolt hatásáról szóló tanulmányok negatív összefüggéseket tártak fel, és minél kevésbé stabil a munkahely, annál nagyobb a halálozással vagy a halandósággal való összefüggés ⁽¹⁰⁾.

2.8. A legjobb minőségű, a kockázatoknak kitett és nem kitett munkavállalókat összehasonlító tudományos bizonyítékokon (longitudinális vizsgálatok vagy nagy adatbázisok, amelyek lehetővé teszik a véletlenszerűség kizárását és más, laboratóriumon kívüli és laboratóriumon belüli okok elkülönítését) alapuló konkrét példák azt mutatják, hogy a bizonytalan foglalkoztatást jellemző, nagyfokúnak érzett munkahelyi bizonytalanság 61 %-kal növeli a depresszió, 77 %-kal

⁽⁴⁾ Az ENSZ közgyűlésének 70. ülészakán, 2015. szeptember 25-én elfogadott határozat: „Világunk átalakítása: fenntartható fejlődési keretrendszer 2030”.

⁽⁵⁾ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work>

⁽⁶⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0290_HU.html

⁽⁷⁾ <https://osha.europa.eu/en/tools-and-resources/eu-osha-thesaurus/term/62001d>

⁽⁸⁾ <https://doi.org/10.1186/s13643-021-01728-z>

⁽⁹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/it/node/91840>

⁽¹⁰⁾ EU-OSHA (2013): *Priorities for occupational safety and health research in Europe: 2013–2020*. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala. 10.2802/25457.

a szorongás⁽¹¹⁾ és 51 %-kal az öngyilkosság esélyeit⁽¹²⁾, továbbá hogy a szigorú munkaügyi követelmények 23 %-kal növelik a diagnosztizált mentális zavar miatti betegszabadság esélyeit, az önrendelkezés hiánya 25 %-kal⁽¹³⁾ növeli a betegszabadság esélyeit, és e két tényező együttesen 77 %-kal növeli a depresszió valószínűségét. Hasonlóképpen a hosszú munkaidő 14 %-kal növeli a depresszió esélyét⁽¹⁴⁾.

2.9. Ha az EU-ban megszűnne a munkahelyi pszichoszociális kockázatoknak való kitettség, akkor a depresszió esélye 17–35 %-kal, a szív- és érrendszeri betegségeké pedig 5–11 %-kal csökkenne⁽¹⁵⁾.

2.10. A bizonytalan foglalkoztatási formák és munkafeltételek ritkán jelentenek önként vállalt lehetőséget. A bizonyítékok következetesen arra utalnak, hogy ezek a foglalkoztatási formák jellemzőbbek a kétkezi munkát végző munkavállalók, a nők, a fiatalok és a bevándorlók körében⁽¹⁶⁾, ez pedig növeli a társadalmi osztályból, a nemből, az életkorból, a nemzetiségből vagy az etnikai hovatartozásból fakadó társadalmi egyenlőtlenségeket, melyek felerősíthetik az interszekcionális megkülönböztetést, a meglévő egészségügyi egyenlőtlenségeket és a mentális betegségek társadalmi gradiensét. Bár ezek a munkavégzési formák gyakran nem preferáltak, vannak olyan munkavállalók, akik ezeket választják.

2.11. A bizonytalan munka elterjedtsége az uniós országok⁽¹⁷⁾ és az egyes gazdasági ágazatok között sem homogén. Nagyobb arányban fordul elő a házimunka és az ápolási-gondozási munka kiterjesztésének tekinthető ágazatokban (takarítás, szociális és egészségügyi ellátás, vendéglátás, szállodaipar, biztonság, házhozzállítás stb.)⁽¹⁸⁾, ezt pedig tovább fokozta a Covid19-világjárvány. A bizonytalan munka azonban valamennyi ágazatban jelen van, a közzszférát is beleértve, és valamennyi országban találunk rá példát.

2.12. A munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről szóló 89/391/EGK irányelv szerint a munkáltató kötelessége, hogy biztosítsa a munkavállalók biztonságát és egészségét minden munkával kapcsolatos szempontból. Az Európai Unió Alapjogi Chartája 31. cikkének értelmében minden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteltben tartó munkafeltételekhez. Ezenkívül minden munkavállalónak joga van többek között a maximális munkaidő korlátozásához, a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz. Ez tükröződik az Európai Szociális Chartában, az Európai Unió működéséről szóló szerződésben, valamint a szociális jogok európai pillérének elveiben és cselekvési tervében is. Sem a vállalati nyereség termelése vagy növelése, sem a munkaerőköltségek csökkentése, sem pedig a munkáltatók számára biztosított rugalmasság nem valósulhat meg a munkavállalók egészsége és biztonsága kárára.

⁽¹¹⁾ Niedhammer, I., Bertrais, S., & Witt, K. (2021). Psychosocial work exposures and health outcomes: a meta-review of 72 literature reviews with meta-analysis. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 47(7), 489–508.

⁽¹²⁾ Blomqvist, S., Virtanen, M., LaMontagne, A. D., & Magnusson Hanson, L. L. (2022). Perceived job insecurity and risk of suicide and suicide attempts: a study of men and women in the Swedish working population. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 48(4), 293–301.

⁽¹³⁾ Duchaine, CS et al. (2020). Psychosocial stressors at work and the risk of sickness absence due to a diagnosed mental disorder: a systematic review and meta-analysis. *JAMA psychiatry*, 77(8), 842–851.

⁽¹⁴⁾ Niedhammer, Bertrais, Witt (2021), (lásd fent).

⁽¹⁵⁾ Niedhammer I et al. (2022). Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 95(1), 233–247.

⁽¹⁶⁾ <https://oshwiki.osha.europa.eu/en/themes/precarius-work-definitions-workers-affected-and-osh-consequences>.

⁽¹⁷⁾ Matilla-Santander N et al. (2019). Measuring precarious employment in Europe 8 years into the global crisis. *J Public Health (Oxf)*, 41(2):259–267.

⁽¹⁸⁾ Eurofound (2021). Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework. Luxembourg, Az Európai Unió Kiadóhivatala.

2.13. Általánosságban a mentális egészséget illetően megjegyzendő, hogy a közegészségügyi rendszerek fontos szerepet játszanak. A közegészségügyi rendszerek gyors/szükséges módosítása és kiigazítása, valamint a pszichológiai és pszichiátriai segítség sürgősségi, távoli és terápiás üzemmódban való rendelkezésre állása nélkül nem lehet megfelelően kezelni sem a munkavállalók, sem általában az európai polgárok mentális egészségét.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A tőke és a munkaerő közötti erőviszonyok kiegyensúlyozatlansága a bizonytalan foglalkoztatás egyik kockázati tényezője. Ezt az egyensúlyhiányt jogszabályok, szociális párbeszéd és kollektív fellépések révén kell helyreállítani, olyan környezetet teremtvé, amely védi a munkavállalókat, ugyanakkor fenntartja a kedvező gazdasági körülményeket, és elkerüli a tisztességtelen versenyt.

3.2. Azt, hogy meg kell erősíteni a munkavállalók és képviselőik jogairól szóló jogszabályoknak való megfelelést, és tovább kell fejleszteni e jogszabályokat, az is bizonyítja, hogy az EU-ban a vállalkozásokat a következő három fő ok motiválja arra, hogy házon belül kezeljék a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos kérdéseket: a jogszabályoknak való megfelelés (89,2 %), a munkavállalók és képviselőik által támasztott követelmények (81,8 %), valamint az illetékes munkaügyi hatóság által kiszabható büntetés elkerülése (79,4 %) ⁽¹⁹⁾.

3.3. Egy további példa arra, hogy a jogszabályok hatásosak a bizonytalan foglalkoztatási szerződések számának csökkentésében, Spanyolországban figyelhető meg: a szociális párbeszéd eredményeként nemrégiben elfogadott munkaügyi reform csökkentette a határozott idejű foglalkoztatás rendellenesen magas arányát a munkaerőpiacon.

4. Javaslatok

4.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy megbízható bizonyítékok támasztják alá, hogy a bizonytalan munka növeli a rossz mentális egészség veszélyét. Így mind a foglalkozás-, mind a közegészségüggyel és a foglalkozási epidemiológiával kapcsolatos tudományos területre vonatkozó ajánlásokat, valamint a nemzetközi intézmények munkahelyi mentális egészséggel kapcsolatos ajánlásait követve és figyelembe véve a 89/391/EGK irányelvben a munkahelyi kockázati források megelőzésével kapcsolatban meghatározott jogokat, az itt javasolt valamennyi intézkedés tudatosan olyan megközelítést alkalmaz, amely a bizonytalan foglalkoztatáshoz kapcsolódó kockázatok mértékét kívánja korlátozni a mentális egészség romlásának a megelőzése érdekében. Mivel a mentális egészségre potenciálisan hatást gyakorló kockázati tényezők igen eltérőek az egyes ágazatokban, sőt akár ugyanazon ágazaton belül a különböző munkahelyek között is, a legjobb megoldásokat leggyakrabban a célzott megközelítést lehetővé tevő ágazati vagy vállalati szintű szociális párbeszéd révén lehet megtalálni, figyelembe véve minden jogi keretet.

4.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy a 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai keretben ⁽²⁰⁾ az Európai Bizottság jelezte, hogy többek között a következőket tervezi:

- elindítja az EU-OSHA „egészséges munkahelyek” kampányát (2023–2025) a biztonságos és egészséges digitális jövő megteremtése érdekében, elsősorban a pszichoszociális és ergonómiai kockázatokra kiterjedően,
- a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve kidolgoz egy a munkahelyi mentális egészségre vonatkozó nem jogalkotási uniós szintű kezdeményezést, amely a munkavállalók mentális egészségével kapcsolatosan felmerülő kérdéseket értékeli, valamint 2022 vége előtt iránymutatást terjeszt elő az ezzel kapcsolatos intézkedésekre vonatkozóan,
- kidolgozza az elemzési alapot, az e-eszközöket és az iránymutatásokat a zöld és digitális munkahelyekkel és folyamatokkal kapcsolatos kockázatelemzésekhez, beleértve különösen a pszichoszociális és ergonómiai kockázatokat.

⁽¹⁹⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/esener/en/survey/datavisualisation/2019>.

⁽²⁰⁾ Közlemény: Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete. Munkahelyi biztonság és egészségvédelem a munka változó világában (COM(2021) 323 final).

4.3. A minőségi foglalkoztatási és munkafeltételeket meghatározó hatályos európai és nemzeti jogszabályok végrehajtásának biztosítása

4.3.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy a munka- és foglalkoztatási feltételeket, a képviselőket és a részvételt érintő, jelenleg is hatályos irányelvek a következőkkel kapcsolatos jogokra, kötelezettségekre és felelőségekre terjednek ki: munkaidő-szervezés (2003/88/EK⁽²¹⁾), a munka és a magánélet közötti egyensúly ((EU) 2019/1158⁽²²⁾), megfelelő minimálbér ((EU) 2022/2041⁽²³⁾), megkülönböztetésmentesség (2006/54/EK⁽²⁴⁾; 2000/78/EK⁽²⁵⁾; 2000/43/EK⁽²⁶⁾), átlátható és kiszámítható munkafeltételek ((EU) 2019/1152⁽²⁷⁾), a foglalkozási kockázatok megelőzése, a munkahelyi biztonság és egészség védelme (89/391/EGK és annak egyes átdolgozásai), továbbá a munkavállalóknak és képviselőiknek nyújtandó tájékoztatás és a velük folytatandó konzultáció (2009/38/EK⁽²⁸⁾, 2003/72/EK⁽²⁹⁾, 2002/14/EK⁽³⁰⁾). Emellett az Európai Unió Alapjogi Chartája védi az egyesülés szabadságát, valamint a kollektív tárgyaláshoz, a tüntetéshez és a sztrájkhoz való jogot. E joganyag teljeskörű átültetése a munkavállalókat tisztességes munkához juttathatja, csökkentheti a bizonytalanságot, és előmozdíthatja a mentális egészséget.

4.3.2. Az EGSZB azonban megjegyzi, hogy az ilyen, minimumjogként meghatározott munkafeltételekről szóló jogszabályok átültetése és alkalmazása, illetve az ezeknek való megfelelés még további fejlesztésre szorul, amint a létező jogszabályok alkalmazása is.

4.4. Az EGSZB ezért a következőket javasolja:

4.4.1. Az említett irányelvek hatálya alá tartozó meglévő munkaügyi szabályok betartására vonatkozó nyomon követés és ellenőrzés fokozása az irányelvek hatékony végrehajtásának biztosítása érdekében. E célból a tagállamoknak megfelelő emberi erőforrást kell biztosítaniuk az illetékes munkaügyi hatóságok számára, az ILO által ajánlott arányban⁽³¹⁾.

4.4.2. Az említett irányelvek megsértése esetén alkalmazandó megfelelő pénzügyi szankciók biztosítása.

4.4.3. Annak megakadályozása, hogy európai, nemzeti vagy helyi pályázatokon vegyenek részt és állami támogatásban részesüljenek azok a vállalkozások, amelyek nem garantálják az említett irányelveknek való megfelelést, a közbeszerzésről szóló jelenlegi irányelvekkel összhangban.

4.4.4. A Vezető Munkaügyi Felügyeleti Tisztviselők Bizottsága által kínált lehetőségek teljeskörű kihasználása az uniós koordinációhoz a 4.3.1. bekezdésben említett jogszabályok alkalmazásának ellenőrzése terén.

4.4.5. Az EGSZB támogatja a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról szóló 2021-es irányelvjavaslatról jelenleg zajló vitákat, valamint tudomásul veszi a Tanács álláspontjáról jelenleg zajló megbeszéléseket és az Európai Parlament Foglalkoztatási és Szociális Bizottsága által 2022. decemberben javasolt módosító indítványokat. Az EGSZB hasonlóképpen javasolja megfelelő megközelítések kidolgozását a mesterséges intelligencia oly módon történő munkahelyi felhasználására vonatkozóan, amely megelőzi a munkahelyi kockázatokat és más munkavállalói jogok aláadását.

⁽²¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2003/88/EK irányelve (2003. november 4.) a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól (HL L 299., 2003.11.18., 9. o.).

⁽²²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 188., 2019.7.12., 79. o.).

⁽²³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelve (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbérékről (HL L 275., 2022.10.25., 33. o.).

⁽²⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/54/EK irányelve (2006. július 5.) a férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról (HL L 204., 2006.7.26., 23. o.).

⁽²⁵⁾ A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról (HL L 303., 2000.12.2., 16. o.).

⁽²⁶⁾ A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról (HL L 180., 2000.7.19., 22. o.).

⁽²⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1152 irányelve (2019. június 20.) az Európai Unióban alkalmazandó átlátható és kiszámítható munkafeltételekről (HL L 186., 2019.7.11., 105. o.).

⁽²⁸⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/38/EK irányelve (2009. május 6.) az Európai Üzemi Tanács létrehozásáról vagy a közösségi szintű vállalkozások és vállalkozáscsoportok munkavállalóinak tájékoztatását és a velük folytatott konzultációt szolgáló eljárás kialakításáról (HL L 122., 2009.5.16., 28. o.).

⁽²⁹⁾ A Tanács 2003/72/EK irányelve (2003. július 22.) az európai szövetkezet státútumának a munkavállalói részvétel tekintetében történő kiegészítéséről (HL L 207., 2003.8.18., 25. o.).

⁽³⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2002/14/EK irányelve (2002. március 11.) az Európai Közösség munkavállalóinak tájékoztatása és a velük folytatott konzultáció általános keretének létrehozásáról (HL L 80., 2002.3.23., 29. o.).

⁽³¹⁾ https://www.ilo.org/global/topics/labour-administration-inspection/resources-library/publications/WCMS_844151/lang-en/index.htm, § 4.1.8.

4.5. Központban a munkával kapcsolatos pszichoszociális kockázatok megelőzése

4.5.1. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai keretéről szóló közleményt (COM(2021) 323 final). Emellett az EGSZB javasolja, hogy specifikus jogszabályokat fogadjanak el uniós szinten a pszichoszociális kockázatok megelőzéséről, valamint fejlesszék tovább és modernizálják a munkavállalók munkahelyi biztonságáról és egészségvédelméről szóló (89/391/EGK) irányelvet, ami a munkahelyi pszichoszociális kockázatok forrásnál történő megelőzését, valamint a munkavégzés tervezésének, irányításának és szervezésének a megváltoztatását jelenti, mivel tudományos bizonyítékok szerint az e téren elfogadott specifikus nemzeti jogszabályok hatékonyabb eszközök jelentenek a megelőző intézkedésekre és az ilyen kockázatoknak való kitettség csökkentésére ⁽³²⁾.

4.5.2. Ezenfelül az EGSZB hangsúlyozza, hogy a biztonságos és egészséges munkakörnyezethez való jogot a 2022. júniusi, 110. Nemzetközi Munkaügyi Konferencián vezették be a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozat alkotta keretbe, valamint hogy a munkával kapcsolatos pszichoszociális kockázatok ellen azok forrásánál történő küzdelem, a munkakörülmények átalakítását célzó szervezeti beavatkozások alkalmazásával, elengedhetetlenül fontos lépést jelent a munkahelyi mentális egészség előmozdítása terén, a WHO és az ILO 2022. szeptemberi iránymutatásaival és a gyakorlati stratégiákat körvonalazó szakpolitikai tájékoztatójával összhangban ⁽³³⁾. A pszichoszociális kockázatok megelőzése mellett ezek az intézmények második lépésként javasolják a munkahelyi mentális egészség javítását, védelmét és előmozdítását, különösen a mentális egészséggel kapcsolatos jártasságot javító képzések és beavatkozások révén. A harmadik lépés a mentális egészségügyi problémákkal rendelkező munkavállalók támogatása abban, hogy észszerű befogadási intézkedések és a munkába való visszatérést célzó programok révén teljes mértékben és méltányosan részt vegyenek a munkában. Végezetül egy olyan támogató környezet létrehozását javasolják, amely a vezetés, beruházások, a jogok érvényesülése, integráció, részvétel, bizonyítékok és a jogszabályoknak való megfelelés révén átfogó intézkedésekkel javítja a munkahelyi mentális egészséget.

4.5.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy – amint az az uniós szintű szociális partnerek munkahelyi stresszről szóló keretszerződésében is szerepel – a 89/391/EGK keretirányelv szerint minden munkáltató törvényes kötelessége, hogy védje a munkavállalók biztonságát és egészségét a munkahelyeken. Ez a kötelezettség a munkahelyi stressz problémáira is alkalmazandó, amennyiben ez egészségügyi és biztonsági kockázattal is jár.

4.5.4. Ennek kapcsán az EGSZB azt javasolja, hogy az említett irányelv szervezeti és kollektív megközelítést alkalmazva dolgozza ki a munkahelyi pszichoszociális kockázatok elsődleges megelőzését. E célból a következőkre kell kiterjednie:

4.5.4.1. Az alkalmazott értékelési módszerekre vonatkozó minőségi követelmények (a tudományos bizonyítékok alapján megállapított pszichoszociális kockázatok mérő, az egyenlőtlenségeket megjelenítő stb. egészségügyi adatokkal validálva).

4.5.4.2. Ahol szükséges, az e kockázatok kiküszöbölését vagy minimalizálását célzó megelőző intézkedések kidolgozása, tervezése és végrehajtása: 1. a pszichoszociális kockázatok értékelésének eredményeire történő reagálás; 2. a károsnak minősített munkafeltételek forrásnál történő módosítása szervezeti beavatkozások alkalmazásával annak elkerülése érdekében, hogy a megelőző intézkedések kizárólag a felelősségvállalásra és a helyreállításra irányuljanak.

4.5.4.3. A munkaadók azon kötelezettsége, hogy a munkakörülmények módosításával, az azonosított munkahelyi pszichoszociális kockázatok kezelését célzó megfelelő intézkedésekkel törekedjenek a munkahelyi kockázatok csökkentésére. Ez a következőket foglalja magában: a technológia fejlesztése, valamint a javak és szolgáltatások előállítási folyamatainak javítása és a személyzeti létszám növelése a terhek csökkentése érdekében; olyan munkaidő-szervezés, amely a családon belüli gondozási feladatokkal összeegyeztethető; részvételen és együttműködésen alapuló munkamódszerek alkalmazásának előmozdítása annak érdekében, hogy a munkavállalók is beleszólhassanak a munkavégzés módjába, továbbá a munkatársak és feletteseik közötti funkcionális támogatás fokozása; igazságos munkaerő-felvételi, feladat kiosztási, képzési és előléptetési folyamatok kialakítása az irányítás minőségének javítása érdekében; sokrétű feladatkörök kialakítása, amelyek lehetővé teszik a munkavállalók készségeinek és ismereteinek alkalmazását, valamint új ismeretek elsajátítását; a stabilitás előmozdítása a munkahelyen és a munkafeltételek terén, valamint előreláthatósága a változások esetén, melyeknek indokoltnak és észszerűnek kell lenniük, a munkahelyi bizonytalanság elkerülése érdekében; továbbá a tisztességes életet lehetővé tevő, megfelelő fizetés a hatályos jogszabályokkal, a szociális párbeszéddel és a kollektív megállapodásokkal összhangban. Mindezek az intézkedések hozzájárulhatnak a bizonytalan foglalkoztatás csökkentéséhez és a mentális egészség védelméhez.

⁽³²⁾ Jain, A. et al (2022), *The impact of national legislation on psychosocial risks on organisational action plans, psychosocial working conditions, and employee work-related stress in Europe*. Social Science & Medicine 302.

⁽³³⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_protect/-protrav/-safework/documents/publication/wcms_856976.pdf

4.5.4.4. Az a követelmény, hogy e kockázatok hatékony kezelésének előmozdítása érdekében megfelelően figyelembe kell venni az értékelés megelőző célú szerepét, elkerülve a pusztán bürokratikus újraértékeléseket.

4.5.4.5. Annak biztosítása, hogy a pszichoszociális kockázatok forrásnál történő megelőzésére irányuló intézkedések mindegyike – az értékelés kialakításától kezdve a szervezeti változásokig és a kockázatok csökkentése terén elért hatékonyságuk nyomon követéséig – a munkavállalók és képviselőik munkahelyi vagy vállalati szintű részvételén alapuljon, a munkavállalók és/vagy képviselőik tájékoztatására és a velük folytatott konzultációra vonatkozó szabályoknak megfelelően. E célból a meglévő nemzeti szabályokkal összhangban, a nemzeti jogszabályok és/vagy kollektív megállapodások által előírt esetekben biztosítani kell a következő érintett szervek meglétét és működését: munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági bizottságok, megelőzési megbízottak, üzemi tanácsok stb., valamint az alkalmazandó jogszabályokkal és kollektív megállapodásokkal összhangban gondoskodni kell a munkavállalói képviselő és a munkáltatói oldal közötti tárgyalásokról.

4.6. A minőségi munkahelyek létrehozását támogató iparpolitika

4.6.1. Az egyes országok iparpolitikája többek között hatással van a vállalatok azon képességére, hogy magas színvonalú, képzett munkahelyeket hozzanak létre a gazdaságban. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az iparpolitika európai szintű kialakítása során vegyék figyelembe az egészséges munkafeltételeket biztosító, magas színvonalú és szakképzettséget igénylő munkahelyek létrehozásának, valamint a versenyképesség fokozásának célját. Ez többek között a következőkön alapulhat:

4.6.1.1. Az állami szervek, köztük gazdaságfejlesztési ügynökségek sokkal aktívabb együttműködése, amelynek középpontjában a szükséges infrastruktúra biztosítása és olyan aktív foglalkoztatáspolitikák állnak, amelyek a minőségi helyi munkahelyek teremtése terén a legnagyobb potenciállal rendelkező iparágak sajátos igényeihez igazodnak, ennek fejében pedig előírják a kedvezményezett vállalatok számára minimális számú ilyen munkahely létrehozását.

4.6.1.2. A K+F beruházásoknak a termelékenységnövelő és munkaerőbarát technológiákra való összpontosítása az értéktérítő kapacitások szinergikus növelése érdekében.

4.6.1.3. A munkahelyi kockázatok megelőzésére, valamint a munkavállalók egészségének védelmére vonatkozó kritériumok beépítése az iparpolitika kialakításába.

4.6.1.4. A kereskedelemről és a fenntartható fejlődésről szóló fejezetek beépítése, amelyek biztosítják a munkavállalói jogokat a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokban.

4.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy a kötelező oktatás és a szakképzés átfogó tantervébe minden országban építsék be az egyéni és kollektív munkavállalói jogokra vonatkozó ismereteket, valamint a vállalkozási ismereteket annak érdekében, hogy felvértezzék a jövő munkavállalóit és munkáltatóit az e kérdésekben szükséges ismeretekkel.

4.8. Az Eurofound eredményei, az EU-OSHA és az Eurostat felmérési és adatai alapján az EGSZB azt javasolja, hogy rendszeresen azonosítsák a bizonytalan foglalkoztatás legelterjedtebb formáit és kialakulásuk környezetét (országok, ágazatok stb.), valamint a leginkább érintett csoportokat (kétkezi munkát végző munkavállalók, nők, fiatalok stb.), és vizsgálják a tendenciák alakulását.

4.9. Az EGSZB a munka minőségére és a mentális egészségre irányuló kutatások fokozását javasolja, kezdve ezeken a területeken az információs és járványügyi felügyeleti rendszerek javításával.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 60. cikk (2) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

- BLIJLEVENS René
- DANISMAN Mira-Maria
- MINCHEVA Mariya
- PILAWSKI Lech
- POTTIER Jean-Michel
- VADÁSZ Borbála

SOC/745

Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség

2.7. pont

Új pont illesztendő a szövegbe
a meglévő 2.6. pont után

Szekcióvélemény	Módosítás
	Az EP 2017. évi állásfoglalásában ⁽¹²⁾ használt fogalom-meghatározás egyrészt azt jelzi, hogy a bizonytalan foglalkoztatás olyan munkát jelent, amely nem felel meg az alkalmazandó jogszabályoknak. A meghatározás azonban olyan munkára is utal, amely „nem biztosít elegendő forrást a tisztességes megélhetéshez vagy megfelelő szociális védelmet”. Az EGSZB megjegyzi ugyanakkor, hogy az Eurofound szerint a bizonytalan foglalkoztatás olyan fogalom, amelynek nincs általánosan elfogadott meghatározása Európában, ugyanakkor széles körben elismert, hogy ezzel az összetett jelenséggel foglalkozni kell. A WHO szerint a mentális egészséget fenyegető kockázatok, amelyeket pszichoszociális kockázatoknak is neveznek, a munkahelyen kapcsolódhatnak többek között a feladatkörhöz vagy a munkaidő-beosztáshoz, a munkahely egyedi jellemzőihez vagy a szakmai előmenetel lehetőségeihez. A WHO azt is jelzi, hogy bár pszichoszociális kockázatok minden ágazatban megtalálhatók, egyes munkavállalók nagyobb valószínűséggel vannak kitéve ilyeneknek, attól függően, hogy mit, hol és hogyan dolgoznak ⁽¹³⁾. Az uniós szintű szociális partnereknek a stresszről szóló autonóm megállapodása is kimondja, hogy a munkával kapcsolatos stresszt különböző tényezők okozhatják. Ilyen például egyebek mellett a munkával való elégedetlenség, a munkaszervezés, a munkakörnyezet vagy a rossz kommunikáció ⁽¹⁴⁾. Ez azt jelenti, hogy a bizonytalan foglalkoztatás és a mentális egészségügyi kockázatok közötti kapcsolat értékelésekor figyelembe kell venni, hogy olyan fogalomról van szó, amelynek nincs általánosan elfogadott meghatározása Európában. Ezen túlmenően az értékelésnek figyelembe kell vennie a következőket: — Nincs automatikus ok-okozati összefüggés a jelen véleményben bizonytalannak tekintett foglalkoztatás és

Szekcióvélemény	Módosítás
	a rossz mentális egészség között, de a bizonytalan foglalkoztatás az egyik olyan kockázati tényező, amely negatív hatással lehet a munkavállalók mentális egészségére. Az e vélemény 1.3. és 2.6. pontjában ⁽¹⁵⁾ felvetett kérdések ellentmondanak ennek a megfontolásnak, vagy nem tükrözik azt kellőképpen. — A mentális egészséget egyéni, családi és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti feltételek befolyásolják, és a mentális egészséget veszélyeztető egyes kockázati tényezők a munkahelyeken, de általában a társadalomban is jelen vannak. A bizonytalanság értékelésének mindig az egyén körülményeinek helyzetelemzésén kell alapulnia. Ezt tükrözi az uniós szintű szociális partnerek stresszről szóló keretmegállapodása is ⁽¹⁶⁾, amely kimondja, hogy a munkaerő sokrétűsége fontos szempont a munkahelyi stressz problémáinak kezelésekor, valamint hogy az egyének igen eltérően reagálnak hasonló szituációkra, és életének különböző szakaszaiban ugyanaz az egyén is eltérően reagálhat hasonló szituációkra. Az e vélemény 1.5. és 2.6. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen. — Ráadásul a különböző foglalkoztatási formákhoz kapcsolódó problémák többségével már foglalkoznak a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal, a munkaidővel és más idevágó aspektusokkal kapcsolatos uniós és nemzeti szintű jogszabályok. Az e vélemény 1.11., 2.6., 4.5.1., 4.5.4. és 4.5.4.3. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen. — Ugyanakkor a véleményben bizonytalannak tekintett munkavégzési formák ugródeszkaként is szolgálhatnak a munkaerőpiacra való belépéshez és az állandó foglalkoztatás irányába történő fokozatos elmozduláshoz. Az e vélemény 1.5. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ennek a megfontolásnak, vagy nem tükrözik azt kellőképpen. ⁽¹²⁾ Elfogadott szövegek – Munkakörülmények és bizonytalan foglalkoztatás – 2017. július 4., kedd (europa.eu). ⁽¹³⁾ https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-at-work. ⁽¹⁴⁾ Lásd: https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress and https://www.buissesseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf. ⁽¹⁵⁾ Az itt használt számozás a SOC szekciónak a plenáris ülésre benyújtott, a tagok portáljára az EGSZB április 26–27-i plenáris üléséhez feltöltött véleményében szereplő pontok számozását követi (a számozás e módosító indítványok vagy bármely más módosító indítvány esetleges elfogadásából adódóan változhat). ⁽¹⁶⁾ Lásd: https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress és https://www.buissesseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf.

A szavazás eredménye

Mellette: 81

Ellene: 127

Tartózkodott: 13

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség****4.5.1. pont****Új pont illesztendő a szövegbe****a meglévő 4.5. pont után**

Szekcióvélemény	Módosítás
	A mentális egészség és jóllét előmozdítása az egész társadalom érdeke. A munkával töltött életszakaszban fontos a mentális egészség előmozdítása, mivel a mentális egészségügyi problémák alacsonyabb munkatermelékenységet, alacsonyabb teljesítményt és fokozott hiányzást eredményezhetnek, a jó mentális egészség pedig jobb motivációval és termelékenységgel párosul. Az EGSZB egyetért azzal a megközelítéssel ⁽²⁹⁾, melynek értelmében az Európai Bizottság a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve kidolgoz egy, a munkahelyi mentális egészségre vonatkozó nem jogalkotási uniós szintű kezdeményezést, amely a munkavállalók mentális egészségével kapcsolatosan felmerülő kérdéseket értékeli. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak azt a törekvését is, hogy a pszichoszociális és ergonómiai kockázatok is szerepeljenek az „egészséges munkahelyekért” kampányban. Az EGSZB úgy véli, hogy uniós és nemzeti szinten, valamint a munkahelyeken nagyobb figyelmet kell fordítani olyan megfelelő politikák és/vagy fellépések bevezetésére, amelyek adott esetben szervezeti és kollektív megközelítést alkalmazva kidolgozzák a munkahelyi pszichoszociális kockázatok elsődleges megelőzését. Nem szükséges azonban uniós szinten külön jogszabályt javasolni a pszichoszociális kockázatok megelőzésére. Az e vélemény 1.11., 4.5.1., 4.5.4. és 4.5.4.3. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen. ⁽²⁹⁾ COM(2021) 323 final

A szavazás eredménye

Mellette: 91

Ellene: 127

Tartózkodott: 18

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY**Előterjesztő:**

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745**Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség****4.6.1. pont**

Új pont illesztendő a szövegbe

a meglévő 4.6. pont után

Szekcióvélemény	Módosítás
	A működési környezet mélyreható változásai miatt az EU-nak sürgősen átfogó és naprakész, innováción és kiválóságon alapuló iparpolitikát kell kialakítania. A vállalatok akkor fognak munkahelyeket teremteni és minőségi munkahelyekről gondoskodni, ha kedvező szabályozási és beruházási környezet áll rendelkezésükre, és ha a vállalkozás nyereséggel működtethető. Ez azt jelenti, hogy iparpolitikával nem lehet munkahelyeket tervezni. Nem fenntartható vagy észszerű előírni azt sem, hogy az infrastruktúra vagy az aktív munkaerőpiaci szakpolitika előnyeit élvező vállalatok minimális számú munkahelyet hozzanak létre. Ráadásul az iparpolitika a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó uniós és nemzeti szabályozási keret mellett érvényesül, de önmagában nem biztosítja a foglalkozási kockázatok megelőzésének kritériumait. Végezetül arra is szükség van, hogy a vállalatok hozzájárjenek képzett munkaerőhöz, jelenleg azonban munkaerő- és szakemberhiánnyal küzdenek. Mindez kiemeli a valóban egész életen át tartó tanulást szolgáló rendszereknek, illetve a jövőbeli készségigények jobb előrejelzésének a jelentőségét. Az e vélemény 4.6.1.1. és 4.6.1.3. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen.

A szavazás eredménye

Mellette: 89

Ellene: 139

Tartózkodott: 9

5. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

BLIJLENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745

Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség

1.3. pont

Új pont illesztendő a szövegbe

a meglévő 1.2. pont után

Szekcióvélemény	Módosítás
	Például az uniós szintű szociális partnereknek a stresszről szóló autonóm megállapodása is kimondja, hogy a munkával kapcsolatos stresszt különböző tényezők okozhatják. Ilyen például egyebek mellett a munkával való elégedetlenség, a munkaszervezés, a munkakörnyezet vagy a rossz kommunikáció ⁽¹⁾. A bizonytalan foglalkoztatás és a mentális egészségügyi kockázatok közötti kapcsolat értékelésekor figyelembe kell venni, hogy a bizonytalan foglalkoztatás olyan fogalom, amelynek nincs általánosan elfogadott meghatározása Európában. Ezen túlmenően az értékelésnek figyelembe kell vennie a következőket: — Nincs automatikus ok-okozati összefüggés a jelen véleményben bizonytalannak tekintett foglalkoztatás és a rossz mentális egészség között, de a bizonytalan foglalkoztatás az egyik olyan kockázati tényező, amely negatív hatással lehet a munkavállalók mentális egészségére. Az e vélemény 1.3. és 2.6. pontjában ⁽²⁾ felvetett kérdések ellentmondanak ennek a megfontolásnak, vagy nem tükrözik azt kellőképpen. — A mentális egészséget egyéni, családi és társadalmi-gazdasági, valamint környezeti feltételek befolyásolják, és a mentális egészséget veszélyeztető egyes kockázati tényezők a munkahelyeken, de általában a társadalomban is jelen vannak. A bizonytalanság értékelésének mindig az egyén körülményeinek helyzetelemzésén kell alapulnia. Az e vélemény 1.5. és 2.6. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen.

Szekcióvélemény	Módosítás
	— Ráadásul a különböző foglalkoztatási formákhoz kapcsolódó problémák többségével már foglalkoznak a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal, a munkaidővel és más idevágó aspektusokkal kapcsolatos uniós és nemzeti szintű jogszabályok. Az e vélemény 1.11., 2.6., 4.5.1., 4.5.4. és 4.5.4.3. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen. — Ugyanakkor a véleményben bizonytalannak tekintett munkavégzési formák ugródeszkaként is szolgálhatnak a munkaerőpiacra való belépéshez és az állandó foglalkoztatás irányába történő fokozatos elmozduláshoz. Az e vélemény 1.5. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ennek a megfontolásnak, vagy nem tükrözik azt kellőképpen. (¹) Lásd: https://resourcecentre.etuc.org/agreement/framework-agreement-work-related-stress és https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2005-00679-EN.pdf. (²) Az itt használt számozás a SOC szekciónak a plenáris ülésre benyújtott, a tagok portáljára az EGSZB április 26–27-i plenáris üléséhez feltöltött véleményében szereplő pontok számozását követi (a számozás e módosító indítványok vagy bármely más módosító indítvány esetleges elfogadásából adódóan változhat).

A szavazás eredménye

Mellette: 83

Ellene: 139

Tartózkodott: 13

6. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

BLIJLEVENS René

DANISMAN Mira-Maria

MINCHEVA Mariya

PILAWSKI Lech

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/745

Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség

1.4. pont

Új pont illesztendő a szövegbe

az új 1.3. pont után (lásd az 5. módosító indítványt)

Szekcióvélemény	Módosítás
	Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság azon megközelítésével⁽³⁾, hogy a tagállamokkal és a szociális partnerekkel együttműködve a munkahelyi mentális egészséggel kapcsolatos, nem jogalkotási uniós szintű kezdeményezést készít elő, amely értékeli a munkavállalók mentális egészségével kapcsolatban felmerülő kérdéseket. Az EGSZB úgy véli, hogy uniós és nemzeti szinten, valamint a munkahelyeken nagyobb figyelmet kell fordítani olyan megfelelő politikák és/vagy fellépések bevezetésére, amelyek adott esetben szervezeti és kollektív megközelítést alkalmazva kidolgozzák a munkahelyi pszichoszociális kockázatok elsődleges megelőzését. Nem szükséges azonban uniós szinten külön jogszabályt javasolni a pszichoszociális kockázatok megelőzésére. Az e vélemény 1.11., 4.5.1., 4.5.4. és 4.5.4.3. pontjában felvetett kérdések ellentmondanak ezeknek a megfontolásoknak, vagy nem tükrözik azokat kellőképpen. ⁽³⁾ Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete – Munkahelyi biztonság és egészségvédelem a munka változó világában, COM(2021) 323 final.

A szavazás eredménye

Mellette: 91

Ellene: 141

Tartózkodott: 11

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Munkahelyi demokrácia**(feltáró vélemény a spanyol elnökség felkérésére)**

(2023/C 228/06)

Előadó: **Reiner HOFFMANN**Társelőadó: **Krzysztof BALON**

Az Európai Unió Tanácsa spanyol 2022.7.27-én kelt levél
elnökségének felkérése:

Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
	Feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.3.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	175/69/13

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az elmúlt évtizedek során az európai jogszabályok a munkavállalók munkahelyi részvételének szilárd rendszerét hozták létre, amely a tagállamok jogszabályain és gyakorlatain, valamint az uniós alapvető szabadságokon alapul. A munka demokratikus világa az európai szociális modell fenntartható és versenyképes környezetben történő továbbfejlesztésének építőköve.

1.2. A közelmúltbeli válságok megmutatták, hogy a polgárok és a munkavállalók aktívan érvényesített jogai kölcsönösen erősítik egymást. A társadalmi kohézió erősödik, társadalmaink demokratikus szerkezete stabilabb, és a társadalom kevésbé kiszolgáltatott a populista és önkényuralmi pozíciókkal szemben.

1.3. A munkahelyi demokrácia célját szolgáló mechanizmusok és jogi eszközök reziliensebbé és gazdaságilag sikeresebbé teszik a vállalkozásokat, ugyanakkor alkalmasabbá teszik őket arra, hogy elérjék a foglalkoztatás és a tisztességes munka terén kitűzött céljaikat. A munkahelyi demokrácia irányadó koncepciójának ki kell terjednie valamennyi munkavállalóra és munkatípusra, valamint minden munkahelyre, legyen szó magán-, állami vagy szociális jellegűről, mérettől, ágazattól vagy egyéb szervezeti szempontoktól függetlenül. Figyelembe kell venni a kkv-k körülményeit. Az empirikus bizonyítékok azt mutatják, hogy a munkavállalók részvétele (*workers' voice*) biztosítja a munkahelyi szinten szükséges rugalmasságot és mozgásteret a strukturális változásokhoz való alkalmazkodáshoz.

1.4. A munka gyorsan változó világa szintén lehetőséget kínál a demokrácia erősítésére. A munkavállalói részvételnek és a szociális párbeszédnek hangsúlyosabb szerepet kell kapnia a köztudatban, és e két tényezőt határokon átnyúlóan is meg kell erősíteni e lehetőség kiaknázása érdekében. Ehhez elengedhetetlen a nemzeti tájékoztatási, konzultációs és részvételi rendszereket eligazító és eredményesebbé tévő megbízható európai jogi keret, amelyet a nemzeti szinten kiszámítható következményekkel járó cselekvési programok támogatnak.

1.5. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az Európai Bizottság szociális párbeszéd megerősítéséről szóló közelmúltbeli közleményét a munkahelyi demokrácia erősítésének alapjaként, valamint azt a kijelentést, hogy a szociális párbeszéd a bizalom élénk kultúráján alapul, amely a szociális partnerek sajátos szerepére épül, míg a civil párbeszéd, amelyet külön folyamatként ismernek el, a szervezett civil társadalmi szervezeteket a témák szélesebb körébe vonja be, formálva az átalakulási folyamatokat. El kell azonban ismerni, hogy a munkaerőpiac változik, például sok munkavállalót foglalkoztatnak kis- és mikrovállalkozásoknál, ugyanakkor az Európai Unióban mintegy 13,6 millió⁽¹⁾ embert a szociális gazdaság szervezeteiben foglalkoztatnak. Az összes ilyen munkavállalót és munkáltatóikat teljes mértékben be kell vonni az intézményi szociális párbeszédbe.

1.6. Az európai üzemi tanácsok az elmúlt évtizedekben pozitívan járultak hozzá a vállalatok hosszú távú gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseikhez. Potenciáljuk és hatékonyságuk növelése érdekében jelentősen javítani kell részvételi jogait és erőforrásait, például az európai üzemi tanácsok részvételi jogainak megkerülését vagy megsértését hatékonyan szankcionálni kell, és meg kell könnyíteni az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli az Európai Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv átdolgozásával kapcsolatos közelmúltbeli állásfoglalását, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben tegyen jogi intézkedéseket.

1.7. A munkahelyi demokrácia jogszabályokon vagy szociális párbeszédre alapuló kiegészítéseként a munkavállalók demokratikus részvételének más olyan sikeres formái is léteznek, amelyek gyakorlata igen elterjedt a szociális gazdaságban, főként a szövetkezetekben.

1.8. A technológiai innovációk új üzleti modellekhez vezettek a platformgazdaságban, amelyek gyakran bizonytalan foglalkoztatással társulnak, különösen a pályakezdő és a migráns munkavállalók esetében. A kollektív érdekérvényesítéshez való hozzáférés többnyire nem létezik, vagy túl ritkán veszik igénybe. Az EGSZB észszerűnek tartja, hogy a platformalapú munkavégzésről szóló jelenlegi uniós irányelvtervezet a szinlelt önfoglalkoztatás megelőzésére irányul, különösen a munkáltatók és a munkavállalók fogalmának meghatározásával, a bizonyítási teher megfordításával. Ez erősítené a munkavállalók részvételének alapjait is a platformgazdaságban, azzal, hogy a foglalkoztatási viszonyra vonatkozó megfelelő kritériumok teljesülnek. Az EGSZB tudomásul veszi az uniós versenyjognak az egyéni önfoglalkoztatók munkafeltételeire vonatkozó kollektív szerződésekre történő alkalmazásáról szóló európai bizottsági iránymutatást. Az EGSZB arra ösztönzi az EU Tanácsának spanyol elnökségét, hogy emelje ki ezt a szempontot, különösen az irányelv elfogadásakor, és a minimálbér-irányelvvel összhangban foglalkozzon e munkavállalók kollektív biztosításhoz való potenciális hozzáféréssel is.

1.9. A mesterséges intelligencia (MI) gyors fejlődése új kihívásokat támaszt a munkahelyi demokratikus normákkal szemben. Az algoritmikus adatkezelés rendkívül nagy hatást gyakorol a munkaszervezésre, a munkakörülményekre és az adatbiztonságra. Az európai szociális partnerek egyetértenek abban, hogy döntő fontosságú, hogy a digitális technológia a munkaügyi kapcsolatrendszerek – nevezetesen a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások – keretében, a munkavállalókkal és azok képviselőivel kellő időben folytatott konzultációt követően kerüljön bevezetésre a folyamatba vetett bizalom megteremtése érdekében. Az EGSZB támogatja a munkavállalók adatvédelmi jogainak oly módon történő megerősítését, hogy az biztosítsa a munkavállalók kollektív jogait, és azt szeretné, ha a szakszervezetek megfelelő digitális hozzáféréssel rendelkeznének a vállalatokhoz és alkalmazottaikhoz annak érdekében, hogy valódi szociális párbeszédet alakítsanak ki és mozdítsanak elő a mesterséges intelligencia munkahelyi alkalmazásáról.

1.10. A felelősségteljes vállalatirányítás azt jelenti, hogy az emberi és munkavállalói jogokat, valamint a környezetvédelmi célkitűzéseket az ellátási lánc egészében tiszteletben tartják. A munkáltatóknak bizonyítaniuk kell, hogy a vállalati átvilágítást az igazgatótanács kockázatkezelése kötelező részének tekintik. A megfelelő munkakörülmények globális szintű megteremtését a fenntartható vállalatirányítás célkitűzéseiként kell meghatározni. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az európai jogi keretekben rögzítsék a fenntartható vállalatirányítás szükségességét. A munkavállalóknak és képviselőiknek, valamint a civil társadalomnak (környezetvédelmi, emberi jogi és fogyasztói szervezetek) rendszeresen részt kell venniük ebben a folyamatban.

1.11. Az EGSZB azonban sajnálja, hogy az igazgatótanácsi szintű munkavállalói részvételt nem tekintik a fenntartható vállalatirányítás kulcselemének. Az EGSZB ezért támogatja a megfelelő erőfeszítéseket a vezetőtestületekben való munkavállalói részvétel olyan harmonizált keretének létrehozására, amely figyelembe veszi a tagállamok közötti különbségeket. Ennek során biztosítani kell, hogy az európai társadalmi jog ne vezessen a vállalatvezetésben való munkavállalói részvételi jog kikerüléséhez vagy leépítéséhez a tagállamokban.

⁽¹⁾ A Bizottság cselekvési tervet terjeszt elő a szociális gazdaság fellendítésére és a munkahelyteremtésre – 2021.12.9.

1.12. A munkahelyi demokrácia erősítése a szükséges és megfelelő jogalapok mellett az összes szereplő tudásalapú együttműködésétől is függ, különösen a zöld és digitális átállás jelentette kihívás fényében. A tájékoztatás, az oktatás és a társadalmi szerepvállalás terén regionális vagy helyi szinten tevékenykedő civil társadalmi szervezetek, valamint a tudományos intézmények és szabadfoglalkozású szakértők szintén támogatják ezt az együttműködést a helyi körülményekhez igazított célzott intézkedésekkel, a szociális partnerekkel egyetértésben. Ezeket a tevékenységeket az európai strukturális alapokból is támogatni kell.

1.13. A munkahelyi részvétel nevelő szerepe szélesebb politikai és társadalmi értelemben is támogathatja a demokratikus gyakorlatot. Emiatt alapvető fontosságú, hogy még a munkaerőpiacra való belépés előtt felhívják a fiatalok figyelmét a munkahelyi demokráciára, és erről megfelelő felvilágosítást biztosítsanak számukra. A szociális partnerek mellett az oktatás területén tevékenykedő civil társadalmi szervezetek kiegészítő szerepet játszhatnak, és támogatni kell őket.

2. A munkahelyi demokrácia társadalompolitikai jelentősége Európában

2.1. A külső válságok és az átalakító erejű kihívások állandósultak. Az uniós intézményeknek és a tagállamoknak folyamatosan új, hatékony problémamegoldási mechanizmusokat kell bevezetniük, amelyek ötvözik a gazdasági hatékonyságot a társadalmi és környezetvédelmi és politikai célkitűzésekkel.

2.2. A munka világában a demokrácia erősítésének számos normatív és empirikus indoka van ⁽²⁾. Az EGSZB ezért már régóta támogatja a munkahelyi demokrácia koncepciójának és e koncepció olyan kulcselemeinek kiegyensúlyozott megvalósítását, mint az élénk szociális párbeszéd, valamint a munkahelyi jogok és kötelezettségek méltányos egyensúlya, ami magában foglalja a munkáltatók és a munkavállalók közötti bizalom és együttműködés kultúrájának az előmozdítását, beleértve a munkavállalók részvételét is. Ezeket az elemeket minden szinten jogi keretnek és szociális párbeszédnek, valamint helyes vállalati gyakorlatnak kell támogatnia.

2.3. A munkahelyi demokrácia nemcsak a reziliens demokráciához járul hozzá, hanem a fenntartható gazdasági versenyképesség és jólét szempontjából is kulcsfontosságú. A munkahelyi részvétel hozzájárul a polgárok demokratikus gyakorlatokkal, értékekkel és politikai kultúrával kapcsolatos oktatásához és képzéséhez. Azok, akik úgy érzik, hogy figyelembe veszik őket a munkahelyen, és részt vehetnek a döntéshozatalban, a társadalomban is ezt a példát követik, és pozitívabb hozzáállást tanúsítanak a demokráciához.

2.4. Az EGSZB több ízben is hangsúlyozta, hogy egy szilárd európai keret és a munkavállalók részvételével ⁽³⁾ kapcsolatos bevált gyakorlatok a vezetőség és a munkavállalók közötti, valamennyi (határokon átnyúló, nemzeti, helyi) szinten folytatott bizalmi párbeszéd alapjaként az európai demokrácia alapvető jogi keretének részét képezik, és fontos iránymutatást jelentenek a versenyképes szociális piacgazdaság számára. Ennek minden munkavállalóra és a munkavégzés minden formájára vonatkoznia kell minden munkahelyen, legyenek ezek magán-, állami vagy társadalmi jellegűek, mérettől, ágazattól vagy egyéb szervezeti szempontoktól függetlenül.

2.5. A munkavállalók részvételét a kormányok, a szociális partnerek és a civil társadalom közötti politikai konszenzus az elmúlt évtizedekben számos európai jogszabályban rögzítette ⁽⁴⁾. Ezt a hatékony erőforrást a gazdasági siker és az európai társadalmi kohézió érdekében értékes elemként minden országon és vállalatban belül teljes mértékben ki kell aknázni, tovább kell erősíteni és javítani azokon a pontokon is, ahol hiányosságok tapasztalhatók a jogszabályok vagy a végrehajtás terén, valamint tovább kell fejleszteni a munka világában bekövetkező változásokkal összhangban. Ennek fényében az EGSZB arra ösztönzi a tagállamokat, hogy nemzeti szinten értékeljék az aktuális helyzetet, és dolgozzanak ki kezdeményezéseket szilárd tájékoztatási és konzultációs keretekre vonatkozóan.

2.6. Az uniós országokban a *munkavállalók részvétele* az eltérő munkaügyi kapcsolatrendszerek miatt többféle intézmény, néha olyan „funkcionális megfelelők” révén érvényesül, mint például az erős munkahelyi és vállalati tájékoztatási, konzultációs és tárgyalási jogok, a munkavállalók vezetőtestületekben való részvétele, a vállalati, ágazati és ágazatközi szintű kollektív szerződések, a szociális párbeszéd kötelező erejű eredményei, valamint a vállalati kultúrák és a változások kezelésére szolgáló kapacitások.

⁽²⁾ Benchmarking Working Europe 2019, 4. fejezet.

⁽³⁾ Figyelembe véve, hogy a munkavállalók és képviselőik bevonásának különböző formái és eljárásai léteznek a tagállamokban, ez a vélemény ezekre a „munkavállalók részvétele” gyűjtőfogalmat használja.

⁽⁴⁾ A másodlagos európai jogszabályok gyűjteménye a szociális partnerek bevonása mellett mintegy 40 irányelvvel bővült, amelyek széles körű jogi keretet hoztak létre a munkavállalók tájékoztatására, a velük folytatott konzultációra és a munkavállalók részvételére vonatkozóan; ETUI Facts & Figures.

2.7. A soron következő spanyol elnökségnek egy munkahelyi demokráciáról szóló EGSZB-s feltáró vélemény kidolgozására irányuló kérése folytatja azt a figyelemreméltó tendenciát, hogy az uniós intézmények és kormányok egyre inkább az „erősebb munkahelyi demokráciát” jelmondatot fogalmazzák meg „Európa jövőjének” egyik politikai céljaként. Ez a következőkből látható:

- A 2021. évi portói szociális csúcstalálkozón tett szociális kötelezettségvállalásban az európai kormányok és a szociális partnerek megerősítették elkötelezettségüket az autonóm szociális párbeszéd előmozdítása és megerősítése iránt európai, nemzeti, regionális, ágazati és vállalati szinten ⁽⁵⁾.
- A munkahelyi demokráciáról szóló közelmúltbeli európai parlamenti jelentés kiemeli, hogy az európai zöld megállapodásból és a digitalizációból eredő jelentős változásokat méltányosan kell végrehajtani, és ösztönzi a munkavállalók jogszerű részvételi lehetőségeinek előmozdítását ⁽⁶⁾. Ugyanebben a szellemben az Európai Parlament a közelmúltban nagy többséggel kérte az európai üzemi tanácsról szóló hatályos uniós irányelv felülvizsgálatát ⁽⁷⁾.
- Az EU-ban biztosítandó megfelelő minimálbékekről szóló irányelv előírja a tagállamok számára, hogy hozzanak intézkedéseket a kollektív tárgyalások hatókörének növelése érdekében, például mozdítsák elő a szociális partnerek kapacitásépítését és -erősítését.
- A szociális párbeszéd erősítéséről szóló tanácsi ajánlásra irányuló új keletű javaslatában az Európai Bizottság kijelentette, hogy a tagállamoknak teljes mértékben el kell ismerniük és tiszteletben kell tartaniuk a szociális partnerek szervezeteinek a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban betöltött sajátos szerepét, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd külön folyamat, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre vesz részt többféle téma megvitatásában ⁽⁸⁾.
- A szociális gazdaságra vonatkozó, 2021-ben elfogadott cselekvési terv határozottan elkötelezi magát az olyan szociális gazdasági üzleti modellek előmozdítása mellett, amelyek egyik legfontosabb azonosító jegye a demokratikus és részvételen alapuló kormányzás.

2.8. Hasonlóképpen az EGSZB úgy véli, hogy a munkavállalók megbízható és tényleges részvétele alapvető előfeltétele lehet a „fenntartható” és gazdaságilag sikeres vállalatirányításnak az EU-ban.

2.9. Az EGSZB örömmel válaszol a spanyol elnökség által felvetett kérdésekre, vagyis az alábbiakra:

- milyen módon járulhat hozzá a munkavállalók és képviselőik vállalatirányításban való részvétele az igazságos társadalmi és zöld átálláshoz,
- milyen igény van a munkavállalói részvételre és az üzleti döntésekben való részvételre vonatkozó meglévő jogi keretek továbbfejlesztésére, ideértve a multinacionális vállalatokat is,
- hogyan erősíthetők meg a munkavállalók részvételi jogai a digitalizációval összefüggésben, kitérve a platformgazdaságra és az adatvédelmi kérdésekre is,
- milyen hatása van az új technológiáknak az alapvető demokratikus jogokra, például a munkavállalók részvételére.

2.10. Ezen túlmenően ebben a véleményben az EGSZB a munkahelyi demokrácia egyéb formáiról is beszámol.

2.11. Az EGSZB üdvözli a tisztességes munkáról és a szociális és szolidáris gazdaságról szóló, a 2022. júniusi nemzetközi munkaügyi konferencián elfogadott ILO-állásfoglalást, amely kiemeli, hogy a szociális gazdaság szervezetei nagyon fontos szerepet töltenek be annak értékelésében, hogy a szociális és szolidáris gazdaság miként járul hozzá a tisztességes munkához, az inkluzív és fenntartható gazdaságokhoz, a társadalmi igazságossághoz, a fenntartható fejlődéshez és az életszínvonal mindenki számára érezhető javításához, valamint az ENSZ 2023. április 18-i, a szociális és szolidáris gazdaságnak a fenntartható fejlődés érdekében történő előmozdításáról szóló határozatát ⁽⁹⁾. Ezek a fontos

⁽⁵⁾ A 2021. évi portói szociális kötelezettségvállalás.

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament A9-0331/2021. sz. jelentése.

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament P9_TA/2023, 0028. sz. állásfoglalása.

⁽⁸⁾ Javaslat tanácsi ajánlásra a szociális párbeszéd uniós erősítéséről, COM(2023) 38 final, 18. o.

⁽⁹⁾ A határozat elismeri, hogy a szociális és szolidáris gazdaság hozzájárul a tisztességes munkához, az inkluzív és fenntartható gazdaságokhoz, a nemzetközi munkaügyi normák előmozdításához (beleértve az alapvető munkahelyi jogokat), az életszínvonal mindenki számára érezhető javításához és a szociális innovációhoz, többek között az átképzés és a továbbképzés területén.

állásfoglalások rámutatnak arra, hogy a szociális gazdaság szervezetei a munkaerőpiacon és a gazdaságban megvalósuló demokrácia és részvétel erősítéséhez történő fontos hozzájárulásukkal fontos szerepet játszanak a munkahelyi demokrácia kialakításában; ezt figyelembe kell venni annak érdekében, hogy a szociális gazdaság szervezetei európai szinten is be lehessen vonni az intézményi szociális párbeszédbe.

3. Az EGSZB álláspontja a munkahelyi demokráciáról

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy valamennyi érdekelt szereplő társadalmi bevonását, különösen a munkavállalók részvételét a vállalkozások és a gazdaság egyik fő pilléréként el kell ismerni és elő kell mozdítani, annak előfeltételeként, hogy a vállalkozások „szociálisabbá”, fenntarthatóbbá és versenyképesebbé váljanak.

3.2. Az EGSZB már számos, nagy többséggel elfogadott véleményében hangsúlyozta a kötelező munkavállalói részvételi eszközök előnyeit nemzeti és európai szinten, kiemelve, hogy:

- a munkahelyi demokratikus struktúrákat az európai szociális modell központi elemének kell tekinteni ⁽¹⁰⁾,
- a nemzeti és uniós szintű szociális és civil párbeszéd kulcsfontosságú egy olyan gazdasági, munkaügyi és szociálpolitika szempontjából, amely javítja az emberek élet- és munkakörülményeit, valamint a vállalkozások jövedelmezőségét ⁽¹¹⁾,
- az olyan országok, melyek a szociális párbeszéd jól működő intézményeivel és hatékony munkaügyi kapcsolatrendszerekkel rendelkeznek, jobb helyzetben vannak ahhoz, hogy pozitív gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseket érjenek el,
- a munkavállalók hatékony részvétele a vállalkozói döntéshozatalban pozitívan hozzájárul az üzleti sikerhez, valamint a digitális, környezeti és klímasemleges átállási projektek végrehajtásához,
- az innovációban rejlő lehetőségek teljeskörű kiaknázásához szükség van a munkavállalók bevonására és motivációjára ⁽¹²⁾; ebben az összefüggésben a munkavállalók vállalatokon belüli részvétele hozzájárul a pozitív változásokhoz,
- a munka világa a demokrácia tanulási helyszíne is, különösen a fiatalok és a munkaerőpiacra újonnan érkezők számára, és lehetőséget kínál arra, hogy ezt a csoportot ne hagyjuk magára az átalakulási folyamatban ⁽¹³⁾,
- támogatni kell a szociális gazdaság szervezeteit, például a szövetkezeteket, amelyek hosszú távú célok elérésén dolgoznak, és közvetlenül szolgálgják munkavállalóikat és közösségeiket,
- a szerkezetátalakítás minden formája jobban előre látható és kezelhető a szervezett munkavállalói képviselők kezdeti szakaszban történő részvétele révén ⁽¹⁴⁾, amennyiben erre lehetőség van, beleértve a vezetőttestületekben való részvételt is, anélkül, hogy a vállalatot érintő vagy a munkaszervezésben bekövetkező változások esetén akadályoznák a döntéshozatalban szükséges mozgásteret,
- az örökösök nélküli vagy fizetéseképtelenséggel szembesülő vállalkozások szövetkezeti formában a munkavállalókra történő átruházása szintén egyik módja lehet annak, hogy ezeket fenntartható és demokratikusan irányított vállalkozásokká alakítsák át ⁽¹⁵⁾:

⁽¹⁰⁾ HL C 229., 2012.7.31., 77. o.

⁽¹¹⁾ HL C 10., 2021.1.11., 14. o.

⁽¹²⁾ HL C 159., 2019.5.10., 1. o., 1.1. pont.

⁽¹³⁾ Az EGSZB 2021. december 8-án elfogadott állásfoglalása az ifjúság európai évéről, 2.13. és 2.14. pont, HL C 100., 2023.3.16., 1. o.

⁽¹⁴⁾ HL C 229., 2012.7.31., 77. o., 1.4. pont, valamint HL C 10., 2021.1.11., 14. o., 5.5. pont.

⁽¹⁵⁾ HL C 286., 2021.7.16., 13. o., 1.6. pont.

- különösen átalakulás és válság idején a munkavállalóknak és a civil társadalomnak a kölcsönös bizalom erős kultúrája alapján történő bevonása elősegíti a strukturális és szervezeti változások hatékonyabb végrehajtását és elfogadását ⁽¹⁶⁾, és ezáltal fokozza a biztonságot és a stabilitást is.

3.3. Az EGSZB hangsúlyozza a munkavállalók munkahelyi innovációba való bevonásának értékét. A szociális partnerek termelékenységnövelésre és munkavállalói elégedettségre irányuló kezdeményezéseit egy szélesebb, európai kontextusban is támogatni kell. Az EGSZB üdvözlí a Eurofound kezdeményezéseit és kutatásait ⁽¹⁷⁾, illetve az Európai Munkahelyi Innovációs Hálózat létrehozását, és azt javasolja, hogy az EU alakítson ki párbeszédet a különböző szintű szociális partnerek és más érintett felek között, a részvételen alapuló megközelítések kontextusában.

3.4. Az EGSZB meggyőződése szerint a fenntartható gazdálkodás megköveteli, hogy a vállalatoknál a különböző érdekelt felek együttműködjenek, és közösen törekedjenek fenntartható üzleti lehetőségek megvalósítására a gazdasági versenyképesség, a környezeti fenntarthatóság és a társadalmi egyensúly érdekében. Ezért az EGSZB egy olyan vállalatirányítási modell szorgalmaz, amely az ügyvezető igazgatók feladatává teszi azt, hogy a vállalat és az érdekelt felek hosszú távú érdekeinek érvényesítése révén hosszú távú értékeket hozzanak létre ⁽¹⁸⁾.

3.5. A fenntartható vállalatirányítás európai jogi keretének továbbfejlesztéséről szóló vitának utalnia kell az EGSZB és az EP által már elfogadott állásfoglalásokra, véleményekre és jelentésekre, illetve más releváns forrásokra, például a szociális partnerek megállapodásaira. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy jövőbeli munkaprogramjaiban vegye fontolóra egy olyan vállalatirányítási keret kidolgozását, amely hivatkozási alapként szolgál a fenntarthatóbb és demokratikusabb vállalatirányításhoz, amely alapvetően biztosítja a munkavállalók véleményének megfelelő kifejeződését, valamint képviselőik részvételét a különféle szintű vállalati felügyeletben és igazgatásban.

3.6. A fenntartható vállalatirányítás európai jogi keretének továbbfejlesztéséről szóló vitának utalnia kell az EGSZB és az EP által már elfogadott állásfoglalásokra, véleményekre és jelentésekre, illetve más releváns forrásokra, például a szociális partnerek megállapodásaira.

3.7. A meglévő készségeknek, a tudományos és ipari infrastruktúrának, valamint a mobilizáló jellegű szociális gazdasági kultúrának kell kiindulópontul szolgálniuk az előremutató átalakulásban való demokratikus részvétel európai támogatásához. Ily módon a helyi gazdaságok sikeresen kapcsolódhatnak a termékek és szolgáltatások globális versenyképességéhez.

4. Részletes megjegyzések a munka világának demokratikus továbbfejlesztéséről

4.1. A munkavállalói részvételre vonatkozó meglévő normák biztosítása és megerősítése

4.1.1. A munkahelyi demokrácia előmozdításának túl kell mutatnia a vállalati szintű részvételi jogokon, és a civil társadalommal folytatott párbeszéd mellett minden szinten ki kell terjednie az ágazati és ágazatközi kollektív tárgyalási és képviselői rendszerekre, valamint a szociális párbeszédre.

4.1.2. Az EGSZB megvitatta, hogy értékelni kell a jelenlegi uniós jogi keretet, és azt, hogy azt hogyan kellene hatékonyan átültetni a nemzeti jogba. Ennek célja részben a már meglévő rendelkezések megfelelő javítása.

4.1.3. Az EGSZB például megvitatta, hogy szükség van-e egy olyan, uniós szintű keretre a munkavállalóknak a vállalatok stratégiai irányát meghatározó döntésekben való igazgatótanácsi szintű részvételéről, amely a nemzeti és a vállalati szinten meglévő különbségeket is figyelembe veszi ⁽¹⁹⁾.

- A munkahelyi demokráciáról szóló európai parlamenti jelentés ⁽²⁰⁾ felvázolja, hogyan alakítható ki egy ilyen, a munkavállalók tájékoztatáshoz, konzultációhoz és a vezető testületekben való képviselőihez való jogára vonatkozó európai keret.

⁽¹⁶⁾ HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 2.6. pont.

⁽¹⁷⁾ Európai vállalati felmérés (2019).

⁽¹⁸⁾ HL C 229., 2012.7.31., 77. o., 4.1. pont, HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 1.11. pont, HL C 10., 2021.1.11., 14. o., 5.1. pont, HL C 106., 2020.3.31., 1. o.

⁽¹⁹⁾ HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 1.14. és 3. pont, HL C 10., 2021.1.11., 14. o., HL C 161., 2013.6.6., 35. o., 4.2.2. és 4.4.2. pont.

⁽²⁰⁾ Az Európai Parlament A9-0331/2021. sz. jelentése.

— Alapvetően fontos továbbá, hogy az uniós szabályozási keret biztosítsa a meglévő nemzeti részvételi jogokat, különösen a munkavállalók társasági döntéshozó szervekben való részvételét. A vállalkozások székhelyének határon átnyúló áthelyezését, illetve a vállalkozások egyesülését szabályozó, valamint európai társasági formákat létrehozó uniós jog nem vezethet ahhoz, hogy kikerüljön a nemzeti szinten megszerzett jogok – például az igazgatótanácsban való munkavállalói részvétel – érvényesítését, vagy gyengítik azokat.

4.1.4. Az EGSZB azt is megvitatta, hogy a kötelező munkavállalói részvételre vonatkozó uniós jogi rendelkezéseket a már elért normák alapján meg kell szilárdítani, és egységesíteni kell a tájékoztatás, a konzultáció és a részvétel fogalommeghatározásait ⁽²¹⁾.

4.1.5. Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata a közelmúltban megerősítette, hogy a vállalati szintű munkavállalói részvétel meglévő elemeit, például az igazgatótanács összetételét is figyelembe kell venni a társaságok európai jogi formává, például európai részvénytársasággá (SE) történő átalakulása során ⁽²²⁾. Az uniós jognak biztosítania kell, hogy ez az elem funkcionális értelemben hasonlóan legyen szabályozva az uniós tagállamok jogában. Ez valamennyi érintett fél számára megbízható és jogilag biztonságos alapot teremtené a fellépéshez.

4.1.6. Az európai üzemi tanácsok munkájának hatékonyabbá tétele érdekében az EGSZB már megvitatta a javításokat, különösen a részvételi jog, a szükséges források biztosítása, a végrehajtási intézkedések megerősítése, a szabályok kijátszását megakadályozó fogalommeghatározások pontosítása, valamint a vonatkozó rendelkezéseket be nem tartó vállalatokkal szembeni hatékony szankciók tekintetében ⁽²³⁾.

4.1.7. Ezeket a kéréseket az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvvel kapcsolatos közelmúltbeli európai parlamenti állásfoglalás is tükrözi, amely felszólítja az Európai Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatot az irányelv felülvizsgálatára annak érdekében, hogy tisztázza az irányelv célkitűzéseit, fogalommeghatározásait és eljárásait, valamint megerősítse a munkavállalók képviselőinek és a szakszervezeteknek a tájékoztatáshoz és konzultációhoz való jogát, különösen a szerkezetátalakítási folyamatok során ⁽²⁴⁾. Az EGSZB hasznosnak tartja a Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására irányuló felhívásait. Arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben hozzon jogi intézkedéseket, az európai jogok üzleti gyakorlatban való hatékony érvényesítését előmozdító intézkedésekre összpontosítva.

4.2. A platformgazdaságban való részvétellel kapcsolatos követelmények

4.2.1. A platformgazdaság a munkával kapcsolatban lehetőségeket, kihívásokat és kockázatokat is jelent, ehhez hozzájön még a bizonytalanság és az egyenlőtlenség ⁽²⁵⁾, ami kihívást jelent a munkahelyi demokrácia szempontjából. Ez különösen igaz a kollektív képviselési lehetőségekre és a kollektív jogok védelmére ⁽²⁶⁾, amelyek eddig a közvetlenül alkalmazott munkavállalók számára voltak fenntartva. A platformgazdaságban dolgozók – nagyrészt pályakezdők és migráns munkavállalók – a munkafeltételek és a bérek tekintetében gyakran nagyobb kihívásokkal szembesülnek, mint mások, ezért – ha teljesülnek a megfelelő kritériumok – számukra is biztosítani kell a munkavállalói jogokat és a szervezett munkavállalói részvételben való képviselést.

4.2.2. Az EGSZB észszerűnek tartja, hogy a platformalapú munkavégzésről szóló jelenlegi irányelvtervezet a színlelt önfoglalkoztatás megakadályozására irányul. Ez a munkavállalókról a platformokra hárítaná át a bizonyítási terhet, és elérhetővé tenné a platform-munkavállalók számára a szociális és munkajog szerinti védelmet, a képviselési jogokat és az igazságszolgáltatáshoz való könnyebb hozzáférést is beleértve. Az EGSZB tudomásul veszi az uniós versenyjognak az egyéni önfoglalkoztatatók munkafeltételeire vonatkozó kollektív szerződésekre történő alkalmazásáról szóló európai bizottsági iránymutatást.

⁽²¹⁾ Ennek során a következő jogi aktusokat kell alapul venni: Az Európai Parlament és a Tanács 2009/38/EK irányelve (2009. május 6.) az Európai Üzemi Tanács létrehozásáról vagy a közösségi szintű vállalkozások és vállalkozáscsoportok munkavállalóinak tájékoztatását és a velük folytatott konzultációt szolgáló eljárás kialakításáról (HL L 122., 2009.5.16., 28. o.), az Európai Parlament és a Tanács 2002/14/EK irányelve (2002. március 11.) az Európai Közösség munkavállalóinak tájékoztatása és a velük folytatott konzultáció általános keretének létrehozásáról (HL L 80., 2002.3.23., 29. o.); lásd HL C 161., 2013.6.6., 35. o., 1.6. és 4.4.2. pont.

⁽²²⁾ Az EUB 2022. október 18-i ítélete, C-677/20. sz. ügy (SAP), az EUB 2017. július 18-i ítélete, C-566/15. sz. ügy (TUI).

⁽²³⁾ HL C 10., 2021.1.11., 14. o., 1.10. pont.

⁽²⁴⁾ Az Európai Parlament P9_TA/2023, 0028. sz. állásfoglalása.

⁽²⁵⁾ The platform economy and the disruption of the employment relationship.

⁽²⁶⁾ HL C 290., 2022.7.29., 95. o.

4.2.3. Az EGSZB megismétli azt a korábbi véleményét, hogy a digitális platformok esetében kiváltképpen a szövetkezetek képesek biztosítani a munkahelyi demokráciát⁽²⁷⁾. Az EGSZB az Európai Parlament azon álláspontját is támogatja, hogy a szövetkezetek fontos eszközt jelenthetnek a platformalapú munkavégzés alulról építkező megszervezéséhez⁽²⁸⁾.

4.2.4. Mivel a platform-munkavállalók 55 %-át a kiszolgáltatott háttérű fiatalok teszik ki, alapvetően fontos, hogy még a munkába állás megkezdése előtt megtanítsuk őket a munkahelyi demokráciára, hogy élhessenek jogaikkal és küzdhessenek a megkülönböztetés ellen. A szociális partnerekkel együtt az oktatás területén tevékenykedő civil társadalmi szervezetek is fontos szerepet játszhatnak, és a kapcsolódó projekteket támogatni kell.

4.2.5. Az EGSZB továbbra is figyelemmel fogja kísérni a munkavállalók szervezett érdekképviselésének szempontjait a platformgazdaságban, és figyelmet fog fordítani az önfoglalkoztató platform-munkavállalók sajátos helyzetére és arra, hogy a kollektív tárgyalások rájuk is kiterjednek-e.

4.3. A munkavállalói részvétel és a mesterséges intelligencia (MI) használata, valamint munkahelyi adatvédelem

4.3.1. Mivel a mesterséges intelligencia jelentős hatást gyakorolhat az alapvető jogokra, a megkülönböztetésmentességre és a munkafeltételekre, használatának a munkavállalók negatív hatásoktól való védelme érdekében érvényesíthető szabályokból álló szilárd alapra kell épülnie. Emellett az MI a munkahelyi demokratikus normákat is új kihívások elé állítja. Nagy hangsúlyt kell fektetni a magánélet védelmére és a vonatkozó jogszabályok érvényre juttatására. Emellett biztosítani kell a munkahelyen használt MI-algoritmusok felügyeletét, nyomon követését és ellenőrzését. Ez felveti például azt a kérdést, hogy hogyan kell kialakítani az érintettek információkhoz való hozzáférését annak érdekében, hogy megértsék az algoritmus működését és a munkaszervezésre és a munkafeltételekre gyakorolt hatását⁽²⁹⁾.

4.3.2. A szociális partnereket be kell vonni a mesterséges intelligencia bevezetésének és használatának valamennyi szakaszába. Az európai szociális partnerek digitalizációról szóló, 2020. júniusi keretmegállapodása kifejezetten hangsúlyozza többek között, hogy stratégiai szinten fontos a megfelelő felkészülés, valamint a munkavállalók és képviselőik kellő időben történő bevonása⁽³⁰⁾.

4.3.3. A big data a mesterséges intelligencia kulcsfontosságú eleme. Ezért az MI-rendszereknek az európai adatvédelmi rendelet (GDPR) elveinek is meg kell felelniük. Az európai adatvédelmi rendelet 88. cikke konkrét kötelezettségeket ír elő a munkáltatók számára a munkavállalók adatainak védelmére vonatkozóan. Az EGSZB szerint meg kell vizsgálni, hogy tekintettel a dinamikus fejleményekre és az adatfeldolgozás egyre összetettebbé válására, a szükséges védelmi jogok megerősítése érdekében szükség van-e a meglévő rendelkezések javítására.

4.3.4. Az EGSZB azt szeretné, ha a szakszervezetek megfelelő digitális hozzáféréssel rendelkeznének a vállalatokhoz és alkalmazottaikhoz annak érdekében, hogy valódi szociális párbeszédet alakítsanak ki és mozdítsanak elő a mesterséges intelligencia munkahelyi alkalmazásáról. Biztosítani kell, hogy az uniós adatvédelmi rendeletet a gyakorlatban ne használják a kollektív munkavállalói jogok jogszerű gyakorlásának akadályozására. A visszaéléseket megfelelő szankciókkal meg kell előzni⁽³¹⁾.

4.3.5. A már elfogadott vélemények mellett az EGSZB még alaposabban meg fogja vizsgálni a mesterséges intelligenciának a munka világára gyakorolt hatásait, ezúttal a munkavállalók részvételére is összpontosítva.

4.4. A vállalati átvilágításban való részvétel az ellátási lánc egészében

4.4.1. Az európai zöld megállapodás az EU fenntartható növekedési stratégiájaként azt jelenti, hogy nemcsak a gazdasági siker, hanem a szociális és környezetvédelmi célok is elengedhetetlenek a vállalatok számára. Ezért azoknak a közös szabályoknak, amelyek biztosítják, hogy a vállalatok és tulajdonosaik a „jó vállalatirányítás” szerint járjanak el, kiegyensúlyozott módon magukban kell foglalniuk valamennyi érdekelt fél szerepét, a szervezett munkavállalói részvételt is ideértve.

⁽²⁷⁾ HL C 152., 2022.4.6., 38. o.

⁽²⁸⁾ Az EP jelentése a platformalapú munkavégzéssel kapcsolatos irányelvről, (39a) preambulumbekzdés (új).

⁽²⁹⁾ Labour in the age of AI: why regulation is needed to protect workers.

⁽³⁰⁾ Az európai szociális partnerek digitalizációról szóló megállapodása.

⁽³¹⁾ Az Európai Számvevőszék tanulmánya (2021), Data Protection Law and the Exercise of Collective Labour Rights.

4.4.2. Az emberi jogi és munkajogi, valamint a környezetvédelmi célkitűzéseknek az ellátási lánc egészében való betartása a fenntartható vállalatirányítás fontos eleme. A „tisztességes munka” világszerte történő megteremtésének a vállalati döntéshozatal elismert céljává kell válnia⁽³²⁾. Az EGSZB ezért már elismerte, hogy uniós szinten egységes szabályozási keretre van szükség a vállalkozások számára⁽³³⁾. Az ellátási láncoknak nagyobb szerepet kell kapniuk a kockázatkezelésben, többek között az emberi jogok tiszteletben tartásával összefüggésben is. Ebből következően ezt a felelősséget igazgatótanácsi szintre kell helyezni.

4.4.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy nemcsak a munkavállalók és szakszervezeteik, illetve képviselői szerveik, hanem a civil társadalmi érdekek képviselői, például a környezetvédelmi, az emberi jogi és a fogyasztóvédelmi szervezetek is döntő szerepet játszhatnak az átvilágítás ellenőrzésében. Üdvözlí ezért a vállalati átvilágítással kapcsolatos kötelezettségek betartásának értékelésére és felügyeletére szolgáló mechanizmusok javasolt bevezetését. Aggudalommal állapítja azonban meg, hogy ennek kapcsán nem irányoznak elő párbeszédet a szociális partnerek között.

4.4.4. Az EGSZB már javasolta, hogy jöjjön létre egy, az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó kötelező erejű jogi keret, amelyben a munkavállalói részvételnek fontos szerepet kell kapnia⁽³⁴⁾. Felkéri az Európai Bizottságot, hogy a folyamatban lévő döntéshozatali eljárás során a javasolt jogi szövegben állapítson meg rendelkezéseket mind a munkavállalóknak, mind a civil társadalom érdekelt feleinek az átvilágítási folyamatban való kötelező és hatékony, az érdekeiknek megfelelő részvételére vonatkozóan.

4.5. További megfontolások a munkahelyi demokráciával és a részvétel közvetlen formáival kapcsolatban

4.5.1. A részvételen alapuló irányítási megközelítésnek ott is nagy jelentősége van, ahol a munkavállalói képviselet formái gyengén fejlettek – ilyenek például az induló innovatív vállalkozások, a szabadúszó vállalkozások és számos kkv. Ez a megközelítés már most is jelentős szerepet játszik a szociális vállalkozásokban, különösen a gazdaságilag aktív civil társadalmi szervezetekben és szövetkezetekben. Az EGSZB elő fogja mozdítani az e területre vonatkozó bevált gyakorlatokkal kapcsolatos tapasztalatcserét, különös tekintettel a jogszabályban előírt és a szakszervezeti munkavállalói részvétel közötti kölcsönhatásra, valamint a részvételen alapuló irányítás egyik elemeként a közvetlen részvétel formáira.

4.5.2. A munkahelyi demokrácia jogszabályokon és/vagy szociális párbeszédén alapuló kiegészítéseként a munkavállalók demokratikus részvételének más olyan sikeres formái is léteznek, amelyek gyakorlata igen elterjedt a szociális gazdaságban, főként a szövetkezetekben.

4.5.3. A regionális strukturális változások alakítása, valamint egy „zöld és társadalmi megállapodás” létrehozása érdekében felmerül a kérdés, hogy a munkahelyi demokrácia formái hogyan integrálhatók a vállalaton kívüli részvételi demokrácia formáival, társadalmi szervezeteket, például a helyi és regionális szinten működő környezetvédelmi és szociális szervezeteket is bevonva.

4.5.4. A demokrácia különböző formáinak a munka világában való sikeres megvalósítása az összes érdekelt fél tudásalapú együttműködésétől is függ. A tájékoztatás, az oktatás és a társadalmi szerepvállalás terén regionális vagy helyi szinten tevékenykedő civil társadalmi szervezetek a helyi körülményekhez igazított célzott intézkedésekkel támogathatják ezt az együttműködést, a szociális partnerekkel és a helyi önkormányzatokkal egyeztetve. Ennek kapcsán egyes tagállamokban a civil társadalmi szervezetek, köztük a fogyasztói és emberi jogi szervezetek kiegészítő szerepet játszhatnak a munkavállalók szerepvállalásának növelésében, és a vállalati társadalmi felelősség gyakorlására ösztönözhetik a munkáltatókat. Az ilyen tevékenységeket uniós alapokból is támogatni kell.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽³²⁾ HL C 486., 2022.12.21., 149. o., 1.8. és 1.9. pont.

⁽³³⁾ HL C 486., 2022.12.21., 149. o., 1.11. pont.

⁽³⁴⁾ HL C 443., 2022.11.22., 81. o., 1.7. pont és HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 3.10. pont.

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 74. cikk (3) bekezdés):

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

4.1.3. pont

A következőképpen módosítandó

Vélemény	Módosítás
Az EGSZB például megvitatta, hogy szükség van-e egy olyan, uniós szintű keretre a munkavállalóknak a vállalatok stratégiai irányát meghatározó döntésekben való igazgatótanács szintű részvételéről, amely a nemzeti és a vállalati szinten meglévő különbségeket is figyelembe veszi ⁽¹⁾. — A munkahelyi demokráciáról szóló európai parlamenti jelentés ⁽²⁾ felvázolja, hogyan alakítható ki egy ilyen, a munkavállalók tájékoztatáshoz, konzultációhoz és a vezető testületekben való képviselőihez való jogára vonatkozó európai keret. — Alapvetően fontos továbbá, hogy az uniós szabályozási keret biztosítsa a meglévő nemzeti részvételi jogokat, különösen a munkavállalók társasági döntéshozó szervekben való részvételét. A vállalkozások székhelyének határon átnyúló áthelyezését, illetve a vállalkozások egyesülését szabályozó, valamint európai társasági formákat létrehozó uniós jog nem vezethet ahhoz, hogy kikerüljenek a nemzeti szinten megszerzett jogok – például az igazgatótanácsban való munkavállalói részvétel – érvényesítését, vagy gyengítik azokat. ⁽¹⁾ HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 1.14. és 3. pont; HL C 10., 2021.1.11., 14. o.; HL C 161., 2013.6.6., 35. o., 4.2.2. és 4.4.2. pont. ⁽²⁾ Az Európai Parlament A9-0331/2021. sz. jelentése.	Az EGSZB például megvitatta, hogy szükség van-e egy olyan, uniós szintű keretre a munkavállalóknak a vállalatok stratégiai irányát meghatározó döntésekben való igazgatótanács szintű részvételéről, amely a nemzeti és a vállalati szinten meglévő különbségeket is figyelembe veszi ⁽¹⁾. — A munkahelyi demokráciáról szóló európai parlamenti jelentés ⁽²⁾ felvázolja, hogyan alakítható ki egy ilyen, a munkavállalók tájékoztatáshoz, konzultációhoz és a vezető testületekben való képviselőihez való jogára vonatkozó európai keret. — Alapvetően fontos továbbá, hogy az uniós szabályozási keret biztosítsa a meglévő nemzeti részvételi jogokat, különösen a munkavállalók társasági döntéshozó szervekben való részvételét. ⁽¹⁾ HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 1.14. és 3. pont; HL C 10., 2021.1.11., 14. o.; HL C 161., 2013.6.6., 35. o., 4.2.2. és 4.4.2. pont. ⁽²⁾ Az Európai Parlament A9-0331/2021. sz. jelentése.

Indokolás

Mivel a vállalati részvétel minden formája nemzeti jogszabályokon vagy gyakorlatokon alapul, az európai társasági jog önmagában nem gyakorolhat hatást a részvételi rendszerekre. Mindenesetre nincs szükség új uniós szintű szabályozásra a lehetséges problémák megoldásához.

A szavazás eredménye:

Mellette: 98

Ellene: 130

Tartózkodott: 20

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

4.1.5. pont**A pont törlendő**

Vélemény	Módosítás
Az Európai Bíróság ítélezési gyakorlata a közelmúltban megerősítette, hogy a vállalati szintű munkavállalói részvétel meglévő elemeit, például az igazgatótanács összetételét is figyelembe kell venni a társaságok európai jogi formává, például európai részvénytársasággá (SE) történő átalakulása során ⁽¹⁾. Az uniós jognak biztosítania kell, hogy ez az elem funkcionális értelemben hasonlóan legyen szabályozva az uniós tagállamok jogában. Ez valamennyi érintett fél számára megbízható és jogilag biztonságos alapot teremtsen a fellépéshez. ⁽¹⁾ Az EUB 2022. október 18-i ítélete, C-677/20. sz. ügy (SAP), az EUB 2017. július 18-i ítélete, C-566/15. sz. ügy (TUI).	

Indokolás

A tanulmányozócsoport nem foglalkozott kellőképpen ezzel a kérdéssel, mivel rendkívül összetett jogi kérdésről van szó, számos országspecifikus vonatkozással. Ezért az EGSZB-nek nem kellene következtetéseket levonnia az EUB ítéletéből.

A szavazás eredménye:

Mellette: 100

Ellene: 136

Tartózkodott: 15

5. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

4.1.7. pont

A következőképpen módosítandó

Vélemény	Módosítás
Ezeket a kéréseket az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvvel kapcsolatos közelmúltbeli európai parlamenti állásfoglalás is tükrözi, amely felszólítja az Európai Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatot az irányelv felülvizsgálatára annak érdekében, hogy tisztázza az irányelv célkitűzéseit, fogalommeghatározásait és eljárásait, valamint megerősítse a munkavállalók képviselőinek és a szakszervezeteknek a tájékoztatáshoz és konzultációhoz való jogát, különösen a szerkezetátalakítási folyamatok során ⁽¹⁾. Az EGSZB hasznosnak tartja a Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására irányuló felhívásait. Arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben hozzon jogi intézkedéseket, az európai jogok üzleti gyakorlatban való hatékony érvényesítését előmozdító intézkedésekre összpontosítva. ⁽¹⁾ Az Európai Parlament P9_TA/2023, 0028. sz. állásfoglalása	Ezeket a kéréseket az európai üzemi tanácsokról szóló irányelvvel kapcsolatos közelmúltbeli európai parlamenti állásfoglalás is tükrözi, amely felszólítja az Európai Bizottságot, hogy terjesszen elő javaslatot az irányelv felülvizsgálatára annak érdekében, hogy tisztázza az irányelv célkitűzéseit, fogalommeghatározásait és eljárásait, valamint megerősítse a munkavállalók képviselőinek és a szakszervezeteknek a tájékoztatáshoz és konzultációhoz való jogát, különösen a szerkezetátalakítási folyamatok során ⁽¹⁾. Az EGSZB tudomásul veszi a Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására irányuló felhívásait. Arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben hozzon intézkedéseket, az európai jogok üzleti gyakorlatban való hatékony érvényesítését előmozdító intézkedésekre összpontosítva. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy április 11-én az Európai Bizottság elindította az európai szociális partnerekkel az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv esetleges felülvizsgálatáról szóló konzultáció első szakaszát, hogy összegyűjtse az európai szociális partnerek véleményét arról, hogy szükség van-e uniós intézkedésekre az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására, és ha igen, azok milyen jellegűek legyenek. A konzultáció hat hétig fog tartani ⁽²⁾. ⁽¹⁾ Az Európai Parlament P9_TA/2023, 0028. sz. állásfoglalása. ⁽²⁾ A szociális partnerekkel folytatott konzultáció első szakasza (europa.eu).

Indokolás

Igencsak eltérnek a vélemények az Európai Parlament állásfoglalásának hasznosságáról és támogathatóságáról. Ezért és a kompromisszum érdekében tudomásul lehet venni az EP állásfoglalását. Azt is érdemes megjegyezni, hogy április 11-én az Európai Bizottság elindította az európai szociális partnerekkel az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv esetleges felülvizsgálatáról szóló konzultáció első szakaszát, hogy összegyűjtse az európai szociális partnerek véleményét arról, hogy szükség van-e uniós intézkedésekre az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására, és ha igen, azok milyen jellegűek legyenek. A konzultáció hat hétig fog tartani.

A szavazás eredménye:

Mellette: 86

Ellene: 139

Tartózkodott: 18

6. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

4.4.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Vélemény	Módosítás
Az EGSZB már javasolta, hogy jöjjön létre egy, az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó kötelező erejű jogi keret, amelyben a munkavállalói részvételnek fontos szerepet kell kapnia ⁽¹⁾. Felkéri az Európai Bizottságot, hogy a folyamatban lévő döntéshozatali eljárás során a javasolt jogi szövegben állapítson meg rendelkezéseket mind a munkavállalóknak, mind a civil társadalom érdekelt feleinek az átvilágítási folyamatban való kötelező és hatékony, az érdekeiknek megfelelő részvételére vonatkozóan. ⁽¹⁾ HL C 443., 2022.11.22., 81. o., 1.7. pont és HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 3.10. pont.	Az EGSZB már javasolta, hogy jöjjön létre egy, az átvilágításra és a vállalati felelősségvállalásra vonatkozó kötelező erejű jogi keret, amelyben a munkavállalói részvétel fontos szerepet kap majd ⁽¹⁾. ⁽¹⁾ HL C 443., 2022.11.22., 81. o., 1.7. pont és HL C 341., 2021.8.24., 23. o., 3.10. pont.

Indokolás

A módosítás pontosabban indokolja az EGSZB véleményeinek célját a vállalatok fenntartható átvilágítását illetően.

Mivel az Európai Bizottság vállalati átvilágításra vonatkozó javaslata még a jogalkotási folyamat szakaszában van, az EGSZB ezzel kapcsolatos reakciói nem hasznosak. Ami a mondat lényegét illeti, az arra vonatkozó kérés, hogy a javasolt jogi szövegben állapítsanak meg rendelkezéseket a kötelező részvételre vonatkozóan, nem támogatható, mivel az aláásná a vállalat vezetésének és tulajdonosainak felelősségét.

A szavazás eredménye:

Mellette: 89

Ellene: 148

Tartózkodott: 11

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

1.6. pont

A következőképpen módosítandó

Vélemény	Módosítás
Az európai üzemi tanácsok az elmúlt évtizedekben pozitívan járultak hozzá a vállalatok hosszú távú gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseihez. Potenciáljuk és hatékonyságuk növelése érdekében jelentősen javítani kell részvételi jogait és erőforrásait, például az európai üzemi tanácsok részvételi jogainak megkerülését vagy megsértését hatékonyan szankcionálni kell, és meg kell könnyíteni az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli az Európai Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv átdolgozásával kapcsolatos közelmúltbeli állásfoglalását, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben fogadjon el jogi intézkedéseket.	Az európai üzemi tanácsok az elmúlt évtizedekben pozitívan járultak hozzá a vállalatok hosszú távú gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzéseihez. Potenciáljuk és hatékonyságuk növelése érdekében az EGSZB úgy véli, hogy a gyakorlati eszközökön – például a bevált gyakorlatok összehasonlító teljesítményértékelésén – alapuló megfelelő érvényesítés és iránymutatás további előmozdítására van szükség. Ezzel összefüggésben az EGSZB tudomásul veszi az Európai Parlamentnek az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv átdolgozásával kapcsolatos közelmúltbeli állásfoglalását, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy időben fogadjon el megfelelő intézkedéseket az irányelv megfelelő érvényre juttatásának előmozdítása érdekében. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy április 11-én az Európai Bizottság elindította az európai szociális partnerekkel az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv esetleges felülvizsgálatáról szóló konzultáció első szakaszát, hogy összegyűjtse az európai szociális partnerek véleményét arról, hogy szükség van-e uniós intézkedésekre az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására, és ha igen, azok milyen jellegűek legyenek. A konzultáció hat hétig fog tartani ⁽¹⁾. ⁽¹⁾ A szociális partnerekkel folytatott konzultáció első szakasza (europa.eu).

Indokolás

Az európai üzemi tanácsokról szóló, 2009-ben átdolgozott irányelv megfelel a célnak, és nincs szükség hosszadalmas és nehézkes jogi felülvizsgálatra. Ehelyett a jó együttműködés szellemében az irányelv érvényre juttatását a szociális partnerek közös erőfeszítéseivel, például gyakorlati kódex kidolgozásával lehetne fokozni. Azt is érdemes megjegyezni, hogy április 11-én az Európai Bizottság elindította az európai szociális partnerekkel az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv esetleges felülvizsgálatáról szóló konzultáció első szakaszát, hogy összegyűjtse az európai szociális partnerek véleményét arról, hogy szükség van-e uniós intézkedésekre az európai üzemi tanácsokról szóló irányelv javítására, és ha igen, azok milyen jellegűek legyenek. A konzultáció hat hétig fog tartani.

A szavazás eredménye: az 5. módosító indítványhoz kapcsolódik.

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/746

Munkahelyi demokrácia

1.11. pont

A következőképpen módosítandó

Vélemény	Módosítás
Az EGSZB azonban sajnálja, hogy az igazgatótanácsi szintű munkavállalói részvételt nem tekintik a fenntartható vállalatirányítás kulcselemének. Az EGSZB ezért támogatja a megfelelő erőfeszítéseket a vezetőtestületekben való munkavállalói részvétel olyan harmonizált keretének létrehozására, amely figyelembe veszi a tagállamok közötti különbségeket. Ennek során biztosítani kell, hogy az európai társasági jog ne vezessen a vállalatvezetésben való munkavállalói részvételi jog kikerüléséhez vagy leépítéséhez a tagállamokban. Az EGSZB ezért támogatja a megfelelő erőfeszítéseket a vezetőtestületekben való munkavállalói részvétel olyan harmonizált keretének létrehozására, amely figyelembe veszi a tagállamok közötti különbségeket. Ennek során biztosítani kell, hogy az európai társasági jog ne vezessen a vállalatvezetésben való munkavállalói részvételi jog kikerüléséhez vagy leépítéséhez a tagállamokban.	Az EGSZB azonban sajnálja, hogy az igazgatótanácsi szintű munkavállalói részvételt nem tekintik a fenntartható vállalatirányítás kulcselemének. Az EGSZB ezért támogatja a megfelelő erőfeszítéseket a vezetőtestületekben való munkavállalói részvétel ösztönzésére, figyelembe véve a tagállamok közötti különbségeket.

Indokolás

Míg uniós szinten létezik a munkavállalók tájékoztatására és a velük folytatott konzultációra vonatkozó átfogó jogi keret, a részvételi rendszerek nemzeti jogi kereteken és mélyen gyökerező hagyományokon alapulnak. Az uniós szintű szabályozás aláásná és elfojtaná a nemzeti szinten kialakult gyakorlatokat, valamint beavatkozna a nemzeti társasági jogi rendszerekbe. Ez egy olyan terület, ahol a legjobb megoldást a vállalatirányítás kontextusában a szabályozáson kívül kell keresni, például a bevált gyakorlatok cseréje vagy az információterjesztés egyéb módjai révén.

Mivel a vállalati részvétel minden formája nemzeti jogszabályokon vagy gyakorlatokon alapul, az európai társasági jog önmagában nem gyakorolhat hatást a részvételi rendszerekre. Mindenesetre nincs szükség új uniós szintű szabályozásra a lehetséges problémák megoldásához.

A szavazás eredménye: a 3. módosító indítványhoz kapcsolódik.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás

(feltárási vélemény a spanyol elnökség felkérésére)

(2023/C 228/07)

Előadó: **Justyna Kalina OCHĘDZAN**

A Tanács spanyol elnökségének felkérése: 2022.7.27-i levél

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
feltárási vélemény

Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2023.4.3.

Elfogadás plenáris ülésen: 2023.4.27.

Plenáris ülészak száma: 578.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 234/7/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) szerint az Európai Uniónak és a tagállamoknak gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szempontból fenntartható módon kell fejlődniük annak érdekében, hogy e három területen – az emberi jogok magas szintű tiszteletben tartása mellett – felfelé irányuló konvergenciát érjenek el. E területek egyidejű fejlesztése számos kihívással jár.

1.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy a többszörös válságok és a lehetséges jövőbeli válságok összefüggésében a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elérése és az egyenlőtlenségek csökkentése érdekében újra kell gondolni az EU szociális kormányzási eszköztárát.

1.3. A többszörös válságok és hosszú távú hatásaik veszélyeztetik a felfelé irányuló társadalmi konvergenciát az EU-ban, mivel a költségvetési és makrogazdasági irányítás, valamint a környezetvédelmi irányítás fejlettebb és jobban koordinált, mint a szociális kormányzás. Az EGSZB a társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárást (SIP) lehetőségnek tekinti a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elérését célzó nemzeti erőfeszítések jobb összehangolására. A SIP-nek köszönhetően a jelenlegi irányítási struktúrát is jobban ki lehetne aknázni az EU-ban.

1.4. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az európai szemeszter keretében az EU és a tagállamok integrált politikai koordinációs rendszerének részeként hajtsák végre és fejlesszék tovább a SIP-et. Fontos, hogy a SIP kiegészítse a meglévő nyomonkövetési folyamatokat és eszközöket, és egyértelmű hozzáadott értéket képviseljen a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elősegítése szempontjából.

1.5. A SIP végrehajtásának legjobb módja egy olyan, lépésről lépésre haladó megközelítés, amely adott esetben a szociális hatások nyomon követését szolgáló, a szociális jogok európai pillérének és annak cselekvési tervén alapuló, meglévő eljárásokra és rendszerekre épít, és bele van ágyazva azokba.

1.6. Az EGSZB azt javasolja, hogy a társadalmi egyensúlyhiányokat úgy határozzák meg, mint a szociális eredménytábla által azonosított kritikus helyzeteket és a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési terv céljainak eléréséhez vezető úttól való egyértelmű eltéréseket. Javítani kell a szociális eredmények mérésének módszertanát, hogy teljes mértékben figyelembe lehessen venni a szociális jogok európai pillérének elveit és a többéves tendenciákat.

1.7. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a SIP-et építsék bele az európai szemeszterbe, méghozzá annak összes szakaszába. Tanácsos lenne, ha az Európai Bizottság és a Tanács az együttes foglalkoztatási jelentést, az országjelentéseket és az ad hoc részletes vizsgálatokat felhasználná a társadalmi egyensúlyhiányok azonosítására és kezelésére. Az országspecifikus ajánlásoknak – a preambulum külön pontjában és magukban az ajánlásokban – foglalkozniuk kell az országjelentésben leírt társadalmi egyensúlyhiányokkal. Az ajánlásoknak arra kell ösztönözniük a tagállamokat, hogy hajtsák végre azokat a konkrét reformokat, amelyek az Európai Bizottság elemzése, valamint a tagállamok, a nemzeti szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek értékelése szerint a legnagyobb valószínűséggel javíthatják a helyzetet a kritikusnak ítélt területeken. Válaszul az érintett tagállamnak – a szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultációt követően – javaslatot kell tennie azokra a kezdeményezésekre és reformokra, amelyeket az azonosított kritikus helyzetek javítása érdekében végre kell hajtani. A gazdasági, társadalmi és költségvetési dimenziók közötti megfelelő egyensúly biztosítása érdekében egy ilyen terv tartalmazhatná a benne foglalt kezdeményezések és a szóban forgó tagállam által követett makrogazdasági és költségvetési politikák közötti összhang értékelését is.

1.8. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak fontolóra kell venniük az alapok (többek között az esb-alapok, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és mások) elosztására vonatkozó szabályok rugalmasabbá tételét annak érdekében, hogy azokat gyorsan hozzá lehessen igazítani a jelenlegi társadalmi kihívásokhoz és a többek között a SIP végrehajtása során azonosított kritikus helyzetekhez.

2. Általános megjegyzések

2.1. Ez a vélemény válasz a spanyol elnökségnek arra a felkérésére, hogy az EGSZB készítsen feltáró véleményt a társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárásról (SIP). Az EGSZB feladata, hogy választ adjon a következő kérdésekre: i. Az EGSZB szerint mi a SIP – mint az Európai Unióban tapasztalható növekvő társadalmi egyenlőtlenségek felderítésére és nyomon követésére szolgáló sajátos mechanizmus – fejlesztésének a legjobb módja? ii. Mi a legjobb módja annak, hogy a SIP-et beépítsük az európai szemeszter jelenlegi intézményi struktúrájába és rendszerébe, miközben csökkentjük az esetleges bevezetése által okozott adminisztratív terheket? iii. Hogyan kapcsolható össze a szociális jogok európai pillére a SIP létrehozásából következő monitoringrendszerrel? iv. Hogyan lehet a jelenlegi gazdasági kormányzási folyamatot felhasználni az európai szemeszter makrogazdasági és szociális szempontjai közötti koherencia és összhang megerősítésére?

2.2. Az igazságos zöld és digitális átállás megvalósítása, valamint a Covid19-világjárvány negatív hatásainak enyhítése érdekében az Európai Uniónak és tagállamainak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a társadalmi egyenlőtlenségek okaira, és a szociális jogok európai pillére alapján a társadalmi befogadást elősegítő gazdasági és társadalmi fejlődés egyensúlyára kell törekedniük ⁽¹⁾.

2.3. A 2021. májusi portói szociális csúcstalálkozón Belgium és Spanyolország azt javasolta, hogy a felülvizsgált szociális eredménytáblát bővítsék ki egy olyan riasztási mechanizmussal, amely a riasztási mechanizmus keretében készült jelentésben (AMR) a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló megközelítésre építve európai bizottsági és miniszteri szintű nyomonkövetési intézkedéseket és megbeszéléseket indíthatna el ⁽²⁾.

2.4. 2021 októberében és decemberében az EPSCO Tanácsban folytatódott a vita az európai szemeszter szociális dimenziójának a társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás (SIP) bevezetésével történő megerősítéséről, majd a kérdést a francia elnökség beépítette a 2022 első félévére szóló napirendbe. A megbeszélések következtetéseiről az EPSCO Tanács 2022. júniusi ülésén számoltak be.

2.5. A szociális jogok európai pillérének végrehajtásával összefüggésben az EU és a tagállamok megállapodtak egy, a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési tervben, amely három kiemelt célt és másodlagos célokat tartalmaz. Ehhez kapcsolódva az egyes tagállamok is kitűzték saját céljaikat. Emellett a szociális jogok európai pillérének tagállami végrehajtását a *szociális eredménytábla* ⁽³⁾ elsődleges és másodlagos mutatókkal ellátott módszertana segítségével követik nyomon. E nyomon követés alapján határozzák meg a tagállamok átlaghoz viszonyított helyzetét a mutatók által lefedett területeken. Ez lehetővé teszi a szociális jogok európai pillére azon területeinek azonosítását, amelyek egyes országokban fellépést igényelnek (társadalmi szempontból kritikus helyzetek).

⁽¹⁾ HL C 286., 2021.7.16., 13. o.

⁽²⁾ *Belgian-Spanish Non Paper ahead of the Porto Social Summit* (Belga-spanyol informális dokumentum a portói szociális csúcstalálkozó előkészítésére).

⁽³⁾ Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/overview>

2.6. Az európai szemeszter⁽⁴⁾ a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzések elérését szolgáló eszközökre vonatkozó uniós és tagállami politikák összehangolásának folyamata. A szemeszter figyelembe veszi a szociális jogok európai pillérét, az annak végrehajtására vonatkozó tervet és a szociális hatások nyomon követését is.

3. Felfelé irányuló társadalmi konvergencia

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a többszörös válságok, a lehetséges jövőbeli válságok, valamint a gazdasági és társadalmi egyensúlyhiányok összefüggésében újra kell gondolni az EU-nak a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elérését és az egyenlőtlenségek csökkentését célzó szociális kormányzási eszköztárát⁽⁵⁾. Azzal az állítással, hogy az emberek a hazájukban megkapják, amit megérdemelnek, 2022-ben több európai nem értett egyet vagy határozottan nem értett egyet (37 %), mint ahányan egyetértettek (35 %) ⁽⁶⁾.

3.2. Az EGSZB véleménye szerint a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzések egyidejű megvalósítása az átfogó felfelé irányuló konvergencia részeként komoly kihívást jelent. Az elmúlt években eljárásokat dolgoztak ki a költségvetési és makrogazdasági irányításra, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentését célzó környezetvédelmi irányításra, illetve az ezek közötti koordinációra vonatkozóan. E területek fejlesztése és koordinációja kapcsán az uniós irányítás szociális dimenziója háttérbe szorult.

3.3. Most, amikor energetikai, migrációs, háborús és klímaválság van és csak nemrég lábaltunk ki a Covid19-időszakból, Európának erős gazdasági és társadalmi vezetésre van szüksége, mind uniós, mind tagállami szinten. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy a SIP-et olyan ellenőrzési és koordinációs mechanizmusként alkalmazzák, amely segítene a társadalmi és gazdasági célok jobb teljesítésében, miközben Unió-szerte előmozdítaná a társadalmi konvergenciát.

3.4. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak fontolóra kell venniük az alapok (többek között az esb-alapok, a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és mások) elosztására vonatkozó szabályok rugalmasabbá tételét annak érdekében, hogy azokat gyorsan hozzá lehessen igazítani a jelenlegi társadalmi kihívásokhoz és a többek között a SIP végrehajtása során azonosított kritikus helyzetekhez. A Covid19, az ukrajnai háború, a megélhetési válság, valamint az éghajlati és migrációs válság mind-mind azt igényli, hogy nemzeti és adott esetben uniós szinten jobb válaszok szülessenek a válságok hosszú távú hatásaira és a kirekesztés új típusaira. Napjainkban az európaiak 93 %-a számára a megélhetési költségek emelkedése, 82 %-uk számára pedig a szegénység és a társadalmi kirekesztés jelenti a legsürgetőbb gondot⁽⁷⁾. Egy másik Eurobarométer felmérés szerint az európaiak 78 %-a véli úgy, hogy növelni kell a kulcsfontosságú szociálpolitikákra fordított közkiadásokat⁽⁸⁾.

4. A spanyol elnökség kérdéseire adott válaszok

4.1. Az EGSZB azt javasolja, hogy a társadalmi egyensúlyhiányokat úgy határozzák meg, mint a szociális eredménytábla által azonosított kritikus helyzeteket, illetve mint egyértelmű eltéréseket a szociális jogok európai pillérének megvalósítását szolgáló cselekvési terv céljainak eléréséhez vezető úttól. Javítani kell a szociális eredmények mérésének módszertanát, hogy teljes mértékben figyelembe lehessen venni a szociális jogok európai pillérének elveit és a többéves tendenciákat. Ami a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv céljainak teljesítése érdekében elért eredmények mérését illeti, csak megbízható és összehasonlítható mutatókat szabad figyelembe venni.

4.2. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az európai szemeszter keretében az EU és a tagállamok integrált politikai koordinációs rendszerének részeként hajtsák végre és fejlesszék tovább a SIP-et. Fontos, hogy a SIP kiegészítse a meglévő nyomonkövetési folyamatokat és eszközöket, és egyértelmű hozzáadott értéket képviseljen a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elősegítése szempontjából. Ugyanakkor el kell kerülni a szükségtelen adminisztratív terheket, hogy a tagállamok a magukénak érezzék ezt az ügyet, és elkötelezzék magukat mellette.

4.3. A társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás (SIP) arra törekszik, hogy a szociális jogok európai pillérének elveivel összhangban javítsa az EU és a tagállamok közötti koordinációt a felfelé irányuló társadalmi konvergencia megvalósítása terén. Az EGSZB úgy látja, hogy ezt részben már végrehajtották a szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv és annak 2030-ra kitűzött céljai, valamint a szociális hatások nyomon követése keretében. Az EGSZB

⁽⁴⁾ EGSZB-velemény: Az európai szemeszter és a kohéziós politika – A 2020 utáni új európai stratégia felé.

⁽⁵⁾ HL C 14., 2020.1.15., 1. o.

⁽⁶⁾ Eurobarométer, 2023, *Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility*.

⁽⁷⁾ EP-felmérés, 2022. ősz.

⁽⁸⁾ Eurobarométer, 2023, *Fairness, Inequality and Inter-Generational Mobility*.

aggodalmát fejezi ki azonban amiatt, hogy e célok elérését hátráltatni fogja a szociális beruházások és reformok hiánya azokban a tagállamokban, amelyekről a szociális eredménytábla megállapította, hogy kritikus szociális helyzetben vannak. Az ilyen helyzetek veszélyeztetik a szociális jogok európai pillérének megvalósítására vonatkozó cselekvési terv céljainak elérését és a felfelé irányuló társadalmi konvergenciát, ezért a SIP keretében kiemelt figyelmet kell kapniuk.

4.4. Az EGSZB szerint a SIP-nek ugyanolyan jelentőséget kell tulajdonítani, mint a Stabilitási és Növekedési Paktumnak és a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárásnak. A SIP tovább javíthatja a szociális kormányzás terén már elért eredményeket azáltal, hogy hatékonyabban használja a társadalmi konvergencia mérésének meglévő folyamatait és módjait, és adott esetben újakat dolgoz ki. A makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárást és a SIP-et össze kell hangolni, és el kell kerülni az átfedéseket.

4.5. Az EGSZB rámutat, hogy az Európai Unió és a tagállamok eltérő hatáskörökkel rendelkeznek a szociálpolitika alakítására a munka, az oktatás, az egészségügy és a szociális védelem területén, amely területek a szociális jogok európai pillérének hatálya alá tartoznak. A fő hatáskörök és felelősségek ezen a területen a tagállamokra, azaz a kormányokra, a helyi és regionális önkormányzatokra, valamint a különböző érdekelt felekre, például a szakszervezetekre, a munkáltatói szervezetekre és a civil társadalmi szervezetekre hárulnak. Az EU és a tagállamok közötti hatáskörmegosztásból adódik, hogy az Európai Unió a kohéziós politika és annak szociális prioritásai keretében számos koordinációval, szabályozással és finanszírozással kapcsolatos kezdeményezést indít ezeken a területeken.

4.6. Az EGSZB szerint a jelenlegi uniós jogi helyzetben végre lehet hajtani a SIP-et. Ebből következik, hogy az EU-nak fontos szociális feladatokat kell ellátnia, és ezt nyilatkozatok (szociális jogok európai pillére és cselekvési terv), ajánlások, pénzügyi eszközök (szociális feltételrendszer és a kohéziós politika szociális prioritásai) és koordinációs eszközök (az európai szemeszter, valamint a szociális hatásoknak a szociális jogok európai pillérén alapuló nyomon követése) révén teheti meg. Ez a megközelítés figyelembe veszi a különböző szintek konkrét hatásköreit, valamint a különböző érdekelt felek, azaz a munkáltatói szervezetek, a szakszervezetek és a civil társadalmi szervezetek szerepét. A SIP támogathatja a politikai döntéshozókat a felfelé irányuló társadalmi konvergencia elérésére és az egyenlőtlenségek csökkentésére irányuló erőfeszítéseikben. Figyelembe kell vennie a tagállamok és a különböző érdekelt felek által közösen meghatározott, releváns szociális dimenziókat.

4.7. Ha a SIP megfelelően kapcsolódik a meglévő mechanizmusokhoz, például az európai szemeszterhez és különösen a szociális eredménytáblához, akkor a segítségével könnyebben építhetünk a meglévő eredményekre, azaz a szociális jogok európai pillérének cselekvési tervére és a szociális hatásoknak a szociális jogok európai pillérén alapuló nyomon követésére.

4.8. A fenti feltételek figyelembevételével az EGSZB úgy véli, hogy a társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás fejlesztésének első lépéseként módosítani kell azokat a vezérlveket, amelyek szerint az Európai Bizottság elkészíti az együttes foglalkoztatási jelentést, az országjelentéseket és az országspecifikus ajánlásokat a szemeszter keretében.

4.9. Az együttes foglalkoztatási jelentésnek és az országjelentéseknek külön alfejezetet kellene tartalmazniuk azokról a társadalmi egyensúlyhiányokról, amelyek veszélyeztetik a felfelé irányuló társadalmi konvergenciát, megemlítve a szociális eredménytábla monitoringja során kritikusnak ítélt területeket. Ez tehát csak azokra a tagállamokra vonatkozik, ahol azonosítottak ilyen területeket.

4.10. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a SIP-et építsék bele az európai szemeszterbe, még hozzá annak összes szakaszába. Tanácsos lenne, ha az Európai Bizottság és a Tanács az együttes foglalkoztatási jelentést, az országjelentéseket és az ad hoc részletes vizsgálatokat felhasználná a társadalmi egyensúlyhiányok azonosítására és kezelésére.

4.11. Az országspecifikus ajánlásoknak – a preambulum külön pontjában és magukban az ajánlásokban – foglalkozniuk kell az országjelentésben leírt társadalmi egyensúlyhiányokkal. Az ajánlásoknak arra kell ösztönözniük a tagállamokat, hogy hajtsák végre azokat a konkrét reformokat, amelyek az Európai Bizottság elemzése, valamint a tagállamok, a nemzeti szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek értékelése szerint a legnagyobb valószínűséggel javíthatják a helyzetet a kritikusnak ítélt területeken. Válaszul az érintett tagállamnak – a szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetekkel folytatott konzultációt követően – javaslatot kell tennie azokra a kezdeményezésekre és reformokra, amelyeket az azonosított kritikus helyzetek javítása érdekében végre kell hajtani. A gazdasági, társadalmi és költségvetési dimenziók közötti megfelelő egyensúly biztosítása érdekében ez a kezdeményezésekre és reformokra vonatkozó terv tartalmazhatná a benne foglalt kezdeményezések és a szóban forgó tagállam által követett makrogazdasági és költségvetési politikák közötti összhang értékelését is.

4.12. Az átláthatóság és a tagállami helyzetekre gyakorolt hatás érdekében fontos, hogy az EU új és jobban finanszírozott eszközöket vezessen be, amelyek segítségével a tagállamok lakosságát közvetlenül tájékoztatni lehet a SIP-ről és a szemeszter ajánlásairól.

4.13. A felfelé irányuló konvergencia megelőzése érdekében a túlzott hiány esetén követendő eljárás alá vont tagállamoktól el kell várni, hogy reformot és beruházási tervet fogadjanak el a kritikusnak ítélt területeken. Ebben a helyzetben az érintett tagállamoknak jogot kell biztosítani arra, hogy az Európai Bizottsággal egyetértésben újratárgyalják más alapok – köztük adott esetben a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – kiadási terveit.

4.14. A SIP kidolgozásának a fent javasoltak szerinti első lépése a lehető legkevesebb további elemzési és adminisztratív terhet rója az EU-ra és a tagállamokra egyaránt. Nem javasol újabb jelentéstételi kötelezettséget a tagállamok számára, és nem bővíti a már meglévő nyomonkövetési és jelentéstételi eljárásokat.

4.15. A szociális jogok európai pilléréhez kifejlesztett, a szociális eredménytáblán alapuló jelenlegi nyomonkövetési rendszer már kiépült, és alapját egy a mutatók sokaságának értelmezésére szolgáló, összetett módszertan képezi. Ezek a mutatók a szociális jogok európai pillére fő területeinek felelnek meg. A szociális jogok európai pillérére vonatkozó cselekvési terv célkitűzéseinek elérése terén megvalósított eredményeket szintén nyomon követik. A SIP-et be kell építeni az európai szemeszter jelenlegi folyamatába, és ahhoz a meglévő mutatókat kell felhasználni (szociális eredménytábla).

4.16. A SIP végrehajtásának következő lépéseként a mérések körét és a mutatókat a társadalmi egyensúlyhiányoknak a felfelé irányuló társadalmi konvergencia keretében elfogadott meghatározásával összhangban kell továbbfejleszteni.

4.17. A SIP-ről szóló jövőbeli elemzéseknek és konzultációknak választ kell adniuk arra, hogy a szociális eredménytábla monitoringmutatói mennyiben felelnek meg a szociális jogok európai pillére valamennyi elvének, és hogy a kritikusnak ítélt területek milyen mértékben és hogyan akadályozhatják a felfelé irányuló társadalmi konvergenciát.

4.18. A tagállamok általános állapota, beleértve a gazdasági dimenziót is, alapvető hatással van a lakosságot érintő szociális problémák mértékére és dinamikájára, és így a felfelé irányuló társadalmi konvergenciára is. Ha a jó társadalmi teljesítményhez jó gazdasági teljesítmény szükséges, akkor az utóbbit garantáló koordinációs mechanizmusok (Stabilitási és Növekedési Paktum és a makrogazdasági egyensúlyhiány kezelésére szolgáló eljárás) kulcsfontosságúak lesznek az előbbihez. Az EGSZB által a SIP kidolgozásához javasolt első lépés figyelembe veszi a fenti megközelítést, amely az EU-n belüli költségvetési és makrogazdasági irányítás logikájának alapját képezi.

5. A társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás fejlesztésének kihívásai és prioritásai

5.1. Az Európai Bizottságnak, a Tanácsnak, a tagállamoknak, a szociális partnereknek és a civil társadalmi szervezeteknek alaposabban meg kell vizsgálniuk és meg kell vitatniuk a SIP-nek az EU és a tagállamok között az európai szemeszter keretében működő integrált szakpolitikai koordinációs rendszer részeként történő továbbfejlesztését (de más uniós eszközökét is), hogy azt a költségvetési és makrogazdasági irányítás reformjával párhuzamosan be lehessen vezetni⁽⁹⁾.

5.2. Részletesebben meg kell vizsgálni a SIP végrehajtásának és fejlesztésének politikai, adminisztratív és gazdasági megvalósíthatóságát. Ügyelni kell arra, hogy ne legyenek párhuzamos eljárások, így minimalizálva a bürokráciát, és gondoskodni kell a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek valódi bevonásáról ebbe a folyamatba.

5.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az eszköz eredményeinek határozottabb politikai támogatása érdekében meg kell erősíteni az EPSCO-nak a SIP-ben betöltött szerepét. Az EPSCO részvételét úgy lehetne biztosítani, hogy a folyamat végén tanácsi következtetések kerüljenek elfogadásra a SIP-ről.

5.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a SIP végrehajtása szempontjából rendkívül fontos, hogy konkrét gyakorlati következtetéseket vonjunk le a szociális hatásoknak és az uniós szociális célkitűzések tagállami szintű megvalósulásának a nyomon követéséből.

a) Az első következtetés a költségvetési és makrogazdasági irányítás, valamint a SIP közötti koordinációra vonatkozik. A túlzott hiány esetén követendő eljárás alá vont és/vagy makrogazdasági egyensúlyhiány kockázatának kitett, a szociális eredménytáblán kritikus területekkel rendelkező tagállamoknak, amelyek letértek a szociális célok eléréséhez vezető

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: A szociális jogok európai pillére (HL C 125., 2017.4.21., 10. o.).

útról, egyértelmű jelzést kell kapniuk arról, hogy az EU támogatja a szociális reformokat és a meghatározott kritikus szociális területekre irányuló beruházásokat. Az egyes tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy javaslatot tegyenek olyan megoldásokra és megközelítésekre, amelyek a leginkább alkalmasak a kritikus területek kezelésére.

- b) A második gyakorlati következtetés az első következtetésnek az európai szemeszter összefüggésében történő alkalmazására vonatkozik ⁽¹⁰⁾. Az Európai Bizottságnak az országjelentéseken belül külön alfejezetben kell elemeznie a társadalmi egyensúlyhiányokat. Az elemzés alapját a szociális hatásoknak és a szociális célkitűzések felé tett lépéseknek a nyomon követése képezné. Ezeket az országspecifikus ajánlásokban is figyelembe kell vennie, mind a preambulumban, mind magukban az ajánlásokban.

A fenti eljárásban biztosítani kell az EPSCO, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek szerepét.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB véleménye: Az európai szemeszter és a kohéziós politika – A 2020 utáni új európai stratégia felé (HL C 353., 2019.10.18., 39. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kompetencia- és készségfejlesztés a zöld és digitális kettős átállás összefüggésében

(feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére)

(2023/C 228/08)

Előadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Társelőadó: **Justyna Kalina OCHĘDZAN**

A Tanács svéd elnökségének 2022.11.14-i levél felkérése:

Jogalap: az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Feltáró vélemény

Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2023.4.3.

Elfogadás a plenáris ülésen: 2023.4.27.

Plenáris ülészak száma: 578.

A szavazás eredménye:

(mellette/ellene/tartózkodott) 149/0/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) megállapítja, hogy a digitális átállás következtében nő a munkaerőpiaci egyenlőtlenség. Megfigyelhető különösen, hogy – a munkahelyek automatizálása miatt – csökken a közepes képzettséget igénylő és közepes fizetéssel járó munkahelyek száma, ezzel szemben egyre több az alacsonyan fizetett, alacsony képzettséget igénylő munka. A magasabb képzettséget igénylő, magasan fizetett állásokban való foglalkoztatás is várható, ami növelni fogja a szakképzettség iránti igényt⁽¹⁾. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a munkaerő- és szakemberhiány egyre nagyobb méreteket ölt az ágazatok széles körében. Az EGSZB úgy véli, hogy a képzéshez való tényleges hozzáférés kulcsfontosságú mind ahhoz, hogy segítsük a vállalkozásokat és a munkavállalókat e kihívás leküzdésében, mind pedig a digitális átalakulásból eredő munkaerőpiaci egyenlőtlenségek megelőzéséhez.

1.2. Az EGSZB elismeri, hogy el kell kerülni, hogy az átállások elbocsátásokon vagy drasztikus munkaerőpiaci intézkedéseken keresztül valósuljanak meg, és nyomatékosan kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat olyan rendszerek bevezetésére, amelyek azoknak a belső – nem pedig külső – átállásoknak kedveznek, amelyek keretében a vállalatok kiképzik munkavállalóikat a szükséges készségekre, hogy ne kelljen elbocsátani az említett készségekkel nem rendelkező munkavállalókat.

1.3. Az oktatás egy mindenkit egész életén át megillető emberi jog. A szociális jogok európai pillérével összhangban ezért az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy – figyelembe véve a munkaügyi kapcsolatok nemzeti rendszereit, valamint az oktatási és képzési gyakorlatokat – fektessék le a folyamatos tanuláshoz fűződő jogokat, minden polgár számára lehetőségeket biztosítva a tanulásra, valamint a személyes és szakmai fejlődésre, úgy, hogy ez a jog legyen az oktatási és képzési politikák fő vezérelve.

1.4. Az EGSZB kéri, hogy a digitális és zöld kettős átállás kihívásaira tekintettel mindenkinek legyen tényleges joga hozzáférni egy olyan átfogó képesítéshez, amely a digitális, a zöld és a környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos készségekre irányuló validált és tanúsított képzésen alapul. Ehhez a készségfejlesztést fizetett képzési szabadsággal kell összekapcsolni, figyelembe véve a nemzeti jogszabályokat és megállapodásokat.

⁽¹⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/more-employment-higher-skills-demand>

1.5. Az EGSZB szerint az Európai Bizottság által a digitális és zöld készségek terén eddig tett kezdeményezések nem elégségesek, és a szociális partnereket is alig vonják be. Ezért az EGSZB kéri, hogy a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló uniós digitális oktatási cselekvési terv tartalmazzon hathatós stratégiákat annak érdekében, hogy valamennyi ágazatban, a vállalatok méretétől függetlenül javítsák a munkavállalók és a munkanélküliek képzését és igazítsák készségeiket a szükségletekhez, ennek során a szociális partnerekre támaszkodva. Nemzeti szinten az országos szociális partnereknek folytatniuk kell a digitalizációról szóló európai keretmegállapodás⁽²⁾ végrehajtását. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy a kollektív tárgyalások fontos szerepet játszanak a képzési programok kialakításának és kiigazításának eszközeként.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy a digitális és zöld készségekkel és kompetenciákkal kapcsolatos képzést az illetékes hatóságok ne csak validálják, hanem tanúsítsák is.

1.7. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy 2030-ig hozzon létre egy olyan éves mutatót, amely tájékoztatást ad a zöld készségekkel, a környezettudatossággal, valamint az ökológiai és környezeti felelősségvállalással kapcsolatos készségfejlesztésben részt vevő felnőttek és foglalkoztatottak számáról, külön beszámolva a fiatalok helyzetéről, és figyelembe véve az egyszerű, a kkv-khoz igazított eszközöket.

1.8. Az EGSZB kéri, hogy ösztönözzék és könnyítsék meg a meglévő tanulási programoknak a digitális és zöld kettős átállással összefüggésben szükséges készségek beépítése érdekében történő kiigazítását.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld és digitális szakadékok elkerülése és az EU versenyképességének erősítése érdekében mindenképpen ki kell alakítani a stratégiai felügyeletet, hogy előre lehessen jelezni a tagállami munkaerőpiacok és társadalmak jövőbeli képzési igényeit.

1.10. Az EGSZB megjegyzi, hogy jelentős különbségek mutatkoznak az alapszintű digitális készségek terén, ami különösen a hátrányos helyzetű csoportokat érinti, valamint számos felnőttet, különösen az időseket. A digitális kor szakadéka létező valóság, ezért a digitális készségek programozása során több figyelmet kell fordítani az idősek és más hátrányos helyzetű csoportok képzésére, szükség esetén a képzést az igényeikhez igazítva, biztosítandó, hogy senki se maradjon le a digitális és zöld kettős átállásban. Kiemelt figyelmet kell fordítani a nők ilyen képzésekbe való bevonására, tekintettel a digitális és zöld átálláshoz való alkalmazkodást célzó képzésekhez való hozzáférés terén a nemek között fennálló különbségekre.

1.11. Az EGSZB elismeri, hogy az igazságos átmenet érdekében biztosítani kell, hogy mindenkinek lehetősége legyen a napi feladatokhoz kapcsolódó alapvető digitális készségeinek javítására, továbbá az olyan kérdéskörök megismerésére, mint amilyen a kiberbiztonság, a digitális kommunikáció, az adatbiztonság, a személyes adatok és a magánélet védelme az interneten, valamint a dezinformáció veszélyei.

2. Általános megjegyzések

2.1. Változások és átmenetek korában élünk. Az egymást követő válságok a vállalkozások, a munkaerő és a polgárok előtt álló olyan jelentős kihívásokkal egyidejűleg jelentkeznek, mint a digitális és zöld kettős átállás által előidézett gyors munkaerőpiaci változások. Ezzel párhuzamosan számos új szakma jelenik meg a digitális és zöld kettős átálláshoz kapcsolódóan, a jelenlegi munkahelyek átalakulóban vannak, és újak jönnek létre. A munkavállalók számára biztosítani kell az ahhoz szükséges eszközöket, hogy kezelni tudják ezeket a változásokat és alkalmazkodni tudjanak hozzájuk, és közben a vállalkozások is termelékenyek és versenyképesek maradhassanak.

2.2. Ezek a kihívások a munkával töltött élet valamennyi szintjén és szakaszában megjelennek. Vagyis mind a fiatalok, mind a felnőttek, mind az alacsony képzettségűek, mind pedig a közepesen és a magasán képzettek szempontjából akadnak kihívások. Meg kell jegyezni, hogy bizonyos munkákhoz, amelyek hagyományosan alacsony képzettséget igényeltek, napjainkban digitális képzettség szükséges, mivel változik a foglalkoztatáshoz való hozzáférés módja. Ez ráadásul különösen a nőket érinti, mivel a nemek közötti digitális szakadék még mindig növekszik. Az álláskeresés céljából történő hagyományos szóbeli kapcsolatfelvétel különböző formáit olyan állásajánlatok váltják fel, amelyek csak az interneten vagy erre a célra létrehozott digitális platformokon keresztül érhetők el. Vagyis a digitális alapkészségekkel kapcsolatos képzéshez a teljes lakosságnak hozzá kell férnie.

⁽²⁾ https://www.businessseurope.eu/sites/buseur/files/media/reports_and_studies/2020-06-22_agreement_on_digitalisation_-_with_signatures.pdf

2.3. Az EGSZB megállapítja, hogy a Covid19-válság egyik hatása a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek növekedése volt, különösen a távmunka fokozódása miatt ⁽³⁾. A bizonyos – jellemzően az alacsony képzettséget igénylő és alacsony fizetéssel járó munkával társítható – szakmákban dolgozóknak ugyanis általában nincs lehetőségük távmunkára, ezzel szemben a bizonyos magasabb képzettséget igénylő szakmákban dolgozó, különösen irodai munkát végző munkavállalóknak, akik jellemzően magasabb bért kapnak, gyakran lehetőségük van távmunkára. Ezért a távmunka keretében lehetővé kell tenni a digitális és környezetvédelmi készségek fejlesztését, hogy ne növekedjenek az egyenlőtlenségek, és azok, akik nem tudnak távmunkában dolgozni, szintén hozzáférhessenek ilyen távmunkás képzéshez.

2.4. Az EGSZB egyre nagyobb egyensúlyhiányt érzékel a munkaerőpiacon, különösen az úgynevezett „széles digitális szakadékhoz” kapcsolódóan. Ez a jelenség úgy írható le, hogy – a munkahelyek automatizálása miatt – csökken a közepes képzettséget igénylő és közepes fizetéssel járó munkahelyek száma, ezzel szemben egyre több az alacsonyan fizetett, alacsony képzettséget igénylő, valamint a magasan fizetett, magas képzettséget igénylő munka. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a növekvő egyenlőtlenségek veszélyeztetik jóléti államunk fenntartását.

2.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy Európa komoly demográfiai kihívással és a munkaképes korú népesség csökkenésével néz szembe. Ez is okozza azt, hogy jelentős munkaerő- és készséghiány alakul ki a gazdaság valamennyi ágazatában és a különböző készségszinteneken. Következésképpen e hiányosságok kezelése érdekében minden készségszinten szükség van emberekre. E hiányosságok kezelése érdekében garantálni kell a munkavállalók továbbképzését és átképzését, valamint támogató politikákkal ösztönözni kell az inaktívak és a munkanélküliek munkaerőpiaci részvételét. Ennek kapcsán át kell gondolni a migrációs politikák megközelítését is.

2.6. Az EGSZB elismeri, hogy el kell kerülni, hogy az átállások elbocsátásokon vagy munkaerőpiaci szempontból traumatikus intézkedéseken keresztül valósuljanak meg. A rendszernek a belső – nem pedig a külső – átállásokat kellene jutalmaznia, azaz azt, amikor a vállalatok kiképzik munkavállalóikat a szükséges készségekre, hogy ne kelljen elbocsátani az említett készségekkel nem rendelkező munkavállalókat. Ez különös nehézséget jelent a kkv-k számára, amelyeknek az átálláshoz szükségük van a tagállamok megfelelő pénzügyi támogatására.

2.7. Az EGSZB megjegyzi, hogy a távmunka terjedésével a munkaerőpiac világszerte rugalmasabbá válik. Ez maga után vonja, hogy nem lehet az európai munkavállalókhöz kapcsolódóan alacsony költségekkel versenyezni, mivel az, hogy az európaiakhoz képest más országokban alacsonyak a megélhetési költségek és gyenge a valuta, csökkenti a mi munkavállalóink versenyképességét. Ezért az egyetlen lehetőség az, ha az európai munkavállalók magasabb szintű és jobb készségeivel és kompetenciáival veszünk részt a versenyben.

2.8. Fontos, hogy a különböző szerződéses jogviszonyban álló munkavállalók hozzáférjenek képzéshez, hogy ezekkel az új munkaerőpiaci realitásokkal szembesülve is meg tudják őrizni készségeiket és foglalkoztathatóságukat.

2.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy egyre rövidebb idő telik el egy-egy új készség megjelenése és az iránta felmerülő jelentős munkaerőpiaci kereslet között. Emiatt erős alkalmazkodóképességre és proaktív hozzáállásra van szükség, és csökkenteni kell a bürokráciát a közintézményekben kínált képzésekhez és készségfejlesztéshez való hozzáférés terén. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy az új és az újonnan felmerülő készségigényekre reagálva kellő időben és eredményesen aktualizálni kell az oktatási és képzési tanterveket, és ez részét kell, hogy képezze a kormányok, a szociális partnerek, az oktatási és képzési szolgáltatók és a civil társadalom között szükséges szorosabb együttműködésnek.

2.10. Az EGSZB megjegyzi, hogy mivel az európai munkaerőpiacokon sok a rutinjellegű és nem összetett munka, az EU felnőtt munkavállalóinak 55 %-a nem használja ki a készségeit maradéktalanul a munkahelyén, 28 %-uk pedig magasabb képzettséggel rendelkezik, mint ami a munkája elvégzéséhez szükséges. Meg kell említeni, hogy a humán tőkében rejlő potenciál „elpazarlása” lényegesen rontja a bérszínvonalat, és csökkenti a foglalkoztatottak jólétét. A Cedefop jelentései hangsúlyozzák, hogy a munkaerő-felvételi nehézségek, illetve a kereslet és -kínálat közötti összhang hiánya többek között a munka rossz minőségét tükrözheti ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ <https://www.businessinsider.com/service-industry-work-from-home-remote-madrid-london-paris-berlin-2021-2?r=US&IR=T>

⁽⁴⁾ https://www.cedefop.europa.eu/files/3092_en.pdf

2.11. A gazdaság digitális átállása jelentette kihívás tekintetében nemcsak arra kell összpontosítani, hogy miként lehet valamennyi munkavállaló esetében növelni az alapvető digitális készségeket, hanem arra is, hogy a már meglévő készségeket digitalizálják, és fejlettebb digitális készségeket tudjanak elsajátítani. Erőfeszítéseket kell tenni a klasszikus készségek átalakítása érdekében, hogy azok alkalmazhatók legyenek a digitális világban. A digitalizált készségek fogalma horizontális jellegű, és azt jelenti, hogy a digitális szempontokat integráljuk más készségekkel. Ehhez egyszerre van szükség elegendő képességre és ismeretre a digitális világgal kapcsolatban, valamint megfelelő képzettségre a konkrét szakmai készségeket illetően.

2.12. A zöld átállás nem jelent kisebb kihívást a munkaerőpiac és a kompetenciákkal kapcsolatos követelmények tekintetében. A szükséges dekarbonizáció következtében, valamint amiatt, hogy az üzleti modelleket hozzá kell igazítani az európai zöld megállapodással összefüggő fenntarthatósági igényekhez, az összes ágazat működési módja fog megváltozni ⁽⁷⁾. Az említett dokumentum hangsúlyozza, hogy az iparstratégiának megfelelően figyelembe kell vennie a munkaerőre gyakorolt hatásokat, valamint a munkavállalók képzését, átképzését és továbbképzését is. Ezeket a hatásokat a szociális partnerekkel együtt kell elemezni, és mindenkor törekedni kell az előrejelzésre, hogy elkerülhetőek legyenek a foglalkoztatásra és a gazdaságra gyakorolt, nem kívánt hatások.

2.13. Hatásait tekintve a digitális és környezeti átállás a 20. század elején lezajlott ipari forradalomhoz hasonló „forradalom”. A digitalizáció, valamint az ipari, kézműipari, mezőgazdasági, kereskedelmi vagy szolgáltatóipari termékek minél tisztábbá tételéhez meghozandó nélkülözhetetlen intézkedések minden szakmát és szervezetet érintenek vagy érinteni fognak. Különös figyelmet kell fordítani a kkv-kra és a mikrovállalkozásokra, amelyeket mind emberi, mind pénzügyi szempontból támogatni és kísérni kell.

2.14. Az EGSZB szerint az igazságos zöld átmenet valamennyi érintett iparágban történő megvalósításához szükség lesz a zöld készségekkel kapcsolatos képzésre és oktatásra. Mindenekelőtt három fő kihívás merül fel:

- a jelenlegi készségek hozzáigazítása az ágazatok dekarbonizációs folyamata során felmerülő igényekhez és az új energiaforrások jelentette kihívásokhoz,
- képzés biztosítása valamennyi fenntartható és zöld munkahely készségigényének kielégítésére,
- a figyelem felhívása a munkahelyi szénlábnyom csökkentésére.

2.15. Az igazságos átmenet megvalósítása érdekében és a szociális jogok európai pillérével összhangban mindenki számára egyenlő hozzáférést kell biztosítani a munkahelyen és azon kívül is a minőségi képzéshez és a folyamatos tanuláshoz a jelenlegi és jövőbeli szakmákhoz szükséges digitális és zöld technológiákkal kapcsolatban. A tagállamok nemzeti és ágazati gyakorlataival összhangban hatékony támogatást kell nyújtani a munkavállalóknak ahhoz, hogy javítsák az e készségekkel kapcsolatos képzettségüket (összeegyeztetés, képzési szabadság stb.), és e célból pénzügyi támogatást kell nyújtani a vállalkozásoknak.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A digitális és zöld kettős átállás következtében átalakulóban vannak a meglévő munkahelyek, és újak jönnek létre. A munkahelyek minősége, valamint a tisztességes díjazási és munkafeltételek előfeltételei annak az igazságos átmenetnek, amely lehetővé teszi a gazdaság, a termelékenység és az innováció fenntartható növekedése által kísért, hosszú távú digitalizációt és dekarbonizációt. A készségek értéke – lévén a vállalatok versenyképességének egyik fokmérője – szintén döntő fontosságú ahhoz, hogy átképzési kezdeményezéseket dolgozzanak ki és biztosítsák a munkavállalók képzéshez való tényleges hozzáférését. E célok elérésének egyetlen módja az új digitális és digitalizált készségek, valamint a zöld készségek egész életen át tartó, folyamatos tanulása.

3.2. A minden korosztály számára biztosított szakmai fejlődés alapvető szerepet játszik az igazságos digitális és zöld kettős átállás szavatolásában. Ezért az EGSZB azt kéri, hogy a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló uniós digitális oktatási cselekvési terv, valamint a digitális készségekről és a digitális jártasságról szóló tanácsai ajánlásokra irányuló javaslatok tartalmazzanak hathatós stratégiákat arra irányulóan, hogy valamennyi ágazatban, a vállalatok méretétől függetlenül

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament 2020. január 15-i állásfoglalása az európai zöld megállapodásról.

javítsák a munkavállalók és a munkanélküliek képzettségét, készségeiket pedig a szükségletekhez igazítsák. A digitális készségekkel kapcsolatos képzést az egyes szakmák és ágazatok igényeihez kell igazítani, mindenkor tiszteletben tartva a munka és a családi élet összeegyeztetését.

3.3. Az EGSZB elismeri, hogy az új készségek elsajátítása és a készségeknek az új digitális és zöld kihívásokhoz való hozzáigazítása az egész társadalom közös felelőssége. Ezzel összefüggésben az Európai Bizottság rámutat arra, hogy a munkahelyi képzés 90 %-át a vállalatok finanszírozzák⁽⁶⁾. Az államoknak, a civil társadalmi szervezeteknek és a vállalkozásoknak ágazati szövetségeiken keresztül és egyénileg is olyan stratégiákat kell kidolgozniuk a digitalizáció ösztönzésére és a zöld kihívás kezelésére vonatkozóan, amelyek támogatják a készségek fejlesztését. A nemzeti finanszírozási mechanizmusok és a kollektív szerződésekben foglalt, képzésre vonatkozó stratégiák jó példáit alaposan elemezni kell és bevált gyakorlatként meg kell osztani⁽⁷⁾.

3.4. Az EGSZB üdvözlí az ESZSZ, a Business Europe, az SGI Europe és az SMEUnited által aláírt, a digitalizációról szóló európai keretmegállapodást⁽⁸⁾, amely kimondja, hogy „ha egy munkáltató a vállalat digitális átállásához közvetlenül kapcsolódó, munkával kapcsolatos képzésben való részvételre kéri fel a munkavállalót, a képzést a munkáltató fizeti, vagy a fizetés a kollektív szerződésnek vagy a nemzeti gyakorlatnak megfelelően történik. A képzés lehet belső vagy külső, és mind a munkáltató, mind a munkavállaló számára megfelelő, egyeztetett időpontban, lehetőség szerint munkaidőben zajlik. Ha a képzésre munkaidőn kívül kerül sor, megfelelő kompenzációt kell kínálni.” Az EGSZB kéri, hogy ezeket az elveket vegyék figyelembe a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló digitális oktatási cselekvési terv kialakítása során.

3.5. Az EGSZB elismeri, hogy az igazságos átmenet érdekében biztosítani kell, hogy mindenkinek lehetősége legyen a napi feladatokhoz kapcsolódó alapvető digitális készségeinek javítására, továbbá az olyan kérdéskörök megismerésére, mint amilyen a kiberbiztonság, a digitális kommunikáció, az adatbiztonság, a személyes adatok és a magánélet védelme az interneten, valamint a dezinformáció veszélyei. Ezzel összefüggésben az EGSZB kéri, hogy az illetékes hatóságok ismerjék el és tanúsítsák a digitális készségekkel és kompetenciákkal kapcsolatos képzést.

3.6. Az EGSZB egyetért a fenntarthatóságot célzó tanulásról szóló tanácsi ajánlással⁽⁹⁾ a digitális mikrotanúsítványok tekintetében, de rámutat arra, hogy ezeknek kiegészítő jellegűeknek kell lenniük a teljes értékű oklevelek és tanúsítványok mellett. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy ezek minőségét nem csupán validálni, hanem garantálni és tanúsítani is kell, hogy fontos szerepet játszhassanak a formális és nem formális tanulás eredményeinek érvényesítésében is.

3.7. Az EGSZB elismeri, hogy az igazságos átmenet biztosítása érdekében a készségfejlesztést a nemzeti jogszabályokkal és megállapodásokkal összhangban fizetett képzési szabadsággal kell összekapcsolni. Ennek lehetővé kell tennie, hogy a munkavállalók részt vegyenek az új zöld és digitális munkahelyekhez kapcsolódó karrierfejlesztési programokban és tanfolyamokon, és ezzel egyidejűleg biztosítani lehessen a munkájuk és családi életük összeegyeztetését.

3.8. Az Európai Bizottság által kidolgozott, az éghajlatváltozással és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretek, készségek és attitűdök fejlesztéséhez és értékeléséhez hozzájáruló európai fenntarthatósági kompetenciakerettel⁽¹⁰⁾ kapcsolatban az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy alakítson ki konkrét megoldásokat annak érdekében, hogy az álláskereső és a munkavállalók ténylegesen hozzáférjenek a minőségi és inkluzív szakképzéshez, amely segíti őket a zöld és digitális kettős átálláshoz szükséges készségek elsajátításában. E tekintetben az EGSZB kéri a képzés hatékonyságának és minőségének javítását annak érdekében, hogy mindenki számára biztosított legyen a minőségi, inkluzív és méltányos képzés.

3.9. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy 2030-ig hozzon létre egy olyan éves mutatót, amely tájékoztatást ad a zöld készségekkel, a környezettudatossággal, valamint az ökológiai és környezeti készségekkel és felelősségvállalással kapcsolatos készségfejlesztésben részt vevő felnőttek és foglalkoztatottak számáról, külön beszámolva a fiatalok helyzetéről, és figyelembe véve az egyszerű, a kkv-khoz igazított eszközöket.

⁽⁶⁾ Adult Learning Statistical Report, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8337&furtherPubs=yes>.

⁽⁷⁾ Példa erre az olaszországi építőiparban a *Scuola Edile* finanszírozása az ágazatra vonatkozó kollektív szerződés révén, vagy a *Fondi Interprofessionali*, a kkv-k képzési tevékenységeinek finanszírozására szolgáló egyedi alap, amelyről a szociális partnerek állapodtak meg a kollektív szerződésekben.

⁽⁸⁾ http://erc-online.eu/wp-content/uploads/2020/07/Final-22-06-20-with-signatures_Agreement-on-Digitalisation-2020.pdf

⁽⁹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/hu/pdf>

⁽¹⁰⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC128040/JRC128040_011.pdf

3.10. A jelenlegi képzési programokat hozzá kell igazítani az új kihívásokhoz. Az EGSZB ezért kéri, hogy ösztönözzék és könnyítsék meg a meglévő tanulási programoknak a zöld átállással összefüggésben szükséges készségek beépítése érdekében történő kiigazítását, és képezzék ki ezek oktatóit. A szakképzésben szerepeltetni kell a környezetvédelmi felelősségről és az éghajlatváltozással kapcsolatos tudatosságról szóló képzést. A képzések értékelése és tanúsítása alapvetően fontos. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a tagállamokat a szükséges intézkedések meghozatalára annak biztosítása érdekében, hogy az álláskereső és a munkavállalók minőségi, értékelt és tanúsított képzéshez férhessenek hozzá.

3.11. Tájékoztatásra és megfelelő láthatóságra van szükség valamennyi tevékenységi ágazatban. Az Európában és egyes uniós országokban már meglévő, a munkahelyekkel és a képesítésekkel kapcsolatos információkat vagy ezek megfigyelőközpontjait alapul véve meg lehetne határozni a bevált gyakorlatokat, hogy értékelni lehessen a jövőbeli igényeket, növelni lehessen a tudatosságot, valamint be lehessen vonni a munkavállalókat és a vállalkozásokat a fellépésre és az új tehetségek vonzására irányuló forgatókönyvek kidolgozása céljából.

3.12. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld és digitális szakadékok elkerülése és az EU versenyképességének erősítése érdekében mindenképpen ki kell alakítani a stratégiai felügyeletet a készségigényeket illetően, hogy elébe lehessen menni a tagállami munkaerőpiacok és társadalmak jövőbeli képzési igényeinek. A szociális partnereknek, a civil társadalomnak és az állami foglalkoztatási szolgálatoknak vezető szerepet kell játszaniuk az igények elemzésében és diagnosztizálásában. Ezeket be kell vonni a készségigények előrejelzésébe, és tisztában kell lenniük azzal, hogy a kínált képzés mennyiben felel meg a vállalatok, a munkaerőpiac és a tendenciák által megkövetelt készségeknek, területi szinten is.

4. Digitális és zöld készségek és kompetenciák

4.1. Az EGSZB javasolja, hogy a fenntartható fejlődést építsék be az oktatási és képzési politikákba és programokba, például az európai oktatási térségbe és a digitális oktatási cselekvési tervbe, összhangban többek között a fenntartható fejlődési célok 4.7. célkitűzésével. Ez azt jelenti, hogy a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatást és képzést bele kell foglalni az Erasmus+, az ESZA+ és a Horizont Európa programba, és szinergiákat kell kialakítani az említett programok között.

4.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az emberekbe történő befektetés és az egész életen át tartó tanulási lehetőségekhez való hozzáférés bővítése ugyanolyan fontos, mint a digitális, zöld és fenntartható technológiákba való beruházás.

4.3. Az EGSZB arra kéri a döntéshozókat, hogy támogassák jobban a tanárokat és a pedagógusokat a digitális, zöld és fenntartható technológiák tanulási környezetben történő bevezetése terén, továbbá fektessenek be szakmai alapképzésükbe és továbbképzésükbe, valamint saját digitális és zöld készségeikbe és kompetenciáikba.

4.4. Az EGSZB kéri, hogy fektessenek be a digitális technológiák oktatáson belüli különböző aspektusaival kapcsolatos, longitudinális, interdiszciplináris és pártatlan kutatásba, összekapcsolva az oktatás, a pedagógia, a pszichológia, a szociológia, az idegtudományok, a műszaki tudományok és a számítástechnika tudományát annak további feltárása érdekében, hogy miként fejlődik a gyermekek gondolkodása a digitális világban.

4.5. Az EGSZB szorgalmazza, hogy a digitális stratégiák alkalmazzanak integrált megközelítést, a társadalmi kohézió sarokköveként előmozdítva az alapkészségek fejlesztését.

4.6. Az EGSZB üdvözlí a készségek európai évét, és felhívja a figyelmet arra, hogy a digitális és zöld készségek fejlesztését tágabb perspektívából kell szemlélni. Ugyanakkor mindenképpen fel kell számolni az alapvető digitális készségek terén mutatkozó hiányosságokat, hiszen az európaiaknak csupán 54 %-a rendelkezik ilyen készségekkel, miközben az európai digitális évtized célkitűzései szerint 2030-ra az európaiak 80 %-ának rendelkeznie kell legalább alapvető digitális készségekkel. Az EGSZB elismeri, hogy támogatni kell a készségek fejlesztését az új technológiák – például a nagy adathalmazok elemzése, a mesterséges intelligencia és a kiberbiztonság – bevezetésével kapcsolatos igények kielégítése érdekében.

4.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális polgárság fejlesztése előfeltétele annak, hogy minden tanuló aktív szereplője lehessen a társadalomnak. A kettős átállás során különös figyelmet kell fordítani a nők képzéshez való hozzáférése terén a nemek közötti szakadékra. A lakosság többsége nem maradhat le amiatt, hogy figyelmen kívül hagyják a nemi szempontokat. E célból jobban elő kell mozdítani az európai digitális kompetenciakeretet (DigComp 2.0), biztosítandó, hogy azt a különböző oktatási szolgáltatók, valamint az oktatásban és képzésben érdekelt felek elfogadják a digitális polgárrá váláshoz szükséges kompetenciák szélesebb körének előmozdítása érdekében.

4.8. Az EGSZB szerint a digitális erőforrásokhoz való hozzáférés és a digitális készségek fejlesztése terén tapasztalható hiányosságok összefüggenek a társadalmi-gazdasági környezettel. A regionális és társadalmi-gazdasági különbségeket meg kell szüntetni a leghátrányosabb helyzetű csoportok célzott támogatásának biztosításával és a vidéki területek figyelembevételével.

4.9. Az EGSZB kéri, hogy az alkalmazott digitális eszközök vonatkozásában mozdítsák elő az interoperabilitással kapcsolatos elvek bevezetését és a nyílt protokollokat annak érdekében, hogy demokratikusabb online tanulási tér jöjjön létre, és olyan alternatív digitális eszközök álljanak rendelkezésre a régóta fennálló és hagyományos eszközök mellett, amelyek lehetővé teszik a tanulás és a tartalmak közös létrehozását.

4.10. A digitális készségek fejlesztését az európai szemeszter és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében nyomon kell követni annak biztosítása érdekében, hogy a digitális infrastrukturális hiányosságok megszüntetésére felhasznált finanszírozást a digitális készségek elősegítéséhez megfelelő tanulási politikákkal támogassák.

4.11. Az EGSZB elismeri, hogy a civil társadalmi szervezetek és a kkv-k is nehézségekbe ütköznek a digitális átálláshoz való alkalmazkodás során, mivel nem áll rendelkezésükre elegendő forrás a digitalizációhoz, illetve nincs ennek megfelelő képzettségük. Elő kell segíteni a további finanszírozási lehetőségeket, a társaktól való tanulást és az ágazaton belüli digitális erőforrások cseréjét, figyelembe véve, hogy miként segítik elő, illetve miként biztosítják a civil társadalmi szervezetek a mindenki számára elérhető oktatást és készségfejlesztést. Emellett elő kell mozdítani a szabad szoftverekhez való hozzáférést, biztosítva ezáltal az ingyenességet, az online terek demokratikus módon történő közös létrehozását, valamint az olyan alternatív digitális erőforrások előmozdítását, amelyek mindenki előtt megnyitják az online teret.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az európai fogyatékosági kártya
(feltáró vélemény az Európai Bizottság felkérésére)**

(2023/C 228/09)

Előadó: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Felkérés:	feltáró vélemény az Európai Bizottság felkérésére, 2023.1.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 11. cikke Feltáró vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.3.
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülés száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	135/02/03

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí az Európai Bizottság európai fogyatékosági kártya bevezetésére irányuló kiemelt kezdeményezését, amely azáltal, hogy **megkönnyíti a kártyabirtokosok fogyatékosági jogállásának kölcsönös elismerését**, lehetővé teszi majd a fogyatékosággal élő személyek szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának megvalósulását az egész EU-ban. Az európai fogyatékosági kártyára való igény régóta fennáll, és a fogyatékosügyi mozgalomnak ez régóta kiemelt célja, mivel jelenleg a fogyatékoság el nem ismerése korlátozza a szabad mozgáshoz fűződő jogot.

1.2. Az EGSZB **hangsúlyozza, hogy a fogyatékoság kölcsönös elismerésének hiánya korlátozza a fogyatékosággal élő személyek támogató intézkedésekhez való hozzáférést**, ami a más uniós országokba való utazáshoz vagy költözhöz fűződő **jogaik megvalósulásának közvetlen megtagadását jelenti**.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy ennek a fogyatékoságok kölcsönös elismerése útján elért, szabad mozgáshoz fűződő jognak a javítása segítené a fogyatékosággal élő személyek **közös európai identitásának kialakulását és nagyobb következetességhez vezetne ezen téren**, felhívna a szolgáltatók figyelmét a hozzáférhetőség hiányára és **hosszú távon javítaná az akadálymentességet**. A szolgáltatók számára ez azért kedvező, mert növelné a látogatók számát.

1.4. Az európai fogyatékosági kártya továbbá **megerősíti a különféle nemzeti hatóságok és kormányügynökségek együttműködését a fogyatékosággal kapcsolatos figyelemfelhívó munka terén**, eszközt adva egyes láthatatlan fogyatékosággal élő személyek kezébe, hogy könnyebben hozzáférjenek előnyökhöz és szolgáltatásokhoz anélkül, hogy el kellene magyarázniuk a fogyatékoságuk jellegét. Továbbá megkönnyíti a nemzeti fogyatékosági kártyával nem rendelkező tagállamokból származó, fogyatékosággal élő személyek számára nyújtott szolgáltatásokat azáltal, hogy olyan dokumentumot bocsát a rendelkezésükre, amelyet nemzeti szinten is használhatnak a fogyatékoság igazolására.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az európai fogyatékosági kártya bevezetését olyan európai és nemzeti szintű intézkedésekkel egészítsék ki, amelyek célja **az épített környezet, a közlekedés, a szolgáltatások és az áruk általános hozzáférhetőségének javítása** az (EU) 2019/882 európai parlamenti és tanácsi irányelvvel⁽¹⁾, az (EU) 2016/2102 európai parlamenti és tanácsi irányelvvel⁽²⁾, valamint a közlekedés akadálymentességére⁽³⁾ és a kapcsolódó akadálymentességi szabványokra vonatkozó rendeletekkel összhangban.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/882 irányelve (2019. április 17.) a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről (HL L 151., 2019.6.7., 70. o.).

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/2102 irányelve (2016. október 26.) a közszférabeli szervezetek honlapjainak és mobilalkalmazásainak akadálymentesítéséről (HL L 327., 2016.12.2., 1. o.).

⁽³⁾ HL L 204., 2006.7.26., 1. o.; HL L 46., 2004.2.17., 1. o.; HL L 334., 2010.12.17., 1. o.; HL L 123., 2003.5.17., 18. o.; HL L 315., 2007.12.3., 14. o.; HL L 356., 2014.12.12., 110. o.; HL L 55., 2011.2.28., 1. o.; HL L 42., 2002.2.13., 1. o.

1.6. Az EGSZB örömmel fogadja, hogy az Európai Bizottság jogalkotási kezdeményezést terjeszt elő az európai fogyatékosági kártyára, és kéri az Európai Bizottságot, hogy **rendeletre tegyen javaslatot, mivel az megfelelőbb eszköz** az alkalmazás gyorsaságának biztosítására és a nemzeti szintű végrehajtás különbségeinek elkerülésére.

1.7. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az európai fogyatékosági kártyába belefoglalják **a nemzeti szinten már nyújtott szolgáltatásokhoz, juttatásokhoz és kedvezményekhez való hozzáférést**, amelyet a fogyatékosággal élő személyek számára kedvezményes feltételeket vagy kiigazításokat kínáló valamennyi szolgáltatás elfogad, függetlenül attól, hogy azokat állami vagy magánszervezetek nyújtják-e.

1.8. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az európai fogyatékosági kártya tegye lehetővé az **állami szociálpolitikákhoz és/vagy a nemzeti társadalombiztosítási rendszerekhez kapcsolódó ellátásokhoz való ideiglenes hozzáférést** abban az esetben, ha a fogyatékosággal élő személy tanulmányok folytatása vagy munkavállalás céljából valamely tagállamba költözik, legalább a fogyatékoság újraértékelésének és tanúsításának folyamata alatt.

1.9. Bár a fogyatékoság európai fogyatékosági kártya révén történő elismerése nem jelenti a fogyatékoságértékelési modellek tagállamok közötti egységesítését, arra kényszeríti a tagállamokat, hogy **javítsák az elsősorban orvosi megközelítésen alapuló jelenlegi rendszereket annak érdekében, hogy jobban megfeleljenek a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezménynek megfelelő modelleknek**.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a kártya teljes mértékben hozzáférhető, szabványosított személyazonosítókártya-méretű, **digitális képességekkel felruházott fizikai kártya kell, hogy legyen**, és tartalmaznia kell a kártya tulajdonosának személyes segítségére és/vagy kísérőjére vonatkozó információkat is.

1.11. Az EGSZB azt javasolja, hogy az európai fogyatékosági kártyára vonatkozó jogszabályok tartalmazzanak egy **uniós szinten teljes mértékben hozzáférhető, az EU valamennyi nyelvében elérhető weboldalt, könnyen olvasható verzióval és jelnyelvi elérhetőséggel, amely minden országról gyakorlati információkat nyújt**. Ennek tartalmaznia kell uniós és nemzeti szintű figyelemfelkeltő kampányokat is valamennyi uniós nyelven a nagyközönség, a kártya potenciális felhasználói és a szolgáltatók számára.

1.12. Az EGSZB az európai fogyatékosági kártyára vonatkozó javaslat mellett támogatja az európai parkolási kártyára vonatkozó új jogszabály kidolgozására irányuló javaslatot is. Mindazonáltal arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vegye figyelembe, hogy **a két kártyának fizikailag minden esetben el kell különülnie egymástól**.

1.13. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az uniós intézmények **szoros együttműködést tartsanak fenn a fogyatékosággal élő személyekkel, valamint a fogyatékosággal élő személyeket képviselő uniós, nemzeti, regionális és helyi szervezetekkel** az európai fogyatékosági kártya kidolgozása, bevezetése és későbbi értékelése során.

1.14. Az EGSZB feltételezi, hogy az európai fogyatékosági kártya **teljes mértékben összhangban lesz az általános adatvédelmi rendelettel (GDPR) ⁽⁴⁾, és védi a felhasználó személyes adatait**. Felkéri az Európai Bizottságot, hogy az európai fogyatékosági kártya kialakítására és használatára vonatkozó javasolt jogszabályok révén garantálja ezen adatok magas szintű védelmét, valamint a biztonsági és hamisítás elleni intézkedéseket.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy az uniós polgárság – amint azt az Európai Unió működéséről szóló szerződés 20. cikke kimondja – magában foglalja a **tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogot ⁽⁵⁾**. A fogyatékosággal élő személyek számára ezt a jogot a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló, az Európai Unió és a 27 tagállam által ratifikált ENSZ-egyezmény (UNCRPD) 18. cikke védi, amely **másokkal azonos alapon** határozza meg a mozgás szabadságát, a lakóhely és az állampolgárság szabad megválasztását. Ha a fogyatékoságot károsodások sorozatának tekintjük, amely a különféle akadályokkal kölcsönhatásban akadályozhatja a társadalomban való teljeskörű és hatékony, másokkal egyenlő részvételt ⁽⁶⁾, akkor a társadalom egészének felelőssége, hogy – mindenekelőtt a nemzeti és európai közpolitikák révén – védje ezt a jogot, és lehetővé tegye annak hatékony érvényesülését.

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet) (HL L 119., 2016.5.4., 1. o.).

⁽⁵⁾ HL C 115., 2008.5.9., 47. o., 20. cikk, (2) bekezdés, a) pont.

⁽⁶⁾ Egyesült Nemzetek Szervezete (2006). A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény. Szerződések Tára, 2515. szám, 3. o.

2.2. Ebben a keretben a fogyatékossgal élő személyek számára nyújtott támogatás, segítségnyújtás, akadálymentesítési intézkedések, egyedi szolgáltatások, észszerű alkalmazkodás, pozitív fellépések és az előnyök egyéb formái jelentik azokat az eszközöket, amelyek révén megvalósul a jogok egyenlő gyakorlása és az akadályok leküzdése. Így **a fogyatékossg elismerésének hiánya, amely korlátozza a hozzáférést e támogató intézkedésekhez**, az EU-ban fogyatékossgal élő 87 millió fő számára a más uniós országokba való utazáshoz vagy költözhöz fűződő **jogaik megvalósulásának közvetlen megtagadását jelenti**.

2.3. Az EGSZB örömmel fogadja, hogy az Európai Bizottság jogalkotási kezdeményezésre tesz javaslatot az európai fogyatékossgai kártya kapcsán, és határozottan ajánlja, hogy az európai fogyatékossgai kártyát **rendelet útján hozzák létre, amely gyors, hatékony és egységes módon alkalmazandó valamennyi tagállamban. A rendelet megfelelőbb eszköz** az alkalmazás gyorsaságának biztosítására és a nemzeti szintű végrehajtás különbségeinek elkerülésére. A jogszabály nem lehet ajánlás jellegű, mivel ez nem tenné lehetővé a kártya egyetemes és egységes alkalmazhatóságát. Egy irányelv esetében nagy a kockázata annak, hogy az átültetés előre nem látható időt vesz igénybe, így előfordulhat, hogy az európai fogyatékossgai kártyák egyes tagállamokban aktív státusszal rendelkeznek, míg más uniós országok nem rendelkeznek az irányelv által biztosított előnyök alkalmazását lehetővé tévő, megfelelő jogszabályokkal. Egy rendelet viszont minden tagállamban azonnal hatályba lép.

2.4. A fogyatékossgal élő személyek EU-n belüli szabad mozgása előtt álló akadályok felszámolását megkönnyítő európai fogyatékossgai kártya így egy **európai fogyatékossgai útlevél jellemzőivel bírna**, és lehetővé tenné az összes jogosan megérdemelt szolgáltatás és ellátás azonosítását, majd az azokhoz való hozzáférést.

2.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a 2016 és 2019 között nyolc tagállamban elindított **kísérleti projekt megmutatta a kártya megvalósíthatóságát és a felhasználók számára kínált lehetőségeket**, valamint azt, hogy a kártya hogyan teszi lehetővé a könnyebb mobilitást azáltal, hogy hozzáférést biztosít a fogadó tagállamban a fogyatékossgal élő személyek számára már elérhető bizonyos szolgáltatásokhoz.

2.6. Az eredményességet a kísérleti projekt 2021-ben kidolgozott értékelése⁽⁷⁾ részletezte. A kártya használata például **fokozta a fogyatékossgal élő személyek részvételét** a kulturális és szabadidős ágazatokban, nőtt a határokon átnyúló mobilitás, és sok felhasználó jobb turisztikai élményeket szerezhetett külföldön.

2.7. Mindazonáltal az értékelés azt is kimutatta, hogy **a felhasználók ambiciózusabb célokat és több ágazat, beleértve a korlátozottan lefedett közlekedési ágazat lefedettségét igényelték**. Továbbá szükségesnek ítélték figyelemfelhívó kampányokat, hogy a potenciális felhasználók jobban megértsék az új lehetőségeket, és a szolgáltatók megismerhessék a kártyát, valamint az azzal járó kedvezményeket és szolgáltatásokat.

2.8. Az értékelő jelentés egyértelműen tartalmazza a lehetőségeket, de a fogyatékossgal élő személyek kéréseit is, és kitér azokra a lehetséges hiányosságokra, amelyekre az európai fogyatékossgai kártya felhívhatja a figyelmet, ha korlátozott számú ágazatot fed csak le. Az EGSZB ezért hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az európai fogyatékossgai kártyába **belefoglalják a nemzeti szinten már nyújtott szolgáltatásokhoz, juttatásokhoz és kedvezményekhez való hozzáférést**, amelyet a fogyatékossgal élő személyek számára kedvezményes feltételeket vagy kiigazításokat kínáló valamennyi szolgáltatás elfogad, függetlenül attól, hogy azokat állami vagy magánszervezetek nyújtják-e. Úgy véli, hogy a jogszabálynak nem kellene korlátozott körű listát összeállítania az ágazatokról, hanem az EU egységes piacának valamennyi szolgáltatására vonatkozni kellene, mivel a listára való felvétel számos kivétellel járna, fenntartva a jelenlegi akadályok többségét és korlátozva a kártya hatékonyságát.

2.9. Az EGSZB úgy látja, hogy az állami szociálpolitikákhoz és/vagy a nemzeti szociális biztonsági rendszerekhez kapcsolódó ellátások – például a közvetlen gazdasági támogatás, a személyes segítségnyújtás, a diákoknak nyújtott támogatás vagy a fogyatékossgal élő munkavállalókat alkalmazó vállalatoknak nyújtott, munkával kapcsolatos juttatások – tekintetében az európai fogyatékossgai kártyának **lehetővé kell tennie, hogy ideiglenes jelleggel ilyen szolgáltatásokat nyújtsanak abban az esetben, ha a fogyatékossgal élő személy tanulmányok folytatása vagy munkavállalás céljából egy tagállamba költözik**, legalább a fogyatékossg újraértékelésének és igazolásának folyamata alatt. Ez azt jelenti, hogy azoknak a fogyatékossgal élő személyeknek, akik munkavállalás vagy tanulás céljából (pl. az Erasmus+ program keretében) egy másik tagállamba költöznek, lehetőségük lesz arra, hogy egyenlő alapon hozzáférjenek a munkavállaláshoz vagy tanuláshoz szükséges bármely támogatáshoz.

(7) Európai Bizottság, 2021. Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits [Az európai fogyatékossgai kártyával és az ahhoz kötődő előnyökkel kapcsolatos kísérleti projekt végrehajtását értékelő tanulmány]. Zárójelentés: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8128&furtherPubs=yes>.

2.10. Az EGSZB kiemeli, hogy az európai fogyatékosági kártya **teljes mértékben összhangban van az általános adatvédelmi rendelettel (GDPR), és védi a felhasználó személyes adatait**, mivel e dokumentum szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez és előnyökhöz való felhasználása megvédi a kártyabirtokost attól, hogy kénytelen legyen dokumentumokat bemutatni és tájékoztatást nyújtani személyes adatairól, különösen a fogyatékosági értékelésről és a személyes egészségügyi információkról.

2.11. Az európai fogyatékosági kártyáról szóló javaslatnak a zökkenőmentes és hatékony végrehajtás biztosítása érdekében ki kellene terjednie **egy érvényesítési és nyomkövetési rendszer elindítására is**, és egy struktúrát is tartalmaznia kellene a felhasználók panaszainak és kéréseinek továbbítására és kezelésére.

2.12. Az EGSZB úgy látja, hogy a fogyatékoság európai fogyatékosági kártya révén történő elismerése nem jelenti a fogyatékoságértékelési modellek tagállamok közötti egységesítését. Mindazonáltal arra kényszeríti a tagállamokat, hogy **javítsák az elsősorban orvosi megközelítésen alapuló jelenlegi rendszereket, közelítve a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezménynek megfelelő modellekhez**. A *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card* [A fogyatékoság értékelése, a kölcsönös elismerés és az európai fogyatékosági kártya] című közelmúltbeli európai parlamenti kutatás szerint határozott konszenzus alakult ki azzal kapcsolatban, hogy javítani kell a közös elvek elfogadását, valamint nagyobb fokú harmonizációra van szükség a fogyatékoság értékelésében, fogalommeghatározásaiban és a kölcsönös elismerésében. Az a véleménye továbbá, hogy a meglévő értékelési rendszerek inkább az egyéni jellemzőkre összpontosítanak, mint a környezeti jellemzőkre, és a kontextusból kiragadva nagymértékben az orvosi ismeretekre vagy az egyének vizsgálataira támaszkodnak, nem pedig egy olyan, holisztikusabb megközelítésre, amely figyelembe veszi az emberek tényleges életkörülményeit⁽⁸⁾.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a kártya **digitális képességekkel felruházott fizikai kártya kell, hogy legyen** – például egy QR-kód és/vagy a fogyatékoságértékelés részleteihez vezető elektronikus csip pozitív kiegészítést jelentene. A kártya teljes mértékben hozzáférhető, akadálymentes formátumú kell, hogy legyen, Braille-írással, szabványos személyazonosító-kártya méretben.

3.2. Az európai fogyatékosági kártyával kapcsolatos projektnek tartalmaznia kell egy **uniós szintű weboldalt, amely minden ország kapcsán tartalmazza a gyakorlati tudnivalókat**, például arról, hogy hol és hogyan lehet megszerezni a kártyát, és az hogyan használható. Az uniós honlapnak minden nyelven rendelkezésre kell állnia, és a Web Akadálymentesítési Útmutatónak⁽⁹⁾ megfelelő legmagasabb szinten (AAA) kell elérhetőnek lennie, könnyen olvasható formátumokban és jelnnyelven is. Ez a nemzeti honlapokra és a kártya megszerzésének teljes folyamatára is vonatkozik.

3.3. Az európai fogyatékosági kártyának tartalmaznia kell **a kártya tulajdonosának nyújtott személyes segítségre és/vagy kísérő személyekre vonatkozó információkat is**, hogy adott esetben ezekre is kiterjedjen az ellátások és a támogatás hatálya. Ez az információ kifejezhető konkrét szimbólummal vagy a fizikai kártyán szereplő bejegyzéssel.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy **az európai fogyatékosági kártya használatának önkéntesnek kell lennie**, és a jogszabályban kodifikálni kell, hogy minden fogyatékosággal élő személy maga döntheti el, hogy kérelmezi-e a kártyát. A kártya birtoklása nem válhat kötelező érvényűvé a fogyatékoság bizonyításához.

3.5. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy biztosítson **finanszírozási eszközt az európai fogyatékosági kártya valamennyi uniós tagállamban történő bevezetéséhez, beleértve az egész Unióra kiterjedő weboldalt is**. Ezt követően biztosítani kell a kártya nyomtatásának és kibocsátásának, a személyzetnek, a kommunikációnak, valamint a honlap és a kapcsolódó eszközök – például a lehetséges mobilalkalmazások – karbantartásának folyamatos finanszírozását. Ez az uniós finanszírozási eszköz további biztosítása és/vagy a nemzeti finanszírozási források révén valósítható meg.

3.6. Az európai fogyatékosági kártyával kapcsolatos kommunikáció és figyelemfelkeltés alapvető fontosságú annak biztosításához, hogy a kártya eljusson valamennyi lehetséges kedvezményezetthez és szolgáltatóhoz. **A kártya elindításával párhuzamosan uniós és nemzeti szintű figyelemfelkeltő kampányokat kell folytatni** a nagyközönség, a potenciális kártyahasználók és a szolgáltatók számára valamennyi uniós nyelven, könnyen olvasható és jelnnyelvi formátumokban is – biztosítva a hozzáférhetőséget mindenki számára –, hogy csatlakozzanak a rendszerhez és teljes mértékben kiaknázhassák a benne rejlő lehetőségeket. Külön erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy elérjük a fogyatékosággal élő azon személyeket, akik esetleg nehezebben férnek hozzá a kártya létezéséről, előnyeiről és megszerzési folyamatairól szóló információkhoz – ilyenek például a pszichoszociális vagy értelmi fogyatékosággal élő személyek,

⁽⁸⁾ Európai Parlament, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card. Progress and opportunities* [A fogyatékoság értékelése, a kölcsönös elismerés és az európai fogyatékosági kártya. Előrelépések és lehetőségek]. Állampolgári Jogi és Alkotmányügyi Tematikus Főosztály, Belső Politikák Főigazgatósága, PE 739.397 – 2022. november.

⁽⁹⁾ Web Akadálymentesítési Útmutató 2.0 <http://www.w3c.hu/forditasok/WCAG20/>.

valamint azok, akiknek a támogatási rendszere csak korlátozott, mint például a fogyatékossgal élő menekültek esetében. A fogyatékossgal élő ukrán menekültek jobb elérése érdekében a kártyáról ukrán nyelven is kommunikálni kell. Ezt a kampányt rendszeres kommunikációnak kell követnie, hogy a kártyabirtokosokat és a nyilvánosságot tájékoztassák a kártyarendszer új elemeiről és általában a kártya előnyeiről, így biztosítva az uniós projekt jó láthatóságát.

3.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az uniós intézmények számára fontos fenntartani a szoros együttműködést a fogyatékossgal élő személyekkel, valamint a fogyatékossgal élő személyeket képviselő uniós, nemzeti, regionális és helyi szervezetekkel. A projektet a fogyatékossgal élő személyek és képviselői szervezeteik teljeskörű bevonásával kell végrehajtani. Ennek szakpolitikai szinten is meg kell történnie a kártya kidolgozása során, és a végrehajtási szinten is a megvalósítás és a terjesztés, valamint a kártyáról szóló kommunikáció során. Az Európai Bizottságnak évente tapasztalatcserét kell szerveznie a kihívásokról, az előrehaladásról és a bevált gyakorlatokról a tagállamok között, a fogyatékossgal élők és a fogyatékossgal élő személyeket képviselő szervezetek bevonásával, hogy idővel bővüljön a kártya alkalmazási köre és használata.

3.8. Az európai fogyatékossgal kártya megvalósításának magában kell foglalnia a kedvezményezettekkel kapcsolatos anonimizált **információgyűjtés folyamatát**, nemek és életkor szerinti bontásban.

4. Uniós parkolási kártya

4.1. Az EGSZB fontosnak tartja **az uniós parkolási kártya jellemzőit és működését harmonizáló jogszabályok aktualizálását**. A kártya nemzeti, regionális, sőt helyi szinten bevezetett különböző formátumai továbbra is akadályokat és működési zavarokat jelentenek a felhasználók számára. A kártya használata azonban rendkívül fontos számos fogyatékossgal élő személy számára, főleg mivel ez az egyetlen olyan megoldás, amely lehetővé teszi a forgalomkorlátozással érintett városi területekhez való hozzáférést, mivel a tömegközlekedés az akadálymentesség hiánya miatt gyakran nem alternatíva.

4.2. Az EGSZB úgy véli, hogy harmonizálni kell az uniós parkolási kártya formátumát, jellemzőit és kiállítási eljárását, mégpedig olyan formában, amely kötelező a tagállamok számára, és amelyet egyértelműen közölnek a kártyahasználókkal. **Meg kell erősíteni a kártya család használatának és a fogyatékossgal élő személyek számára fenntartott parkolóhelyek illegális használatának ellenőrzését**, és szigorúbb biztonsági és hamisítás elleni intézkedéseket kell végrehajtani, valamint magasabb és hatékonyabb bírságokat kell kiszabni a visszaélések és a hamisítás ellen. A figyelemfelkeltő kampánynak a fenntartott parkolóhelyek illegális használata elleni küzdelem kapcsán a nyilvánosságot is meg kell céloznia.

4.3. **Az uniós parkolási kártyára vonatkozó jogszabályoknak tovább kell harmonizálniuk a jogosultság szabályait és a kártya kiállítási eljárását**, mégpedig olyan formában, amely kötelező a tagállamok számára, és amelyet egyértelműen közölnek a kártyahasználókkal. Megkönnyítheti továbbá a bevált gyakorlatok cseréjét a nemzeti hatóságok között, ha az Európai Bizottság létrehoz egy, a témával foglalkozó munkacsoportot, lehetővé téve az ötletek uniós szintű kidolgozását.

4.4. Az uniós parkolási kártyára vonatkozó új jogszabály és az európai fogyatékossgal kártyára vonatkozó javaslat kidolgozása során figyelembe kell venni, hogy **a két kártyának fizikailag minden esetben el kell különülnie egymástól**. Nem minden, a fogyatékossgal kártyára jogosult, fogyatékossgal élő személy vezet járművet, és gyakorlati okokból a parkolási kártyának a parkoló járműben kell maradnia, míg az európai fogyatékossgal kártyát a felhasználónak kell magánál tartania.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kezdeményezés a virtuális világokra,
például a metaverzumra vonatkozóan**

(feltáró vélemény az Európai Bizottság felkérésére)

(2023/C 228/10)

Előadó: **Martin BÖHME**

Társelőadó: **Hervé JEANNIN**

Felkérés:	2023.1.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke feltáró vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.19.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	153/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) meg van győződve arról, hogy a metaverzum és a virtuális világok fejlődése valószínűleg drasztikus hatással lesz az együttélésünkre. A metaverzum egy nagymértékben összekapcsolt digitális univerzum (virtuális tér), amely az internet, avatárok és szoftver ágensek használatával és összekötésével hoz létre egy új fizikai és virtuális világot. Ez az üzleti környezetet, a munkakörülményeket és a civil társadalom fejlődését is érinti. Ezek a változások lehetőségeket és kockázatokat is magukban rejtnek, amelyeket a társadalomnak kezelnie kell. További eredményekre van szükség a technológiák használatának az elfogadottsága kapcsán, hiszen az növeli a munkavállalók biztonságát.

1.2. Az EGSZB szerint fontos biztosítani, hogy a következő generációs internet nyitott és összekapcsolt legyen. A metaverzum alapjait összekapcsolt virtuális világok képezik, amelyeket különböző technológiák, például 3D modellező szoftverek, a Web 3.0, a kiterjesztett/virtuális/kibővített valóság, a mesterséges intelligencia/gépi tanulás és az elosztott számítástechnika felhasználásával hoznak létre. A szervezetek képet alkothatnak arról, hogy ezek a technológiák hogyan javíthatják üzleti modelljeiket, de meg kell válaszolniuk az olyan kritikus kérdéseket, hogy hogyan lehet értékelni a piaci trendeket, szert tenni a képességekre, mérni az elkötelezettséget és a vállalkozásokat úgy alakítani, hogy megőrizzék versenyképességüket. A lehetőségeket és a kihívásokat a 3.2. és a 3.3. pont részletezi, a 3.10. pont pedig konkrét iparági példákkal szolgál. Folyamatosan elemezni kell, hogy a jelenleg hatályos jogszabályok elegendőek-e a virtuális világok szabályozására. Az EGSZB, az Európai Parlament közelmúltban közzétett álláspontjára utalva hangsúlyozza, hogy fontos pontosan meghatározni a virtuális világokban dolgozók foglalkozási viszonyát, valamint biztosítani, hogy tényleges munkakörülményeiknek megfelelően vagy alkalmazottnak, vagy önálló vállalkozónak minősüljenek.

1.3. A metaverzum fejlesztése a biztonságos környezet garantálása érdekében alapos jogalkotói megfontolást igényel. Az érdekelt feleknek folyamatosan együtt kell működniük annak biztosítása érdekében, hogy a metaverzum a társadalom javát szolgálja. Az olyan virtuális világok azonban, mint a metaverzum, kockázatokat is rejtnek magukban, különösen a gyermekek és a kiszolgáltatott csoportok számára. A platformok üzemeltetőinek szigorú ellenőrzési mechanizmusokat kell bevezetniük a káros tartalmak szűrésére és eltávolítására, valamint biztosítékokat kell alkalmazniuk a zaklatás és a visszaélések megelőzése érdekében.

1.4. A metaverzum hatással lehet a munkakörülményekre, valamint az egészségre és a biztonságra is. A problémákról történő helytálló tájékoztatás biztosítása érdekében fontosak a megfelelő intézkedések – beleértve a szociális párbeszédet és a kollektív tárgyalásokat –, amelyek szavatolják a munkavállalók biztonságát, valamint a kompetenciák és készségek javítását célzó képzésekhez való hozzáférésüket. Az EU-nak garantálnia kell, hogy a valós világban hatályban levő jogszabályokat a virtuális világban is tiszteletben tartsák, és hogy szükség esetén megfelelő intézkedéseket hozzanak a metaverzum szabályozásával kapcsolatos sajátos igények kielégítésére.

1.5. Az EGSZB nézete szerint a metaverzum ipari felhasználása jelenleg a műveletek optimalizálására, az adatgyűjtésre és a teljesítmény javítására irányul. A digitális ikermodellek értékes eszköznek bizonyultak a vállalatok számára, segítve őket a célok elérésében. A metaverzumnak megoldást kell nyújtania a megoldatlan problémákra, vagy lehetővé kell tennie a termékek alacsonyabb költséggel és rövidebb idő alatt történő előállítását, javítania kell a minőséget, csökkentenie kell a kockázatokat és növelnie kell a hatékonyságot.

1.6. A metaverzum pozitív hatást gyakorolhat a környezetre és az éghajlatváltozásra azáltal, hogy egy új szinten teszi lehetővé a távmunkát, csökkenti a fizikai utazások szükségességét, és csökkenti a szén-dioxid-kibocsátást. Emellett a metaverzum felhasználható a fenntartható gyakorlatok – például megújulóenergia-rendszerek és intelligens városok – szimulálására és tesztelésére, mielőtt azokat a fizikai világban megvalósítanák. Figyelembe kell azonban venni a metaverzumot működtető technológia energiafogyasztását és szénlábnymát is. A virtuális világ bővülése tovább fogja növelni a világszintű energiakeresletet, ez pedig fokozni fogja a zöld energiatermelés iránti igényt.

1.7. Az EGSZB szerint már most foglalkozni kell a metaverzumban folytatott tevékenységek adóztatásának kérdésével. A metaverzumbeli adózással kapcsolatos kérdések kihívást jelentenek, mivel a hagyományos adózási modellek nem biztos, hogy megfelelőek, és új megközelítésekre lehet szükség a méltányos és hatékony adóbeszedés érdekében.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az internet következő generációja egy nyitott és összekapcsolt rendszer, a kereskedelmet és a társadalmat segítő digitális eszköz lesz. A metaverzumhoz kapcsolódó technológiák – kiterjesztett valóság, virtuális valóság, kibővített valóság és digitális ikermodellek – képesek felgyorsítani az elköteleződést, a szocializációt, az együttműködést és a tapasztalatszerzést, és új, immerszív módszereket kínálnak a felhasználók számára a termékekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez.

2.2. A szervezeteknek lehetőségük van képet alkotni arról, hogy az internet következő generációja hogyan fogja jobba tenni termékeiket és szolgáltatásaikat. Ez magában foglalja a metaverzum kereskedelemre gyakorolt hatásának vizsgálatát és annak felmérését, hogy a kiterjesztett valóság hogyan javíthatja a képzést, hogyan lehet hatékonyan alkalmazni a 3D modellezést és a digitális ikermodelleket, valamint hogy a szórakoztatásban hogyan alkalmazható a virtuális valóság. Az új virtuális világok, mint a metaverzum megjelenése azonban számos olyan kritikus kérdést is felvet a szervezetek számára, amelyek sürgős figyelmet igényelnek. Először is fel kell mérniük a megfelelő lehetőségeket, és értékelniük kell a piacot, a fogyasztói igényeket és a tendenciákat, hogy versenyképesek maradhassanak. Másodszor hatékony folyamatokra van szükségük a képességek beszerzéséhez, ideértve a partnerségeket és a kiszervezést is. Harmadszor az elköteleződés és a tapasztalatok hatásának mérése alapvető fontosságú ahhoz, hogy folyamatosan javíthassák a teljesítményt és az ügyfél-elégedettséget. Végül pedig a szervezeteknek a versenyképességük megőrzése érdekében hozzá kell igazítaniuk üzleti modelljeiket az új technológiákhoz, piacokhoz és fogyasztói elvárásokhoz.

2.3. Meg kell vizsgálni, hogy hogyan lehet egyensúlyban tartani a virtuális és a fizikai világot a metaverzum felelős felépítése érdekében. Alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy a metaverzum biztonságos környezetet jelentsen a fogyasztók számára, és szorosan illeszkedjen az internet következő generációjáról alkotott „nyitott” elképzeléshez. A fogyasztóknak fel kell készülniük a metaverzum használatára és képzésben kell részesülniük ebben a témában. A gyermekek és fiatalok esetében ennek lehetőleg már az iskolában meg kell történnie. Emellett döntő fontosságú annak mérlegelése, hogy a technológia elég gyorsan tud-e fejlődni ahhoz, hogy megépíthessük a képzeletünkben élő metaverzumot. Ezek a kérdések az érdekelt felek – köztük az ipar, a politikai döntéshozók, a szociális partnerek és a civil társadalmi hálózatok – között folyamatos párbeszédet és együttműködést tesznek szükségessé annak biztosítása érdekében, hogy a metaverzum fejlődése a társadalom egészének javát szolgálja.

2.4. Az EGSZB rámutat a lehetséges kockázatokra, amelyek különösen a gyermekeket és a kiszolgáltatott csoportokat, például a fogyatékkal élőket és a kisebbségeket érintik. Mivel a metaverzum a virtuális világhoz tartozik, a bűnözők könnyebben fenntarthatják anonimitásukat, és büntetlenül terjeszthetnek rosszindulatú és káros üzeneteket más felhasználóknak, ez pedig internetes zaklatáshoz vezethet. A metaverzum potenciálisan káros vagy nem megfelelő tartalmakat is magában foglalhat, amelyek nem alkalmasak arra, hogy gyermekek találkozzanak velük. Fontos, hogy a platformok üzemeltetői szigorú ellenőrzési mechanizmusokat vezessenek be az ilyen tartalmak szűrésére és eltávolítására. Az is problematikus lehet, hogy a metaverzum intenzív használata inaktív életmód kialakulását eredményezheti. Az EU politikai feladata és felelőssége, hogy meghatározza és nyomon kövesse a virtuális világokra vonatkozóan jogilag előírt biztonsági feltételeket.

2.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a virtuális világok hatással lehetnek a munkakörülményekre, valamint az egészségre és a biztonságra. Folyamatosan elemezni kell, hogy a jelenleg hatályos jogszabályok elegendőek-e a virtuális világok szabályozására. Az EGSZB, az Európai Parlament közelmúltban közzétett álláspontjára utalva hangsúlyozza, hogy fontos pontosan meghatározni a virtuális világokban dolgozók foglalkozási viszonyát, valamint biztosítani, hogy tényleges munkakörülményeiknek megfelelően vagy alkalmazottnak, vagy önálló vállalkozónak minősüljenek⁽¹⁾. Fontos elérni, hogy megfelelő intézkedésekkel garantálják a munkavállalók biztonságát, és hogy ugyanazokat az előírásokat alkalmazzák, mint a való világban. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások ezért elengedhetetlenek ezen intézkedések biztosításához. Fontos továbbá, hogy a munkavállalók megfelelő képzésben és tájékoztatásban részesüljenek annak érdekében, hogy biztonságosan és hatékonyan tudjanak dolgozni a virtuális világban. Az egész életen át tartó tanulás ezért nélkülözhetetlen. A szakmai pályafutás során végzett kompetenciaszűrés elengedhetetlen a képzési igények kielégítéséhez (tovább- és átképzés). A szociális párbeszédnek ezen a téren is az a feladata, hogy kollektív megközelítést biztosítson annak érdekében, hogy minden munkavállaló hozzáférhessen az ilyen kompetenciaszűréshez és azokhoz a képzésekhez, amelyek lehetővé teszik számára a kompetenciák és készségek fejlesztését, valamint azt, hogy hozzájáruljon az európai autonómia kiépítéséhez a virtuális világban.

2.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a metaverzumhoz hasonló virtuális világok hatással lesznek a környezetre és az erőforrás-felhasználásra. Egyrészt jelentős mennyiségű energiát fogyaszthatnak, különösen akkor, ha nagy teljesítményű szervereken tárolják őket. Ez a villamos energia iránti kereslet és ezáltal a szénlábnym növekedéséhez vezethet. Másrészt azonban a virtuális világok lehetőséget kínálhatnak a valós tapasztalatok és interakciók helyettesítésére. Ez pozitív hatással lehet az erőforrás-felhasználásra, különösen akkor, ha az emberek kevesebbet utaznak és kevesebb fizikai terméket használnak. Az EGSZB szerint szabályozási követelményekre van szükség annak szavatolása érdekében, hogy a virtuális világ szereplői intézkedéseket hozzanak az energia- és erőforrás-fogyasztás csökkentése érdekében. Ez magában foglalja a megújuló energia, például a nap- vagy szélenergia használatát, a szerverek és hardverek optimalizálását az energiafogyasztás csökkentése érdekében, valamint a hardverek és berendezések újrafeldolgozásának és újrafelhasználásának előmozdítását.

2.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a virtuális világok szabályait és irányítását az európai értékeknek és az emberközpontú filozófiának kell inspirálnia. Ezért Európának meghatározó szerepet kell betöltenie a metaverzum fejlesztésében. Az uniós szabályozó hatóság feladata, hogy a lehetőségekhez mérten megfelelő nemzetközi szintű egyensúlyt találjon a szabványok interoperabilitása tekintetében, amelyet valamennyi érdekelt féllel, köztük a szociális partnerekkel együttműködésben kell meghatározni. A metaverzum mellékhatásaira tekintettel különös figyelmet kell fordítani a szociális dimenzióra és különösen a fiatalokra. El kell kerülnünk továbbá a digitális infrastruktúra Európán belüli különbségeiből adódó földrajzi kiegyensúlyozatlanságot és egyenlőtlenségeket.

2.8. A vállalkozások metaverzumbeli adóztatása összetett kihívást jelent, mivel a földrajzi határok és a fizikai elhelyezkedés hagyományos fogalmai már nem elegendők. Az adóköteles jövedelem meghatározása, a digitális eszközök értébecslése és az üzletágak elhatárolása az adóztatás alapjának kiigazítását követeli meg. Alapvető fontosságú továbbá, hogy megfelelő szabályozási mechanizmusok kerüljenek kialakításra a tisztességes adózási gyakorlatok biztosítása érdekében.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A metaverzum építőelemei

3.1.1. Műszaki szempontból a metaverzum egymással összekapcsolt virtuális világokra épül, ahol minden világ külön környezetet vagy tapasztalatot képviselhet. A metaverzumon belüli felhasználók közötti interakció és kommunikáció lehetővé tétele érdekében különböző protokollokat és szabványokat alkalmaznak, mint például a nyílt metaverzum interoperabilitási protokollt (Open Metaverse Interoperability Protocol), amely lehetővé teszi a különböző virtuális világok közötti zökkenőmentes interakciót. Az egyéb technikai elemek közé tartoznak a hálózati protokollok, a felhasználói azonosító rendszerek és a mesterségesintelligencia-algoritmusok. A metaverzum technológiai stackjének négy alapvető építőköve van: 1. tartalom és tapasztalatok, 2. platformok (például játékmotorok), 3. infrastruktúra és hardver (beleértve az eszközöket és hálózatokat) és 4. támogató eszközök (például fizetési mechanizmusok és biztonság). Tíz réteg fedi le ezeket az összetevőket, biztosítva azokat a kritikus építőelemeket, amelyeken az összes metaverzumélmény alapul.

3.1.2. Végezetül a metaverzum gazdasági és kereskedelmi összetevőket is magában foglal, mint például virtuális fizetőeszközöket, piactereket, valamint virtuális áruk és szolgáltatások vásárlására és értékesítésére szolgáló rendszereket. Ezeket az összetevőket úgy alakították ki, hogy megkönnyítsék a metaverzumon belüli kereskedelmet és értékcserét, és az átláthatóság és a biztonság érdekében a bloklánkra és más decentralizált technológiákra is támaszkodhatnak.

⁽¹⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20221212IPR64513/digital-workers-better-working-conditions-and-protection-of-rights>.

3.2. Lehetőségek

3.2.1. Az EGSZB szemszögéből érdemes megjegyezni, hogy a jövő metaverzuma több dimenzióból áll, többek között fogyasztói, vállalati és ipari metaverzumokból. i. A fogyasztói metaverzum olyan szabadidős térként szolgál, ahol az egyének virtuális valóságon alapuló játékokat és társas interakciókat folytathatnak. ii. A vállalati metaverzum platformot biztosít az ügyfelekkel való közös tervezéshez. iii. Az ipari metaverzum pedig a termékek gyártásának portáljaként működik.

3.2.2. Az ipari metaverzum jelentős potenciált rejt magában azon európai vállalatok számára, amelyek célja, hogy optimalizálják működésüket, adatokat gyűjtsenek és javítsák teljesítményüket. A digitális ikermodellek ipari ágazatban való használata értékes eszköznek bizonyult a vállalatok számára ahhoz, hogy optimalizálják működésüket, adatokat gyűjtsenek és például kézzelfogható prototípusok nélküli tervezésnek köszönhetően javítsák teljesítményüket.

3.2.3. Az egyének számára a fizikai élmények és kölcsönhatások, valamint azok virtuális és multimodális továbbfejlesztett változata közötti átmenet zökkenőmentes jellege a lehetőségek végtelen tárházát nyitja meg. A metaverzum nagyszerű eszközt jelent a munkaerő-felvétel, a bevezetés és a kockázatok nélküli képzés számára, valamint az együttműködésen alapuló és immerzív távmunkakörnyezet biztosításához, amely vonzza a jövő tehetségeit, akikre az iparnak szüksége van a fejlődéshez.

3.3. Kihívások

3.3.1. Az EGSZB a jelenlegi helyzetet úgy értékeli, hogy az új technológiák használata még nem kellően elfogadott. Ezen új – a fogyasztókat és a polgárokat szolgáló – internet széles körű bevezetésének további előfeltétele a számos technológia kombinációjához szükséges érettségi szint növekedése, illetve az infrastruktúrák, a számítási kapacitás és a kommunikációs hálózatok fejlődése.

3.3.2. A metaverzum olyan sürgető kihívásokat vet fel, amelyek a cégeket, azok alkalmazottait, a független fejlesztőket és tartalomalkotókat, a kormányokat és a fogyasztókat egyaránt érintik. A munkaerő nagy részét át kell képezni ahhoz, hogy kihasználhassa a metaverzumot, ne pedig versenyezzen vele; a városoknak és az országoknak pedig a fejlesztés központjaivá kell válniuk, és be kell kapcsolódnuk a globális versenybe, hogy vonzzák a tehetségeket és a beruházásokat, illetve állandó jelleggel magukhoz kössék a munkavállalókat. A szociális párbeszédnek és a kollektív tárgyalásoknak az a feladatuk, hogy minden szükséges lehetőséget biztosítsanak a változó munkakörnyezet által érintett munkavállalók számára.

3.3.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy társadalmi szinten az érdekelt felek széles körének kell meghatároznia az etikus, biztonságos és inkluzív metaverzumélményhez vezető ütemtervet. Iránymutatásokra lehet szükség olyan kérdésekben is, mint a biztonság, az etika és a szabályoknak való megfelelés, a fizikai egészség és biztonság, a fenntarthatóság, valamint a méltányosság és az igazságosság. Az adatvédelemre vonatkozó követelmények és az európai általános adatvédelmi rendelet metaverzumon belüli végrehajtása szintén egy speciális kihívást jelent. Meg kell vizsgálni, hogy mennyire elegendőek a már érvényes követelmények.

3.3.4. A virtuális tér metaverzumon belüli elosztásával kapcsolatos megfontolások nagy jelentőséggel bírnak, mivel meghatározzák, hogy ki fér hozzá bizonyos területekhez és tartalmakhoz, és ki nem. Az olyan nagy platformüzemeltetők, mint például a Facebook, a Google és a Microsoft fontos szerepet játszanak a metaverzum alakításában, mivel már most is erőteljesen jelen vannak a virtuális világban, és rendelkeznek az infrastruktúra biztosításához szükséges erőforrásokkal. A nyitott és sokszínű virtuális világ megteremtése érdekében fontos, hogy ezek a vállalatok átlátható és tisztességes szabályokat kövessenek a virtuális térhez való hozzáférés tekintetében. Emellett a kisebb piaci szereplők számára is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy részt vegyenek a virtuális tér révén történő értékteremtésben.

3.3.5. A felhasználók egyre több sértő és nemkívánatos magatartásról számolnak be, beleértve a felhasználók zaklatását, az avatárinterakciók szexualizálását, az adatkizsákmányolást és a szabályozatlan szerencsejátékot, a megfélemlítés eseteit, az explicit szexuális tartalmak bemutatását, a rasszizmust, az erőszakkal való fenyegetést és a kiskorúak behálózását (CCDH, 2022). Emellett a szimulált valóságtól való függőség, valamint a magánélethez és a mentális egészséghez kapcsolódó problémák is komoly aggodalmakként jelennek meg a felhasználók körében világszerte (Statista 2020).

3.4. Tehetségek: a metaverzumok vállalkozások számára történő kiépítése különleges kompetenciákat igényel. Új szerepkörökre, például komponensfejlesztőkre, infrastruktúra-szolgáltatókra, szolgáltatásfejlesztőkre és virtuális tárhely-szolgáltatókra is szükség lehet. Európának arra kell törekednie, hogy ismét befogadó közösséggé váljon a kutatók és a mérnökök számára, és kiképezze utódaikat. A meglévő munkaerőnek az egyetemekkel és más oktatási intézményekkel együttműködésben történő tovább- és átképzése prioritás kell, hogy legyen.

3.5. Eszközök: a metaverzum fejlesztése során kritikus szükség van olyan eszközökre, amelyek képesek tartalmakat létrehozni a többdimenziós világ számára, és a programozást az objektumokba integrálni. Ezek az eszközök alapvető fontosságúak lesznek a tartalmak és szolgáltatások metaverzumon belüli létrehozásában és terjesztésében. Emellett ezeket az eszközöket az alkotók és a felhasználók széles köre számára hozzáférhetővé kell tenni, a hobbistáktól a hivatásos tervezőkig.

3.6. Ökoszisztémák és modellek: új piacokra és platformokra lehet szükség élő objektumok, például NFT-k vagy egész metaverzumok beszerzéséhez. Ezeket a tételeket lehet termékként vagy szolgáltatásként kínálni, de az árképzés, a tulajdonjog és az üzleti modellek még meghatározásra várnak. A következetesség biztosítása érdekében szabványokat kell kidolgozni a folyamat irányítására.

3.7. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy alapvető fontosságú, hogy olyan új megosztási és hasznosításgedélyezési mechanizmusokat alakítsanak ki, amelyek lehetővé teszik a tartalmak és szolgáltatások létrehozását és terjesztését, ugyanakkor biztosítják a szellemi és az ipari tulajdon oltalmát, valamint a felhasználók magánéletének és biztonságának védelmét is. A metaverzum kialakításakor tiszteletben kell tartani a védjegyeket, a szerzői jogokat és az egyéb licenceket, valamint a szellemi és ipari tulajdon különböző formáit.

3.8. Technológiai és társadalmi szempontból a metaverzum széles körű alkalmazásának egyik fő kihívása a szabványosítás. Számos protokollt, szabványt és szabályt kell kialakítani a kiberbiztonság, a személyes adatok tárolása és védelme, az egyének védelme, valamint az internetes zaklatás, a kiberbűnözés és a dezinformáció elleni küzdelem terén. Az Európai Uniónak határozott szerepet kell játszania annak érdekében, hogy ezeket ne más földrajzi területek határozzák meg. Az Európai Uniónak ezért részt kell vennie a kialakításukért felelős nemzetközi konzorciumokban.

3.9. A szerencsejáték-ágazat élen jár az online közösségek szervezésében. Sokan, különösen a gyermekek és a fiatalok, itt kerülnek először kapcsolatba a virtuális világokkal. Az EGSZB ezért amellett foglal állást, hogy ennek az ágazatnak különösen felelősségre vonhatónak kell lennie, és be kell vonni a fogyasztóvédelmi normák kidolgozásába.

3.10. A virtuális világok jelenlegi felhasználási területei az iparban

3.10.1. Az EGSZB felhívja a figyelmet a Renault autógyártó által végzett számításokra, amelyek szerint – a Renault 2022. novemberi bejelentése alapján – az autógyártó ipari metaverzuma 780 millió EUR összegű megtakarítást tesz lehetővé a gyártási ciklus különböző szakaszaiban. 2025-ig további 320 millió EUR megtakarítás érhető el, valamint 260 millió EUR készletmegtakarítás, a járművek leszállítási idejének 60 %-os csökkentése és a gyártóüzemek szénlábnymának 50 %-os csökkentése.

3.10.2. Az egészségügyben a Pfizer virtuális valóságon alapuló képzési megoldásokat alkalmaz a klinikai vizsgálati protokolloknak való megfelelés javítása érdekében. A gyakornokok a képzés során realisztikus, immerzív tapasztalatot szereznek egy virtuális laboratóriumban, ahol a valós körülményekhez közeli körülmények között biztonságosan tudnak interakcióba lépni és kísérletezni. A Pfizer már jelenleg is hasonló technológiákat alkalmaz helyszíni üzemeltetőinek az előállítási helyszíneken történő képzésére. Az iparág szigorú protokolljainak és előírásainak való megfelelés mind a kutatás, mind a gyártás területén jelentősen javul azoknál az alkalmazottaknál, akik elvégezték ezeket az immerzív képzéseket. E példán túlmenően a metaverzum mélyreható változásokat hozhat az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés és az ellátás minősége terén is azáltal, hogy segít áthidalni az ellátás hiányosságait, különösen a vidéki és távoli területeken.

3.10.3. Ami a repüléstechnikát és az űrágazatot illeti, az Airbus és a Boeing már most is a digitális ikermodellek koncepcióját – az ipari metaverzum alapját, mint jövőbeli platformot – használja ahhoz, hogy a mérnöki és szimulációs tevékenységek támogatása érdekében létrehozza új légi járművei és gyártási rendszerei 3D másolatát.

3.10.4. A pénzügyi ágazatban számos bank és biztosító társaság alkalmaz immerzív és metaverzum-megoldásokat az ügyfélművelés és az interakció javítására. Az AXA például virtuális földterületet vásárolt egy Web 3.0 platformon, hogy új ügyfélcsoportokkal lépjen kapcsolatba, és hosszú távon virtuális ügynökséget építsen ki. Az Allianz a kiterjesztett valóságot a fogyasztói tudatosság növelésére használja.

3.10.5. Az EGSZB megjegyzi, hogy valószínűleg a fogyasztói, termék-, kiskereskedelmi és forgalmazási ágazat az, ahol a legújabb metaverzum- és Web 3.0 kezdeményezésekkel találkozni lehet. A felhasználási módok a háromdimenziós virtuális üzletektől és az immerzív közösségi vásárlástól az avatárokon át a márkaépítésig és marketingig, az új közösségi szerepvállalásig és az NFT-ken és a Web 3.0 technológiákon alapuló új hűségprogramokig terjednek.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A hosszú távú, fenntartható közlekedési rendszerre való átállás

(feltáró vélemény a svéd elnökség felkérésére)

(2023/C 228/11)

Előadó: **Stefan BACK**

Társelőadó: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Felkérés:	svéd elnökség, 2022.11.14.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke feltáró vélemény
Közgyűlési határozat:	2022.12.14.
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.12.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	159/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A hosszú távon fenntartható közlekedési rendszerre való átállást oly módon kell megvalósítani, hogy a polgárok és a vállalkozások – az ipart és a közlekedési ágazatot egyaránt beleértve – magukévá tegyék azt a célkitűzést, illetve annak elérési eszközeit, hogy a közlekedési ágazatban 2050-ig 90 %-kal csökkenjen a kibocsátás.

1.2. Ennek elérése érdekében az átállást oly módon kell végrehajtani, hogy a polgárok és a vállalkozások pénzügyileg, szociális szempontból és a gyakorlatban is elfogadhatónak tekintsék azt, és ezért készen álljanak és hajlandók legyenek aktívan támogatni azt. Ha ez nem történik meg, akkor nemcsak a kudarc, hanem legrosszabb esetben társadalmi zavargások komoly veszélye áll fenn.

1.3. Véleményünk szerint az átállás sikeréhez az alábbi feltételeknek kell teljesülniük:

- a vállalkozásoknak úgy kell érezniük, hogy nem terhelik őket túlzott költségek, és meg fogják őrizni versenyképességüket, és azt nem csak az EU-n belül,
- a munkavállalóknak elfogadhatónak kell érezniük az átállást, és lehetőséget kell kapniuk arra, hogy társadalmilag elfogadható módon alkalmazkodjanak az új munkafeltételekhez,
- mind az agglomerációkban, mind a vidéken élő polgárok számára észszerű költségek és jó általános feltételek mellett kell biztosítani a hozzáférést és a mobilitást.

1.4. Bár úgy tűnik, hogy általános az egyetértés a 2050-es célkitűzéssel kapcsolatban, az elérésükre eddig előirányzott módszerek és eszközök tekintetében már nincs akkora összhang. Ez a helyzet például a nehézteher-szállítással kapcsolatban, ahol a villamosítási lehetőségek nagyon korlátozottnak tűnnek, és alternatív üzemanyagok nem igazán állnak rendelkezésre.

1.5. A megújuló energia közlekedésben való felhasználása során figyelembe kell venni a megújuló energiaforrások különböző típusait és azok eltérő eredetét, hogy ne függjünk néhány szállítótól vagy országtól. Figyelembe kell venni az elektromos autók gyártásához használt nyersanyagokkal és alkatrészekkel kapcsolatos függőségeket is.

1.6. A multimodalitás fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy a lehető legjobban ki lehessen aknázni az egyes közlekedési módokat, ideértve az új, kibocsátásmentes közlekedési módokat is. A digitalizáció, a kapacitások összehangolása és optimalizálása elősegíti majd, hogy a közlekedés összehangolt rendszerként működjön.

1.7. A közlekedési infrastruktúra és különösen az alternatív üzemanyagok elosztására szolgáló infrastruktúra, a beruházások és az infrastruktúra-használat hatékonysága előfeltétele a közlekedés változásainak, többek között a közlekedés hozzáférhetősége, a tiszta üzemanyagok használata, a közlekedési módok integrációja, az innovációk megvalósítása és az új közlekedési módok tekintetében. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) hangsúlyozza, hogy nincs összhang az alternatív üzemanyagok bevezetésének menetrendje, a hidrogéninfrastruktúra kiépítésének ütemterve, valamint a TEN-T hálózat megvalósításának határidejei között, az uniós jogszabályok pedig semmit sem mondanak a TEN-T által le nem fedett vidéki területekről.

1.8. Ahhoz, hogy a különböző országok fenntartható módon fejleszthessék a közlekedést, figyelembe kell venni sajátos jellemzőiket és preferenciáikat.

1.9. A közlekedés uniós dokumentumokban meghatározott fenntartható fejlődését külső tényezők veszélyeztethetik, de ösztönözni kell a tervezett változtatásokat, hogy elfogadható módon érjünk el eredményeket.

1.10. A mobilitásszegénység problémájának elkerülésére a társadalmilag fenntartható közlekedésnek hozzáférhetőnek, inkluzívnak és megfizethetőnek kell lennie. Az EGSZB szerint a tömegközlekedésre kulcsfontosságú szerep hárul az átalakulásban. Inkluzív jellege lehetővé teszi a környezetvédelmi és társadalmi célkitűzések egyidejű elérését.

1.11. Az átalakulás munkavállalói részvétel nélkül nem lesz sikeres, ami jelenleg ritka jelenség az ágazatban. Ezért fontos, hogy a közlekedési ágazat a magas színvonalú munkahelyekről legyen ismert, ami vonzóbbá tenné a közlekedési ágazatban való munkavállalást. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások kulcsfontosságúak ebből a szempontból.

1.12. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az átállás összes szakaszában valamennyi érintettel széles körű konzultációra és tájékoztatásra kerüljön sor.

2. Háttér-információk

2.1. A svéd elnökség feltáró véleményt kért a hosszú távon fenntartható közlekedési rendszerre való átállásról.

A véleményt azoknak a zöld megállapodásban foglalt, ambiciózus célkitűzéseknek a fényében kell szemlélni (a közlekedés szén-dioxid-kibocsátásának 90 %-os csökkentése 2050-ig és 55 %-os csökkentése 2030-ig), amelyek megvalósítása az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagon keresztül kezdődik. Ha a célokat elérjük, akkor a biztonság is javulni fog.

2.2. A megállapodásnak megfelelően a szén-dioxid-kibocsátás terén 2030-ig a személygépkocsik esetében 55 %-os, a kisteherautók esetében pedig 50 %-os csökkentést kell elérni, az új személygépkocsik és kisteherautók kibocsátását pedig 2035-ig 100 %-kal kell csökkenteni. Az Európai Bizottság javaslatában 2035 után engedélyezni fogja a szén-dioxid-mentes üzemanyaggal meghajtott járműveket, 2026-ban pedig értékelni fogja a megállapodás társadalmi és gazdasági hatásait.

Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag közlekedési részét érintő további kulcsfontosságú javaslatok, amelyekről háromoldalú megállapodások születtek, a közúti, tengeri és légi közlekedést is lefedő kibocsátás-kereskedelemre, a megújuló üzemanyagokról szóló irányelv felülvizsgálatára, valamint a megújuló üzemanyagok elosztásának infrastruktúrájáról szóló rendeletre (AFIR) vonatkoznak.

2.3. 2021 decemberében javaslatot terjesztettek elő a transzeurópai közlekedési hálózatra (TEN-T) vonatkozó iránymutatásokkal ellátott rendelet felülvizsgálatára. Ennek célja a hálózat gyorsabb és hatékonyabb megvalósítása és a fenntarthatóság előmozdítása. Ugyanabban a hónapban előterjesztettek egy közleményt is a városi mobilitásról, illetve egy javaslatot az informatikai kommunikációról. A Közlekedési Tanács 2022 decemberében közös megközelítést fogadott el a TEN-T javaslatra vonatkozóan.

2.4. Az Európai Bizottság 2023. évi munkaprogramjának része az áru fuvarozás környezetbarátabbá tételéről szóló csomag, amely felülvizsgálja a nehézgépjárművek tömegére és méretére vonatkozó irányelvet, valamint a kombinált áru fuvarozásról szóló irányelvet.

2.5. 2023 márciusában az Európai Bizottság közleményt adott ki az Európai Hidrogénbankról, amely a finanszírozásra összpontosít.

2.6. 2023-ra terveznek egy közleményt a közös európai mobilitási adatterről.

2.7. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagról szóló jelenlegi háromoldalú egyeztetéseken elért megállapodások döntően befolyásolhatják a zöld megállapodás 2050-re kitűzött céljainak elérését. Ugyanez a helyzet a fent említett, 2023-ra tervezett javaslatok esetében is, amelyek sorsa a társjogalkotók kezében van. A siker szempontjából különösen fontos, hogy megtaláljuk az átmeneti időszak hatékony kezelésének módját a műszaki és rendszerfejlesztés, valamint a társadalmi szempontok tekintetében.

3. Általános megjegyzések

3.1. A közlekedés számos, az egyes közlekedési módokra nézve egyedi kérdést érint. A közlekedés átállásának megvalósításához és felgyorsításához a következők szükségesek: kibocsátáscsökkentés, a megújuló energiaforrások fejlesztése, digitalizáció, hatékonyságnövelés és alternatív közlekedési eszközök a városi mobilitásban. Az imént felsoroltak, illetve az üzemanyagok megfelelő infrastruktúrája valamennyi közlekedési módban, az áru- és személyszállításban egyaránt szükségesek. Megfelelő magán- vagy állami források szükségesek a kibocsátásmentes és alacsony kibocsátású járművek, a megújuló üzemanyagok és a digitális közlekedési megoldások kutatásához és fejlesztéséhez.

3.2. Minden vonatkozó jogszabálynak a lehető legnagyobb mértékben összhangban kell lennie a zöld átállás célkitűzéseivel, és elő kell mozdítania a kibocsátások csökkentését úgy, hogy az ne sértse a munkavállalók szociális érdekeit.

3.3. Figyelembe kell venni a közlekedés átalakításának a munkaerőre és felhasználókra gyakorolt jelentős társadalmi következményeit, el kell kerülni a munkavállalókra gyakorolt negatív hatásokat, de ugyanakkor biztosítani kell a közlekedés elérhetőségét és megfizethetőségét a felhasználók számára, valamint a hatékony és észszerű áru logisztikai láncokat. Fontos ezeknek a kérdéseknek a megfelelő megoldása, hogy a munkaerő, a lakosság és a vállalkozások elfogadják az átállást.

3.4. Mivel az ambíciók nagyon magasak, a közlekedés iránti kereslet pedig várhatóan növekedni fog, sőt 2050-re megduplázódik, elengedhetlenné válik az átállás megfelelő és hiteles irányítása, emellett a végrehajtási intézkedések megvalósíthatók kell hogy legyenek, és ezt a piac szereplőinek is így kell látniuk, ezért a megfelelő jelzéseket kell a piac irányába adni.

3.5. A hitelesség ahhoz is kell, hogy az emberek készek legyenek átmenet-barát módon változtatni szokásaikon és életmódjukon, hogy hajlandók legyenek új meghajtórendszerű járműveket venni, közösségi autóhasználatban, tömegközlekedésben részt venni, többet biciklizni vagy sétálni különösen a városokban, de az is kell, hogy az áru fuvarozók hajlandók legyenek információt cserélni, hogy kapacitásmegosztással több lehetőség legyen az erőforrásokat hatékonyan felhasználni.

3.6. Az eredmények érdekében fontos a rendszeres érzékenyítés és nyomon követés. E téren fontos a civil társadalmi szervezetek és az érdekelt felek szerepe.

3.7. Az urbanizáció és az e-kereskedelem fejlődése át fogja alakítani a közlekedési igényeket és mintákat, de ez a fent említett TEN-T javaslatból és a városi mobilitásról szóló közleményből is kitűnik. A városi térség ideális terep az aktív és környezetbarát mobilitási módok és a környezetbarát áruszállítási megoldások előmozdításához.

3.8. A 27 tagállamot számláló unióban eltérőek a földrajzi adottságok, a demográfiai helyzet, a népsűrűség, az általános életkörülmények és jelentősen változó a vállalkozások költségintéze, ezért gyakorlati és megvalósíthatósági okokból szükséges lehet eltéríteni a teljesen egységes megvalósítástól, és lehet, hogy rugalmasságra és különböző megoldásokra lesz szükség, de ezek nem zavarhatják a belső piac működését. Erre példa lehet a járműszerelvények teljes mérete, az erdészeti termékek hányada a bioüzemanyagok előállításában, vagy a bioüzemanyagok részaránya a közlekedési célú teljes megújulóenergia-kínálaton belül.

3.9. A nemzeti sajátosságok figyelembevételéhez a technológiasemlegességnek kell vezérelnie az uniós és nemzeti szintű megoldások kidolgozását és végrehajtását.

3.10. Az elmúlt években Európa a közlekedési rendszert érintő válsághelyzeteket élt meg, ilyen például a Covid19-világjárvány, amely hatással volt a személyszállításra, és kihívást jelentett az áru fuvarozási lánc működéséhez. Az ukrajnai háború és az általa kiváltott szankciók jelentős hatást gyakoroltak az energia rendelkezésre állására és árazására, többek között a közlekedési célú üzemanyagok tekintetében is. Nem zárható ki, hogy az energiaproblémák és az árképzés hatással lehetnek a megújuló üzemanyagok kifejlesztésének lehetőségeire, ugyanakkor olyan körülményeket teremtenek, amelyek elősegítik például a közösségi közlekedés fejlődését.

3.11. Ez rávilágít arra, hogy el kell kerülni az egyetlen energiaszolgáltatótól való függőséget.

Szén-dioxid-kibocsátási követelmények – megújuló üzemanyagok/meghajtóeszközök – rendelkezésre állás és lehetőségek

3.12. Az Európai Bizottság a megújuló energiaforrásokból és a zöld hidrogénből előállított villamos energiára összpontosít, mint fő energiaforrásra. A megújuló energiáról szóló irányelvről nemrégiben született megállapodás szerint 2030-ra a megújuló energia globális piaci részesedésének legalább 42,5 %-ot kell elérnie, 29 %-ot pedig a közlekedési ágazatban, amiből kötelezően 5,5 %-ra kell rúgnia a fejlett bioüzemanyagok/nem biológiai eredetű megújuló üzemanyagok együttes részarányának, ez utóbbira nézve a minimum előírás 1 %. Ez a kérdés felveti a földhasználatra, földhasználat-megváltoztatásra és erdőgazdálkodásra vonatkozó (LULUCF) rendelet módosításainak témáját. Ez a rendelet behatárolja az arra vonatkozó lehetőségeket, hogy erdészeti termékeket bioüzemanyag-előállításra, illetve mezőgazdasági és élelmiszeripari biomassza-hulladékot üzemanyag-előállításra használjanak. Ez fontos része az energiaellátás átfogó megoldásának, csakúgy, mint a geotermikus energiával kapcsolatos lehetőségek és az új légijármű-üzemanyagok.

3.13. A nehézgépjárművek szén-dioxid-kibocsátását korlátozó, küszöbön álló javaslat felveti az elektromos meghajtás lehetséges korlátait, különösen a távolsági szállítás esetében, valamint az is kérdéses, hogy miként lehet alternatív üzemanyaggal ellátni az ilyen járműveket és milyen magasak a teljes fenntartási költségek. Ennek fényében a gépjárműipar felvetette azt a lehetőséget, hogy alternatív alacsony széntartalmú/kibocsátású fosszilis tüzelőanyagokat kellene kifejleszteni, hogy járműflottacsere és külön infrastruktúra kiépítése nélkül lehessen csökkenteni a kibocsátásokat. A cél eléréséhez valószínűleg a két megközelítést ötvöző kombinált stratégia lesz az optimális megoldás. Ez a stratégia ugyanis lehetővé tenné az alacsony kibocsátású és kibocsátásmentes üzemanyagok – ideértve a különböző hidrogénfajtákat – gyors fejlesztését, valamint a jelenleg nem villamosítható közlekedési szegmensekben rejlő kibocsátáscsökkentéseket.

3.14. Az EGSZB ezenkívül átfogóbb módszert ajánl a járművek szén-dioxid-kibocsátásának értékelésére: át kell térni a jelenlegi „tüzelőanyag-tartálytól a kerékig” módszerről „a kitermeléstől a gépjárművekben történő felhasználásig” módszerre, amellyel alaposabban lehet a szén-dioxid-kibocsátást felmérni.

3.15. Kulcsfontosságú, hogy a megújuló energiaforrások és a hidrogén elosztásához infrastruktúra álljon rendelkezésre, hiszen így válik majd lehetővé a megújuló energiaforrások használata a közlekedésben, amihez az is hozzátartozik, hogy biztosítsák a nehézgépjárművekhez szükséges nagy kapacitást is. Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájáról szóló rendeletben (AFIR) kicsúcsosodó háromoldalú megállapodás többek között 2025-től megvalósítandó célkitűzéseket határoz meg a személygépkocsik, kisteherautók és nehézgépjárművek számára a törzshálózat és az átfogó transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) tekintetében, a hidrogén esetében pedig 2030-tól kezdődően ír elő célokat. A nehézgépjárművekre vonatkozó lefedettségnek 2030-ra teljesnek kell lennie. Itt következetességi problémák merülhetnek fel, mivel a TEN-T törzshálózatot 2040-ig, az átfogó hálózatot pedig 2050-ig kell befejezni. A TEN-T által le nem fedett vidéki területeken való elérhetőség szintén problémát jelenthet. Az infrastrukturális projektek végrehajtásának gyakori késései miatt mindenképp elsőbbséget kell adni a beruházásoknak és biztosítani kell a megvalósítás hatékony nyomon követését.

A hatékonyság mint az átállás eszköze

3.16. A hatékonyság fenntarthatóbbá teszi a közlekedést, és hatékonyságjavulás érhető el a jobb rakodási kapacitás, a szállítást gyorsabbá tevő jobb infrastruktúra vagy a be-/kirakodást vagy a szállítási módok közti váltást gyorsító jobb terminálinfrastruktúra révén. Az új technológiák és a közlekedési eszközök használatának új módjai, például a közös autóhasználat csökkenthetik különösen a városi forgalom volumenét. A hatékonyságot javító létesítmények használatának lehetőségeit nem szabad például a jármű környezeti tulajdonságaitól függővé tenni, mivel ez pont a fenntarthatóság javításának ellenében hatna.

3.17. Ez például azt jelenti, hogy ha a nagyobb és nehezebb járművek és/vagy járműszerelvények befogadásával javul a rakodási kapacitás, akkor azt nem szabad a jármű környezetvédelmi jellemzőitől – például, hogy kibocsátásmentes-e – függővé tenni, és azt nem szabad adott felhasználási területéhez kötni.

3.18. Azonban ugyanígy fontos, hogy az alacsony kibocsátású és kibocsátásmentes járművek, repülőgépek vagy hajók egyenlő versenyfeltételeket élvezzenek: ezt úgy lehet elérni, hogy a műszaki előírások a lehetőségekhez mérten ugyanolyan rakodási kapacitást írjanak elő számukra, mint más járművek, hajók és repülőgépek esetében. A nem fosszilis tüzelőanyagok használatának fellendítése szükségessé teszi a befektetői biztonság szavatolását.

3.19. A digitalizáció a hatékonyság javításának másik fontos eszköze. A vállalkozások közötti információcsere hozzájárulhat a hatékonyság növeléséhez, a közlekedési eszközök integrálásához, a műveletek összehangolásához és ezáltal a fenntarthatóság javításához.

Multimodalitás és átállás

3.20. Mivel a zöld megállapodás egyik központi eleme a közlekedési módok fenntarthatóságának javítása (amelyek mindegyike egy rendszer részének tekinthető), hatékony és zökkenőmentes multimodalitásra kell törekedni, amely az egyes közlekedési módok legelőnyösebb tulajdonságait használja ki, és így összességében javul a fenntarthatóság. A digitalizáció, a kapacitások összehangolása és optimalizálása elősegíti majd, hogy a közlekedési módok összehangolt rendszerként működjenek. Minden közlekedési módnak ugyanúgy hozzá kell férnie a hálózatokhoz, és elő kell segíteni a multimodalitást. Minden közlekedési módot korszerűsíteni és egyenlő elbánásban kell részesíteni, így javul a hatékonyság, és hozzá tudnak járulni a dekarbonizációhoz, valamint fenntarthatóbbá és reziliensebbé teszik a közlekedési ágazatot.

Átfogó megközelítés

3.21. A fenntarthatóság javításához a már meglévő és működő megoldásokat kell elsősorban optimálisan kihasználni. Természetesen forrásokat kell fordítani új és innovatív megoldások technológiasemleges kifejlesztésére. A már meglévő lehetőségek használatát nem szabad akadályozni. A közlekedés átállásának hitelesnek és reálisnak kell lennie, és mérhető eredményeket kell elérnie.

3.22. A kidolgozandó megoldásoknak ezért társadalmilag hitelesnek és elfogadhatónak kell lenniük. Konkrét és összehangolt terveket kell kidolgozni, amelyeket az érintett felek szociális párbeszédben vitatnak meg, azt vizsgálendő, hogy a munkaerő hogyan tud alkalmazkodni az új kompetenciakövetelményekhez, illetve hogyan lehet elkerülni az átmeneti munkanélküliséget.

3.23. Fontos, hogy a megoldások pénzügyileg hitelesek legyenek. Így például az alacsony vagy nulla kibocsátású tüzelőanyagok költségeinek pénzügyileg elviselhetőnek kell lenniük a fogyasztók számára, a kereskedelmi üzemeltetők számára pedig elfogadható nyereségszintű működést kell lehetővé tenniük. A közvetlen pénzügyi támogatást el kell kerülni. Jobb megoldás az, ha adókedvezményeket biztosítanak a fenntartható megoldásokba beruházó fogyasztók vagy vállalkozások számára.

3.24. Közberuházásoknál fontos eszköz a közbeszerzési rendszer a fenntartható célkitűzések előmozdításához. A munkajogi előírásoknak való megfelelést, mint lehetséges követelményt, népszerűsíteni kell. Az uniós közlekedési társfinanszírozást az uniós keretrendszerrel összeegyeztethető módon kell összehangolni a nemzeti szakpolitikákkal és tervezéssel.

3.25. A biztonság és a védelem alapvető fontosságú minden fenntartható közlekedési rendszer szempontjából. Ez mindenkit érint, aki közlekedési eszközt vesz igénybe vagy közlekedési szolgáltatást nyújt. Ezért minden közlekedési mód esetében folyamatosan javítani kell a szabványokat.

Részvétel és konzultáció

3.26. A zöld átállás sikeréhez fontos, hogy társadalmi párbeszéd és széles körű konzultáció keretében konszenzusra jussunk valamennyi érdekelt féllel és a nyilvánossággal. Ez a megközelítés segít a problémák meghatározásában, az összes érintett számára elfogadható megoldások megtalálásában, valamint a tervezett intézkedések iránti bizalom és általános támogatás megteremtésében. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy sikeresen megbirkózzunk a közlekedési ágazat átalakításának összetett folyamatával és átláthatóbbá tegyük a jogalkotási eljárásokat és javítsunk a jogalkotás minőségén.

3.27. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szervezett civil társadalmat továbbra is szorosan be kell vonni a fenntartható közlekedést előmozdító kezdeményezésekbe, és javasolja, hogy továbbra is működjenek együtt minden érdekelt féllel, már a folyamat korai szakaszában is.

4. Részletes megjegyzések

Szociális szempontok – a közlekedés hozzáférhetősége

4.1. A mobilitásszegénység elkerülésére a társadalmilag fenntartható közlekedésnek hozzáférhetőnek, biztonságosnak, inkluzívnak és megfizethetőnek kell lennie. Meg kell felelnie a különböző csoportok, például a nők sajátos igényeinek. Az akadálymentesség többek között megfelelő területi tervezést jelent, például jól kell kialakítani az agglomerációk és a környező vidéki területek közötti kapcsolódási pontokat és megfelelőképpen tekintetbe kell venni az idősek és a csökkent mozgásképességű személyek számára kialakított megoldásokat (mozgójárdák, hegyi vonatok stb.). Javítani kell a városi turizmus környezetbarát közlekedési kínálatát. Az EGSZB szerint fenntartható városi mobilitási terveket kell előmozdítani és kidolgozni.

4.2. Az EGSZB szerint külön figyelmet kell fordítani a női felhasználókra amiatt, hogy a közlekedés hozzájáruljon a nemek közötti egyenlőséghez, amihez hozzátartozik a tömegközlekedés biztonságának előtérbe helyezése.

4.3. Különösen a városokban támogatni kell a megosztott és aktív közlekedést, elő kell mozdítani az intelligens közlekedési rendszereket alkalmazó környezetbarát közlekedési módokat, elő kell segíteni, hogy a mobilitásra mint szolgáltatásra tekintsenek, és javítani kell a közúti biztonságot. Tekintettel kell lenni az életminőséggel kapcsolatos kérdésekre, a zajszennyezést csökkenteni kell.

4.4. Az EGSZB szerint a tömegközlekedésre kulcsfontosságú szerep hárul az átalakulásban. Inkluzív jellege lehetővé teszi a környezetvédelmi és társadalmi célkitűzések egyidejű elérését. Mikromobilitási megoldásokkal egészíthető ki.

4.5. A tömegközlekedés árainak megfizethetőnek és méltányosnak kell lenniük, és nem szabad az összeköttetések ritkulásához vagy a személyzet létszámának csökkenéséhez vezetniük, kellő figyelmet fordítva valamennyi érdekelt félre. A tömegközlekedés mint közszolgáltatás nem alapulhat kizárólag a nyereségességen, és nem vezethet a közlekedésből való kirekesztéshez. A társadalmi kohézió fenntartása érdekében társadalmilag indokolt a veszteséges összeköttetések fenntartása is, például a közszolgáltatásra való kötelezés révén. A megfelelő szintű szolgáltatás fenntartásához belső égésű motorokkal működő közlekedési eszközökre lehet szükség.

Szociális szempontok – a munkaerő

4.6. A közlekedési ágazat egyik fő problémája a humán erőforrás-hiány, ami problémát jelenthet az ágazat fejlődésében és a tervezett zöld átmenetben. Itt felhívjuk a figyelmet arra, hogy fontos kielégítő munkakörülményeket és tisztességes bérezést biztosítani az ágazatban, a platform-munkavállalók számára is. Bár a munkaügyi kapcsolatok továbbra is nemzeti hatáskörbe tartoznak, mégis indokolt felhívni a figyelmet a kollektív tárgyalások lehetőségeire, hogy a közlekedési ágazatban a vonzó munkafeltételekről is – beleértve a béreket, valamint a munkahelyi biztonságot és egészségvédelmet – nemzeti és transznacionális szintű megállapodás születhessen.

4.7. Az új technológiák új lehetőségeket teremthetnek e tekintetben. A képzés és az egész életen át tartó tanulás nagyon fontos eszköz a munkaerő számára, hogy lépést tartson a zöld átállás, többek között az ágazat digitalizációja miatti új kompetenciakövetelményekkel.

4.8. A fenti 4.3. és 4.5. pontban ismertetett intézkedések vonzóbbá teszik az ágazatot, és elősegítik a fiatalok és a nők munkavállalását a közlekedési ágazatban.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 578. PLENÁRIS ÜLÉSSZAKA – TISZTÚJÍTÁS, 2023.4.26.–2023.4.27.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi ajánlásra a szociális párbeszéd uniós erősítéséről

(COM(2023) 38 final – 2023/0012 (NLE))

és a Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A szociális párbeszéd erősítése az Európai Unióban: a szociális párbeszéd teljes potenciáljának kihasználása a méltányos átállás kezelésében

(COM(2023) 40 final)

(2023/C 228/12)

Előadó: **Pekka RISTELÄ**Társelőadó: **Mariya MINCHEVA**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.3.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.3.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	179/52/17

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí „A szociális párbeszéd erősítése az Európai Unióban” című európai bizottsági közleményt (a továbbiakban: a közlemény) és a szociális párbeszéd uniós erősítéséről szóló ajánlásra irányuló európai bizottsági javaslatot (a továbbiakban: az ajánlás).

1.2. A nemzeti és az európai szintű szociális párbeszéd kulcsszerepet játszik a tagállamokban az élet- és munkakörülmények felfelé irányuló konvergenciáját előmozdító gazdasági, munkaügyi és szociális politikák alakításában. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a szociális párbeszéd hasznos eszköz lehet a gazdasági és társadalmi reziliencia, a versenyképesség, valamint a fenntartható és inkluzív növekedés előmozdításában.

1.3. A szociális párbeszéd pozitív eredményeit azonban nem szabad magától értetődőnek tekinteni, mivel a szociális párbeszéd nem tekinthető pusztán egy végrehajtható eszköznek. Az Európai Bizottságnak meg kell vizsgálnia a sikeres nemzeti, regionális és ágazati modelleket, utána nézve, hogy azok miért váltak sikeressé.

1.4. Az EGSZB egyetért a közleménnyel abban, hogy mind nemzeti, mind uniós szinten többet kell tenni a kollektív tárgyalások hatókörének támogatása érdekében. Ennek kapcsán, bár az ajánlás felsorol a hatókör javítása szempontjából jelentős tényezőket, hiányzik belőle egy rendkívül fontos, a közleményben szereplő pont, nevezetesen az ágazati kollektív szerződések jelentősége.

1.5. Az EGSZB üdvözlí, hogy az ajánlás célja a háromoldalú szociális párbeszéd javítása mind európai, mind nemzeti szinten, ugyanakkor megjegyzi, hogy egyes tagállamokban a szociális párbeszéd háromoldalú dimenziója inkább formális, mint érdemi. Az EGSZB úgy véli, hogy egy nemzeti szinten végrehajtandó, a szociális partnerek bevonására szolgáló hatékony közös keret létrehozása segíthetne annak biztosításában, hogy hatékony és minőségi konzultációkra kerüljön sor a nemzeti szociális partnerekkel. A tagállamokat kötelezni kell arra is, hogy a szociális partnerekkel folytatott konzultációk eredményét csatolják a nemzeti beruházási és reformtervekhez. Ha nem kerül sor érdemi részvételre, akkor az Európai Bizottságnak intézkedéseket kell hoznia.

1.6. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a szociális partnerekkel kötött megállapodások tanácsi irányelvek révén történő végrehajtásával kapcsolatos helyzet nem egyértelmű. Egyértelműség, átláthatóság és kiszámíthatóság nélkül az Európai Bizottság erre a kérdésre vonatkozó széles mérlegelési jogköre valószínűleg azzal a nem szándékos következménnyel jár, hogy visszatartja a szociális partnereket az ilyen típusú megállapodások tárgyalásától. Az EGSZB ismételten kéri, hogy az Európai Bizottság vitassa meg ezt a kérdést a szociális partnerekkel.

1.7. Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat. Erre a különbségtételre a szociális partnereknek, illetve a szélesebb körű civil társadalomnak nyújtott kapacitásépítési támogatás esetében is szükség van.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB üdvözlí „A szociális párbeszéd erősítése az Európai Unióban” című európai bizottsági közleményt (a továbbiakban: a közlemény) és az Európai Unión belüli szociális párbeszéd erősítéséről szóló ajánlásra irányuló európai bizottsági javaslatot (a továbbiakban: az ajánlás).

2.2. Amint azt az EGSZB a SOC/644. sz. véleményében⁽¹⁾ megállapította, a nemzeti és európai szintű szociális párbeszéd kulcsfontosságú szerepet játszik az élet- és munkakörülmények tagállamok közötti felfelé irányuló konvergenciáját előmozdító gazdasági, munkaügyi és szociális politikák alakításában, valamint a munka világát illetően az Európa előtt álló kihívások kezelésében.

2.3. Amint azt a közlemény is elismeri, a szociális partnerek páratlan ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek a helyi foglalkoztatási és a szociális helyzetről. Hozzájárulásuk megfelelő egyensúlyt teremthet a munkavállalók és a munkáltatók érdekei között, és javíthatja a szakpolitika és a jogszabályok elfogadhatóságát és hatékonyságát. Az Európai Bizottság arra is helyesen mutat rá, hogy a szociális partnerek a többi érdekelt félhez képest egyedülálló szerepet töltenek be.

2.4. Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat.

2.5. Az EGSZB korábban már hangsúlyozta⁽²⁾, hogy a szociális párbeszéd – és főként a kollektív tárgyalás – egyik fő funkciója, hogy információ, tervezés, részvétel és támogatás biztosításával hozzájáruljon az üzleti környezet alakításához, a munka világában bekövetkező változások kezeléséhez és a különböző szintű szociális partnerek közötti kölcsönös bizalom felépítéséhez.

2.6. Az EGSZB teljes mértékben egyetért azzal, hogy a szociális párbeszéd hasznos eszköz lehet a gazdasági és társadalmi reziliencia, a versenyképesség, valamint a fenntartható és inkluzív növekedés előmozdításában. A szociális párbeszéd pozitív eredményeit azonban nem szabad magától értetődőnek tekinteni, mivel a szociális párbeszéd nem tekinthető pusztán egy végrehajtható eszközhöz. Az Európai Bizottságnak meg kell vizsgálnia a sikeres nemzeti, regionális

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: Szociális párbeszéd a gazdasági fenntarthatóság és reziliencia érdekében (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.).

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: Szociális párbeszéd a digitális gazdaság innovációjáért (HL C 159., 2019.5.10., 1. o.).

és ágazati modelleket, utánanévezve, hogy azok miért váltak sikeressé. A tagállamok közötti tudásmegosztás és szakértői értékelés szintén segíthet a helyzet javításában azokban az országokban, ahol gyenge a szociális párbeszéd.

2.7. Annak érdekében, hogy a szociális partnereket még inkább támogassuk a szociális párbeszédben való részvételben, a kollektív tárgyalások hatókörének javításában és a szociális párbeszédről szóló – uniós vagy nemzeti szintű – megállapodások végrehajtásában, fontos, hogy azokban az országokban, ahol a szociális párbeszéd jelenleg gyengébb, a szociális partnerek szükség esetén további kapacitásépítési támogatásban részesüljenek. Ez különösen az Európai Szociális Alap Pluszt (ESZA+) érinti, ahol fontos lenne különbséget tenni a szociális partnereknek és a szélesebb körű civil társadalomnak nyújtott kapacitásépítési támogatás között. Ezt a különbségtételt a következő pénzügyi időszakra vonatkozóan be kell vezetni az ESZA+-ról és a közös rendelkezésekről szóló rendeletbe. Ugyanakkor jobb pénzügyi megoldásokat kell találni a civil társadalmi szervezetek számára.

2.8. Amint azt az Európai Bizottság is elismerte, a szociális párbeszéd élen járt a vilájárványnak a munka világára gyakorolt hatásait korlátozó szakpolitikák kialakításában és végrehajtásában. A szociális partnerek az Ukrajna elleni orosz agresszív háború messzemenő hatásainak kezelésében is fontos szerepet játszanak azáltal, hogy lehetővé teszik a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából érkező személyek, valamint más menekültek és migránsok munkaerőpiaci integrációját. A szociális partnerek kulcsszerepet játszanak abban is, hogy – a megélhetési költségek okozta válságra és a magas inflációra reagálva – fenntartható megoldásokat kínáljanak a bérek és a kollektív szerződések kiigazítására.

2.9. Az EGSZB tudatában van annak ⁽³⁾, hogy a hatékony szociális párbeszédnek a következőket kell magában foglalnia:

- reprezentatív és legitim szociális partnerek, akik rendelkeznek a részvételhez szükséges ismeretekkel, technikai kapacitással, és kellő időben hozzáférnek a releváns információkhoz,
- a szociális párbeszédben való részvétel iránti politikai akarat és elkötelezettség,
- a szociális partnerek autonómiához való alapvető jogainak, az egyesülési szabadságnak és a kollektív tárgyalásoknak a tiszteletben tartása, valamint egy olyan jogi és intézményi keret, amely támogatja a szociális párbeszéd folyamatait a jól működő intézményekkel.

Az EGSZB nagyra értékeli, hogy mindezen elemek szerepelnek az Európai Bizottság jelenlegi kezdeményezésében.

2.10. Ugyanakkor EU-szerte még mindig vannak példák arra, hogy a szociális párbeszéd gyenge és kedvezőtlen környezetben működik. A jogi keret néha nem biztosít teret a szociális partnereknek a tárgyalásokhoz. Ez gyengíti a szociális partnerek pozícióit, ugyanakkor csökkenti azon képességüket is, hogy kollektív tárgyalásokat folytassanak és új tagokat vonzzanak. A szociális partnerszervezetek reprezentativitásának meghatározására szolgáló nyílt, átlátható, előre meghatározott objektív kritériumok, amelyeket velük egyetértésben és a túlzott adminisztratív terhek kerülésével határoznak meg, döntő fontosságúak a hosszú hagyományokkal még nem rendelkező tagállamok számára. Ugyanakkor nagyon sokféle nemzeti gyakorlat létezik, ideértve a szociális partnerek szervezetei közötti kölcsönös elismerést is, amelyeket tiszteletben kell tartani.

2.11. Az EGSZB egyetért a közleménnyel abban, hogy mind nemzeti, mind uniós szinten többet kell tenni a kollektív tárgyalások hatókörének támogatása érdekében ⁽⁴⁾, és e tekintetben üdvözli, hogy az ajánlás felsorolja, hogy ez milyen módokon érhető el: a szociális párbeszéd és az új foglalkoztatási formákra vagy atipikus foglalkoztatásra kiterjedő kollektív tárgyalások intézményi vagy jogi akadályainak felszámolása; annak biztosítása, hogy a tárgyaló felek szabadon dönthessenek a megtárgyalandó kérdésekről; annak biztosítása, hogy a szociális partnerek megállapodjanak a kollektív szerződésektől való eltérés lehetőségéről, és korlátozzák azokat a feltételeket, amelyek mellett alkalmazhatók; valamint a kollektív szerződések érvényesítési rendszerének biztosítása és végrehajtása.

2.12. Bár az ajánlás felsorolja a kollektív tárgyalások hatókörének javítása szempontjából jelentős, fent említett tényezőket, a felsorolásból hiányzik egy rendkívül fontos, a közleményben szereplő pont, nevezetesen az ágazati kollektív szerződések jelentősége. Amint azt a közlemény megjegyzi, a kollektív tárgyalások általi lefedettség csak azokban az

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: Szociális párbeszéd a gazdasági fenntarthatóság és reziliencia érdekében (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye: Szociális párbeszéd a gazdasági fenntarthatóság és reziliencia érdekében (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.).

országokban magas (több mint 50 %), ahol legalább valamilyen ágazati alkufolyamat zajlik. Ezt a megfelelő minimálbékekről szóló közelmúltbeli irányelv (az (EU) 2022/2041 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁵⁾) is elismeri, amelynek értelmében a tagállamoknak elő kell mozdítaniuk a szociális partnerek azon képességének kiépítését és megerősítését, hogy kollektív tárgyalásokat folytassanak a bérmegállapításról, különösen ágazati vagy ágazatközi szinten.

2.13. Ugyanakkor fontos megőrizni a kollektív tárgyalások önkéntes jellegét, és megfelelő környezetet kell teremteni ahhoz, hogy a folyamat vonzóvá és kölcsönösen előnyössé váljon. A folyamatnak minél inkluzívabbnak kell lennie. Hatékony vitarendezési rendszereket is létre kell hozni. A tagállamokban a szociális partnerek bevonásával kell kidolgozni a kollektív szerződések hatályának nyomon követésére szolgáló mechanizmusokat.

2.14. Az EGSZB üdvözli, hogy az ajánlás célja a háromoldalú szociális párbeszéd javítása mind európai, mind nemzeti szinten, utalva többek között arra, hogy a politikai döntéshozatali folyamat során elegendő időt kell biztosítani a konzultációkra, megfelelő intézményi kereteket kell biztosítani, és hozzáférést kell biztosítani a szociális párbeszédben való részvételhez szükséges releváns információkhoz.

2.15. Egyes tagállamokban a szociális párbeszéd háromoldalú dimenziója inkább formális, mint érdemi. Megfelelő végrehajtás és nyomon követés mellett az ajánlás fontos előrelépést jelenthet e helyzet javítása felé. Az európai szintű háromoldalú párbeszéd előmozdítása különösen fontos lenne a foglalkoztatással és a szociális védelemmel kapcsolatos szempontok tekintetében, például megfelelően át kellene gondolni az e kérdésekkel foglalkozó háromoldalú tanácsadó bizottságok létrehozását.

2.16. Korábbi véleményeiben az EGSZB javasolta például a szociális partnerek megfelelő bevonását a nemzeti helyreállítási tervek kidolgozásába és végrehajtásába, valamint a szociális partnerek és az Európai Bizottság közötti jobb együttműködést az európai források⁽⁶⁾ következetes felhasználásának biztosítása érdekében. Biztosítani kell más civil társadalmi szervezetek fokozottabb bevonását is.

2.17. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az európai szociális párbeszédéről szóló megállapodások az uniós szociális párbeszéd egyik legfontosabb eredményét képezik. Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Bizottság arra irányuló felhívását is, hogy az európai szociális partnerek több megállapodást tárgyaljanak és kössenek meg, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy maguk a szociális partnerek döntenek majd arról, hogy folytatnak-e tárgyalásokat, és ha igen, milyen kérdések lennének megfelelőek. Ez az autonómiájuk egyik alapvető aspektusa.

2.18. Az EGSZB ugyanakkor aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy a szociális partnerekkel kötött megállapodások tanácsai irányelvek révén történő végrehajtásával kapcsolatos helyzet nem egyértelmű. Az Európai Bíróság közelmúltbeli ítéletei⁽⁷⁾ széles mérlegelési jogkörrel ruházták fel az Európai Bizottságot ebben a kérdésben. Világosabb eljárás nélkül ez valószínűleg azzal a nem szándékos következménnyel jár, hogy visszatartja a szociális partnereket az ilyen típusú megállapodások tárgyalásától.

2.19. Az EGSZB ezért megismétli azt a kérését, hogy az Európai Bizottság vitassa meg ezt a kérdést a szociális partnerekkel – autonómiájuk tiszteletben tartása mellett és az EUMSZ 155. cikke szerinti eljárást követve. Az EGSZB megismétli azt a kérését is, hogy az Európai Bizottság határozzon meg egyértelmű és átlátható kritériumokat a szociális partnerek ágazati megállapodásainak végrehajtására vonatkozóan⁽⁸⁾.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Részletes megjegyzések a közleményről

3.1.1. A közleményben az Európai Bizottság felajánlja, hogy szolgálatai támogatást és jogi tanácsot nyújtanának a tárgyaló szociális partnereknek, különösen olyan kérdésekben, amelyek negatív hatással lehetnek egy megállapodás uniós jog révén történő végrehajtására. Döntő fontosságú, hogy a szociális partnerek közösen állapodjanak meg arról, hogy a tárgyalások során szükség van-e ilyen tanácsadásra és támogatásra.

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2041 irányelve (2022. október 19.) az Európai Unióban biztosítandó megfelelő minimálbékekről (HL L 275., 2022.10.25., 33. o.)

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Szociális párbeszéd a gazdasági fenntarthatóság és reziliencia érdekében (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.), valamint „A tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatások” (HL C 517., 2021.12.22., 97. o.).

⁽⁷⁾ A Törvényszék 2019. október 24-i ítélete, T-310/18. sz. ügy és a Bíróság (nagytanács) 2021. szeptember 2-i ítélete, C-928/19 P.

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye: Szociális párbeszéd a gazdasági fenntarthatóság és reziliencia érdekében (HL C 10., 2021.1.11., 14. o.).

3.1.2. Az Európai Bizottság hivatkozik továbbá arra a C-928/19. P. sz. ügyben hozott bírósági ítélettel megerősített gyakorlatra, melynek keretében többek között azt értékelik, hogy helyénvaló-e a szociális partnerekkel tárgyalások alapján kötött megállapodás uniós jogon keresztül történő végrehajtása. Az Európai Bizottság megjegyzi, hogy ebben az összefüggésben hatásvizsgálat végezhető. Az Európai Bizottság kötelezettséget vállal arra, hogy 3 hónapon belül tájékoztatja az érintett szociális partnereket előzetes megfontolásairól, adott esetben beleértve azt is, hogy készül-e hatásvizsgálat.

3.1.3. Bár az EGSZB elismeri az Európai Bizottság által nyújtott támogatás és tanácsadás értékét és azt, hogy vállalja az értékelések bizonyos határidőn belüli elvégzését, ezek az intézkedések nem elegendőek ahhoz, hogy biztosítsák a folyamat egyértelműségét, átláthatóságát és kiszámíthatóságát, amelyre a tárgyaló partnereknek szükségük van.

3.1.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy megfelelő keretet kell létrehozni az ágazati szociális párbeszéd támogatására, és tudomásul veszi az európai ágazati szociális partnerek nyílt levelét⁽⁹⁾. Az ágazati szervezeteknek az ágazati szociális párbeszédért felelős bizottságok finanszírozásával és szervezésével kapcsolatos aggályai komoly figyelmet érdemelnek.

3.1.5. Ami az európai háromoldalú szociális párbeszéd előmozdítását illeti, az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottság azon bejelentését, hogy minden egyes szolgálatán belül kijelöl egy szociális párbeszédért felelős koordinátort. Az ilyen koordinátorok jelenléte az Európai Bizottság főtákarcsain és érintett szolgálatainál növelheti a tudatosságot és javíthatja a szociális párbeszéd minőségét, ezáltal segítheti az Európai Bizottságot hogy megvalósítsa azokat az előnyöket, amelyekkel a jól működő háromoldalú párbeszéd járhat az európai politikai döntéshozatal szempontjából.

3.1.6. A gazdaság- és foglalkoztatáspolitikai koordináció európai szemeszterével összefüggésben az EGSZB üdvözlözi, hogy az Európai Bizottság elismeri, hogy a szociális partnerek – ha uniós és nemzeti szinten érdemben és időben bevonják őket – fontos szerepet játszhatnak a reformok és beruházások hatékony megtervezésében és végrehajtásában. Mindazonáltal, bár uniós szinten a szemeszter ciklusának kulcsfontosságú pillanataiban rendszeresen szerveznek strukturált párbeszédet a szociális partnerekkel, nemzeti szinten a kormányok túl gyakran figyelmen kívül hagyják a partnerek részvételét, és annak hatékonysága nagyrészt a kormányok jó szándékától függ, nem pedig a bevált gyakorlatoktól vagy szabályoktól.

3.1.7. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások előmozdítása a folyamatban lévő bővítési tárgyalások összefüggésében is fontos, és üdvözlözi, hogy az Európai Bizottság támogatja azokat a projekteket, amelyek célja a szociális párbeszéd javítása a tagjelölt vagy potenciális tagjelölt országokban. Ugyanez igaz az európai szomszédságpolitikára és az EU Global Gateway keretében kialakított partnerségeire is, melyek esetében az EU helyesen elkötelezi magát az emberi, szociális és munkavállalói jogok magas szintű normáinak fenntartása mellett.

3.2. Részletes megjegyzések az ajánlásról

3.2.1. Az EGSZB üdvözlözi, hogy az ajánlás tiszteletben tartja a szakszervezetek és a munkáltatói szervezetek kollektív tárgyalásokban betöltött szerepét és autonómiáját. Az EGSZB fontosnak tartja annak egyértelművé tételét, hogy a (12) preambulumbekzdésben a munkavállalói szervezetek fogalma az ILO felügyeleti szerveinek ítélkezési gyakorlatával (különösen a 98. és 154. számú egyezményekkel) összhangban értendő, és azt, hogy a (12) preambulumbekzdésből töröljék az „általában” szót. Ezenkívül a (13) preambulumbekzdésben a 135. sz. egyezmény mellett a 98. sz. ILO-egyezményre való hivatkozás is releváns lenne.

3.2.2. Az EGSZB üdvözlözi a tagállamokhoz intézett azon felhívást, hogy biztosítsák a szociális partnerek rendszeres, érdemi és időben történő bevonását a szakpolitikák kialakításába és végrehajtásába, különös tekintettel az európai szemeszterrel és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel kapcsolatos szakpolitikákra. Az EGSZB úgy véli, hogy egy nemzeti szinten végrehajtandó, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek bevonására szolgáló hatékony közös keret létrehozása segíthetne a hatékony és minőségi konzultációk biztosításában.

3.2.3. Ami az európai szemesztert illeti, a tagállamokat kötelezni kell arra is, hogy a szociális partnerekkel folytatott konzultációk eredményét, valamint azok álláspontját/hozzájárulását csatolják a nemzeti beruházási és reformtervekhez. Ez adott esetben az ESZA+-ra és más kohéziós alapokra is vonatkozik, a partnerségi elv maradéktalan tiszteletben tartása mellett. Minden esetben alapvető fontosságú, hogy a szociális partnereket ténylegesen bevonják, és hogy ez ne csak egy kipipálandó feladat legyen. Továbbá ha nem kerül sor érdemi részvételre, vagy ha a szociális párbeszéd nemzeti szinten veszélybe kerül, az Európai Bizottságnak intézkedéseket kell hoznia, például a tervek/partnerségi megállapodások tervezeteinek jóváhagyását függőben tarthatják.

⁽⁹⁾ Open letter from the European Sectoral Social Partners – EuroCommerce.

3.2.4. Az ajánlás preambulumbekzdései elismerik, hogy az uniós közbeszerzési irányelvek⁽¹⁰⁾ előírják a tagállamok számára, hogy tiszteletben tartsák a szervezkedéshez és a kollektív tárgyalásokhoz való jogot. Az EGSZB úgy véli, hogy ezt a kérdést, amely szorosan kapcsolódik a kollektív tárgyalások általi lefedettség növelésének célkitűzéséhez, bele kell foglalni a tagállamoknak szóló tényleges ajánlásokba.

3.2.5. Az ajánlás megjegyzi, hogy egyes tagállamokban növelni kell a nemzeti szociális partnerek kapacitását, hogy nemzeti szinten végre lehessen hajtani az uniós szintű autonóm szociális partnerségi megállapodásokat. Az EGSZB úgy véli, hogy ennek erőteljesebb támogatása (többek között az ESZA+ révén) hasznos volna az uniós szintű szociális párbeszéd eredményeinek nemzeti szintű előmozdítása, és a helyi szintű végrehajtási folyamat javítása szempontjából.

3.2.6. Az EGSZB üdvözli, hogy különös figyelmet fordítanak a rendelkezésre álló nemzeti és uniós finanszírozásra, amelyet a szociális partnerek támogatására lehet fordítani. Az ESZA+ értékes eszköz a szociális partnerek (köztük a kkv-kat és mikrovállalkozásokat képviselő partnerek) háromoldalú és kétoldalú szociális párbeszédben való részvételi képességének növelésére, valamint a különböző társadalmi-gazdasági fejlődési folyamatokból – csak egy példát említve: a digitális és zöld átállásból – eredő kihívások foglalkoztatási és szociális következményeinek előrejelzésére, megváltoztatására és kezelésére irányuló közös fellépéseik támogatására. Ezt egyértelműen fel kell vázolni az ESZA+ keretében a szociális partnereknek nyújtott kapacitásépítési támogatás célzott megközelítésének részeként.

3.2.7. Ahogy az érdekelt felek szélesebb körét bevonó civil párbeszédet az Európai Bizottság helyesen külön folyamatként ismeri el, az ESZA+ keretében nyújtott támogatásnak is ugyanezt a megközelítést kell követnie. A szociális partnereknek és a civil társadalmi szervezeteknek szánt költségvetési sorokat külön kell választani az egyes szerepek jobb körvonalazása és az eredmények jobb nyomon követése érdekében. Emellett egyértelmű (az Európai Bizottság által jóváhagyott) kritériumokra van szükség az állami támogatások vizsgálatára vonatkozóan, mivel úgy tűnik, hogy ez néhány tagállamban problémát jelent. Ezeket a kritériumokat kell alkalmazni, amikor a nemzeti hatóságok értékelik a szociális partnerek projekttevékenységeinek az állami támogatásokra vonatkozó szabályokkal való összeegyeztethetőségét. Kialakításuknak tükröznie kell a szociális partnerek különleges szerepét annak érdekében, hogy megkönnyítsék a különböző (nemzetközi, uniós, nemzeti, regionális, ágazati) szinteken folytatott szociális párbeszédben való jobb részvételüket és az ahhoz való hatékony hozzájárulásukat. Hasonló szabályokat kell kidolgozni a civil társadalmi szervezetekre vonatkozóan is.

3.2.8. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az ajánlás egyértelmű és hatékony nyomonkövetési rendelkezéseket tartalmazzon. Az Európai Bizottság azt ajánlja a tagállamoknak, hogy az ajánlás közzétételétől számított 18 hónapon belül nyújtsák be az ajánlás végrehajtásához szükséges intézkedések listáját, amelyet a szociális partnerekkel konzultálva állítottak össze. Az Európai Bizottság a maga részéről a Foglalkoztatási Bizottsággal és az érintett szociális partnerekkel közösen elfogadott mutatókat kíván kidolgozni a végrehajtás nyomon követésére. A szociális partnereknek kiemelt szerepet kell játszaniuk e mutatók kidolgozásában.

3.2.9. Az EGSZB üdvözli az ajánlás azon kijelentését, hogy ennek a nyomon követésnek lehetővé kell tennie a szociális partnerek számára többek között azt, hogy jelezzék azokat az eseteket, amikor kizárták, illetve nem megfelelően vonták be őket az uniós és nemzeti politikáról folytatott nemzeti szintű konzultációkba. Az EGSZB fontosnak tartja annak meghatározását is, hogy e hiányosságok jelzése következtében milyen eljárást kell folytatni a helyzet javítása érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽¹⁰⁾ A 2014/24/EU irányelv (HL L 94., 2014.3.28., 65. o.), a 2014/25/EU irányelv (HL L 94., 2014.3.28., 243. o.) és a 2014/23/EU irányelv (HL L 94., 2014.3.28., 1. o.).

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványok, amelyeket a vita során elutasítottak, a leadott szavazatok legalább egynegyedét megkapták (eljárási szabályzat 74. cikk (3) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/764

A szociális párbeszéd erősítése

2.3. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Amint azt a közlemény is elismeri, a szociális partnerek páratlan ismeretekkel és tapasztalatokkal rendelkeznek a helyi foglalkoztatási és a szociális helyzetről. Hozzájárulásuk megfelelő egyensúlyt teremthet a munkavállalók és a munkáltatók érdekei között, és javíthatja a szakpolitika és a jogszabályok elfogadhatóságát és hatékonyságát. Az Európai Bizottság arra is helyesen mutat rá, hogy a szociális partnerek a többi érdekelt félhez képest egyedülálló szerepet töltenek be.	Amint azt a közlemény is elismeri, a szociális partnerek hozzájárulása megfelelő egyensúlyt teremthet a munkavállalók és a munkáltatók érdekei között, és javíthatja a szakpolitika és a jogszabályok elfogadhatóságát és hatékonyságát. Az Európai Bizottság arra is helyesen mutat rá, hogy a szociális partnerek a többi érdekelt félhez képest egyedülálló szerepet töltenek be. Az EGSZB azonban hangsúlyozza a szociális és civil párbeszéd résztvevői közötti értékes együttműködést és eszmecserét. Számos civil társadalmi szervezet egyedülálló helyi tapasztalattal és speciális ismeretekkel rendelkezik. Ezeket az ismereteket a civil párbeszédén túl is fel lehet használni. Érdemes kiemelni azt az egyes tagállamokban alkalmazott gyakorlatot, hogy a szociális partnerek meghívják bizonyos civil társadalmi szervezetek képviselőit a szociális párbeszéd keretében szervezett találkozókra, mert meg akarják hallgatni őket, és fel akarják használni tudásukat, szakértelmüket és tapasztalataikat.

Indokolás

A „helyi” szociális körülmények számos kérdésében a civil társadalmi szervezetek ismeretei sokkal szélesebb körűek, ilyen például a szegénység elleni küzdelem, a fogyatékossgal élő személyek vagy más, kiszolgáltatott helyzetű csoportok támogatása, a migránsok integrációja, az etnikai kisebbségek jogai és a társadalmi kirekesztés kockázatának kitett gyermekek támogatása. Ezt a valóságot a feltáró véleménynek tükröznie kell annak érdekében, hogy elkerülhető legyen az a benyomás, hogy a helyi szociális körülményeket csak a szociális partnerek ismerik. A fent említett szakértelmet a szociális partnerek egyes tagállamokban ismerik, elismerik és értik is, és tudásuk elmélyítése és tapasztalataik gazdagítása érdekében bizonyos civil társadalmi szervezetek képviselőit fel is kéri, hogy találkozzanak a háromoldalú egyeztetés struktúrájának szereplőivel.

A szavazás eredménye:

Mellette: 83

Ellene: 153

Tartózkodott: 9

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/764

A szociális párbeszéd erősítése

2.4. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat.	Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális és a civil párbeszéd résztvevői között fontos az együttműködés és az eszmecsere, mivel számos társadalmi csoport vezető érdekképviselői nem szociális partnerek, hanem egyéb civil társadalmi szervezetek. Ezért el kell kerülni, hogy a szociális partnerek közötti megállapodásokat az európai polgárokat képviselő és életükre nagy hatást gyakorló egyéb civil társadalmi szervezetek véleményének és érveinek figyelembevétele nélkül kössék meg.

Indokolás

E módosítás célja, hogy hangsúlyozza, hogy a szociális párbeszéd során figyelembe kell venni a szociális partnerek által nem annyira „lefedett” és többnyire más civil társadalmi szervezetek által képviselt egyéb csoportok érdekeit.

A szavazás eredménye:

Mellette: 79

Ellene: 157

Tartózkodott: 7

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

SOC/764

A szociális párbeszéd erősítése

3.1.5. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Ami az európai háromoldalú szociális párbeszéd előmozdítását illeti, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon bejelentését, hogy minden egyes szolgálatán belül kijelöl egy szociális párbeszédért felelős koordinátort. Az ilyen koordinátorok jelenléte az Európai Bizottság főtítkárságain és érintett szolgálatainál növelheti a tudatosságot és javíthatja a szociális párbeszéd minőségét, ezáltal segítheti az Európai Bizottságot hogy megvalósítsa azokat az előnyöket, amelyekkel a jól működő háromoldalú párbeszéd járhat az európai politikai döntéshozatal szempontjából.	Ami az európai háromoldalú szociális párbeszéd előmozdítását illeti, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság azon bejelentését, hogy minden egyes szolgálatán belül kijelöl egy szociális párbeszédért felelős koordinátort. Az ilyen koordinátorok jelenléte az Európai Bizottság főtítkárságain és érintett szolgálatainál növelheti a tudatosságot és javíthatja a szociális párbeszéd minőségét, ezáltal segítheti az Európai Bizottságot hogy megvalósítsa azokat az előnyöket, amelyekkel a jól működő háromoldalú párbeszéd járhat az európai politikai döntéshozatal szempontjából. Az EGSZB ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az európai civil párbeszéd előmozdítása érdekében is hasonló koordinátorokat kellene kinevezni az Európai Bizottság minden egyes főigazgatóságán. Az Európai Bizottságnak e párbeszédet egymással párhuzamosan kell erősítenie, egyiket sem részesítve előnyben.

Indokolás

Az Európai Bizottság most azt javasolja, hogy minden főigazgatóságon és más bizottsági szolgálaton belül nevezzenek ki egy, a szociális párbeszédért felelős koordinátort. Ez azt jelenti, hogy nagyon jelentős emberi erőforrásokat szentelnének a szociális párbeszéd erősítésének, mivel csak főigazgatóságból van 30, és sok más szolgálat is működik. Több főigazgatóságon is kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy kinevezzenek-e egy, a szociális párbeszédért felelős különleges koordinátort, mivel ezek olyan tevékenységi területekkel foglalkoznak, ahol a döntő szerep civil társadalmi szervezeteknek, nem pedig szociális partnereknek jut. Ide tartozik például a környezetvédelem, az éghajlat, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, az oktatás, az ifjúság, a sport és a kultúra, az igazságszolgáltatás és a fogyasztóvédelem. Ezzel egyidejűleg a civil párbeszéd támogatása érdekében is fellépésre van szükség – semmi sem indokolja, hogy az Európai Bizottság csak az egyik fajta párbeszéd erősítésével foglalkozzon, jelentős emberi erőforrásokat különítve el erre a célra, amelyek száma összességében meghaladhatja az 50 főt.

A szavazás eredménye:

Mellette: 78

Ellene: 156

Tartózkodott: 7

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY:

SOC/764

A szociális párbeszéd erősítése

1.7. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat. Erre a különbségtételre a szociális partnereknek, illetve a szélesebb körű civil társadalomnak nyújtott kapacitásépítési támogatás esetében is szükség van.	Az ajánlásban foglaltaknak megfelelően a szociális partnerek szervezeteinek sajátos szerepét teljes mértékben el kell ismerni és tiszteletben kell tartani a szociális párbeszéd struktúráiban és folyamataiban, elismerve ugyanakkor, hogy a civil párbeszéd, amelyben az érdekelt felek szélesebb köre többféle témát vitat meg, külön folyamat. Erre a különbségtételre a szociális partnereknek, illetve a szélesebb körű civil társadalomnak nyújtott kapacitásépítési támogatás esetében is szükség van. Az EGSZB ugyanakkor hangsúlyozza a szociális és civil párbeszédnek résztvevői közötti értékes együttműködést és eszmecserét. Számos civil társadalmi szervezet egyedülálló helyi tapasztalattal és speciális ismeretekkel rendelkezik. Ezeket az ismereteket a civil párbeszédnél is fel lehet használni.

Indokolás

A vélemény főszövegének tükrözése.

A szavazás eredménye:

Mellette: 83

Ellene: 153

Tartózkodott: 9

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak (API) a külső határok ellenőrzésének javítása és megkönnyítése céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, az (EU) 2019/817 rendelet és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról, valamint a 2004/82/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 729 final)

és Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, valamint az (EU) 2019/818 rendelet módosításáról

(COM(2022) 731 final)

(2023/C 228/13)

Előadó: **Tymoteusz Adam ZYCH**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 77. cikke (2) bekezdésének b) és d) pontja és a 79. cikke (2) bekezdésének c) pontja
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.3.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	137/0/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí az Európai Bizottságnak az előzetes utasinformációkra vonatkozó javaslatait ⁽¹⁾, figyelembe véve, hogy határigazgatási célokból és az illegális bevándorlás elleni küzdelem céljából, valamint biztonsági okokból – többek között a terrorizmus és a súlyos bűncselekmények megelőzésének és az ellenük való küzdelemnek a érdekében – szükség van az előzetes utasinformációk (API) és az utasnyilvántartási adatállomány (PNR) hatékony gyűjtésére és továbbítására.

1.2. Az EGSZB-nek meggyőződése, hogy mindaddig, amíg az API- és a PNR-adatok a jelenleg hatályos irányelvek (az API-irányelv ⁽²⁾ és a PNR-irányelv ⁽³⁾) tárgyát képezik, megmaradnak a nem kívánatos különbségek ezek nemzeti szintű végrehajtásában.

1.3. Ezen irányelvek végrehajtásának harmonizálása, valamint az API- és PNR-adatok gyűjtésének és továbbításának hatékonysága érdekében szükség van a rendeletekre, mivel azok megszüntetik a tagállamok eltérő gyakorlatából eredő különbségeket, növelik a jogbiztonságot, felgyorsítják az utasforgalmat és csökkentik a légi fuvarozók adminisztratív nehézségeit.

⁽¹⁾ Két javaslat van: a) javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak (API) a külső határok ellenőrzésének javítása és megkönnyítése céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, az (EU) 2019/817 rendelet és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról, valamint a 2004/82/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről; és b) javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az előzetes utasinformációknak a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása céljából történő gyűjtéséről és továbbításáról, valamint az (EU) 2019/818 rendelet módosításáról.

⁽²⁾ A Tanács 2004/82/EK irányelve (2004. április 29.) a fuvarozóknak az utasokkal kapcsolatos adatok közlésére vonatkozó kötelezettségéről (HL L 261., 2004.8.6., 24. o.).

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/681 irányelve (2016. április 27.) az utas-nyilvántartási adatállománynak (PNR) a terrorista bűncselekmények és súlyos bűncselekmények megelőzése, felderítése, nyomozása és a vádeljárás lefolytatása érdekében történő felhasználásáról (HL L 119., 2016.5.4., 132. o.).

1.4. Az EGSZB hangsúlyozza az Alapjogi Charta (a továbbiakban: a Charta) jelentőségét a javasolt rendeletek alkalmazása szempontjából. A kiszolgáltató csoportok, különösen a fogyatékkal élők jogait körülményeként figyelembe kell venni.

1.5. A javaslatok elfogadása mellett szóló egyik fontos érv az, hogy a jelenleg hatályos API- és PNR-irányelvet bírálják amiatt, hogy nem felelnek meg a hatályos adatvédelmi előírásoknak.

1.6. Az EGSZB elismeri, hogy az eu-LISA miatt szükségszerűen költségek merülnek fel az útválasztó tervezésével, fejlesztésével, tárhelyszolgáltatásával és műszaki igazgatásával kapcsolatban, amelyet az EU általános költségvetéséből kell fedezni, valamint a tagállamoknál az útválasztóhoz való csatlakozásukkal és a vele való integrációval kapcsolatban merülnek fel költségek.

1.7. Megjegyzi azonban, hogy a javasolt rendeletek a jelenleg működő rendszer technikai jellegű, mélyreható módosításain túl jelentős jogi változtatásokat is bevezetnek. Ezért az új API- és PNR-keretek nemcsak a tagállamok, hanem az Európai Bizottság, a légi fuvarozók és az illetékes hatóságok szintjén, valamint az eu-LISA részéről is folyamatos és alapos nyomon követést igényelnek, különösen a személyes adatokkal összefüggésben. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy nagy szükség van egy, az új jogszabályról szóló tájékoztató kampány megszervezésére, valamint a légi fuvarozók képzésére. Gyakoribb ellenőrzéseket, valamint az API- és PNR-adatokat gyűjtő és továbbító új keretek működésének nyomon követését szolgáló további eljárások megfontolását is javasoljuk.

1.8. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a javaslatok hatálya nem terjed ki az EU külső határait átlépő valamennyi utasra. Tekintettel azonban az arányosság elvére és a légi közlekedés sajátosságaira, ebben a szakaszban indokoltnak tűnik, hogy a javaslatokat a légi közlekedésre korlátozzák. Amikor a rendeleteket utólagos hatásvizsgálatnak vetik alá, javasoljuk, hogy az Európai Bizottság értékelje a hatály más közlekedési módokra, különösen a tengeri közlekedésre való kiterjesztésének szükségességét.

1.9. Emellett az EGSZB megéri a javaslatokban foglalt rendelkezések gyakorlati alkalmazásával kapcsolatos aggályokat is. Javasolja a légi közlekedési ágazat magánszereplőire kiszabott szankciókra vonatkozó normák további pontosítását. Figyelembe véve, hogy a gyakorlatban lehetetlen biztosítani az API-adatok tökéletes pontosságát, azt is ajánljuk, hogy az adatgyűjtés és -továbbítás során elkövetett hibák kapcsán vegyenek figyelembe egy uniós szintű „tűréshatárt”, valamint javasoljuk, hogy legyen egyértelmű, hogy a szankciókat a nem együttműködő fuvarozókra szabják ki, illetve hogy csak akkor szabnak ki szankciókat, ha az API-adatok nem érik el az (uniós szinten meghatározott) minimális minőségi szintet.

2. Bevezetés

2.1. Ez a vélemény elsősorban az API-adatok határigazgatási célú gyűjtéséről és továbbításáról szóló rendeletjavaslatra ⁽⁴⁾ összpontosít, továbbá a 7. bekezdésben röviden megvizsgálja a súlyos bűncselekményekkel és terrorista bűncselekményekkel összefüggésben az API-adatok gyűjtéséről és továbbításáról szóló második rendeletre irányuló javaslatot ⁽⁵⁾, amely az API-adatok tervezett módosításai miatt a PNR-adatokra alkalmazandó.

2.2. A javasolt rendeletek csak a légi közlekedésre vonatkoznak, kizárva az egyéb közlekedési eszközöket, például a tengeri vagy szárazföldi közlekedést. A javaslatokat mind a charterjáratokra, mind az üzleti járatokra alkalmazni kell.

2.3. A javasolt rendeletek hatályon kívül fogják helyezni a meglévő API-irányelvet. Elfogadásukat követően a schengeni vívmányok részévé válnak.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB elismeri, hogy a légi közlekedés népszerűségének növekedése miatt a meglévő személyszállítási szolgáltató rendszerek nem elég hatékonyak, és azokat javítani kell, mindenekelőtt a zökkenőmentes utasforgalom biztosítása érdekében. A Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet arról számolt be, hogy 2019-ben menetrend szerinti járatokon 4,5 milliárd utas utazott, és évente több mint félmilliárd utas lép be az EU-ba, illetve hagyja el azt. Sem a

⁽⁴⁾ COM(2022) 729 final.

⁽⁵⁾ COM(2022) 731 final.

Covid19-világjárvány, sem Ukrajna orosz megszállása nem változtatta meg ezt a helyzetet, ezért innovatív megoldásokat kell keresni a határellenőrzés folyamatának felgyorsítása és javítása érdekében. Noha 2020–2021-ben a világjárvány miatt összeomlott a légi forgalom, a légi közlekedés lassanként helyreáll.

3.2. Ugyanakkor az EGSZB tisztában van azzal, hogy az ellenőrzések hatékonyságától és a légi utasok kiszolgálási folyamatának gyorsaságától függetlenül hatékony eszközökre van szükség az illegális bevándorlás jelenségének fékezésére, valamint az EU határainak biztosítására.

3.3. Az EGSZB véleménye szerint az automatikus adatgyűjtési rendszerek használata jelentős előnyökkel járhat, ideértve a hatékonyság növelését, a technológiai fejlődést, a minőség javítását és az adatok beszerzésének felgyorsítását.

3.4. Mint minden innovatív technológia esetében, az adatgyűjtés és -továbbítás automatizálása kockázatokkal és összetett szakpolitikai kihívásokkal is jár olyan területeken, mint a biztonság, a védelem és a nyomon követés, a társadalmi-gazdasági szempontok, az etika és a magánélethez való jog, a megbízhatóság stb.

3.5. Az API-adatok az utasok úti okmányaiban szereplő személyazonosító adatoknak és az utasfelvétel során gyűjtött járatinformációknak a célország határforgalom-ellenőrzést végző hatóságai felé továbbított együttesét jelentik. Az API-adatok magukban foglalják az utas személyazonosító adatait, amelyeket ideális esetben az úti okmányok géppel olvasható területéből rögzítenek, valamint bizonyos járatinformációkat.

3.6. Az API-adatok gyűjtésére és továbbítására szolgáló rendszer arra támaszkodik, hogy a légi járat érkezése előtt az illetékes hatóságok rendelkezésre bocsátják az API-adatokat azért, hogy ezek a hatóságok az alkalmazandó jogszabályokkal összhangban elvégezhessek az utazók előzetes szűrését kockázati profilok, figyelőlisták és adatbázisok alapján.

3.7. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a jelen irányelv arra kötelezi a légi fuvarozókat, hogy a légi járat felszállása előtt kérésre továbbítsák az API-adatokat a célország határforgalom-ellenőrzést végző hatóságainak, ugyanakkor nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy kérjék be az API-adatokat a légi fuvarozóktól. Ennek eredményeképpen az egyes tagállami hatóságok eltérő módon járnak el: egyesek bekérlik az API-adatokat, mások nem. Az indokolás szerint becslések alapján az API-adatokat az érkező járatok 65 %-a esetében gyűjtik, ezért a gyakorlatban könnyen megkerülhetők az ellenőrzések. Emellett, ahogy az az API-irányelv Európai Bizottság általi értékelésében⁽⁶⁾ is szerepel, a nemzeti hatóságok még akkor sem mindig használják következetesen az API-adatokat, ha maguk a tagállamok kérik azokat.

3.8. Az EGSZB tisztában van az irányelv alapján létrehozott jelenlegi rendszer gyengeségeivel. Amint azt az értékelés megmutatta, a szabványosítás és harmonizáció hiánya ahhoz vezet, hogy csökkennek az API-adatok feldolgozása által biztosított előnyök, és ez terhet ró az érdekelt felekre, valamint egy bizonyos szintű jogbizonytalanságot teremt.

3.9. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy az automatikus adatgyűjtési rendszerek használata veszélyt jelenthet a légiközlekedési ágazat munkavállalóira nézve. Szükségesnek tartja ezért e munkavállalók képzésének megszervezését, ami segíthet a javasolt rendeletek végrehajtásából eredő potenciális problémák megoldásában.

3.10. Ugyanakkor az EGSZB megjegyzi, hogy a határigazgatáshoz kapcsolódó rendeletjavaslatnak nem kellene negatív hatást gyakorolnia a foglalkoztatás szintjére és a munkavállalók helyzetére, hanem az csak az adatgyűjtési és -továbbítási módszerek hatékonyságát és megbízhatóságát növeli, mivel ezeket a tevékenységeket már automatizált eljárások alkalmazásával végzik.

4. Mennyiben szükséges az új API-rendelet a határellenőrzések javításához és megkönnyítéséhez?

4.1. A jelenlegi irányelv alkalmazásával és értékelésével kapcsolatos tapasztalatok a jelenlegi rendszer számos hiányosságát tárták fel, többek között a hatékonyság hiányát, a költségességet, valamint a fuvarozók formális és adminisztratív nehézségeit. Emellett az irányelv egyes rendelkezései nem egyértelműek, értelmezési kétségeket, a tagállamokban eltérő alkalmazást, valamint az uniós jog más rendelkezéseivel való ellentmondásokat okoznak.

⁽⁶⁾ Az Európai Bizottság szolgálati munkadokumentuma, Evaluation of the Council Directive 2004/82/EC on the obligation of carriers to communicate passenger data (API Directive) [Értékelés a fuvarozóknak az utasokkal kapcsolatos adatok közlésére vonatkozó kötelezettségéről szóló 2004/82/EK tanácsi irányelvről (API-irányelv)], Brüsszel, 2020.9.8., SWD(2020) 174 final.

4.2. Jelezni kívánjuk a jelenlegi irányelv főbb hiányosságait:

- jelenleg a légi fuvarozók meg kell, hogy értsék az egyes tagállamok nemzeti API információtovábbító rendszereit, és alkalmazkodniuk kell azokhoz,
- jelenleg a fuvarozók egyes esetekben kötelesek ugyanazokat az adatokat több hatóságnak is megküldeni,
- jelenleg a felelős hatóságok által előírt adatelemek száma és típusa is eltér az egyes tagállamok között,
- az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése az adatelemek nem kimerítő felsorolását tartalmazza, és ez a lista nincs összhangban a nemzetközi normákkal,
- az irányelv 6. cikkének (1) bekezdése lehetővé teszi az adatok „elektronikus úton, vagy hiba esetén egyéb megfelelő módon” történő továbbítását, ami nem ír elő konkrét üzenetküldési protokollt és formátumot. Ez további terhet ró a fuvarozókra (például azáltal, hogy eleget tesznek az illetékes hatóságok által az adatok továbbításához előírt különböző formátumoknak), ugyanakkor hatással van az API-adatok időszerűségére és minőségére is, és ezáltal kihat azok hasznosságára,
- az API-adatok rögzítésére, továbbítására, feldolgozására és elemzésére vonatkozó operatív eljárások a módszereket, az időzítést, a formátumot és a továbbítás gyakoriságát illetően eltérnek az egyes tagállamokban,
- az irányelv maga nem ír elő részletes biztosítékokat a személyes adatok védelmére (a 6. cikk (1) bekezdésének kivételével, amely előírja, hogy a hatóságoknak a határ- és migráció-ellenőrzési célokból begyűjtött API-adatokat a továbbítást követő 24 órán belül törölniük kell), míg más jogi aktusok, például az EES (VII. fejezet 51–59. cikk), az ETIAS (XII. fejezet, 59–70. cikk) és a PNR (12. és 13. cikk) hasonló rendelkezései részletesebb adatvédelmi rendelkezéseket tartalmaznak.

4.3. A javasolt rendelet elfogadása mellett szóló fontos érv az is, hogy az irányelvet bírálják amiatt, hogy nem felel meg a jelenleg hatályos adatvédelmi előírásoknak. Az irányelv mindenekelőtt a következő kétségeket veti fel:

- a légi fuvarozóktól kért API-adatok listája nem kimerítő, ami ellentétes az adattakarékosság elvével,
- az API-adatok gyűjtésének célja (határellenőrzés és/vagy bűnüldözés) nem egyértelmű,
- a határellenőrzési követelmények szempontjából a 24 órás adatmegőrzési korlátozás túl rövid és nem megvalósítható,
- az adatmegőrzésre és az azt követő felhasználásra vonatkozó szabályok nincsenek kellően meghatározva, és nem egyértelműek.

4.4. A feltárt hiányosságok ellensúlyozására a javasolt rendelet egy központi API-útválasztó létrehozását irányozza elő annak érdekében, hogy az érintett külső határokon magas színvonalú és teljeskörű API-adatokkal javítsák az előzetes ellenőrzéseket, és megkönnyítsék az utazók áramlását.

5. A rendelet hatálya és szintje

5.1. A fenti észrevételekre tekintettel az EGSZB úgy véli, hogy egy valamennyi tagállamra kiterjedő, uniós szintű egységes rendszer bevezetése lehetővé teszi többek között az „egyablakos megközelítés” kialakítását, azaz a fuvarozóktól származó valamennyi adat összegyűjtésének és az illetékes hatóságok felé történő továbbításának központosítását. Az egységes rendszer lehetővé tenné a megszerzett adatok minőségének javítását, valamint az egész folyamat teljeskörű automatizálását, csökkentve az állami szervezetek, a fuvarozók és maguk az utazók költségeit.

5.2. A javasolt rendelet célja, hogy egységesítse és egyszerűsítse az API-adatok gyűjtésének és továbbításának eljárását, ami nemcsak a tagállami hatóságok számára, hanem mindenekelőtt a légi közlekedési ágazat szempontjából előnyös, bár arra kötelezi őket, hogy az EU-ba tartó valamennyi járatra vonatkozóan gyűjtsék és továbbítsák az API-adatokat. Mindazonáltal a javasolt rendelet jogbiztonságot és kiszámíthatóságot fog teremteni, ezáltal pedig a légi fuvarozók körében a megfelelőség növekedését is eredményezi majd.

5.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az API-irányelv céljainak garantálása érdekében az irányelv célkitűzéseit jobban szolgálja a javasolt rendelet. Nem valószínű, hogy az API-rendszereknek a végrehajtó országok általi végrehajtásából származó előnyök uniós beavatkozás nélkül is megvalósulnának. Összefoglalva, a javasolt rendelet azon a meggyőződésen alapul, hogy az irányelv végrehajtása során a harmonizáció hiánya akadályozza az irányelv hatékonyságát és koherenciáját.

5.4. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a hatálybalépése óta eltelt idő miatt, tekintettel különösen az információs technológiák 2004 óta bekövetkezett fejlődésére, módosítani kell az irányelvet. A javasolt rendelet szerint az új rendszer teljes mértékben kompatibilis lesz a már alkalmazott megoldásokkal, azaz a Schengeni Információs Rendszerrel (SIS), a Vízuminformációs Rendszerrel (VIS), az Eurodac-rendszerrel, a határregisztrációs rendszerrel (EES), az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszerrel (ETIAS), valamint a harmadik országbeli állampolgárokra és hontalan személyekre vonatkozó ítéletekkel kapcsolatos információkat birtokló tagállamok azonosítására szolgáló központosított rendszerrel (ECRIS-TCN rendszer).

6. A javasolt megoldások hatékonysága

6.1. Az EGSZB támogatja olyan megoldások elfogadását, amelyek biztosítják a hatékony külső határellenőrzést és a schengeni térség egészére kiterjedő koherens megközelítést, többek között az utazók API-adatok felhasználásával történő előzetes ellenőrzésének lehetősége tekintetében is.

6.2. Az EGSZB annak ellenére, hogy általánosságban támogatja a javasolt rendeletet, aggodalmát fejezi ki az adatgyűjtési folyamat központosításával és az API-adatok – különösen a személyes adatok – továbbításával kapcsolatos visszaélések kockázata miatt. Ezeket a féltelmeket az is indokolja, hogy az útvalasztó, amelyen keresztül az adatok továbbítása történik, még tervezési szakaszban van – a tervezésével, építésével, fejlesztésével, igazgatásával és műszaki karbantartásával kapcsolatos feladatot az eu-LISA ügynökségre bízták.

6.3. Az EGSZB elismeri, hogy a javasolt rendelet elfogadása hatással lesz az eu-LISA és a tagállamok illetékes határforgalom-ellenőrzést végző hatóságainak költségvetésére és személyzeti igényeire. Becslések szerint az útvalasztó létrehozása mintegy 45 millió EUR további költségvetést (a jelenlegi többéves pénzügyi keretből 33 millió EUR-t), annak műszaki igazgatása pedig 2029-től évi 9 millió EUR-t, továbbá a tagállamok számára mintegy 27 millió EUR-t jelent, amelyet az uniós költségvetés fog fedezni.

6.4. Az EGSZB nagyra értékeli az API-ban (a javaslat 4. cikkének (2) és (3) bekezdésében) szereplő adatok pontos és átfogó meghatározását a külső határellenőrzés javítása és megkönnyítése érdekében.

6.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a javasolt rendelet lehetővé teszi az Európai Bizottság számára, hogy a későbbiekben kiadandó, felhatalmazáson alapuló jogi aktusok révén számos részletes – különösen technikai – kérdést tisztázzon. Ezért a javasolt rendelet végső értékelése a jövőben kiadandó részletes rendelkezésektől, valamint az elfogadandó műszaki megoldások minőségétől függ.

6.6. Következésképpen az EGSZB fel kell hívja a figyelmet az adatvédelemmel kapcsolatos biztonsági aggályokra. Az EGSZB véleménye szerint a hatékony adatvédelmet mindenekelőtt az alapvető jogok, különösen a magánélethez való jog és a személyes adatok védelméhez való jog védelmével összefüggésben kell vizsgálni. Az említett jogok magukban foglalják a személyes adatok megszerzésével, tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos információkhoz való jogot is. Az EGSZB ezért teljes mértékben támogatja a személyes adatok védelmével kapcsolatban a rendszeres ellenőrzések elvégzésére vonatkozó új kötelezettséget. Az EGSZB ugyanakkor javasolja annak megfontolását, hogy az illetékes nemzeti adatvédelmi hatóságoknak biztosítaniuk kelljen-e, hogy a személyes adatnak minősülő API-adatok kezelésének ellenőrzése a négyévente egyszerűsített gyakrabban történjen.

6.7. Az útvalasztó lehető legjobb teljesítményének biztosítása érdekében biztosítani kell az eu-LISA, a tagállamok és a légi fuvarozók közötti együttműködést. Ezért pozitív lépés az eu-LISA azon kötelezettsége, hogy képzést nyújtson az útvalasztó műszaki használata iránt érdeklődők számára.

6.8. Az EGSZB – az arányosság elve alapján és a személyes adatok maximális védelme érdekében – támogatja az olyan adatok kizárását a statisztikai kötelezettség alól, mint az állampolgárság, a nem és a születési idő.

7. A PNR-rendelet (a második rendeletre irányuló javaslat) jelentősége

7.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt rendeletek közül a második az API-adatok reformjával összefüggésben a PNR-adatok gyűjtésére és továbbítására szolgáló rendszer szükségése és következetes módosítása.

7.2. Következésképpen a rendszernek a két rendelet uniós szintű elfogadása és az eu-LISA által kezelt útvalasztó létrehozása révén történő egységesítése a magas kockázatot jelentő utazók hatékonyabb azonosítási folyamata révén is növelni fogja a biztonságot, és feltárja a gyanús személyek utazási szokásait.

8. A rendeletek költsége

8.1. Az EGSZB úgy látja, hogy a javasolt rendeletek elfogadása miatt az uniós költségvetés és a tagállamok számára költségek, valamint a légi közlekedési ágazatban beruházási igények merülnek fel (a hatásvizsgálat alapján a becslések szerint mintegy 75 millió EUR), de összességében az előnyök meghaladják a költségeket, mivel ezeket a költségeket ellensúlyozza az információk illetékes nemzeti hatóságok felé történő továbbításának észszerűsített és központosított megközelítése.

8.2. A javasolt rendeletek csökkentik a működési költségeket, valamint a hiányos vagy hiányzó utasadatok miatt általában kiszabott szankciókat. Emellett a rendeletek hatálybalépése javítani fogja a határátlépések felügyeletét, a repülőtéri szolgálatok és a nemzeti határforgalom-ellenőrzést végző hatóságok munkáját, valamint hozzájárul a biztonság javításához és az illegális bevándorlás elleni küzdelemhez. A fentiek figyelembevételével az EGSZB a pozitív költség-haszon elemzés fényében – ahogyan az az Európai Bizottság hatásvizsgálatában is szerepel – indokoltnak tartja a javasolt rendeleteket.

9. Részletes megjegyzések

9.1. Az EGSZB hangsúlyozza a Charta jelentőségét a javasolt rendelet alkalmazásának folyamata szempontjából, különös tekintettel a kiszolgáltatott csoportokra, köztük a fogyatékkal élő személyekre. Figyelembe kell venni e tekintetben az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélezési gyakorlatát, valamint a jelenleg folyamatban lévő ügyek kontextusát.

9.2. Az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlata, különösen a C-817/19. sz. ügyben hozott ítélet rendkívül fontos a PNR-adatoknak a javasolt intézményi kereten belüli gyűjtésére és továbbítására vonatkozó új szabályok szempontjából. Az EGSZB azt is javasolja, hogy mindkét javaslat terminológiája vegye figyelembe az EUB állandó ítélezési gyakorlatát.

9.3. Amint azt a fenti 1.6. pontban említettük, az EGSZB ebben a szakaszban indokoltnak tartja a hatályt. Amikor azonban a rendeleteket utólagos hatásvizsgálatnak vetik alá, javasoljuk, hogy az Európai Bizottság értékelje a hatály más közlekedési módokra, különösen a tengeri közlekedésre való kiterjesztésének szükségességét. Az értékelés során figyelembe kell venni olyan tényezőket, mint az egyes közlekedési módok sajátosságai, a fuvarozókra háruló adminisztratív terhek, valamint az uniós határok biztosításának eredményessége és hatékonysága.

9.4. Ahogy a fenti 1.7. pontban is megjegyeztük, az EGSZB javasolja a légi közlekedési ágazat magánszereplőire kiszabott szankciók további pontosítását és azt, hogy az adatgyűjtés és -továbbítás hibái kapcsán uniós szinten vegyenek figyelembe egy „tűréshatárt”, valamint hogy szankciókat csak bizonyos körülmények esetén szabjanak ki.

9.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy a javasolt rendeletek hatálybalépését széles körű tájékoztató kampánynak kell kísérnie, amely segítheti céljaik nyilvánossággal való megismertetését, és csökkentheti annak valószínűségét, hogy az új rendelkezések végrehajtása során előre nem látható körülmények lépjenek fel.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a gépjárművek és motorok, valamint az ilyen járművek rendszereinek, alkotóelemeinek és önálló műszaki egységeinek a kibocsátásuk és az akkumulátor tartóssága tekintetében történő típusjóváhagyásáról (Euro 7), továbbá a 715/2007/EK rendelet és az 595/2009/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 586 final – 2022/0365(COD))

(2023/C 228/14)

Előadó: **Bruno CHOIX**

Társelőadó: **Guido NELISSEN**

Felkérés:	Európai Parlament: 2022.12.15. az Európai Unió Tanácsa: 2022.12.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.3.27.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	140/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A gépjárműipar jelenleg történetének legnagyobb átalakulását, nevezetesen a közúti közlekedés dekarbonizációját és digitalizációját folytatja le. Ennek az új paradigmának jelentős hatása lesz az ipar szerkezetére, valamint a munkahelyek mennyiségére és minőségére. Az átállás kiterjedésére tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) olyan átfogó iparpolitikát szorgalmaz, amely magában foglalja a fenntartható fejlődés három dimenzióját: a gazdasági, a környezeti és a társadalmi dimenziót. A foglalkoztatási dimenzió kezelése érdekében fokozott erőfeszítések szükségesek a munkaerő szakképzése és továbbképzése/átképzése, valamint a gazdasági átalakulással és a szakmai átminősítéssel kapcsolatos regionális/helyi szintű programok terén. Ezt szilárd szociális párbeszéddel és az ágazatban rendelkezésre álló tisztességes munkahelyek megőrzésére és létrehozására irányuló ambícióval kell alátámasztani.

1.2. Az EGSZB támogatja az Euro 7 kibocsátási előírások bevezetését mint a környezeti levegő minőségére vonatkozó uniós célkitűzések elérésének fontos elemét. Az új előírások egyúttal azt is lehetővé teszik az EU számára, hogy fenntartsa ipari vezető szerepét a tiszta gépjárműipari technológiák terén.

1.3. Az EGSZB üdvözli a rendeletjavaslat számos szempontból történő továbbfejlesztését: a manipulálás megelőzését, a digitális technológiák használatát, az egyszerűsítést, valamint az elektromos járművek és a nem kipufogógáz-eredetű kibocsátások szabályozását.

1.4. Az EGSZB „realisztikus” és „költséghatékony” megközelítést szorgalmaz az új kibocsátási előírások meghatározásakor. Ennek több oka is van:

1.4.1. az arányosság elvének tiszteletben tartása: mivel a belső égésű motorok 2035-től valószínűleg elavult technológiának fognak számítani, az új előírások teljesítéséhez szükséges költségvetés már nem fog rendelkezésre állni a tiszta erőátviteli rendszerekbe való közvetlen beruházásokhoz;

1.4.2. a személygépkocsival biztosított egyéni mobilitásnak megfizethetőnek kell maradnia a „mobilitási szegénység” elkerülése érdekében (mivel a városi agglomerációkon kívül nem állnak rendelkezésre elegendő mértékben alternatív közlekedési lehetőségek);

1.4.3. az Euro 7 kibocsátási előírások teljesítésével járó túl magas költségeknek valószínűleg kontraproduktív hatásuk lesz, mivel a fogyasztók el fogják halasztani autójuk lecserélését, és továbbra is szennyezőbb járműveket fognak használni, ami korlátozza az Euro 7 kibocsátási előírásokból származó potenciális egészségügyi előnyöket.

1.5. Fontos ezért, hogy az új rendelet valamennyi eleme tudományos költség-haszon elemzésen alapuljon. Ennek kapcsán alapvető, hogy valamennyi érdekelt fél egyformán tisztában legyen az új előírások teljesítésével járó költségek kiszámítási módjával.

1.6. Az EGSZB szerint ha ösztönzőket kínálnának a fogyasztóknak, az felgyorsítaná a gépjárműflotta megújítását és jelentős egészségügyi előnyökkel járna, mivel az Euro 1/I–5/V kategóriájú járművek Euro 6/VI járművekkel való helyettesítése a NO_x-kibocsátás 80 %-os csökkenéséhez vezetne.

1.7. Az EGSZB azt kéri, hogy a rendeletet gyorsan fogadják el, a rendeletjavaslat műszaki és gazdasági életképességének biztosítása érdekében pedig a személygépkocsik/haszongépjárművek esetében legalább kétéves, az autóbuszok és tehergépjárművek esetében pedig legalább hároméves határidőt biztosítsanak.

2. A javaslat háttere

2.1. A gépjárműágazat az EU ipara által előállított hozzáadott érték mintegy 10 %-át teszi ki, és 13 millió európai, azaz az Unió aktív népességének közel 7 %-át foglalkoztatja.

2.2. Több mint egy évszázadnyi folyamatos növekedés után a gépjárműipar 2018 óta recesszióval és üzleti modelljének válságával küzd. A tartósan fennálló válsághelyzetek következtében lefelé kellett korrigálni a globális gépjárműgyártás fellendülésével kapcsolatos kilátásokat, különösen Európában.

2.3. Ezzel egyidejűleg azonban a gépjárműüzletág szereplőinek a legnagyobb átalakításokat kell véghez vinniük, amelyekben az autóiipari termék a feltalálása óta átesett: az erőátviteli rendszer villamosítását és a jármű digitalizálását.

2.4. Ezzel a strukturális átalakulással szembeülv a gépjárműipar tehát egy komoly, az üzleti modelljét megterhelő beruházási szakaszba lépett, amelyet a régi technológiákba (köztük a belső égésű motorokba) történő beruházások és a termelési költségek csökkentésével finanszíroznak.

2.5. Emellett a teljesítményelektronika és a digitális technológia bevezetése új versenytársak előtt nyitja meg az utat, újraosztja a lapokat az ágazatban és gyengíti a régi gépjárműalkatrész-beszállítók helyzetét. Ez az átállás fontos tényezőt jelent a foglalkoztatás alakulásában.

2.6. Mennyiségi szempontból a kapacitáscsökkentéssel és az új meghajtási rendszerek egyszerűsítésével párhuzamosan csökken a foglalkoztatás ebben az ipari ágazatban. Minőségi szempontból erőteljesen változik a foglalkoztatás: a villamosítás és a digitalizáció támasztotta igények következtében új szakterületeken kell megerősíteni a know-how-t a gépjárműiparban.

2.7. Ugyanezek a foglalkoztatási dinamikák tapasztalhatók a gépjárműipari szolgáltatási ágazatban is: az új meghajtási rendszerek kevesebb karbantartást igényelnek és a készségek változását vonják maguk után.

2.8. Az Európai Bizottság – többszöri késedelem után – ilyen körülmények között tette közzé 2022. november 10-én a személygépkocsikra, haszongépjárművekre, teherautókra és autóbuszokra vonatkozó új Euro 7 kibocsátási normákra irányuló javaslatát.

2.9. Az új Euro 7 kibocsátási normákra irányuló javaslat a közlekedéshez kapcsolódó levegőszennyezés kezelésére irányuló, sokkal szélesebb körű uniós szakpolitikák részét képezi. A környezeti levegő minőségéről, az időszakos műszaki felülvizsgálatról, a szén-dioxid-kibocsátásról, az üzemanyagok minőségéről, az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájáról, a tiszta üzemű gépjárművekről és az euromatricáról szóló európai jogszabályok mind azt tükrözik, hogy csökkenteni kell a közlekedés levegőszennyezéshez való jelentős hozzájárulását. Az európai zöld megállapodás éghajlat-politikai és szennyezés-mentesítési törekvéseinek megvalósítása érdekében ezek a jogszabályok kiegészítik egymást és hozzájárulnak a fenntartható mobilitásra való átálláshoz.

2.10. Valószínűleg az új Euro 7 szabványok lesznek az utolsó olyan normák, amelyeket a belső égésű motorral felszerelt személygépkocsikra alkalmazni kell, mivel a 2021-es „Irány az 55 %!” program keretében az a döntés született, hogy felgyorsítják a gépjárműipar dekarbonizációját, minek eredményeként az Európai Parlament és a Tanács (2022. október 27-én) megállapodott arról, hogy 2030-ra 55 %-kal csökkentik a személygépkocsik szén-dioxid-kibocsátását, és 2035-től betiltják a belső égésű motorral felszerelt új személygépkocsik (köztük a hibrid autók) értékesítését.

3. A javaslat tartalma

A rendelet az alábbi főbb változtatásokra tesz javaslatot:

- szigorúbb kibocsátási előírások vonatkoznak majd a dízel- és benzinüzemű személygépkocsikra és tehergépkocsikra (bár a személygépkocsikra vonatkozó NO_x -határértékek nem változnak),
- a valós vezetési feltételek melletti kibocsátásokra vonatkozó vizsgálati feltételek köre bővül, míg a megfelelési tényezők megszűnnek,
- nagyobb hangsúlyt kapnak a rövidebb utak: a hidegindítású kibocsátási költségvetést ezentúl nem 16, hanem 10 km-nél rövidebb utak alapján számítják,
- a nem kipufogógáz-eredetű fékrészecske- és a gumiabroncsból származó mikroműanyag-kibocsátást ezentúl mérik és szabályozzák,
- az élettartamra vonatkozó követelményeket kiterjesztik: a személygépkocsik/haszongépjárművek esetében 200 000 km-ig vagy 10 évig, a tehergépjárművek/autóbuszok esetében pedig időkorlátozás nélkül 875 000 km-ig,
- bevezetik a kibocsátások fedélzeti nyomomonkövetési rendszeren keresztül történő folyamatos ellenőrzését: az érzékelők a jármű teljes élettartama alatt mérni fogják a valós kibocsátásokat,
- az akkumulátorok tartósságát annak ellenőrzésével fogják értékelni, hogy miként alakul a kapacitásuk a megtett kilométerek számának fokozatos növekedése mellett,
- szigorúbb szabályok fogják biztosítani, hogy a járműveket ne manipulálják,
- kibocsátási határértékeket határoznak meg a korábban nem szabályozott szennyező anyagokra vonatkozóan (ammónia a személygépkocsik, illetve formaldehid a tehergépkocsik esetében). Most először fogják határértékekkel szabályozni az üzemanyag-feltöltés során párolgással okozott kibocsátásokat.

4. Általános megjegyzések

4.1. Bár 2019-ben a légszennyező anyagoknak való kitettségnek tulajdonítható korai halálozások száma 2005-höz képest 33 %-kal csökkent az EU-27-ben, még ambiciózusabb határértékekre van szükség. E tekintetben a közúti közlekedés az összes NO_x -kibocsátás 37 %-áért felelős, a közúti közlekedésből származó finom részecskék és nitrogén-oxidok pedig a becslések szerint az EU-27-ben évente több mint 70 000 korai elhalálozásért felelősek.

4.2. Az Európai Bizottság az új szabályok meghatározásakor a „realisztikus” megközelítést választotta. Továbbra is megfizethetőek lesznek a belső égésű motorral felszerelt gépkocsik, bár a dízelüzemű autókra vonatkozó szigorúbb előírások valószínűleg felgyorsítják majd az ilyen típusú járművek kínálatának csökkenését. Nem szabad megfélemlíteni arról sem, hogy az új CO_2 -kibocsátási előírások a járművek vételárára is hatással lesznek.

4.3. Bár az Euro 7 szabvány kevésbé ambiciózus lett a kibocsátási értékek meghatározása tekintetében, mint azt sokan várták, mégis jelentős felülvizsgálatnak minősül, amely az Euro 6 szabvány számos hiányosságát orvosolja, például a manipuláció veszélyét, a szabályok bonyolultságát, a járművek elöregedését és a valós kibocsátásokat. Emellett sokkal tágabb megközelítést alkalmaz azáltal, hogy az elektromos járműveket és a kipufogógázon kívüli kibocsátásokat is magában foglalja.

4.4. Az egymást követő Euro kibocsátási szabványokból eredő szabályozási nyomás elősegítette az innovációt a kibocsátáscsökkentő rendszerek és erőátviteli rendszerek tervezésében, és hozzájárult az Unió ipari vezető szerepéhez. Ezért fontos, hogy az uniós szabványok továbbra is a kulcsfontosságú piacokon kidolgozás alatt álló szabványok előtt járjanak. A digitális és tiszta technológiák integrációjának élvonalában való részvétel fontos eszköz a nemzetközi piacokhoz való hozzáférés szempontjából. E tekintetben ambiciózusabb szabványokat, például az amerikai tartóssági követelményeket (240 000 km vagy 15 év) is fontolóra kell venni.

4.5. Az EGSZB úgy véli, hogy a fogyasztóknak nyújtott ösztönzők felgyorsítanak a gépjárműállomány megújítását, ami nyilvánvalóan hatással lenne a levegőminőségre és a kibocsátások csökkentésére. A régi járműállománynak az Euro 6 szabványnak megfelelő legújabb járművekre való lecserélésével és a folyamatban lévő villamosítással együtt 2035-re jelentősen (80 %-kal) csökkenteni lehetne a közúti közlekedésből származó NO_x -kibocsátást.

4.6. Az EGSZB kéri, hogy minden egyes új szabályozandó elemre vonatkozóan alapos és tudományos költség-haszon elemzés készüljön annak tisztázása érdekében, hogy ezek a követelmények külön-külön milyen mértékben járulhatnak hozzá a kibocsátás költséghatékony csökkentéséhez. Ennek kapcsán fontos, hogy valamennyi érdekelt fél egyformán tisztában legyen az Euro 7 kibocsátási előírások teljesítésével járó többletköltségek elemzésével.

4.7. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a személygépkocsival biztosított egyéni mobilitásnak továbbra is mindenki számára hozzáférhetőnek és megfizethetőnek kell lennie, különösen azok számára, akik nem férnek hozzá minőségi tömegközlekedéshez (vagy más közlekedési megoldásokhoz). Az EGSZB ezért arra kéri a gépjárműipart, hogy tartson fenn kínálatot a mindenki számára elérhető alacsony kategóriás járművekből. Mivel a gépjárműárak sokkal gyorsabban emelkednek, mint a vásárlóerő, és mivel a megosztott mobilitási szolgáltatások még nem jelentenek megfelelő alternatívát, az EGSZB arról is meg van győződve, hogy legfőbb ideje komolyan figyelembe venni a „mobilitási szegénység” problémáját.

4.8. Az EGSZB általánosságban úgy véli, hogy egyensúlyt kell teremteni a fenntartható fejlődés három dimenziója között. Az elektromos járművekre való átállásba és a belső égésű motor átalakításába való beruházás versenyhátrányt jelenthet az európai gépjárműipar számára azokhoz a gyártókhoz képest, amelyek kizárólag elektromos járműveket gyártanak, vagy a külföldi autógyártókhoz képest, amelyekre nem ugyanazok a kötelezettségek vonatkoznak. El kell kerülni továbbá, hogy az Euro 7 kibocsátási normának megfelelő gépjárművek túlságosan magas ára ahhoz vezessen, hogy a fogyasztók elhalasztják szennyezőbb autók lecserélését. Ez jelentősen csökkentené az Euro 7 potenciális előnyeit, ugyanakkor az értékesítés összeomlása miatt ipari szerkezetátalakításhoz vezetne.

4.9. Tekintettel az átalakulás mértékére, az EGSZB olyan koherens iparpolitikát sürget, amely képes megfelelni a gépjárműipar előtt álló hármas kihívásnak:

- környezetvédelem: hozzájárulás a zöld megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez és a környezeti levegő minőségéről szóló irányelvben foglalt új kibocsátási normákhoz,
- gazdaság: az ipari vezető szerep megtartása, a gépjárműipari ellátási lánc megőrzése az EU-ban, erős ökoszisztéma kialakítása az elektromos autók esetében,
- szociális szempont: az igazságos átmenet keretrendszerének megteremtése, előzetes tájékoztatás és konzultáció/szociális párbeszéd az átállás előrejelzése és kezelése érdekében, regionális átképzési tervek, szakmai átképzés és a minőségi munkahelyek megtartása.

5. Részletes megjegyzések

5.1. Tervezetében az Európai Bizottság két végrehajtási időpontot irányoz elő: 2025 júliusát a könnyűgépjárművek és 2027 júliusát a nehézgépjárművek esetében. Az időpont mindkét esetben megegyezik azzal az időponttal, amikortól a tagállamok már nem vehetnek nyilvántartásba az Euro 7 szabályozásnak nem megfelelő járműveket.

Ezen időpontok megválasztása kérdéseket vet fel, különösen a könnyűgépjárművek tekintetében.

5.1.1. A 2025 júliusára vonatkozó javaslat nem tűnik realitásnak. A gyártóknak már hónapokkal e határidő előtt át kell állítaniuk a gyártást annak elkerülése érdekében, hogy nagyobb mennyiségeket gyártsanak azokból az Euro 6-os járművekből, amelyek már nem vehetők nyilvántartásba, és a teljes járműállomány típusjövahagyása általában több mint egy évet vesz igénybe. A típusjövahagyásokat ezért már 2024 elején, azaz közvetlenül az Euro 7 rendelet elfogadása után, és lehetőség szerint a végrehajtási jogszabályok közzététele előtt el kell kezdeni.

A nehézgépjárművekre vonatkozó 2027. júliusi javaslat megfelelőbbnek tűnhet, de figyelembe kell venni a kibocsátási határértékek eléréséhez szükséges innovatív műszaki megoldások, például az elektromos fűtésű katalizátor kifejlesztéséhez szükséges időt. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a rendeletjavaslat műszaki és gazdasági életképességének biztosításához a rendelet gyors elfogadására, illetve az elfogadást követően a személygépkocsik/haszonjárművek esetében legalább két év, a tehergépjárművek esetében pedig legalább három év biztosítására van szükség.

5.2. A könnyűgépjárművek esetében a rendelettervezet a haszongépjárművekre vonatkozóan a tömegük szerint meghatározott, eltérő kibocsátási határértékeket egyetlen, az összes haszongépjárműre vonatkozó értéktartománnyal váltja fel, feltéve, hogy a teljesítmény és a tömeg aránya 35 kW/t alatt marad. Ez az egyszerűsítési erőfeszítés dicséretes, de valószínűleg jelentős hatással lesz a könnyű haszongépjárművek ágazatának tevékenységére, különösen az átalakított járművek ágazatára, már csak azért is, mivel a könnyű haszongépjárművekre és a nehézgépjárművekre vonatkozó alkalmazási időpontok nem esnek egybe. Ezzel összefüggésben az EGSZB eltérések és rugalmasság biztosítását kéri az alkalmazás során, például amikor N1 kategóriájú (3 500 kg-nál kisebb tömegű) könnyű haszongépjárműveket alakítanak át M2 kategóriájú (5 000 kg-nál kisebb tömegű) minibuszokká.

5.3. A zöld megállapodás digitális törekvéseinek részeként az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a könnyű- és nehézgépjárműveknél vezessenek be egy OBM („On Board Monitoring”) nevű innovatív eszközt, amely a jármű fedélzetén folyamatosan rögzíti a szennyező anyag-kibocsátás szintjét annak érdekében, hogy:

- azonosítsa az OBD által nem észlelt túlzott kibocsátást,

- a piacfelügyeleti tevékenységek, a használat közbeni megfelelés ellenőrzése és a műszaki vizsgálat megkönnyítése érdekében rendszeres időközönként továbbítsa a kibocsátási értékeket a szervereknek.

Bár egy ilyen eszköz valóban hozzájárulhat az ellenőrzési folyamatok egyszerűsítéséhez, a kifejlesztése egy olyan műszaki szabályozás gyors kidolgozását teszi szükségessé, amely lehetővé teszi a szükséges eszközök (érzékelők, szoftverek stb.) meghatározását. Önmagában ehhez a – felhasználókra valószínűleg jelentős mértékben kiható – fejlesztéshez három évre lesz szükség a műszaki rendelet közzétételét követően, mielőtt üzembe helyezhető lenne.

5.4. A könnyűgépjárművek esetében az Európai Bizottság által javasolt határértékek kevésbé ambiciózusnak tűnhetnek, mivel elvben a benzin- és dízelmotorokra vonatkozó Euro 6 rendeletben meghatározott legalacsonyabb érték alapján történő harmonizációnak felelnek meg. Fontos azonban megjegyezni, hogy

- a rendelettervezet a mellékleteiben újradefiniálja azokat a feltételeket, amelyek jelenleg garantálják a közúti tesztelés reprezentativitását a jármű rendeltetésszerű használata tekintetében, minek következtében a gyártók kénytelenek átméretezni az utókezelő rendszereket,
- a legjobb teljesítményre vonatkozó határértékek harmonizálása mind a benzinmotorok (a benzinüzemű személygépkocsik esetében 50 %-kal csökkentették a NO_x -határértéket), mind a dízelmotorok (a dízelüzemű nehézgépjárművek esetében 40 %-kal csökkentették a határértéket) esetében a korlátozások növekedéséhez vezet,
- az Euro 6 rendelettel ellentétben az a terv, hogy az Euro 7 rendeletben, amely a közúti tesztelésen alapul, nem lesznek megengedett eltérések.

5.5. Tekintve, hogy a gumibroncsokból származó mikroműanyagok az óceánszennyezés egyik legfontosabb forrását jelentik, és mivel ENSZ-szintű eljárás hiányában még nem határoztak meg erre vonatkozó határértéket, sürgősen ki kell dolgozni egy ilyen eljárást.

5.6. A CCMI megkérdőjelezi a személygépkocsikra vonatkozó ammóniakibocsátási normák bevezetésének szükségességét. Mivel a közlekedési ágazat az európai ammóniakibocsátás kevesebb mint 1 %-áért felelős, ezen intézkedés költsége nem tűnik arányosnak az előnyökkel. A CCMI megkérdőjelezi azt is, hogy helyénvaló-e előírni az üzemanyag-feltöltés során párolgással okozott kibocsátások korlátozását szolgáló rendszer járművekbe történő beépítését, miközben Európa már az üzemanyagtöltő állomások szintjén bevezette elszívóberendezés alkalmazását.

5.7. A nehézgépjárművek esetében az Európai Bizottság által javasolt határértékek szakítanak az Euro 6 rendeletben meghatározott értékekkel, és a NO_x és a részecskeszám tekintetében 80 %-os, a CO esetében pedig akár 95 %-os csökkentési célértéket határoznak meg. Ezenkívül az üvegházhatásra gyakorolt hatásukra tekintettel az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a CH_4 (metán) és az N_2O (dinitrogén-oxid) küszöbértékeit külön-külön szabályozzák, az utóbbi esetében pedig különösen alacsony szinten határozzák meg. Ezek a változások természetesen jelentős beruházásokat igényelnek, amelyeket figyelembe kell venni a nehézgépjárművek szén-dioxid-kibocsátási pályájáról szóló közelgő megbeszélések során ⁽¹⁾.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽¹⁾ COM(2023) 88 final.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az emberkereskedelem megelőzéséről, az ellene folytatott küzdelemről és az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv módosításáról

(COM(2022) 732 final – 2022/0426(COD))

és a Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Jelentés az emberkereskedelem elleni küzdelem terén elért eredményekről (negyedik jelentés)

(COM(2022) 736 final)

(2023/C 228/15)

Előadó: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Társelőadó: **Pietro Vittorio BARBIERI**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.3.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	125/01/01

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az emberkereskedelem büntetendő bűncselekmény, és az emberek alapvető jogainak súlyos megsértésével jár. Az Európai Unió 2020. évi biztonsági stratégiája kiemeli a szervezett bűnözés emberkereskedelemben betöltött szerepét és az azzal járó emberi költséget.

1.2. 2011-ben elfogadták az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽¹⁾. Az Európai Bizottság 2021-ben elfogadta az emberkereskedelem elleni uniós stratégiát (2021–2025), és már jelezte, hogy az irányelv végrehajtásának javítása érdekében értékelni kell az irányelv alkalmazását.

1.3. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az elért eredményekről szóló negyedik jelentést, amely a szóban forgó jelenségekkel kapcsolatos fejleményeket hangsúlyozza, valamint az emberkereskedelem elleni irányelv módosítására irányuló javaslatot. Az irányelv célja az emberkereskedelem megelőzése és az ellene folytatott küzdelem, valamint az áldozatok védelme. A javaslat ennek érdekében három cselekvési keret köré szerveződik: i. az emberkereskedelem bűncselekménnyé nyilvánítása, az emberkereskedelem ügyében folytatott nyomozás és annak büntetőeljárás alá vonása, beleértve a bűncselekmények, büntetések és szankciók meghatározását; ii. az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott segítség és támogatás; valamint iii. az emberkereskedelem megelőzése.

1.4. Az EGSZB üdvözli a különféle kizsákmányolási formák fogalommeghatározásának kibővítését. Az EGSZB egyetért azzal, hogy e bűncselekmények felsorolása nem tekinthető teljeskörűnek, mivel a kizsákmányolás sajnálatos módon nap mint nap újabb formákat ölt. Úgy véli, hogy a tagállamoknak átfogóan kell közölniük a kizsákmányolással kapcsolatos kérdésekhez az emberkereskedelem problémájának a vizsgálata során.

1.5. Az EGSZB szerint meg kell erősíteni a nemi dimenziót az irányelv tartalmában és végrehajtásában, mivel az áldozatok túlnyomó többsége nő és lány. Hasonlóképpen figyelmet kell fordítani azokra a kiszolgáltatott helyzetekre, amelyek elősegíthetik a bűnözői hálózatok és mások számára a toborzást és a kizsákmányolást. Emellett több figyelmet kell fordítani más kiszolgáltatott csoportokra, köztük a menekültekre, a menedékkérőkre, valamint az okmányokkal nem rendelkező vagy bizonytalan tartózkodási jogállással rendelkező személyekre.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 101., 2011.4.15., 1. o.).

1.6. Az EGSZB üdvözlí, hogy a javaslat kifejezetten hivatkozik az emberkereskedelem online dimenziójára. Az új technológiák alkalmazása kedvez az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményeknek, ugyanis megkönnyíti és jobban lehetővé teszi az áldozatokhoz való hozzáférést és azok kizsákmányolását, továbbá az e bűncselekményekből származó jövedelmek nyomon követését is megnehezíti.

1.7. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság megfelelőbb szankciórendszert dolgozzon ki. Mivel az értékelésből az derült ki, hogy a legtöbb tagállam nem dolgozta ki maradéktalanul az opcionális szankciós intézkedéseket, az új kötelező rendszer – amely különbséget tesz a bűncselekmények alapesetei és minősített esetei között – meg fogja erősíteni az emberkereskedelem elleni küzdelmet.

1.8. Az EGSZB azt is üdvözlí, hogy a jogi személyek szankcionálhatók az állami támogatásokból való kizárással, a létesítmények ideiglenes vagy végleges bezárásával, illetve a gazdasági tevékenységek gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltással. Az EGSZB úgy véli, hogy a kizsákmányoló szolgáltatások tudatos igénybevételét össze lehetne kapcsolni a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvvel, hogy a kizsákmányolás különböző formáiból hasznot húzó vállalatokat is felelősségre lehessen vonni.

1.9. Az EGSZB szerint az irányelvnek nagyobb figyelmet kellene fordítania az emberkereskedelem áldozataira, továbbá emlékeztet a tagállamok azon kötelezettségére, hogy gondoskodjanak az áldozatokról, védelmezzék őket, és a lehető legnagyobb mértékben biztosítsák társadalmi befogadásukat. Amellett, hogy emlékeztet arra, hogy nem szabad büntetni az emberkereskedelem áldozatait, az irányelvnek meg kell erősítenie az áldozatok segítésére és támogatására szolgáló mechanizmusokat és eszközöket, különösen a veszélyeztetett csoportok esetében.

1.10. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy irányelvjavaslatában szerepeltesse a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről szóló 2004/81/EK tanácsi irányelv betartásának szükségességét⁽²⁾.

1.11. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza az emberkereskedelem megelőzésére irányuló munka fontosságát, hangsúlyozva, hogy csökkenteni kell az igényt a kizsákmányolás valamennyi formája iránt. Amint a jelentés megjegyzi, az olcsó munkaerő, illetve a prostitúció iránti kereslet továbbra is növekszik, pedig gyakran az emberkereskedelem bűncselekményével áll összefüggésben.

1.12. Az EGSZB egyetért azzal, hogy javítani kell az adatgyűjtést, de az említett bűncselekmények megfelelőbb azonosítására szolgáló eszközöket is tökéletesíteni kell. Amint a jelentés hangsúlyozza, nyilvánvaló, hogy nagyon sok esetet nem jelentenek be, márpedig ezt a helyzetet a tagállamok és az európai intézmények közötti koordináció és együttműködés keretében is kezelni és javítani kell.

1.13. Az EGSZB szerint az irányelvre irányuló javaslat előterjesztése kapcsán meg kell ragadni az alkalmat az emberkereskedelem elleni megerősített küzdelemmel kapcsolatos figyelemfelkeltésre és az erre vonatkozó kommunikáció javítására. A különböző típusú kizsákmányolási formák miatti jogsértések átfogó és többdimenziós reakciót igényelnek, amelyben – a büntetlenség és a visszaélések normalizálása elleni küzdelem során – kulcsfontosságú a polgárok szerepe.

1.14. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az emberkereskedelmet befolyásoló tényezők közé tartoznak a következők: a szegénység feminizációja; a férfiak és nők eltérő hozzáférése a tanulási lehetőségekhez és a forrásokhoz; egészségügyi egyenlőtlenségek; a nemi alapú erőszak terjedése világszerte; valamint a férfiak és nők közötti általánosabb társadalmi egyenlőtlenség.

1.15. A tagállamoknak nemzeti szinten további áldozatkezelési mechanizmusokat kell kidolgozniuk, amelyek keretében a civil társadalmi szervezetek is részt vesznek az áldozatok azonosításában és a támogató szolgáltatások nyújtásában. Egy további eszközt is létre lehet hozni minden egyes tagállamban: egy független ellenőrző és biztosítási szervet, amelynek része egy nemzeti felelős, aki nyomon követi a tagállamok által az emberkereskedelem elleni küzdelem terén végrehajtott intézkedések hatékonyságát, kutatást végez, és együttműködik a jelenséggel különböző szinteken foglalkozó köz- és magánszférabeli érdekelt felekkel.

⁽²⁾ A Tanács 2004/81/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről (HL L 261., 2004.8.6., 19. o.).

2. Általános megjegyzések

2.1. Az emberkereskedelem fogalmát az ENSZ 2000-ben határozta meg nemzetközi szinten, a következőképpen:

- Az „emberkereskedelem” személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését, vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, erőszakos elrablás, csalás, megtévesztés, hatalommal vagy kiszolgáltatott helyzettel való visszaélés útján, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával, vagy elfogadásával annak érdekében, hogy a kizsákmányolás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik (az ENSZ emberkereskedelemlről szóló, 2000. évi jegyzőkönyvének 3. cikke).
- A kizsákmányolásnak „magában kell foglalnia legalább a mások prostituálásának kihasználását, vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, kényszermunkát vagy szolgáltatásokat, rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, mások leigázását vagy emberi test szerveinek tiltott eltávolítását”.

2.2. Az emberkereskedelem büntetendő bűncselekmény, és az emberek alapvető jogainak súlyos megsértésével jár. Az Európai Unió 2020. évi biztonsági stratégiája kiemeli a szervezett bűnözés emberkereskedelemben betöltött szerepét és az azzal járó emberi költséget.

2.3. 2011-ben fogadták el az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelvet (az emberkereskedelem elleni irányelvet). Ezen irányelv elfogadása fontos lépést jelentett a szabályok tagállamok közötti harmonizációja terén. Az Európai Bizottság 2021-ben elfogadta az emberkereskedelem elleni uniós stratégiát (2021–2025), és már jelezte, hogy az irányelv végrehajtásának javítása érdekében értékelni kell az irányelv alkalmazását.

2.4. Az Európai Bizottság által készített értékelés az irányelv átültetési időszakára (2013. április –2022. március) vonatkozik, és az európai szinten gyűjtött adatok, valamint a szakértőkkel és szakosodott szervezetekkel folytatott beszélgetésekből származó kvalitatív információk alapján készült.

2.5. Az Európai Bizottság belső értékelése az áldozatok tényleges számának pontos meghatározásával kapcsolatos nehézségekre világított rá, a 2013–2022 között azonosított 55 314 eset ugyanis alábecsült értéknek tekinthető. Továbbra is a szexuális kizsákmányolás az emberkereskedelemhez kapcsolódó legelterjedtebb kizsákmányolási forma – a 2021-ben jelentett esetek 55,7 %-a –, és egyre nagyobb jelentőséggel bír a munkaerő-kizsákmányolás, különösen olyan ágazatokban, mint a mezőgazdaság, az építőipar és a gondozási szolgáltatások. Az emberkereskedelem összes áldozatának 21 %-a kiskorú, ugyanakkor 75 %-uk nő és lány.

2.6. Az értékelés és a jelentés megjegyzi, hogy a büntetőeljárások és ítéletek aránya nagyon alacsony, és ez is hozzájárulhat a büntetlenség kultúrájához az emberkereskedők körében. A közösségi média új lehetőségeket nyitott meg az Európai Unióban működő bűnszövetkezetek előtt, amelyek többsége részt vesz az emberkereskedelemben. Az ukrániai háború miatt fokozódhat az embercsempészet és az emberkereskedelem. Az emberkereskedelem továbbra is alacsony kockázattal és magas haszonnal járó bűncselekménynek tekinthető.

2.7. Bár az irányelv az emberkereskedelem elleni jogszabályok közös keretének létrehozását szolgálta, azokra a nehézségekre is rámutatott, amelyek miatt nehéz előrelépni bizonyos olyan kizsákmányolási formák elleni küzdelemben, amelyekre nem terjed ki az emberkereskedelem és a határokon átnyúló bűncselekmények fogalommeghatározása. Az irányelv meghatározza azokat a területeket is, ahol az emberkereskedőkkel kapcsolatos nyomozás és büntetőeljárás javításra szorul, továbbá rámutat arra, hogy bővíteni kell a bűnüldözési és igazságszolgáltatási kapacitásokat az emberkereskedelemben kapcsolódó pénzügyi nyomozások fejlesztése érdekében.

2.8. Bár az irányelv az emberkereskedelem elleni védelemre is összpontosít, az értékelés szerint javulás érhető el többek között olyan területeken, mint az áldozatok büntetőeljárás alá vonásának és büntethetőségének elkerülésére irányuló elv alkalmazása; az áldozatok védelme a nyomozás vagy a bírósági eljárás alatt; valamint az áldozatok sajátosságaihoz és szükségleteihez szabott segítségnyújtás, különösen a kiskorúak és a kiszolgáltatott csoportok esetében. Problémát jelentenek az adatgyűjtés és -feldolgozás hiányosságai is.

2.9. Az értékelés elismeri, hogy az irányelv fordulópontot jelent az emberkereskedelem elleni európai uniós küzdelemben. Ugyanakkor arra mutat rá, hogy előrelépésre van szükség az emberkereskedelem és az emberkereskedők nyomon követésének, valamint a kapcsolódó megelőzésnek, bűnüldözésnek és büntetőeljárás alá vonásnak a javítását szolgáló eszközök, továbbá az áldozatoknak nyújtott segítség fejlesztése terén.

2.10. E tekintetben az Európai Bizottság által előterjesztett javaslat az irányelv módosítására irányul. A javaslat különféle intézkedéseket kíván bevezetni az emberkereskedelem Európai Unión belüli megelőzésének és az ellene folytatott küzdelemnek a javítása, valamint az áldozatok védelmének javítása érdekében.

3. Az emberkereskedelem elleni irányelv

3.1. Az emberkereskedelem elleni irányelv célja az emberkereskedelem megelőzése és az ellene folytatott küzdelem, valamint az áldozatok védelme. A javaslat ennek érdekében három cselekvési keret köré szerveződik: i. az emberkereskedelem bűncselekménnyé nyilvánítása, az emberkereskedelem ügyében folytatott nyomozás és annak büntetőeljárás alá vonása, beleértve a bűncselekmények, büntetések és szankciók meghatározását; ii. az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott segítség és támogatás; valamint iii. az emberkereskedelem megelőzése.

3.2. Az EGSZB üdvözli az irányelv módosítását célzó javaslat előterjesztését, mivel egyetért azzal, hogy további előrelépésre és javításra van szükség az emberkereskedelem elleni küzdelem és az áldozatok védelme terén. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az emberkereskedelem mint bűncselekmény egyre nagyobb fenyegetést jelent a mai helyzetben, amely a 2011-eshez képest összetettebb.

3.3. Az EGSZB üdvözli a különféle kizsákmányolási formák fogalommeghatározásának kibővítését, és méltányolja, hogy a jelentés hivatkozik ezekre a különböző formákra. Jóllehet még mindig a szexuális kizsákmányolás az emberkereskedelem leggyakoribb formája, és ezt követi a munkaerő-kizsákmányolás, az irányelv egyéb formákra is kiterjed (koldulás, bűncselekmények elkövetése vagy szervkereskedelem céljából történő kizsákmányolás), és ezek némelyike egyre gyakrabban fordul elő az utóbbi években. Megjelentek ugyanakkor olyan formák is, amelyekre az irányelv nem tér ki, pedig ugyancsak emberkereskedelem formáinak tekinthetők, ideértve a kényszerházasságot, a béranyaságot vagy az illegális örökbefogadást. Az EGSZB üdvözölné a „különösen kizsákmányoló munkafeltételekre” való hivatkozás beillesztését, amint azt a munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló uniós irányelv is tükrözi. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak több iránymutatást kell adnia az összes különböző lehetséges forma meghatározásával kapcsolatban, hogy biztosítható legyen a tagállamok általi egységesebb alkalmazás.

3.4. Az EGSZB egyetért azzal, hogy e bűncselekmények felsorolása nem tekinthető teljeskörűnek, mivel a kizsákmányolás sajnálatos módon nap mint nap újabb formákat ölt. Úgy véli, hogy a tagállamoknak átfogóan kell közelíteniük a kizsákmányolással kapcsolatos kérdésekhez az emberkereskedelem problémájának a vizsgálata során.

3.5. Az EGSZB szerint meg kell erősíteni a nemi dimenziót az irányelv tartalmában és végrehajtásában, mivel az áldozatok túlnyomó többsége nő és lány. Hasonlóképpen figyelmet kell fordítani bizonyos kiszolgáltatott csoportokra, köztük a menekültekre, a menedékkérőkre és az okmányokkal nem rendelkező vagy bizonytalan tartózkodási jogállással rendelkező személyekre, valamint azokra a kiszolgáltatott helyzetekre, amelyek elősegíthetik a bűnözői hálózatok számára a toborzást és a kizsákmányolást. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az emberkereskedelmet befolyásoló tényezők közé tartoznak a következők: a szegénység feminizációja; a férfiak és nők eltérő hozzáférése a tanulási lehetőségekhez és a forrásokhoz; egészségügyi egyenlőtlenségek; a nemi alapú erőszak terjedése világszerte; valamint a férfiak és nők közötti általánosabb társadalmi egyenlőtlenség.

3.6. Az EGSZB üdvözli, hogy a javaslat kifejezetten hivatkozik az emberkereskedelem online dimenziójára. Az új technológiák alkalmazása kedvez az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekményeknek, ugyanis megkönnyíti és jobban lehetővé teszi az áldozatokhoz való hozzáférést és azok kizsákmányolását, továbbá az e bűncselekményekből származó jövedelmek nyomon követését is megnehezíti. A közösségi média elősegítette az áldozatok toborzását és kizsákmányolását, és újfajta visszaélési lehetőségekkel gyarapította a kizsákmányolási helyzeteket, ideértve például képek, videók stb. terjesztését.

3.7. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság megfelelőbb szankciórendszert dolgozzon ki. Mivel az értékelésből az derült ki, hogy a legtöbb tagállam nem dolgozta ki maradéktalanul az opcionális szankciós intézkedéseket, az új kötelező rendszer – amely különbséget tesz a bűncselekmények alapesetei és minősített esetei között – meg fogja erősíteni az emberkereskedelem elleni küzdelmet.

3.8. Az EGSZB azt is üdvözli, hogy a jogi személyek szankcionálhatók az állami támogatásokból való kizárással, a létesítmények ideiglenes vagy végleges bezárásával, illetve a gazdasági tevékenységek gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltással. Az EGSZB úgy véli, hogy a kizsákmányoló szolgáltatások tudatos igénybevételét össze lehetne kapcsolni a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati átvilágításról szóló irányelvvel, hogy a kizsákmányolás különböző formáiból hasznot húzó vállalatokat is felelősségre lehessen vonni. Referenciaként szolgálhatnak a munkaerő-kizsákmányolás eseteivel kapcsolatos tapasztalatok.

3.9. Az EGSZB szerint előrelépést jelent, hogy a javasolt módosítás bűncselekménnyé nyilvánítja a kizsákmányoláson alapuló szolgáltatások vagy tevékenységek olyan módon való igénybevételét, amikor az illető tudatában van annak, hogy a szolgáltatást vagy tevékenységet végző személy emberkereskedelem áldozata – azaz a kizsákmányolási szolgáltatások tudatos igénybevételét –, és ezt a tagállamok szigorúbb intézkedésekkel is kiegészíthetik. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a tagállamok nagyobb támogatást kapjanak a fentiek alkalmazásához, és hogy az Európai Bizottság által a Parlament és a

Tanács elé terjesztendő, az átültetésről szóló jelentésben felmérjék e pontnak az emberkereskedelem megelőzésére és büntetőeljárás alá vonására gyakorolt hatását, hogy meg lehessen győződni arról, hogy annak semmilyen káros hatása nem volt az áldozatokra vagy kiszolgáltatott csoportokra nézve, és hogy előrelépés történt az e bűncselekményeket jellemző „büntetlenség kultúrája” terén.

3.10. Az EGSZB helyénvalónak tartja, hogy az Európai Bizottság az online világhoz igazítsa a szabályozási és szankcionálási keretet. E tekintetben különösen öröndetes, hogy az irányelv – az Európai Unió által e tekintetben létrehozott szabályozási keretekkel összhangban – a vagyoni eszközök befagyasztására és elkobzására is kitér. Az elkövetőktől visszaszerzett vagyoni eszközöket elérhetővé kell tenni az áldozatok kártalanítására, és az áldozatokat előnyben kell részesíteni a hitelezők rangsorában.

3.11. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy fejleszteni kell az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények terén a különböző tagállamok között folytatott együttműködést. A határokon átnyúló együttműködés kulcsfontosságú, és azt információcsere, illetve közös fellépések, valamint a határokon átnyúló bűncselekmények áldozataival foglalkozó szakszemélyzet – különösen a bűnüldöző hatóságok – képzése révén lehet javítani.

3.12. A tagállamoknak nemzeti szinten további áldozatkezelési mechanizmusokat kell kidolgozniuk, amelyek keretében a civil társadalmi szervezetek is részt vesznek az áldozatok azonosításában és a támogató szolgáltatások nyújtásában. Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak támogatnia kell a tagállamokat az említett eszközök létrehozásában vagy megerősítésében, és ezeket európai szinten össze lehet hangolni, hogy javuljon az emberkereskedelem áldozatainak ellátása és védelme. Célszerű lenne lépéseket tenni egy európai áldozatkezelési eszköz létrehozásával kapcsolatban, hogy az áldozatok ellátását és támogatását, valamint az áldozatokat támogató rendszerek fejlesztését jobban össze lehessen hangolni. Egy további eszközt is létre lehetne hozni minden egyes tagállamban: egy független ellenőrző és biztosítási szervet, amelynek része egy nemzeti felelős, aki nyomon követi a tagállamok által az emberkereskedelem elleni küzdelem terén végrehajtott intézkedések hatékonyságát, kutatást végez, és együttműködik a jelenséggel különböző szinteken foglalkozó köz- és magánszférabeli érdekelt felekkel.

3.13. Az EGSZB szerint az irányelvnek nagyobb figyelmet kellene fordítania az emberkereskedelem áldozataira, továbbá emlékeztet a tagállamok azon kötelezettségére, hogy gondoskodjanak az áldozatokról, védelmezzék őket, és a lehető legnagyobb mértékben biztosítsák társadalmi befogadásukat. Amellett, hogy emlékeztet arra, hogy nem szabad büntetni az emberkereskedelem áldozatait, az irányelvnek meg kell erősítenie az áldozatok segítésére és támogatására szolgáló mechanizmusokat és eszközöket, különösen a veszélyeztetett csoportok, például a kiskorúak, kisebbségekhez tartozók, menekültek vagy okmányokkal nem rendelkező migránsok esetében. Fel kell tárnia és meg kell erősítenie továbbá az áldozatok rendelkezésére álló jogorvoslati eszközöket és a megelőzési eszközöket, ideértve a biztonságos feljelentési és panasztételi mechanizmusokat, valamint a kártérítési alapokat.

3.14. A célországban az integráció az emberkereskedelem áldozatait célzó személyre szabott, segítségnyújtással, tájékoztatással, képzéssel és szerepvállalással kapcsolatos projektek révén valósul meg, az alábbi formákban: speciális védett rendszerekben való befogadás; kötelező tartózkodási engedély kiadása az emberkereskelemből való kilépés elengedhetetlen feltételeként; egészségügyi ellátás, tájékoztatás és megelőzés; pszichológiai támogatás és kulturális közvetítés; szociális és jogi tájékoztatás és tanácsadás; nyelvi és írástudás-fejlesztési tanfolyamok; a készségek és kompetenciák felmérése; szakmai tanácsadás és képzés; munkaerőpiaci integráció.

3.15. Az irányelv nem foglalkozik az áldozatok jogainak védelméről, sem pedig az emberkereskedelem áldozatává vált személyeknek nyújtott segítséget és támogatást érintő jogszabályi változásokkal, márpedig ezeken a területeken még bőven van mit javítani. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽³⁾ többek között az emberkereskedelem, a szexuális zaklatás, a szexuális kizsákmányolás és a gyermekpornográfia bizonyos típusú áldozatainak sajátos szükségleteivel foglalkozik.

3.16. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy irányelv módosítását célzó javaslatában szerepeltesse a 2004/81/EK tanácsi irányelv betartásának szükségességét.

3.17. Az áldozat együttműködése alatt azt a szándékot kell érteni, hogy csatlakozzon egy a kizsákmányolással járó helyzetből való kilépést célzó, egyénre szabott szociális integrációs projekthez. Tartózkodási engedély nem kizárólag azoknak adható ki, akik úgy döntenek, hogy együttműködnek az igazságszolgáltatással, ugyanis ahhoz, hogy hozzáférhessenek az emberkereskedelemmel szembeni alternatívákhoz, azaz a képzést és az önrendelkezést biztosító területi szolgáltatásokhoz, mindenképpen tartózkodási engedélyre van szükség.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (HL L 315., 2012.11.14., 57. o.).

3.18. Az áldozatok általában vonakodnak vallomást tenni az emberkereskedők ellen. Gyakran állandó zsarolásnak vannak kitéve, és tanúvallomásaikkal saját életüket és a családjuk életét kellene kockáztatniuk. E tekintetben szem előtt tartandó, hogy az emberkereskedelem áldozatának a kizsákmányolásba való beleegyezését nem kell figyelembe venni (az ENSZ emberkereskedelemről szóló, 2000. évi jegyzőkönyve 3. cikkének b) pontja).

3.19. Az EGSZB kéri továbbá az Európai Bizottságot, hogy tegyen előrelépést „Az emberkereskedelem áldozatainak uniós jogai” című kiadványában ⁽⁴⁾ foglalt ajánlások végrehajtása terén annak érdekében, hogy a tagállamok mindenkor megadják a tartózkodási engedélyt az emberkereskedelem áldozatai számára az alábbi esetekben:

- ha az áldozat jelenléte a nyomozáshoz vagy a bírósági eljáráshoz szükséges,
- ha az áldozat egyértelmű szándékot mutatott az együttműködésre,
- ha az áldozat minden kapcsolatot megszakított az emberkereskedelem bűncselekményének elkövetőjével vagy elkövetőivel,
- ha az áldozat nem jelent veszélyt a közrendre vagy a közbiztonságra.

Az EGSZB arra is kéri a tagállamokat, hogy használják ki jobban azt a lehetőséget, hogy humanitárius vagy személyes okokból tartózkodási engedélyt adjanak az áldozatoknak, még akkor is, ha a fenti feltételek nem teljesülnek.

3.20. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza az emberkereskedelem megelőzésére irányuló munka fontosságát, hangsúlyozva, hogy csökkenteni kell az igényt a kizsákmányolás valamennyi formája iránt. Az olcsó munkaerő, illetve a prostitúció iránti kereslet továbbra is növekszik, pedig gyakran az emberkereskedelem bűncselekményével áll összefüggésben.

3.21. Az EGSZB úgy véli, hogy meg kell erősíteni az e kérdésekkel kapcsolatos tájékoztatás és érzékenyítés javítására irányuló tevékenységeket, többek között az emberkereskedelem elleni küzdelmet erősítő új kommunikációs eszközök, képzések, oktatási programok és figyelemfelkeltő kampányok valamennyi tagállamban történő felmérésével.

3.22. Az EGSZB egyetért azzal, hogy javítani kell az adatgyűjtést, de az említett bűncselekmények megfelelőbb azonosítására szolgáló eszközöket is fejleszteni kell. Nyilvánvaló, hogy nagyon sok esetet nem jelentenek be, márpedig ezt a helyzetet a tagállamok és az európai intézmények közötti koordináció és együttműködés keretében is kezelni és javítani kell. Az embercsempészetéről szóló éves statisztikai jelentésre irányuló javaslat segíthet abban, hogy jobb adatokat szerezhessünk, javítsuk az intézkedéseket, és fokozódjon a közvélemény tudatossága e bűncselekményekkel kapcsolatban.

3.23. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli, hogy az Európai Bizottság szükségesnek véli egy olyan éves jelentésnek az Európai Parlament és az Európai Tanács elé történő benyújtását, amely a tagállamok emberkereskedelem elleni fellépéssel kapcsolatos munkáját ismerteti, kiemelve az intézkedések végrehajtását és azok hatását.

3.24. Az EGSZB szerint az irányelv módosítására irányuló javaslat előterjesztése kapcsán meg kell ragadni az alkalmat az emberkereskedelem elleni megerősített küzdelemmel kapcsolatos figyelemfelkeltésre és az erre vonatkozó kommunikáció javítására. A különböző típusú kizsákmányolási formák miatti jogsértések átfogó és többdimenziós reakciót igényelnek, amelyben – a büntetlenség és a visszaélések normalizálása elleni küzdelem során – kulcsfontosságú a polgárok szerepe.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁴⁾ Az emberkereskedelem áldozatainak uniós jogai.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a csomagolásról és a csomagolási hulladékról, az (EU) 2019/1020 rendelet és az (EU) 2019/904 irányelv módosításáról, valamint a 94/62/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2022) 677 final – 2022/0396 (COD))

(2023/C 228/16)

Előadó: **KOMORÓCZKI István**

Társelőadó: **Panagiotis GKOFAS**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.3.13. Tanács: 2023.3.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	153/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A csomagolásból származó hulladék világszerte tovább növekszik, és ha nem megfelelően kezelik, rendkívül káros az egészségünkre, az életünkre, a gazdaságainkra és a bolygónkra nézve. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) ezért üdvözli ezt a kezdeményezést, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy összehangolt módon foglalkozzon a csomagolással, a csomagolási hulladékkal és a csomagolási politikákkal kapcsolatos kérdésekkel, és harmonizálja a szabályokat az egész EU-ban.

1.2. A legjobb környezeti eredmény biztosítása érdekében tényeken alapuló szakpolitikai intézkedésekre van szükség. Az éghajlatváltozással kapcsolatos kihívások lehetőségét biztosítanak Európa számára, hogy fenntartható és jövőorientált ipari bázist építsen ki. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a jövőben minden szakpolitikai kezdeményezés tudományos bizonyítékokon és a környezetre gyakorolt tényleges hatások alapos vizsgálatán alapuljon. Stratégiai szempontból hasznos az életciklus-értékelésen (LCA) alapuló módszertan alkalmazásának támogatása, ami a termék teljes életciklusa során gyakorolt környezeti hatásának áttekintésére szolgál.

1.3. Az EGSZB támogatja a csomagolási hulladék csökkentésére irányuló folyamatos erőfeszítéseket, mivel az ilyen típusú hulladék rendkívül negatív hatást gyakorol a környezetre. Ugyanakkor sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy a javaslat nem tartalmazza a környezetre, az emberi egészségre és a gazdasági szereplőkre gyakorolt várható hatások alapos elemzését. A csomagolás kulcsszerepet játszik az élelmiszerek biztonságának, egészségének és minőségének biztosításában. Ebből a szempontból az új rendeletnek a környezetvédelemmel és a fogyasztók biztonságával is foglalkoznia kell.

1.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az újrafelhasználás és az újratöltés messze nem a legjobb választást jelenti, sem az éghajlatváltozás elleni küzdelem, sem a környezetvédelem szempontjából. A helyi gyűjtéshez és újrafeldolgozáshoz képest nagy szállítási távolságok miatt a megnövekedett logisztikai terheknek negatív hatásuk lesz. Az újratölthető palackok vagy az újrahasználatos edények tisztítása növeli az energiafogyasztást, a kibocsátást és a vízfogyasztást. Az EGSZB újfent sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy e téren nem végeztek megfelelő hatásvizsgálatot.

1.5. A gazdasági hatás egyértelműen a tervezett felhatalmazáson alapuló jogi aktusok pontos megfogalmazásától függ majd, amelyeket a rendelet elfogadását követő mindössze öt éven belül kell majd elfogadni. Már maga az a tény, hogy a szabályok konkrét paraméterei csak a rendeletjavaslat elfogadását követően válnak majd ismertté, hatalmas üzleti bizonytalanságot jelent és komoly kockázattal jár a beruházási és innovációs ciklusra nézve.

1.6. Az EGSZB kéri az összes érdekelt fél, például a szociális párbeszédben részt vevő partnerek, a gazdasági szereplők, a munkavállalók, a fogyasztók, a fogyasztóvédelmi szervezetek, a környezetvédelmi szervezetek és a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja bevonását az új rendelet végrehajtásába. Az aktualizált szabályok nemzeti jogba való átültetése nem róhat szükségtelen adminisztratív vagy működési terheket a kkv-kra. E tekintetben fontos annak biztosítása, hogy a végrehajtásra és a hatálybalépésre vonatkozó határidők megfelelőek legyenek. Az EGSZB rámutat arra, hogy a rendelet a körforgásos gazdaságról szóló csomagban meghatározott újrafeldolgozási szerepet a 26. cikkel váltja fel, amely közvetlenül alkalmazandó valamennyi gazdasági szereplőre, függetlenül attól, hogy ez környezetvédelmi szempontból hatékony-e vagy sem, és ehhez a csomagolás használatának kötelező korlátozása társul, függetlenül attól, hogy az egészségügyi veszélyhez vagy a környezet romlásához vezet-e.

1.7. A „nagy léptékű újrafeldolgozási kritériumot” illetően az EGSZB azt javasolja, hogy a hatékony végrehajtás érdekében a nagy léptékben újrafeldolgozott csomagolási hulladék (az uniós tagállamokban összegyűjtött, szétválogatott és újrafeldolgozott csomagolások) arányát 2030-ig emeljék az EU lakosságának 75 %-áról 90 %-ra, lefedve az uniós tagállamok legalább kétharmadát. Az EGSZB támogatja továbbá az újrafeldolgozhatósági teljesítményosztályok bevezetését és a legrosszabb teljesítményű, „E” osztályú csomagolás 2030-ig történő fokozatos megszüntetését.

1.8. Az EGSZB azt ajánlja, hogy csak bizonyos csomagolóanyagok esetében vegyenek figyelembe és alkalmazzanak az újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó kötelező célértékeket, amennyiben ez az újrafeldolgozott anyagok (pl. műanyagok) nagyobb mértékű felhasználásához vezethet. Az acélsomagolás esetében az újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó kötelező célértékek károsak lennének, és zavarokat idéznének elő az acélhulladék piacán. Emellett a csomagolás újrafeldolgozhatóságára vonatkozó kritériumoknak magukban kellene foglalniuk az újrahasznosítást megkönnyítő kialakításra, az elkülönített gyűjtésre, a hatékony válogatásra és az anyag többszöri újrafeldolgozhatóságára vonatkozó követelményeket. Ezenkívül a rendeletben javasolt hulladékcsökkentési célértékeket anyagonként (anyagspecifikus célértékek) kell meghatározni, figyelembe véve azok sajátosságait és újrafeldolgozási arányát.

1.9. Az EGSZB megkérdőjelezi a 15 %-os átalánycél hatékonyságát is, mivel ez diszkriminatív hatással van azon országok fogyasztóira, amelyekben az egy főre jutó csomagolási hulladék mennyisége viszonylag alacsony. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy a nagyobb fogyasztású országokban akár háromszor annyi csomagolási hulladék keletkezik, mint az alacsony fogyasztású országokban, ugyanakkor megkülönböztetés nélkül minden országban 15 %-kal kell csökkenteni a fogyasztónkénti csomagolás mennyiségét. Ehelyett a célértéket a lakosok száma, a gazdasági tevékenység, az ipari termelés és a lakosok jövedelme alapján kellene kiszámítani.

1.10. Az EGSZB védelmi és támogatási rendszerek (közoktatás, képzések, kollektív tárgyalások, kompenzációs rendszerek és más iparágakba történő áthelyezések) alkalmazását és érvényre juttatását kéri az olyan átalakulóban lévő iparágakban foglalkoztatott munkavállalók más iparágakba történő áthelyezésének elősegítése érdekében, amelyeket hamarosan érinteni fog a felülvizsgált rendelet végrehajtása.

1.11. Az EGSZB arra ösztönzi az tagállamokat, hogy vezessenek be stratégiákat javítóiparuk és -műhelyeik fejlesztésére azáltal, hogy elősegítik a javítógépekbe való beruházást, csökkentik a pótalkatrészek árát, és szinergiákat hoznak létre az ágazatok között.

1.12. A csomagolás gyorsan fejlődő ágazat, amely számos munkahelyet biztosít. Ezért elengedhetetlen a hatásvizsgálatok elvégzése és az új jogszabályok gondos és rendszeres nyomon követése a tagállamokban, központi és helyi szinten egyaránt, mivel ezek kulcsfontosságúak a gazdasági életképességre, a munkahelyekre és a környezeti fenntarthatóságra gyakorolt hatások értékelése szempontjából.

1.13. Arra kérjük az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el differenciált, testreszabott keretet a különböző termékek csomagolási stratégiáinak értékelésére, nyomon követésére és összehasonlítására. A csomagolási hulladék mennyiségének csökkentése érdekében rendszeresen értékelni kell a csomagolás iránti tényleges igényt, és felül kell vizsgálni az optimalizált megoldásokat. Ami a jól működő nemzeti betétdíjas visszaváltórendszereket illeti, fontos lesz megtalálni annak módját, hogy az új uniós vonalkódok és a már meglévő nemzeti kódok hogyan létezhetnek és működhetnek egymás mellett.

1.14. A fogyasztókat pozitív és negatív kompenzációs mechanizmusok révén be kell vonni és ösztönözni kell a csomagolóanyagok optimális módon történő újrafelhasználására, visszaszolgáltatására vagy újrafeldolgozására. A fogyasztók fontos szerepet fognak játszani a betétdíjas rendszerben, az újrafelhasználásban és az újratöltésben, és az EGSZB figyelemfelkeltő és felvilágosító kampányokat szorgalmaz, amelyek révén a fogyasztók jobban megismerhetik és megérthetik szerepüket.

1.15. Az EGSZB arra kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy szorosan működjenek együtt a helyi és regionális önkormányzatokkal és a gazdasági szereplőkkel annak érdekében, hogy megtalálják a címkézési rendszer gyakorlati megvalósításának leghatékonyabb módjait.

1.16. Az újrafeldolgozás lehetőségeit a hulladék minősége és mennyisége határozza meg. Az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy a tervezési szakaszban értékeljék a szükséges hulladékgazdálkodási tevékenységek környezeti és gazdasági következményeit.

1.17. A jogalkotási elveket illetően a rendelet egyszerre tartalmaz az egyes gazdasági szereplőket közvetlenül érintő előírásokat, valamint egy a tagállamok számára keretcélokat meghatározó irányelvet. Ezért a jogszabályt két jogalkotási aktusra kell bontani. Az első egy olyan irányelv lenne, amely a tagállamok számára a csomagolás és a csomagolási hulladék kezelésére vonatkozó célértékeket határoz meg. A második pedig a csomagolással kapcsolatos alapvető követelményekről, valamint újrafeldolgozhatóságuk és címkézésük követelményeiről szóló rendelet volna.

1.18. Ami a hulladékcsoökkentést illeti, az EGSZB azt ajánlja, hogy a csomagolásra és a csomagolási hulladékra vonatkozó jogszabályok felülvizsgálatát a hulladéklerakókban elhelyezett hulladék mennyiségének csökkentése érdekében kísérmje a hulladéklerakókról szóló irányelv (1999/31/EK tanácsi irányelv⁽¹⁾) felülvizsgálata.

2. Előzmények és alapok

Annak szükségessége, hogy a csomagolás környezetre gyakorolt hatásait folyamatosan vizsgáljuk

2.1. Világviszonylatban a csomagolások többsége egyszer használatos, és újrahasználat helyett vagy eldobják, vagy újrahasznosítják őket. A nagy iparosodott nemzetek környezetvédelmi hatóságai úgy becsülik, hogy a települési szilárd hulladék közel fele élelmiszer és élelmiszer-csomagolásban használt anyagokat tartalmaz⁽²⁾.

2.2. Az értékes erőforrások pazarlása és az ilyen fajta fogyasztási és ártalmatlanítási rendszer által okozott szennyezés miatt az egészségünk, a környezetünk, a fenntarthatóság és az éghajlat mind komoly veszélynek van kitéve.

2.3. Ezért kulcsfontosságú, hogy az Európai Bizottság valamennyi érdekelt fél bevonásával rendszeresen nyomon kövesse a csomagolási hulladék mennyiségét, valamint annak gyűjtését, kezelését és újrafelhasználását.

2.4. Az átalakulóban lévő iparágak, valamint a munkavállalók és kistermelők egyes vizsgált ágazatokban várhatóan súlyos nehézségekkel, jövedelemkieséssel vagy munkahelyek megszűnésével szembesülnek majd a teljes forgalom helyettesítési hatás miatti csökkenése miatt. A szociális védelmi rendszerek és az átképzési kezdeményezések enyhíthetnék ezt a hatást.

2.5. Hasonlóképpen, egyes, bizonyos csomagolási technológiákra és ipari termelésre támaszkodó régiókban rövid távon munkahelyek szűnhetnek meg, illetve e régiók szembesülhetnek mind a magas, mind a kevésbé specializált munkavállalók elvándorlásával. A helyi szintű, testreszabott szakpolitikák elengedhetetlenek a képzett munkaerő elvándorlásának, valamint a vidéki és ipari területek elnéptelenedésének elkerüléséhez.

2.6. Alapvető fontosságú, hogy az egyes országok eredményeinek áttekintése, a bevált gyakorlatok cseréje és parametrikus felülvizsgálati javaslatok előterjesztése érdekében egy állandó értékelési mechanizmus révén nyomon kövessék a jogszabályok végrehajtásának hatását. Figyelembe kell venni az iparágak egyes anyagok újrafelhasználására és újrafeldolgozására vonatkozó technológiai kapacitásának fejlődési lehetőségeit (pl. biológiailag lebomló műanyagok), különösen szem előtt tartva a közegészségügyet és a környezetre gyakorolt hosszú távú hatásokat.

Az Európai Bizottság által támogatott eszközök a csomagolással és csomagolóanyagokkal kapcsolatos kérdések kezelésére

2.7. Az Európai Bizottság rendelettervezete részletesen kifejti, hogy a digitalizáció és a fenntarthatóság milyen szerepet játszik a csomagolás és a csomagolási hulladék csökkentésében. Elengedhetetlen ezek összehangolása, mivel kulcsfontosságúak a zöld megállapodás céljainak eléréséhez, valamint Európa rezilienciájának, jövőbeli jólétének és fenntarthatóságának fokozásához.

⁽¹⁾ A Tanács 1999/31/EK irányelve (1999. április 26.) a hulladéklerakókról (HL L 182., 1999.7.16., 1. o.).

⁽²⁾ <https://foodprint.org/issues/the-environmental-impact-of-food-packaging/>.

A csomagolás természeti erőforrásai és energiaforrásai – aggályok és megoldások

2.8. A modern élelmiszer-csomagolás – a csomagolóanyagok egyik fő felhasználási területe – lehetővé teszi, hogy az élelmiszerek megbízhatóak, higiénikusak, szobahőmérsékleten tárolhatók és biztonságosak legyenek. Az élelmiszer-csomagolások többsége azonban még mindig egyszer használatos, és nem teljes mértékben újrafeldolgozható – ha nincs megfelelően elkülönítve más anyagrézescskekkel, és nincs megfelelően gyűjtve – mivel élelmiszerral szennyezett, túl kicsi vagy többretegű.

2.9. Valamennyi csomagolási típushoz számos erőforrásra van szükség, köztük energiára, vízre, vegyi anyagokra, kőolajra, ásványi anyagokra, fára és textilre. Ezen túlmenően előállításuk gyakran káros vegyi anyagokat tartalmazó szennyvíz és szennyvíziszap keletkezéséhez vezet, valamint üvegházhatást okozó gázok, nehézfémek és részecskék levegőbe történő kibocsátását eredményezi.

2.10. A korszerű élelmiszer-csomagolások előállításához különféle mesterséges és szintetikus anyagokat, többek között kerámiákat, üveget, fémeket, papírt, kartont, viaszt, fát és egyre inkább műanyagokat használnak fel. A csomagolás nagy része üvegből, merev műanyagból, papírból és kartonból készül. Bár néhány újabb fajta műanyagot kukoricából és más növényi anyagokból állítanak elő, a többség még mindig kőolajból készül, és olyan adalékanyagokat tartalmaz, mint a polimerek.

2.11. Alapvető fontosságú, hogy az Európai Bizottság a javaslatban kötelezően előírja, hogy a komposztálható csomagolásoknak legalább 60 %-ban biológiai alapú anyagokat kell tartalmazniuk. A kartonokat gyakran nem látható műanyaggal bélelik, és a csomagolás számos különböző formáját olyan címkékkel látják el, amelyek tintával nyomtatott szöveget tartalmaznak.

2.12. A különböző típusú csomagolások fokozott használata, valamint az újrafelhasználás és az újrafeldolgozás arányának alacsony szintje akadályozhatja az alacsony szén-dioxid-kibocsátású körforgásos gazdaság megteremtését az EU-ban.

2.13. Az EGSZB úgy véli, hogy az élelmiszerekkel való érintkezés szempontjából biztonságos komposztálható csomagolás a legmegfelelőbb megoldás, és kulcsszerepet játszik annak biztosításában, hogy több hulladék legyen biológiailag lebontható. Emellett csökkentené a biológiailag nem lebomló műanyagok mennyiségét is, amelyek egyébként szennyezik a komposztot.

3. Műanyag csomagolóanyagok

3.1. Az ENSZ úgy ítélte meg, hogy az óceáni műanyagszennyezés „a bolygónk egészét fenyegető veszedelem”, főként a folyókba jutó, műanyagból készült élelmiszer-csomagolások mennyisége miatt ⁽³⁾. Ez az összes vízi fajra nézve aggályokat vet fel.

3.2. A tagállamoknak fontolóra kell venniük egy új, a körforgásos gazdaságon alapuló megközelítést a műanyagokkal kapcsolatban. Az újrafeldolgozhatóság sokkal magasabb szintjének biztosítása érdekében a tagállamok egyéb anyagok vagy bizonyos polimer anyagok előnyben részesítésével elősegíthetik körforgásos csomagolási megoldások kifejlesztését. Ha a műanyagok újrafeldolgozhatóságára nincs lehetőség, azokat bioüzemanyag előállítására kell felhasználni.

4. Állandó anyagok, újrafeldolgozási adatok és az alkoholtartalmú ital-palackok utántöltési célértékeivel kapcsolatos kérdések

4.1. A különböző élelmiszer-csomagoló anyagok eltérő jellemzőkkel és tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek kihatnak újrafeldolgozhatósági potenciáljukra. Az olyan anyagok, mint az alumínium, az üveg és az acél „tartós anyagnak” minősülnek, mivel élettartamuk alatt minimális mértékben bomlanak le, és a végtelenségig újrafeldolgozhatók minőségromlás vagy az anyag eredendő tulajdonságainak elvesztése nélkül.

4.2. A körforgásos gazdaság szemléletmódjával párhuzamosan jelentősen nőtt a tartós anyagok iránti érdeklődés. Ezeknek az anyagoknak megfelelő figyelmet kell szentelni a jövőbeli jogszabályokban, és a jövőbeli szakpolitikáknak hatékonyan kell támogatniuk az újrafeldolgozásukat.

4.3. A rostalapú és más természetes anyagokat felhasználó csomagolás hozzájárulhat az erőforrás-felhasználástól függetlenített növekedéshez. A megújuló anyagokból készülő csomagolás ugyanakkor tartós, vonzó, újrafeldolgozható és biológiailag lebomló. A legújabb tanulmányok szerint a rostalapú csomagolás több mint 25-ször dolgozható fel újra, így a körforgásos gazdaság alapvető elemét jelentheti.

⁽³⁾ <https://www.newscientist.com/article/mg25333710-100-pollution-is-the-forgotten-global-crisis-and-we-need-to-tackle-it-now/>.

4.4. Az üvegcsomagolások újrafeldolgozási aránya az EU-ban 2020-ban átlagosan elérte a 76 %-ot⁽⁴⁾, de néhány tagállamban van még mit javítani a gyűjtési rendszeren és a válogatáson. 2017-ben az arány Svédországban 95 %, Németországban 88,4 %, Olaszországban 78 %, Franciaországban pedig 61 % volt⁽⁵⁾.

4.5. A javaslat kötelező célértékeket határoz meg az alkoholtartalmú italok palackjainak az újrafelhasználására és újratöltésére vonatkozóan. Ugyanakkor a gazdasági szereplők határozottan azt az álláspontot képviselik, hogy ezek a célok jelentős kihívást jelenthetnek mind az ellátás terén, mind a közegészségügyi kockázatok tekintetében, mivel a palackokat a fogyasztók általában más praktikus célokra is használják. Ez a kötelező újrafelhasználás problémákat okozhat többek között a kórokozók és baktériumok kifejlődéséből eredő fertőzések miatt is.

5. Az élelmiszerek csomagolásából származó víz- és talajszennyezés

5.1. Amikor a csomagolás – különösen a műanyag csomagolás – a hulladéklerakókba kerül, a talajban és a környezetben történő elfogadhatatlan súlyos szennyeződés mellett a csomagolóanyagokból származó vegyi anyagok, például a címkén szereplő tinták és színezőanyagok is beszívárognak a felszín alatti vizekbe és a talajba.

5.2. Különösen a műanyag hulladék jut el gyakran a bolygó legtávolabbi régióiba, veszélyeztetve az emberi, a madár- és a tengeri élővilágot. Az óceánok műanyagszennyezése olyan aggasztó méreteket ölt, hogy az ENSZ óceánügyi vezetője egész bolygónkat érintő válságnak nevezte.

5.3. Az óceánok szennyezése csak egyike a műanyagok ökoszisztémára gyakorolt negatív hatásainak. Egy tanulmány szerint az összes műanyag egyharmadát eldobják, és ezek vizeinkbe vagy a talajba kerülnek. Más tanulmányok arra a következtetésre jutnak, hogy a világszerte kimutatható mikroműanyag-szennyezés mértéke a talajokban 4–23-szor nagyobb, mint óceánjainkban.

5.4. A talajban lévő mikroműanyagok negatívan befolyásolják a talajban élő állatok (például földigiliszták) viselkedését, és így betegségeket terjesztenek és egyéb káros hatásokat okoznak. Mikroműanyagokat újszülöttekben is találtak már. Emellett a lebomló műanyagok, amikor bekerülnek a talajba és a vizekbe, megkötik a káros anyagokat, például a DDT-t.

6. A levegő és az óceánok élelmiszer-csomagolásból származó szennyezése

6.1. A nem komposztálható vagy újrafeldolgozható élelmiszer-csomagolási hulladék gyakran hulladéklerakókba kerül, és légköri kibocsátásokat, többek között üvegházhatású gázok kibocsátását eredményezi. A hulladéklerakókból metán, ammónia és hidrogén-szulfid kerül a levegőbe. Ezzel szemben a hulladékegetők higanyt, ólmot, hidrogén-kloridot, kén-dioxidokat, dinitrogén-oxidokat, lebegő részecskéket és dioxinokat bocsátanak ki, amelyek a legveszélyesebb vegyületek.

6.2. A legtöbb kávéspoharat és fedelet, kávékapszulát, polisztirol tárolóedényt, műanyag palackot és kupakot, zsugorfóliát, italosdobozokat összetartó műanyag gyűrűt és műanyag bevásárlótáskát egyszeri használatra tervezték. Ha azonban nem kerülnek újrafeldolgozásra, felgyűlnek a vízfolyásokban, ahol is az állatok tápláléknak nézik őket vagy beléjük gabalyodnak.

6.3. Az óceánokban lebegő összes műanyag hihetetlenül káros az állatokra nézve. Az *Ocean Conservancy*⁽⁶⁾ szerint: „A tengeri madarak 59 %-ában, például az albatroszokban és a pelikánokban, a tengeri teknősfajok 100 %-ában és a tengeri eredetű élelmiszerek piacairól származó halak több mint 25 %-ában találtak műanyagot”.

6.4. Bár több billió részecskéből összeálló, több milliárd tonnányi műanyag hanykolódik az óceánokban és sodródik tova az áramlatokkal, ennek mindössze 5 %-a látható a felszínen, a többi mélyebb rétegekben található, vagy leülepedett az óceán fenekén.

6.5. Az EGSZB úgy véli, hogy alapvető fontosságú az élelmiszer-hulladék és a komposztálható élelmiszer-csomagolási hulladék szerves újrafeldolgozásának ösztönzése, figyelembe véve azt is, hogy 2023. december 31-től kötelező lesz az élelmiszer-hulladék szerves újrafeldolgozás céljából történő elkülönített gyűjtése. Az olyan állati maradékanyagok, mint a trágya és a hígrágya, lehetővé teszik szerves trágya, biogáz vagy biometán előállítását.

⁽⁴⁾ <https://www.statista.com/statistics/1258851/glass-recycling-rate-in-europe/>.

⁽⁵⁾ https://feve.org/glass_recycling_stats_2018/.

⁽⁶⁾ <https://oceanconservancy.org/about/>.

7. Általános megjegyzések

7.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló törekvését, hogy felülvizsgálja a csomagolásra és a csomagolási hulladékokra vonatkozó előírásokat annak érdekében, hogy korlátozza a csomagolás mennyiségét, méretét és tömegét az EU egységes piacán, megelőzze a felesleges csomagolási hulladék keletkezését, támogassa a magas színvonalú újrafeldolgozást, valamint növelje a csomagolás újrafeldolgozhatóságát és újrafelhasználhatóságát.

7.2. A csomagolásra és a csomagolási hulladékokra vonatkozó jogszabályok felülvizsgálatának teljes mértékben összhangban kell lennie az uniós zöld megállapodás átfogó célkitűzéseivel (klímasemlegesség, a természeti erőforrások fenntartható használata és környezetvédelem), és összeegyeztethetőnek kell lennie a kapcsolódó jogszabályokkal, például a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervvel, a hulladékokról szóló keretirányelvvel, az egyszer használatos műanyagokról szóló irányelvvel, a környezetbarát tervezésről szóló irányelvvel, valamint az élelmiszerekkel érintkezésbe kerülő anyagokra vonatkozó uniós jogszabályokkal.

7.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy szigorú kritériumokra van szükség a csomagolás újrafeldolgozhatóságát illetően. A csomagolásokat akkor kell újrafeldolgozhatónak tekinteni, ha tartós anyagkörforgásban többször újrafeldolgozhatók. Nem elegendő az, ha egyszerűen teljesülnek bizonyos tervezési kritériumok, és az anyagokat szelektíven gyűjtik és szennyeződés nélkül válogatják szét.

7.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a csomagolóanyagok nagy léptékű újrafeldolgozására vonatkozó százalékos kritériumokat ki kell egészíteni egy, az elegendő számú uniós tagállamban történő alkalmazást biztosító mennyiségi követelménnyel.

7.5. Az EGSZB támogatja az újrafeldolgozási teljesítményfokozatok bevezetését, amelyek a csomagolási kategóriákra vonatkozó „újrahasznosítást megkönnyítő kialakítás” kritériumain alapulnak. Az EGSZB üdvözlözi az összes anyagra vonatkozó harmonizációt, és reméli, hogy 2030-ig fokozatosan megszüntetik az „E” teljesítményfokozattal jelölendő csomagolásokat.

7.6. 2020-ban az átlagos uniós szintű újrafeldolgozási arány az acélcsomagolások esetében elérte a 85,5 %-ot, az üvegcsomagolások esetében a 74 %-ot, a papírcsomagolások esetében pedig a 82 %-ot. A szóban forgó anyagok anyagkörforgása viszonylag hatékony. Az acélcsomagolásokban található újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó célérték meghatározása azonban például a másodlagos nyersanyagok/hulladékpiacon a destabilizációjához és szétterjedéséhez vezethet, és negatív környezeti hatással járhat. Az újrafeldolgozott tartalomra vonatkozó kötelező célértékeket csak meghatározott csomagolási csoportokra és anyagokra kellene alkalmazni, amennyiben azok elfogadása a piaci helyzet javulásához és az újrafeldolgozott anyagok fokozott használatához vezethet (pl. a műanyagok esetében).

7.7. Az EGSZB kiemeli, hogy a hulladékcsökkentés potenciáljának értékelésekor figyelembe kell venni a különböző csomagolóanyagok piaci részesedését a tagállamok csomagolási hulladékainak teljes mennyiségén belül. Minden csomagolóanyagra (műanyag, papír, vasfémek, alumínium stb.) külön csökkentési célt kell meghatározni, figyelembe véve az újrafeldolgozási arányok időbeli alakulását. Ennek célja az egyenlő versenyfeltételek biztosítása és annak megakadályozása, hogy bizonyos csomagolóanyagokat szükségtelenül helyettesítsenek alacsony újrafeldolgozhatóságú alternatívákkal.

7.8. Az uniós tagállamokat ténylegesen ösztönözni kell az infrastruktúrába és az újrafeldolgozási technológiákba, valamint a kutatásba és fejlesztésbe történő új beruházások támogatására.

7.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló irányelv felülvizsgálatát a hulladéklerakókról szóló irányelv felülvizsgálatának is kell kísérnie annak érdekében, hogy kevesebb csomagolási hulladék kerüljön a hulladéklerakókba. A hulladéklerakókba kerülő hulladék mennyiségének csökkentése összhangban lenne az EU újrafeldolgozásra és hulladékcsökkentésre vonatkozó kötelezettségvállalásával.

7.10. A felülvizsgált rendeletnek tiszteletben kell tartania és alkalmaznia kell az anyagsemlegesség elvét, azaz lehetővé kell tennie, hogy a csomagolóanyagot az adott használatra való alkalmassága, műszaki és szerkezeti jellemzői, valamint általános környezeti profilja alapján választhassák ki.

8. Részletes megjegyzések

8.1. A javasolt – többek között a címkézésre, a kommunikációra, a gyűjtésre, a válogatásra és az újrafelhasználhatóságra vonatkozó – jogszabályok mellett az EGSZB úgy véli, hogy a zöld megállapodás határidőinek betartása érdekében a tagállamoknak fontolóra kellene venniük a csomagolóanyagok előállítására vonatkozó korlátozások és esetleg, ezt kiegészítendő, költségvetési eszközök bevezetését.

8.2. Az EGSZB azt javasolja, hogy az EU és a tagállamok minden rendelkezésre álló eszközzel támogassák a csomagolás újrafeldolgozhatóságát és újrafelhasználását, vagy azáltal, hogy ösztönzik az alternatív újrafeldolgozható vagy megújuló anyagok használatát, vagy azáltal, hogy nem ösztönzik az alacsony újrafeldolgozhatósági jellemzőkkel rendelkező csomagolóanyagok alkalmazását.

8.3. Az ebben a fontos ágazatban érintett, a munkavállalókért és munkahelyeikért jelentős felelősséget viselő gazdasági szereplőket a tagállamoknak pénzügyileg támogatniuk kell az átállási folyamatban.

8.4. Egyértelmű nemzeti és nemzetközi politikákat kell kialakítani azon hulladéktermelők azonosítására, akik a hulladékokat más tagállamokba szállítják.

8.5. A tagállamoknak ösztönözniük kell az érdekelt feleket, hogy dolgozzanak ki új elképzeléseket a csomagolásra és a megfelelő címkézésre vonatkozóan a zöld megállapodás céljainak elérése és az eredeti európai termékekkel kapcsolatos csatlások elkerülése érdekében.

8.6. Az önkormányzatok hulladékgyűjtésben és hulladékgazdálkodásban betöltött szerepét egyértelműen meg kell határozni annak elkerülése érdekében, hogy többféle hulladékgazdálkodási eljárás és infrastruktúra létezzen.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról

(COM(2022) 748 final – 2022/0432 (COD))

(2023/C 228/17)

Előadó: **John COMER**

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.2.13. Tanács: 2023.2.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	145/0/0

1. Következtetések és ajánlások

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB):

1.1. rámutat arra, hogy bár az EU javasolhatja az ENSZ globálisan harmonizált rendszerének (ENSZ GHS) aktualizálását a felülvizsgált CLP-rendelettel összhangban, nincs azonban garancia arra, hogy az uniós javaslatot valamennyi fél elfogadja. Az átmeneti eltérés hosszú távú problémává válhat. Gyakorlatilag lehetetlennek tűnik végrehajtani az EU-n kívülről származó online értesítésekre vonatkozó új javaslatokat, hacsak nem azokat az ENSZ GHS is elfogadja;

1.2. megítélése szerint fontos, hogy a felülvizsgált rendelet végrehajtásához az Európai Vegyianyag-ügynökség (ECHA) elegendő erőforrással, szakértelemmel és személyzettel rendelkezzen. Az új veszélyességi osztályok bevezetése miatt az ECHA-nak és a tagállamoknak több erőforrást kell arra fordítaniuk, hogy megbirkózzanak a megnövekedett munkamenynyiséggel;

1.3. sajnálattal állapítja meg, hogy semmi sem írja elő, hogy figyelmeztetni kellene a fogyasztót olyan esetekben, amikor egy márkás termék kémiai összetevői megváltoznak, de a márkanév változatlan marad. Ennek csak akkor néznek utána a megszokott márkát használó fogyasztók, ha arra a címkén külön felhívják a figyelmet. A háztartási tisztítószeres gyártói gyakran megváltoztatják az összetevőket, például az enzimeket és oldószereket. A fogyasztót figyelmeztetni kell az ilyen változásokra, amikor a márkanév változatlan marad;

1.4. azt javasolja, hogy a felülvizsgált CLP-rendelet végrehajtását nyomon követő európai bizottsági keret gondosan értékelje azokat a hatásokat, amelyek a vegyi anyagokat is magában foglaló alapvető értékláncokat érintik, hogy azokat ne érje negatív hatás. Az Európai Vegyipari Tanács (Cefic) szerint a CLP-rendelet és a GRA (általános kockázatkezelési megközelítés) javasolt módosításai akár 12 000 anyagot is érinthetnek. Ennek következtében előfordulhat, hogy számos olyan termék, amelyre a fogyasztók és a szakemberek támaszkodnak, már nem érhető el a piacon;

1.5. úgy véli, hogy külön figyelmet kell fordítani a vegyiparban dolgozók jólétére. Az egészség és a biztonság mindig elsőbbséget kell, hogy élvezzen. A vegyiparban dolgozóknak intenzív képzést kell biztosítani, hogy teljes mértékben tisztában legyenek azokkal a vegyi anyagokkal, amelyekkel munkájuk során kapcsolatba kerülnek. Minden berendezést megfelelően karban kell tartani. A súlyos balesetek jelentési rendszeréből (eMars) származó adatok szerint évente átlagosan több mint 30 ipari baleset történik az EU-ban nyilvántartásba vett 12 000 magas kockázatú ipari létesítményben;

1.6. hangsúlyozza, hogy az egészség és a környezet védelmében fontos az elővigyázatossági megközelítés, mivel így a szerkezetileg rokon vegyi anyagokra vonatkozó meglévő adatok alapján már azelőtt óvatosságot tudunk hozni, hogy a kockázatoknak egyértelmű tudományos bizonyítékaik lennének;

1.7. megjegyzi, hogy az Európai Környezetvédelmi Hivatal vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályokról szóló (2022. júliusi) jelentése három fő szűk keresztmetszetet tárt fel a vegyi anyagok szabályozási folyamatában:

- hiányos vagy megbízható adatok nélküli dokumentációt benyújtó ipari csoportok,
- az elővigyázatosságból történő határozott fellépés elmulasztása az uniós tudósok részéről,
- az Európai Bizottság késlekedése a dokumentációk feldolgozása során, annak ellenére, hogy jogilag köteles három hónapon belül határozattervezetet készíteni.

2. Az európai bizottsági javaslat

2.1. Az Európai Bizottság az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról szóló 1272/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹⁾ (CLP-rendelet) felülvizsgálatát javasolja.

A CLP-rendelet célja a magas szintű egészség- és környezetvédelem megteremtése. Lehetővé teszi továbbá a vegyi anyagok, keverékek és árucikkek szabad mozgását. A CLP-rendelet előírja a vegyi anyagok és keverékek gyártói, importőrei és továbbfelhasználói számára, hogy a forgalomba hozatal előtt felcímkézzék és becsomagolják a veszélyes vegyi anyagokat. A CLP-rendelet jogilag kötelező érvényű veszélyazonosítási és osztályozási szabályokat állapít meg. E rendelet közös szabályokat állapít meg a címkézésre vonatkozóan, hogy megfelelően tájékoztassa a fogyasztókat és a munkavállalókat a veszélyes termékek használatáról.

2.2. Az Európai Bizottság szerint az EU sikeresen megteremtette a vegyi anyagok hatékony egységes piacát.

Az Európai Bizottság szerint a CLP-rendelet felülvizsgálata szükséges, mert a jelenlegi szabályozásban vannak gyenge pontok és joghézagok. A javaslatok között szerepel új veszélyességi osztályok bevezetése az endokrin károsító anyagokra és más veszélyes vegyi anyagokra (felhatalmazáson alapuló jogi aktus révén), az újratölthető vegyi anyagokra vonatkozó külön szabályok, jobb kommunikáció – többek között online – világosabb és olvashatóbb címkézés révén, az Európai Bizottság számára az osztályozási javaslatok kidolgozásának lehetősége, valamint jobb és gyorsabb eljárások.

2.3. Az EU elkötelezett az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendje és az abban foglalt fenntartható fejlődési célok (SDGs) mellett. Az Európai Bizottság szerint a CLP-rendelet felülvizsgálata hozzájárul számos fenntartható fejlődési célhoz is, ideértve azokat, amelyek arra irányulnak, hogy biztosítsák a jó egészséget és a jólétet, a fenntartható fogyasztási és termelési mintákat, valamint a tiszta vizet és higiéniát. Az Európai Bizottság számára ez a felülvizsgálat a vegyi anyagokra vonatkozó (és a zöld megállapodás részét képező) fenntarthatósági stratégiának is „fontos eredménye”.

2.4. Az Európai Bizottság szerint azért van szükség a veszélyes vegyi anyagok jobb azonosítására és osztályozására, mert kockázatot jelentenek az emberi egészségre és a környezetre. Orvosolni kell a veszélyes vegyi anyagokkal kapcsolatos kommunikációs eljárások elégtelenségeit és hiányosságait. Az Európai Vegyianyag-ügynökség (ECHA) jegyzékében sok a hibás vagy elavult osztályozású anyag. Ennek számos oka van, például az, hogy elmulasztották áttekinteni és aktualizálni az osztályozásokat, valamint az is, hogy változások történtek az összetevő anyagok harmonizált osztályozásában. A pontatlan „biztonsági adatlapok” (SDS-ek) elkészítése szintén problémát jelenthet. A biztonsági adatlapon szereplő információknak nagyon súlyos hatásai lehetnek a downstream szakaszban, különösen, ha pontatlanok. Emellett a korábban veszélytelenként meghatározott anyagok a további kutatások alapján veszélyességi besorolást kaphatnak. A borsavat például régebben veszélytelenként sorolták be. Később nagyon veszélyesnek (reprodukciót károsítónak) minősítették. Ezt követően új biztonsági adatlapokra volt szükség.

2.5. A CLP-rendelet felülvizsgálati csomagjának részeként az Európai Bizottság egy felhatalmazáson alapuló jogi aktust javasol, amely lehetővé teszi az endokrin károsító (ED), a perzisztens, bioakkumulatív és mérgező (PBT), a nagyon perzisztens és nagyon bioakkumulatív (vPvB), a perzisztens, mobilis és mérgező (PMT) vagy a nagyon perzisztens és nagyon mobilis (vPvM) tulajdonságokkal rendelkező anyagoknak és keverékeknek a létrehozott új veszélyességi osztályokba történő besorolását.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1272/2008/EK rendelete (2008. december 16.) az anyagok és keverékek osztályozásáról, címkézéséről és csomagolásáról, a 67/548/EGK és az 1999/45/EK irányelv módosításáról és hatályon kívül helyezéséről, valamint az 1907/2006/EK rendelet módosításáról (HL L 353., 2008.12.31., 1. o.).

2.6. A felülvizsgálat azt javasolja, hogy az Európai Bizottság több harmonizált osztályozási dokumentációt kezdeményezhessen és finanszírozhasson.

2.7. A javaslat szerint javítani kell azt a módszert, amellyel a vállalatok az anyagokat osztályozzák, emellett kötelezően indokolni kell az ECHA jegyzékében szereplő bejelentett osztályozásoktól való eltérés okait, a bejelentések aktualizálását pedig idejekorán kell elvégezni.

2.8. A különböző szereplők által az ECHA-hoz benyújtandó javaslatok átláthatósága és kiszámíthatósága javulni fog, mivel kötelesek lesznek ezeket a szándékokat közölni az ECHA-val.

2.9. A felülvizsgálat javítani kívánja a veszélyes vegyi anyagokkal kapcsolatos kommunikációt:

- A javaslat célja, hogy a címkézés világosabbá és érthetőbbé váljon a fogyasztók számára, valamint kevésbé legyen megterhelő a szállítók számára és könnyebben érvényesíthető legyen. A címkék olvashatóságának javítása érdekében kötelező formázási szabályok lesznek érvényben, beleértve a minimális betűméretet is. Lehetővé válik a kihajtható címkék szélesebb körű használata.
- Külön szabályok vonatkoznak majd az utántölthető tartályokban lévő vegyi anyagok értékesítésére. Ez a rendszer a kevésbé súlyos veszélyeket jelentő vegyi anyagokra korlátozódik.
- A vegyi anyagok önkéntes digitális címkézése megengedett lesz, de az egészségvédelemre és a környezetvédelemre vonatkozó információknak a csomagoláson elhelyezett címkén kell maradniuk.
- Emellett eltérések bevezetésére kerül sor a fogyasztók számára ömlesztve értékesített vegyi anyagok, például az üzemenyanyagok, valamint a nagyon kis kiszerezésben, például írószközökben értékesített vegyi anyagok esetében.

2.10. A felülvizsgálati javaslat foglalkozik azokkal a joghézagokkal és ellentmondásokkal is, amelyek az online értékesítéssel és a toxikológiai központok felé történő bejelentésekkel kapcsolatosak.

2.11. Egy szállítónak minden online – ideértve az unión kívüli eredetű – értékesítés során biztosítani kell, hogy az uniós piacon forgalomba hozott anyag vagy keverék megfeleljen a CLP-rendelet követelményeinek.

2.12. Pontosításra kerülnek a toxikológiai központok felé történő bejelentésekre vonatkozó rendelkezések. Minden érintett szereplőnek értesítenie kell az uniós toxikológiai központokat.

2.13. A reklámozás területén is fontos változtatást javasolnak. Kötelezően biztosítani kell majd, hogy a veszélyes anyagokra és keverékekre vonatkozó reklám a biztonság és a környezet védelme szempontjából legfontosabb valamennyi információt tartalmazza. A reklámoknak jelezniük kell a veszélyességi osztályt, tartalmazniuk kell figyelmeztető mondatokat és veszélyt jelző piktogramokat.

2.14. A vegyi anyagokra vonatkozó stratégiában felsorolt fő intézkedések, amelyekkel az Európai Bizottság e javaslatban kíván foglalkozni, magukban foglalják az endokrin károsító anyagok (a WHO meghatározásán alapuló) veszélyének jogilag kötelező erejű azonosítását, a növényvédő szerekre és biocidekre már kidolgozott kritériumokból kiindulva és azokat valamennyi jogszabályban alkalmazva. Az új veszélyességi osztályoknak és kritériumoknak az a célja, hogy teljeskörűen kezeljék a környezeti toxicitást, a perzisztenciát, a mobilitást és a bioakkumulációt.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli a CLP-rendelet javasolt célzott felülvizsgálatát, amelynek célja a CLP-rendelet hatékony és eredményes működésének biztosítása.

3.2. Az EGSZB üdvözli azt a felhatalmazáson alapuló jogi aktusra vonatkozó javaslatot, amely új veszélyességi osztályokat hoz létre az endokrin károsító anyagok (ED-k), valamint az olyan anyagok és termékek tekintetében, amelyek nem bomlanak le a környezetben, és felhalmozódhatnak az élő szervezetekben, illetve amelyeknél fennáll a veszélye annak, hogy bekerülnek a vízrendszerbe, beleértve az ivóvizet is.

3.3. A jelenlegi CLP-rendelet egyik legnagyobb hiányossága, hogy az EU-ban online értékesített számos vegyi anyag nem felel meg a CLP jogszabályi követelményeinek. Ez kockázatot jelent az emberi egészségre és a környezetre. Az EGSZB üdvözli a javaslatot, amely megpróbálja kezelni ezt a kérdést.

3.4. Nem világos, hogy a reklámozásra vonatkozó szabályok javasolt módosítását hogyan fogják érvényesíteni. Ugyanúgy szankcionálható-e a jogsértő hirdetést közzé tevő jogalany és a termék eladója, aki a hirdetést feladta?

3.5. Egy 2022 májusában közzétett informális dokumentumban az Európai Környezetvédelmi Hivatal (EEB) azt állítja, hogy „a vállalatok rutinszerűen hiányos vagy hibás adatokat szolgáltatnak vegyi anyagaik veszélyes hatásairól, de még mindig hozzáférnek a piachoz (fittyet hányva arra a szabályra, mely adatok hiányában tilalmazza a forgalomba hozatalt). Ennek következtében az iparági regisztrációs dokumentációk gyenge minősége [...] erősen hátráltatja a szabályozást.”

3.6. Az EEB és különböző nem kormányzati szervezetek az Európai Bizottságnak címzett, 2023. február 27-i közös levelükben kijelentették, hogy „a REACH és a CLP szabályozási rendszerének reformja kulcsfontosságú lehetőség a jelenleg tagadhatalan adathiányosságok kezelésére, valamint arra, hogy felgyorsítsuk a káros vegyi anyagokra vonatkozó szabályozási intézkedéseket. Ezzel a levéllel szeretnénk kifejezni komoly aggodalmunkat az említett adathiányosságok miatt, amelyek akadályozzák a leginkább aggodalomra okot adó vegyi anyagok hatékony azonosítását és kockázatkezelését.”

3.7. A REACH és a CLP felülvizsgálata kiegészíti egymást. Például a felülvizsgált REACH szerinti új tájékoztatási követelmények információt nyújtanak az anyagok belső tulajdonságairól, amelyek lehetővé teszik az anyagok besorolását a felülvizsgált CLP szerinti új veszélyességi osztályokba.

3.8. A versenyjog megsértésének elkerülése érdekében az ECHA óvatos információcserére intette a vállalatokat, ami azt jelenti, hogy az információcsere csak a tesztek költséges megkettőzésének elkerüléséhez feltétlenül szükséges adatokra korlátozódik.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az Európai Környezetvédelmi Hivatal (EEB) 2022. július 11-én jelentést tett közzé a vegyi anyagokra vonatkozó jogszabályokról, amely három fő szűk keresztmetszetet tárt fel a vegyi anyagok szabályozási folyamatában:

- Hiányos vagy megbízható adatok nélküli dokumentációt benyújtó ipari csoportok.
- Az elővigyázatosságból történő határozott fellépés elmulasztása az uniós tudósok részéről.
- Az Európai Bizottság késlekedése a dokumentációk feldolgozása során, annak ellenére, hogy jogilag köteles három hónapon belül határozattervezetet készíteni.

4.2. Az EEB kötelező érvényű döntési határidőket javasolt, valamint új szankciókat azokkal a szervezetekkel szemben, amelyek nem szolgáltatnak be minden szükséges adatot. Ezenkívül azt is javasolta, hogy az elővigyázatossági megközelítést alkalmazzák a vegyi anyagok szabályozásában.

4.3. A felülvizsgálat határidőket állapított meg a címkéknek az osztályozás megváltozását követő frissítésére, és javasolja, hogy a hat hónapos határidő akkor is érvényes legyen, ha egy meglévő veszélyt új veszély egészít ki. Amennyiben az újabb és az elavult besorolások között eltérések vannak, a bejelentőket kötelezni kell arra, hogy a besorolások változását követő hat hónapon belül frissítsék bejelentéseiket.

4.4. 2022. júniusi jelentésében az ECHA megállapítja, hogy „...a kockázatkezelési intézkedések megkezdése előtt a veszélyekről meg kell győződni, és ilyenkor gyakran további adatokra van szükség”, és ezért „a vállalatoknak naprakész információkkal proaktívan frissíteniük kell regisztrációikat [...]”.

4.5. A folyamat sikeréhez elengedhetetlen a naprakész információ, ezért az emberi egészség és a környezet érdekében minden szereplőnek részt kell vennie ebben a folyamatban. Szankciókat kell alkalmazni, ha egyértelmű bizonyíték van az indokolatlan késedelemre, vagy ha az adatok benyújtása nem megfelelő.

4.6. Az ECHA-nak bővítenie kell a személyi állományát, ha hatékonyan akarja végrehajtani ezt a javasolt új rendeletet. Emellett sok tagállam forráshiányos, ami akadályozza őket a dokumentációk benyújtásában.

4.7. A CLP végrehajtása a nemzeti hatóságok feladata, amely magában foglalja annak ellenőrzését, hogy az anyagot regisztrálták-e vagy előzetesen regisztrálták-e, valamint a biztonsági adatlapok pontosságának ellenőrzését. Az ECHA-nak nincsenek végrehajtási hatáskörei. Az ECHA azonban fórumot biztosít a végrehajtással kapcsolatos, tagállamok közötti információcseréhez.

4.8. Az Európai Bizottság jelenleg azon a keretrendszeren dolgozik, amely nyomon követi majd a felülvizsgált rendelet működését. Rendkívül fontos, hogy a nyomonkövetési folyamat kiterjedjen a vegyi anyagokon alapuló értékláncokat érő hatásokra, illetve hogy vizsgálja a vegyi anyagok egységes piacára gyakorolt általános hatásokat.

4.9. Az online értékesítésre vonatkozó új rendelkezések előírják egy az EU-ban székhellyel rendelkező szállító részvételét, amely biztosítja, hogy a vegyi anyag megfeleljen a rendelet követelményeinek. Ez vonatkozik az EU-n kívülről az EU-ba irányuló online értékesítésekre is. A javaslat célja, hogy a fogyasztó ne váljon de jure és de facto importőrré az EU-n kívülről. Nincs egyértelmű javaslat arra, hogy ezt hogyan lehetne sikeresen megvalósítani. Sőt, gyakorlatilag lehetetlennek tűnik egy ilyen megoldás végrehajtása mindaddig, amíg a felülvizsgált CLP-rendeletet nem hangolják össze az ENSZ vegyi anyagok osztályozásának és címkézésének globálisan harmonizált rendszerével (ENSZ GHS).

4.10. Ha egy gyártó a márkanév megváltoztatása nélkül megváltoztatja egy márkás termék összetevőit, akkor attól a gyártótól meg kellene követelni, hogy a termékcímkén külön figyelmeztetést helyezzen el, így tájékoztatva a fogyasztót a termék vegyi összetételének változásairól.

4.11. Az Európai Vegyipari Tanács⁽²⁾ szerint a CLP módosításai valamennyi értékláncot érintik, és fontos, hogy az Európai Bizottság alapos elemzéssel vizsgálja meg, hogy a CLP reformja lehet-e negatív hatással a stratégiai és alapvető értékláncokra, és ha igen, milyen módon.

4.12. Ha a vegyi anyagok esetében gyanítható, de még nem biztos a károkozás kockázata, akkor az elővigyázatosság elve szerint már azelőtt csökkenteni kell a vegyi anyagokból származó kockázatokat, hogy azokra nézve teljeskörű tudományos bizonyítékok állnának rendelkezésre.

4.13. A vegyiparban dolgozók biztonsága kiemelkedően fontos. Gyakran kell értékelni a munkahelyi biztonságot, miközben biztosítani kell, hogy az összes egészségügyi és biztonsági protokollt teljes mértékben és megfelelően végrehajtsák.

4.14. A vegyi anyagok nem megfelelő kezelése és a kellő kockázatértékelések elmulasztása olyan súlyos kérdések, amelyekre a munkahelyen rá kell irányítani a figyelmet. A vegyiparban dolgozóknak intenzív képzést kell biztosítani, hogy teljes mértékben tisztában legyenek azokkal a vegyi anyagokkal, amelyekkel munkájuk során kapcsolatba kerülnek. Fontos a vegyi üzemekben minden berendezést megfelelően karbantartani annak érdekében, hogy megvédjék a munkavállalókat a hibás berendezések okozta sérülésektől vagy halálesetektől. A súlyos balesetek jelentési rendszeréből (eMars) származó adatok szerint évente átlagosan több mint 30 ipari baleset történik az EU-ban nyilvántartásba vett 12 000 magas kockázatú ipari létesítményben. Az adatok nem tartalmazzák a Seveso-irányelv hatálya alá nem tartozó veszélyes létesítményekben bekövetkezett baleseteket. A csővezetékek és a szállítás szintén nem tartoznak ide.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽²⁾ www.cefic.org.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a regionális bizottságnak a Régiók Bizottságának – Egy erős és fenntartható uniós algaágazat felé

(COM(2022) 592 final)

(2023/C 228/18)

Előadó: KÜKEDI Zsolt

Felkérés:	Európai Bizottság, 2023.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Közigyűlési határozat:	2023.4.27.
Jogalap:	eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	147/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottságnak az „erős és fenntartható uniós algaágazat” megteremtése érdekében kiadott közleményét. Az algák sokféleképpen hozzájárulhatnak a klímaváltozás hatásainak enyhítéséhez, vagy épp a világ gyorsan növekvő népességének élelmezéséhez és fenntartható energiaellátásához.

1.2. Az európai lakosság véleménye megoszlik az algákról. Különösen a szennyezett vizek körüli területeken az algavirágzás aggodalomra ad okot. Ugyanakkor – részben az európai innováció segítségével – számos országban a problémák lehetséges megoldását is látják benne. Az EGSZB megjegyzi, hogy az algaágazat megteremtése közben a termék iránt bizalmat kell kelteni és a termékbiztonságra fokozott figyelmet kell fordítani.

1.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy a közlemény nem hangsúlyozza eléggé, hogy édesvízi körülmények között élelmszerforrást lehet létrehozni. Ezenkívül az algák nem feltétlenül csak édesvízi táplálékforrásként szolgálhatnak, hanem kiterjedhetnek az eutrofizált édesvizekre, a használt gyógyvizekre és a szennyvizekre is, ahol környezeti vagy energetikai célokat szolgálhatnak. Ezt a hatalmas, de kevésbé használt erőforrást Európa fejlődésének szolgálatába kell állítanunk, különös tekintettel az EU vidéki térségeire.

1.4. A tengerparti vizekben előforduló makroalgák a halászati vállalkozások számára hozhatnak többletbevételt. Kitermelésük csökkenti az eutrofizációt, és értékes ökoszisztéma-termékeket és -szolgáltatásokat eredményezhet, így többek között új élőhelyeket biztosíthat egyes fajok számára. Az édesvízi makroalgák ágazata épp most indul növekedésnek, és az új szakpolitikai dokumentumokban foglalkozni kell vele.

1.5. A mikroalgák folyamatos termesztése főként zárt reaktorokban képzelhető el az EU-ban, ami komoly tőkeigénnyel jár, viszont rendkívül termelékeny és megbízható, előre ismerhető minőséget produkál. A mikroalga-termesztés a dél-európai édesvizekben és tavakban is lehetséges.

1.6. Egyes tengerparttal nem rendelkező tagállamok (pl. Magyarország, Csehország, Szlovákia) részére lényegében csak a mikroalga-termelés jöhet szóba. Ugyanakkor ezen országok némelyikében magas szintű tudományos és technológiai tudás áll rendelkezésre, melyet az európai algaágazat megteremtése közben ki kell használnunk.

1.7. A makro- és mikroalgákban rejlő, nagyon eltérő lehetőségeket, amelyek eltérő jellemzőkkel, hatásokkal és szabályozásigénnyel járnak, másképp kell kezelni. Az EGSZB úgy látja, hogy a közleményben észszerű egyensúly van a makro- és a mikroalgák között, de azt ajánlja, hogy vizsgálják meg, hogy az algaágazat édesvízi szegmense milyen előnyökkel járhat bizonyos (a tengerparttal nem rendelkező) tagállamok számára. Az EGSZB javasolja a megközelítés kiegyensúlyozását, integrálását a kapcsolódó ágazatokkal, az uniós és nemzeti hatáskörök egyértelmű elkülönítését, valamint a belső piac esetleges védelmét az olcsó importtermékektől.

1.8. Az élelmiszer-ellátás az EU-ban egyelőre nem jelent problémát, viszont az energiatermelés, illetve -import, a műtrágyák, a takarmány-összetevők elérhetősége, ára, a növekvő szerves hulladékmennyiség és a szántóföldek mennyiségének csökkenése annál inkább. Messzemenően támogatásra érdemesek azok a technológiák, amelyek együttesen képesek kezelni ezen égető problémákat, és az alga termelése és hasznosítása éppen ilyen.

1.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy az algáknak a közleményben előrevetített gazdasági potenciálja jelentős, de az algatermesztés elméleti potenciálja ennél is nagyobb, tehát képes követni a növekvő keresletet. Az uniós alapokat azonban csak életképes és fenntartható gazdasági megoldásokra lehet felhasználni, ezért az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fordítson kiemelt figyelmet az algatermelés gazdasági hatékonyságára, valamint a környezeti és társadalmi dimenzióra.

1.10. Amint az EGSZB javasolta, az algaágazat létrehozása során a társadalmi és piaci elfogadottság érdekében elő kell mozdítani az új ágazattal kapcsolatos ismereteket és tudatosságot, ezért az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy helyezzen különös hangsúlyt a javasolt intézkedésre reprezentatív felmérések, országspecifikus cselekvési tervek, valamint az ágazati szervezetek bevonása, sőt újak létrehozása révén.

1.11. Az EGSZB az Európai Bizottság, az érintett tagállamok és az algaágazat számára az alábbi javaslatokat ajánlja megfontolásra az algaágazat megteremtésére vonatkozóan:

- az algatermelést be kell ágyazni a meglévő mezőgazdasági élelmiszer-, takarmány- és ipari, energetikai alapanyag-értékláncokba,
- a közleményben nagyobb hangsúlyt kell fektetni az édesvízi algatermelésre,
- el kell indítani az algák teljes körét magában foglaló szabványosítási folyamatot, ami akár egy integrált tengeri élelmiszer-stratégia kidolgozását is jelentheti,
- a legjobb közigazgatási gyakorlatok alapján meg kell szüntetni a jogszabályok széttagoltságát, és az engedélyezési modelleket ki kell terjeszteni az algákra is,
- az algafajokat fel kell venni az uniós élelmiszer-katalógusba,
- a szakmai tudásbeli, valamint a technológiai és innovációs hiányosságokat egy rövid és középtávú kutatást finanszírozó ambiciózus programmal kell orvosolni,
- az algatermelők, illetve K+F-projektek számára algaszaporítóanyag-bankokat kell létrehozni és működésüket finanszírozni kell, valamint az alapanyagot méltányos áron hozzáférhetővé kell tenni,
- a gazdaságilag életképes algaágazat megteremtése érdekében át kell tekinteni a termelés és a potenciális alkalmazások gazdasági vonatkozásait, a belső piacot meg kell védeni az olcsó importtermékektől.

1.12. Az EGSZB arra kéri az európai intézményeket, hogy – a vízforrások megőrzésére, jobb kihasználására, valamint a kapcsolódó kihívások megfelelő kezelésére – kezdjék meg a vízzel kapcsolatos kérdés prioritásként való kezelését, és dolgozzanak ki egy „uniós kék megállapodást”. Ennek a szándéknak az uniós algaágazat megteremtése hangsúlyosan képezze a részét.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az Európai Bizottság 2022. november 15-én közzétette az *Erős és fenntartható uniós algaágazat létrehozása* céljából kidolgozott javaslatát ⁽¹⁾. A közlemény új és fenntartható módszerek kidolgozását javasolja a világ gyorsan növekvő népességének élelmezésére és fenntartható energiaellátására. A közlemény hangsúlyozza, hogy a nyersanyag- és energiaellátás biztonságának biztosítása érdekében Európában teljes mértékben ki kell használnunk az algákban mint megújuló erőforrásban rejlő lehetőségeket.

2.2. Az Európai Bizottság közleménye logikus és az eddig kiadott, releváns dokumentumok sorába illeszkedik, amelyek elismerték a nagyüzemi mikro- és makroalga-termesztésben rejlő jelentős gazdasági potenciált, valamint környezeti és társadalmi előnyöket az EU-ban. Az Európai Bizottság közleménye 23 intézkedést határoz meg, amelyek célja az irányítási keret és a jogszabályok javítása; az üzleti környezet alga számára kedvezőbbé tétele; a társadalmi tudatosság és az algák és algaalapú termékek fogyasztói elfogadottságának növelése; valamint a tudás, a kutatás és a technológiai hiányosságok megszüntetése.

2.3. Az európai szakpolitikák – az európai zöld megállapodás ⁽²⁾, a „termelőtől a fogyasztóig” stratégia ⁽³⁾ – hangsúlyozták a tenyésztett (tengeri) algákban és más algaalapú termékekben rejlő lehetőségeket az élelmiszerekben és takarmányokban használt fehérjék alacsony szénlábnymóú forrásaként. A *Stratégiai iránymutatások a fenntarthatóbb és versenyképesebb uniós akvakultúra érdekében a 2021 és 2030 közötti időszakra* című közlemény ⁽⁴⁾ szerint elő kell mozdítani az algák – mind a makroalgák (tengeri moszatok), mind a mikroalgák – termesztését, ezzel is hozzájárulva az európai zöld megállapodás több célkitűzésének eléréséhez. A *fenntartható szénkörforgásokról* szóló közlemény ⁽⁵⁾ elismeri az algákban rejlő lehetőségeket a kék szénen alapuló gazdaság számára. A fenntartható kék gazdaságról szóló közlemény ⁽⁶⁾ is említi az algában rejlő lehetőségeket a fenntartható élelmiszerrendszer és a globális élelmezésbiztonság kialakítása szempontjából.

2.4. Az alga nemcsak környezetbarát (zöld) alapanyag, hanem rendszerekben való hasznosítása összhangban van a kék gazdaság hulladékminimalizáló alapelvével is, vagyis egyszerre lehet kék és zöld.

2.5. Az algatermesztés az európai zöld megállapodás majdnem minden eleméhez nyújt hozzáadott értéket:

- az éghajlatvédelemhez a dekarbonizáció révén,
- az energiaellátáshoz biogáz- és bioüzemanyag-termeléssel,
- a hulladékgazdálkodási szempontokkal és a szennyező anyag-mentességgel a körforgásosság megvalósítását szolgálja,
- egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszert támogat,
- az ökoszisztémákat és a biológiai sokféleséget óvja és állítja helyre, a környezetvédelmi szolgáltatásokat fejleszt,
- a szennyező anyag-mentességet szolgálja.

Az algatermelés fokozása az alábbi konkrét lehetőségeket nyújtja ⁽⁷⁾:

- élelmiszerek (akár bébitápszerek), illetve étrend-kiegészítők (pl. vitaminok, karragén) előállítása fenntartható módon, termőföld használata nélkül,
- újabb generációs biohajtóanyagok, illetve biogáz előállítása,
- nagy hozzáadott értékű kozmetikumok, egészségügyi termékek (gyógyszerkivonatok, pigmentek, thalasso-terápia) és ipari alapanyagok (papíripari alapanyagok/bioalapú szálak) előállítása,

⁽¹⁾ Erős és fenntartható uniós algaágazat létrehozása, COM/2022/592 final, 2022. november 15.

⁽²⁾ Az európai zöld megállapodás, COM(2019) 640 final, 2019. december 11.

⁽³⁾ A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia, COM(2020) 381 final, 2020. május 20.

⁽⁴⁾ Stratégiai iránymutatások a fenntarthatóbb és versenyképesebb uniós akvakultúra érdekében a 2021 és 2030 közötti időszakra, COM(2021) 236 final, 2021. május 12.

⁽⁵⁾ Fenntartható szénkörforgások, COM(2021) 800 final, 2021. december 15.

⁽⁶⁾ Az EU kék gazdaságának átalakítása a fenntartható jövő érdekében, COM(2021) 240 final, 2021. május 17.

⁽⁷⁾ Referencia és további lehetőségek: Babich et al, *Algae: Study of Edible and Biologically Active Fractions, Their Properties and Applications*, Plants 2022, 11(6), 780; <https://doi.org/10.3390/plants11060780>, illetve Poonam Sharma, Nivedita Sharma (2017) *Industrial and Biotechnological Applications of Algae: A Review*. Journal of Advances in Plant Biology – 1(1):01-25. DOI 10.14302/issn.2638-4469.japb-17-1534, <https://openaccesspub.org/article/530/japb-17-1534.pdf>.

- takarmánykiegészítők előállítása (hozam- és/vagy minőségjavítás, szója/halliszt-megtakarítás),
- növénytermesztési biostimulánsok (talajjavító anyag, levéltrágya) előállítása,
- környezetvédelmi előnyök (szennyvíztisztítás, víztisztaság mérése, karbonkvóta).

2.6. Az Európai Bizottság közleményében előrevetítette, hogy „megvizsgálja az algákban rejlő lehetőségeket az EU-ban, és koherens megközelítést – többek között célzott intézkedéseket – határoz meg a regeneratív algatermesztés és -termelés EU-szerte történő fokozásának támogatása, valamint az algák élelmiszer és nem élelmiszer célú felhasználása piacainak fejlesztése és általánossá tétele érdekében”.

2.7. A „regeneratív algatermesztés és -termelés” nemcsak a napenergia és a tápanyagok növényi biomasszává való átalakítását és az ökoszisztémák helyreállításának támogatását jelenti, hanem „a tengeri moszatok termesztése értékes ökoszisztéma-termékeket és -szolgáltatásokat eredményezhet, így többek között új élőhelyeket biztosíthat a halak és a nem helyhez kötött gerinctelen fajok számára”.

2.8. Egyelőre hiába jelentenek a tengerek és az óceán hatalmas, de kevésbé használt erőforrást, az emberek által „fogyasztott élelmiszereknek jelenleg csupán 2 %-a származik innen, annak ellenére, hogy a Föld felszínének több mint 70 %-át óceánok és tengerek borítják”. Ugyanakkor a vizes élőhelyekből származó haszonvét nemcsak a tengerekből és az óceánokból származhat, hanem az eutrofizált édesvizekből (akár folyókból vagy tavakból, akár mesterséges víztározókból, öntözőcsatornákból stb.), használt gyógyvizekből és szennyvizekből is.

2.9. Az orosz–ukrán háború következtében a műtrágyák, a takarmány-összetevők és az energia rendelkezésre állásának problémáját hatékonyan és fenntartható módon csökkenthetnék az algák ⁽⁸⁾.

2.10. Az alga iránti keresletben óriási a növekedési potenciál ⁽⁹⁾: míg 2019-ben mintegy 270 000 tonna volt a tengeri moszatok iránti európai kereslet, addig ez 2030-ra 8 millió tonnára nőhet, és értéke 2030-ban elérheti a 9 milliárd EUR-t. Ez a növekedés mintegy 85 000 munkahelyet teremthet, évente több ezer tonna foszfor és nitrogén eltávolítását eredményezheti az európai tengerekből, évente akár 5,4 millió tonnával csökkentheti a szén-dioxid-kibocsátást, és enyhítheti a szárazföldre nehezedő terhelést. Az EGSZB megjegyzi, hogy az algatermesztés elméleti potenciálja még a jelenlegi keresletnél is nagyobb, tehát képes követni a növekvő keresletet.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az algák megítélése az európai átlagember, valamint vállalkozások körében többnyire negatív: az algáról a tengeri moszat a tengerparton, vagy egy édesvízi tavat elszínező algavirágzás jut eszünkbe. Pedig az algák fizikai felépítésük, életformájuk alapján egyedülálló és hasznos szervezetek.

3.2. Az „alga” kifejezés valójában a vízi fotoszintetikus organizmusok mintegy 72 500 fajból ⁽¹⁰⁾ álló csoportját írja le. A fajok 20 %-át a jellemzően tengerekben található nagyméretű, többsejtű makroalgák, míg a fennmaradó részt a mikroméretű, mesterséges rendszerekben is hatékonyan termeszthető, sokoldalúbban felhasználható, ám drágábban előállítható mikroalgák teszik ki. A kezdeményezésben észszerű egyensúly van a makroalgák és a mikroalgák között, mivel jelenleg világszerte 36 millió tonna makroalgát és 0,05 millió tonna mikroalgát termelnek.

3.3. A közlemény ambiciózus, ugyanakkor realista ablakot nyit az európai algatermelő ágazat számára. Az algaágazatról, valamint annak lehetőségeiről és korlátairól bemutatott elemzés nagyrészt pontos, a program koherens, és az intézkedések általában konkrétan és relevánsnak tűnnek az európai algaágazat közeljövőben történő fejlődése szempontjából. Mindazonáltal az egyes elemek több pontosítást és körülírást igényelnek. Más ágazatokkal, például a hagyományos mezőgazdasági élelmiszeripari ágazattal, a tengeri eredetű élelmiszerekkel foglalkozó ágazatokkal (a halászáttal és az állati akvakultúrával) való végrehajtás tekintetében összhangot kell teremteni.

⁽⁸⁾ Az Európai Tanács következtetései, 2022. június 23–24.

⁽⁹⁾ A Seaweed for Europe koalíció Hidden champion of the ocean – Seaweed as a growth engine for a sustainable European future c. tanulmányának becslései.

⁽¹⁰⁾ Michael D. Guiry a *How many species of algae are there?* c. tanulmányában akár 1 millióra is teszi az algafajok számát. De a 72 500-as szám az AlgaeBase online taxonómiai adatbázisból származik. Lásd Guiry (2012) <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27011267/> DOI: 10.1111/j.1529-8817.2012.01222.x.

3.4. Jelenleg az algák termelése jelentősen elkülönül más mezőgazdasági termelési ágazatoktól. Azonban fontos, hogy az algákat ne tekintsük teljesen különálló termelési ágazatnak, hanem ágyazzuk be a meglévő mezőgazdasági élelmiszer-, takarmány- és ipari, energetikai alapanyag-értékláncokba. Az EGSZB hangsúlyozza az algatermesztés és a hozzá kapcsolható egyéb tevékenységek közös rendszerben való szabályozásának szükségességét, különös tekintettel a következőkre:

- az erőművi és szennyvíztisztító szektor (komplex szennyvízkezelés, hulladékhő- és CO₂-hasznosítás),
- a mezőgazdasági biogázüzemek algatermesztéssel/felhasználással való integrálása (pl. hígtrágya-hasznosítás, mezőgazdasági területigény csökkentése, az alga ko-szubsztrátumként való alkalmazása a biogázüzemi receptúrákban),
- az állattenyésztés fehérjetakarmány-igényének részbeni kiváltása (ezzel kapcsolatos etetési és dietetikai kutatások),
- az eutrofizált szabadvízi rendszerek fenntarthatóvá tétele.

3.5. Mivel fejletlen, új ágazatról van szó, külön figyelmet kell fordítani a fejlődés ösztönzésére, el kell indítani egy normalizálási (szabványosítási) folyamatot. Ez akár egy a tengeri és egyéb tengeri alapú élelmiszerekre vonatkozó integrált stratégia kidolgozását is jelentheti, amely magában foglalja az olyan tevékenységeket, mint a halászat, a vadon élő szervezetek kitermelése, az állati akvakultúra, és az élelmiszerszektoron túlmenően az algakomponenst tartalmazó bioüzemanyagok kérdését is. A tengeri moszattermesztés alternatívát kínálhat azoknak a halászoknak is, akik az egyéb alapanyagok termelésének csökkenésével és növekvő költségekkel szembesülnek, és esetleg meg kell változtatniuk hagyományos tevékenységeiket. Ez az integrált megközelítés kevésbé lelhető fel ebben a közleményben.

3.6. A közlemény számos intézkedése főleg a nyílt tengeri művelésre helyezi a hangsúlyt. Ez érthető, tekintettel a jelenlegi mikro- és makroalga-termelési rátára és az európai mikroalga-termelés jelenleg alulfejlett státuszára, azonban a fejlesztési célnak az algák teljes körét kell érintenie. A tengeri moszat termesztése a tengerparttal és szigetekkel rendelkező országokban, jellemzően természetes körülmények között történhet, fajtól és alkalmazástól függően. Másrészt az általában szárazföldi mikroalga-termesztés szintén nagyon fontos, különösen a fehérje- és lipidtermelés tekintetében, így nem szabad megfeledkezni róla. Ez magában foglalja az édesvízi (mikro- és makro-) algákat és a szennyvízben történő termesztési alkalmazásokat is, amelyek ígéretes biomasszaforrást jelentenek a bioalapanyagként való alkalmazáshoz, ezáltal diverzifikálva a távoli és elnéptelenedett területek gazdasági szerkezetét, így hozzájárulva az EU vidéki területeire vonatkozó hosszú távú jövőképhez ⁽¹⁾.

3.7. A termelési ágazat egyik ismert fő akadálya – különösen a makroalgák tekintetében mind a tengeren, mind a szárazföldön – a jogszabályok széttagoltsága és a tagállamonként, sőt a tagállamokon belüli régiók között is igen eltérő volta, vagy akár az algára vonatkozó teljes hiánya, mivel az engedélyezési modelleket általában a vízi állatokat (halakat, kagylókat stb.) szem előtt tartva alakítják ki. Az alga nagyon gyakran nem szerepel az engedélyezési eljáráshoz használt formanyomtatványokon, így az algákra még engedélyt sem lehet kérni. Az EGSZB javasolja, hogy készüljön teljeskörű páneurópai áttekintés az algatermesztés egyes szakaszaira és az algák minden egyes (élelmiszer, takarmány, bioüzemanyag, kozmetikai, gyógyszerészeti stb.) felhasználási területére vonatkozó valamennyi jogszabályról és közigazgatási eljárásról, és ezt használjuk fel példaként a legjobb közigazgatási gyakorlatok kidolgozásához a tagállamok számára, valamint az egyenlő versenyfeltételek kialakítására az EU-n belüli és azon kívüli kereskedelem számára.

3.8. Egy valóban európai alga-élelmiszerágazat kialakításához elengedhetetlen az algafajok vagy -csoportok uniós élelmiszer-katalógusba való felvételének ösztönzése. A jelenleg elismert fajok közül sok Európán kívülről (különösen Ázsiából) származó faj, és ezek akadályokat jelentenek különösen a kisebb vállalatok és befektetők számára, amelyek közeli rokonságban álló vagy hasonló európai fajokat akarnak termesztetni. Ezen túlmenően az élelmiszer-katalógus algára vonatkozó részeit felül kell vizsgálni, és ösztönözni kell az új fajok/nemzetségek beépítését.

⁽¹⁾ COM(2021) 345 – Hosszú távú jövőkép az EU vidéki területei számára – Az erősebb, összekapcsolt, reziliens és virágzó vidéki területek 2040-ig történő megvalósítása felé és HL C 290., 2022.7.29., 137. o.

3.9. Mivel az algákkal szemben – bár megalapozatlan és a tudáshiányából ered – nagy a társadalmi idegenkedés, az intézkedéseknek minden közigazgatási szinten meg kell teremteniük az új iparággal és annak integrációjával és rendszerszemléletű alkalmazásával kapcsolatos ismereteket és tudatosságot, és ennek jól tükröződnie kell a javasolt intézkedésekben. Ennek lehetséges lépései:

- egységes, országos szinten reprezentatív felmérések a lakosság és a vállalkozások körében, egységes kérdésekkel és módszertannal,
- ennek alapján országspecifikus akciótervek kidolgozása az attitűdök javítására,
- ágazati szervezetek létrehozása.

3.10. Mivel az algaágazat új ágazat Európa számára, a szakmai tudásbeli, valamint a technológiai és innovációs hiányosságok jelentősek. A tudásbeli hiányosságokat nagyrészt sikerült azonosítani, de ezeket egy rövid és középtávú kutatást finanszírozó ambiciózus programmal kell orvosolni. Ezen hiányok lefedésére alapvető akár az alap (stratégiai), akár az alkalmazott kutatás az algatermesztés minden szintjén:

- az alapkutatások kiemelt támogatása: a mikroalgák esetében elsősorban a termesztés-technológiához, makroalgák esetében főleg a hatékony betakarításhoz, különböző országok tengervizeinek fajösszetétel-vizsgálatához, és minden algafaj esetében a hasznosíthatósághoz kapcsolódva,
- a nagy hozzáadott értékkel bíró alkalmazott fejlesztések (gyógyszer, kozmetikum, levéltrágya, élelmiszer) esetében a piaci környezet javítására.

3.11. Mivel a megbízható minőség (fajösszetétel) és a nagy algahezam Európában csak zárt vagy félig zárt rendszerekben érhető el, és ezek tiszta szaporítóanyagot igényelnek, melynek előállítása üzemi rendszerekben nem rentábilis, ezért megfelelő számú algaszaporítóanyag-bank létrehozatala, működésük finanszírozása, az alapanyag méltányos áron való hozzáférhetőségének biztosítása szükséges az algatermelők, illetve K+F-projektek számára.

3.12. Az algaágazat jelentős munkahelyteremtő potenciállal rendelkezik, és az így létrejövő munkahelyeknek jól megfizetett és tisztességes munkakörülményeket nyújtó munkahelyeknek kell lenniük. Az algaágazatot kifejezetten előnyben kell részesíteni az uniós kék megállapodás létrehozásához szükséges kompetenciák kialakítása tekintetében; a képzésbe való beruházások fontosak. Az algaágazatba való belépés akadályai nem gátolhatják a kkv-kat abban, hogy belépjenek ebbe az üzleti szegmensbe. Az EGSZB üdvözli a tengeri moszatok olyan termékláncainak létrehozását, amelyek kiküszöbölik a tisztességtelen gyakorlatokat.

3.13. Az algaágazat hatékony növekedése csak az üzleti környezet javítása révén érhető el. Gondosan át kell tekintenünk a termelés és a potenciális alkalmazások gazdasági vonatkozásait, valamint azt, hogy hogyan lehetne ezeket javítani. A 7. intézkedés például megemlíti a halalapú takarmány algaalapú takarmánnyal való helyettesítésének ösztönzését (az akvakultúrában). A haltápok szinte minden halalapú összetevője könnyen helyettesíthető algaalapú összetevőkkel (fehérjék, zsírsavak stb.), azonban ezek előállítása sokkal drágább, mint a hasonló tulajdonságokkal rendelkező hal- vagy szőjaalapú termékek. A haltermelők számára, ahol a takarmány a termelés egyik fő költsége, és a haszonkulcsok általában szűkösek, az algaalapú takarmány egyszerűen nem gazdasági realitás. A fellépést ezért úgy kell kidolgozni, hogy csökkentse az algaalapú összetevők termelési költségeit, másrészt ki kell zárni azt, hogy a nyomon követés/szabványosítás algákra vonatkozó előírásai szigorúbbak legyenek, mint a más mezőgazdasági termékekre vonatkozó előírások. Minden élelmiszer(-összetevő) gyártót egyenlően kell kezelni annak érdekében, hogy a piacon egyenlő feltételek álljanak rendelkezésre. Ha az algaalapú összetevőkről bebizonyosodik, hogy fenntarthatóbbak, akkor lehetőség nyílik arra, hogy használatukat ökotanúsítványhoz (ökocímkézéshez) kössék, ami arra ösztönözheti a fogyasztókat, hogy magasabb árat fogaadjanak el egy fenntarthatóbb termékért.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra vonatkozó uniós szakpolitikai keret

(COM(2022) 682 final)

(2023/C 228/19)

Előadó: **EDELÉNYI András**

Társelőadó: **Alessandro MOSTACCIO**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.2.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.13.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	134/0/4

1. Következtetések és ajánlások

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB):

1.1. üdvözli ezt az időszert a közleményt a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokra vonatkozó uniós szakpolitikai keretről: ez az ágazat **lehetőségeket nyit a fenntarthatóság és a körforgásos gazdaság céljainak gyorsabb elérésére**. Megfelelő szabályozás mellett a bioműanyagok a „zöld” fejlődés eszközei lehetnek (csökkentik a fosszilisenergia-fogyasztást, a műanyagszennyezést és fokozzák a szelektív hulladékgyűjtést);

1.2. hangsúlyozza, hogy szerencsére Európa **úttörő a bioműanyagok és a biológiailag lebomló műanyagok fejlesztése terén**, 2007 és 2020 között több mint 130 kutatási projektet finanszírozott 1 milliárd EUR értékben ⁽¹⁾. Az EU a világ második legnagyobb bioműanyag-gyártója, globális pozícióját pedig erősítenie kell azzal, hogy a legnagyobb hozzáadott értékkel rendelkező termékekre, azaz a **bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható** termékekre összpontosít (az ázsiai termelés főként komposztálható, de nem megújuló termékekre korlátozódik);

1.3. úgy véli, hogy ha az új szabályozási keret képes azonosítani a legnagyobb környezetvédelmi hozzáadott értéket képviselő ipari alkalmazásokat, és ha a forgalomba hozott új termékekkel kapcsolatos információk egyértelműek és hitelesek (képesse téve ezzel a fogyasztókat arra, hogy proaktívan részt vegyenek a körforgásos gazdaságra való átállásban), akkor maximalizálni tudjuk a környezeti előnyöket és ezzel magasabbra is tehetjük a lécet a globális versenyben;

1.4. arra bátorítja az Európai Bizottságot, hogy **összehasonlító elemzés keretében vesse egymással össze a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagok előnyeit a fosszilis alapú műanyagok előnyeivel**, és ennek alapján vonja le következtetéseit. Jelenleg az egyes, túlságosan is óvatos nem-komparatív ajánlások nem adják meg a kellő iránymutatást a kutatáshoz, az innovációhoz, illetve a befektetési tevékenységek megkezdéséhez. Ez hátráltathatja a haladást, és csorbíthatja az EU versenyelőnyét;

1.5. ajánlása szerint a legújabb tudományos eredményekkel összhangban szisztematikusan felül kell vizsgálni a **jogalkotási és normatív környezetet** közvetlenül vagy közvetve érintő összes intézkedést. Ez enyhítheti a zavart és megkímélheti a felhasználókat;

⁽¹⁾ Körforgásos és Bioalapú Európai Gazdaság Közös Vállalkozás.

1.6. azt javasolja, hogy az anyagok, termékek és folyamatok értékelésére a **hierarchikus lépcsőzetes prioritási** rendszert és a körforgásos/fenntarthatósági jelleg szempontjait alkalmazzák. Érvényes ez a nyersanyagokra, a biomasszára és az élelmiszerláncokra, valamint az újrafeldolgozás lépcsőzetes folyamataira. A **RED III** rendelet sorrendet állít majd fel, melynek értelmében az anyagok újrahasználat/újrafeldolgozása (megújuló anyagok) elsőbbséget élvez az energetikai célokra történő újrahasználattal szemben (megújuló energia);

1.7. meg van győződve arról, hogy az **életciklus-elemzés (LCA)** kiváló eszköz a termékek egyes fenntarthatósági szempontjainak értékelésére, és így segíti terelni a tervezett vagy folyamatban lévő kutatási, innovációs és beruházási tevékenységeket. Jelentős erőfeszítésekkel azonban csökkenteni kell a jelenleg alkalmazott módszerek hiányosságait, így csökkenhetnek a biogén szén bónusz elhanyagolásával⁽²⁾ járó bizonytalanságok és mérséklődik a természeti tőkére gyakorolt hatás is;

1.8. azon az állásponton van, hogy a legtöbb jelenlegi **költségszámítási és árképzési** módszer nem internalizálja és nem veszi figyelembe azoknak a plusz komponenseknek a kiadásokra és nyereségekre gyakorolt hatását, amelyeket a gyártási hurokban újrafeldolgoznak. Az életciklus-elemzésen alapuló és az egyedi igényekhez igazított, működőképes **kiterjesztett gyártói felelősségi** rendszer átirányíthatja és kiigazíthatja a biopolimer termékek jelenlegi hátrányos árversenyképességét;

1.9. ajánlása szerint ha kiválasztjuk azokat a beavatkozási területeket, ahol az uniós szintű együttes fellépés eredményesebb („**Value-Added-Europe**”⁽³⁾ – **Hozzáadott Érték Európája**), akkor az segíthet azonosítani és felszabadítani a szükséges gyors haladást gátló szűk keresztmetszeteket. Ez különösen fontos az adatok, a nyomon követés, a vita, valamint a kutatás és az innováció támogatása szempontjából;

1.10. azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy folytassa a biopolimer-ökoszisztéma fontos fejleményeinek **ciklikus felülvizsgálatát**. A beépített nyilvános konzultációs módszerek és eszközök megfelelőek az összes érdekelt fél bevonására: ez elsősorban úgy érhető el, ha a szervezett civil társadalmat a különböző képviselői szerveken keresztül vonják be;

1.11. arra ösztönzi a tagállamokat, hogy kötelező **bioalapú műanyag hányadokat** írjanak elő mind a bioalapú műanyagok, mind a komposztálható műanyagok esetében. Javasoljuk, hogy minden bemutató anyag (promóció, márkaépítés stb.) végleges szabványokon és normákon alapuljon. Az igazolt biogén széntartalom tekintetében ez a radioaktív C-14 módszer. A tömegmérleg módszer elfogadható lehet az összetettebb, többszörös vagy köztes szintű újrafeldolgozás biomassza-tartalmának kifejezésére., de a fogyasztókat értesíteni kell erről;

1.12. tudomásul veszi az egyszer használatos műanyagok betiltásáról szóló rendeletet, de javasolja annak hatályának és megfogalmazásának a pontosítását, mivel úgy gondolja, hogy a rendelet nem zárhat ki egyes **eredendően egyszer használatos, vissza nem váltható**, azaz nem újrafelhasználható vagy mechanikusan újra fel nem dolgozható műanyagtermékeket és -alkalmazásokat. Ezekben az esetekben előnyben kell részesíteni a bioalapú műanyagok és/vagy biológiailag lebomló és komposztálható műanyagok használatát;

1.13. felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a **mechanikus (rövid körfolyamatú) újrafeldolgozás** gyakran előnyös viszonylagos egyszerűsége miatt, de vannak hiányosságai: ezek közé tartozik a keverék szerinti értékcsökkenő újrahasznosítás, a vastagsági korlátok, a visszatérési hozam és az energiaszükséglet. Egy összetett fenntarthatósági összehasonlítás során kiderülhet, hogy jobb a bioalapú polimerek vagy a különböző (organikus és/vagy vegyi) újrafeldolgozási módok használata. Ebben az esetben a legmegfelelőbb megoldás az egyszerre bioalapú és komposztálható műanyagok használata lehet. A vékony fóliák elválasztási technikáit még ki kell fejleszteni;

⁽²⁾ A környezetből történő biogén szénelnyelést (megkötést) le kell vonni a szén-dioxid-kibocsátásból a környezeti lábnyom-számításokban, azaz „jóvá kell írni” az éghajlati hatátnál.

⁽³⁾ Azok a területek, ahol az EU együttesen hozzáadott értéket teremthet, szemben egy olyan helyzettel, ahol az egyes tagállamok külön, koordináció és közös erőforrások nélkül járnak el.

1.14. azt az álláspontot képviseli, hogy az uniós szabványoknak megfelelően tanúsított, **biológiailag lebomló** műanyagok lehetőséget kínálnak a műanyagszennyezés mérséklésére azáltal, hogy **csökkentik a mikro- és nano szintű műanyag hulladékok felhalmozódását** és ezáltal a biológiailag le nem bomló hulladékok által okozott károkat. Egyelőre csak néhány – bár nagyon fontos – alkalmazás esetén adott az ellenőrzött biológiai lebomlás különleges nyílt, természetes környezetben. **Anyagi jellemzőket és állapotokat egyesítő szisztematikus módszereket kell kifejleszteni**, hogy ki lehessen aknázni a biológiai lebomlás lehetőségeit a talajban és más nyílt, természetes környezetben;

1.15. meggyőződése szerint az **ipari komposztálás** és a komposztálható műanyagok használata kiváló módszer az élelmiszerhulladék-gyűjtés és -hasznosítás fokozására. Amellett, hogy a talajba visszaforgatják a szemet, ezek a technikák lehetővé teszik **az élelmiszerhulladék és a csomagolás** (vagy más komposztálható alkalmazások) **együttes ártalmatlanítását és újrafeldolgozását**. A tagállamokat ösztönözni és segíteni kell abban, hogy 2024-től **kötelezővé tegyék a szerves hulladék elkülönített gyűjtését**. Ehhez fel kell készíteni a komposztálható műanyagokat, például a zacskókat és más, élelmiszerekkel kapcsolatos alkalmazásokat, az infrastruktúrát, a szervezést és a tudatosító kampányokat;

1.16. azt kéri, hogy a **komposztálható műanyagok alkalmazási köre** ne korlátozódjon azokra, amelyeket a csomagolásról és csomagolási hulladékról szóló európai bizottsági javaslat felsorol. A tapasztalatok és a bevált gyakorlatok alapján a komposztálható műanyagok számos területen jótékony szerepet játszhatnak, elsősorban az élelmiszerekkel való érintkezéssel és a zárt körforgásokkal kapcsolatban, valamint a vékony fóliák tekintetében.

2. A vélemény háttere, glosszárrium és az ágazat jelenlegi helyzete

2.1. A megújuló műanyagok fogalommeghatározásai:

- A „bioműanyagok” olyan általános gyűjtőfogalom, amelyet nem szabad használni sem a műanyagok forgalmazásakor, sem az alkalmazások esetében, mivel a fogalmat tévesen használhatják fel, és/vagy annak használata félrevezető lehet, vagy negatív asszociációkat válthat ki. Itt a „bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokról” van szó.
- **Bioalapú műanyagok (növényi alapú műanyagok, BBP):** megújuló, nem fosszilis nyersanyagokból készült műanyagok⁽⁴⁾. A BBP lehet biológiailag lebomló is meg nem is. A **drop-in BBP-k** kémiaiilag azonosak fosszilis alapú analógaikkal. A „biobesorolású” műanyagok olyan műanyagként határozhatók meg, amelyek hozzárendelt bioalapú tartalma van.
- **Biológiailag lebomló műanyagok (BDP):** olyan műanyagok, amelyek **funkcionális élettartamuk végén** mikroorganizmusok által lebomlanak, ezáltal víz, biomassza, ásványi sók és szén-dioxid (CO₂) (vagy anaerob lebontás esetén metán) keletkezik. Bioalapú vagy fosszilis alapanyagokból egyaránt készülhetnek.
- **Komposztálható műanyagok (CP):** biológiailag lebomló műanyagok egy részhalmaza (amelynek az összetett rövidítése a **BDCP**), amelyben a biológiai lebomlás mikroorganizmusok felhasználásával, ellenőrzött körülmények között történik. A lebomlás stabilizált szerves maradékanyagokat, vizet, valamint oxigén jelenlétében szén-dioxidot, oxigén hiányában pedig metánt eredményez. Mindkét véggáz összegyűjthető. A szabványosított, szigorúan ellenőrzött komposztálást **komposztáló** (szerves újrafeldolgozó) **üzemekben** végzik az **EN 13432 szabvány**⁽⁵⁾ követelményeinek megfelelően, ami azt is szavatolja, hogy közben környezetbarát adalékanyagokat használnak. Az otthoni komposztálásra nem vonatkoznak ilyen szigorú feltételek, így az nem képes előre meghatározott végterméket előállítani.
- A legelőnyösebb kombináció természetesen az, ha a műanyag bioalapú és biológiailag lebomló, ideértve a komposztálhatóságot is, ami igaz a széles körben használt politejsavra (PLA).

⁽⁴⁾ A bioalapú műanyagok családjába beletartozhatnak a „biobesorolású” műanyagok is, amelyek hozzárendelt bioalapú tartalommal rendelkező műanyagként határozhatók meg (a bioalapú tartalom az alapanyagok kiosztásával határozható meg).

⁽⁵⁾ HL L 190., 2001.7.12., 21. o.

2.2. A műanyagágazat

Műanyagok/bioműanyagok gyártása – globális adatok**2021–2022-es adatok – műanyagok és bioműanyagok globális előállítása ⁽⁶⁾**

Év	Fosszilis műanyagok [Mt]	Bioműanyagok [Mt]	BP [%]	BBP [Mt; (%)]	BDCP [Mt; (%)]
2021	367	1,8	0,49	0,74; (41,2)	1,05; (58,7)
2022 (*)	390	2,22	0,57	1,07; (48,2)	1,14; (51,3)

(*) Előzetes egyenleg.

Az adatok forrása: Európai bioműanyagok, tények és számadatok: <https://www.european-bioplastics.org/market/>

A bioműanyagok jelenleg a világ teljes műanyagtermelésének mintegy 1 %-át teszik ki.

2027-re azonban a bioműanyagok mennyisége várhatóan 1,8 millió tonnáról 6,2 millió tonnára nő.

2.2.1. Bioműanyagok a világban

Ázsia (különösen Kína) a bioműanyagok fő termelési központja (2022-ben 41,4 %), ezt követi az EU (26,5 %) és az USA (18,9 %).

2027-re Ázsia részesedése várhatóan 63 %-ra nő, míg támogatási intézkedések nélkül az EU részesedése jelentősen csökkenni fog.

2.2.2. A bioműanyagok iránti európai kereslet

Az EU-ban a bioműanyagok iránti kereslet a 2019. évi 210 000 tonnáról **2021-re mintegy 320 000 tonnára ⁽⁷⁾ nőtt.** Az éves növekedési ráta meghaladta a 23 %-ot. A világ bioműanyag-termeléséhez képest az európai kereslet mintegy 18 %-ot tesz ki. Európa vezető szerepet játszik a külkereskedelmi mérleg és a műszaki innováció terén.

Nagyon fontos, hogy a fogyasztókban jobban tudatosítsuk a fosszilis alapú műanyagok és a bioműanyagok optimális felhasználása közötti különbséget.

2.3. A műanyagokkal kapcsolatos környezeti kihívások

2.3.1. Az éghajlatra gyakorolt hatás

Más értékláncokhoz (energia, vegyi anyagok, egyéb más anyagok) képest a műanyagok értéklánca korlátozott mértékben járul hozzá az **üvegházhatású gázok** kibocsátásához. A műanyagok értéklánca által okozott teljes **üvegházhatású-gáz-kibocsátás** 2018-ban az EU-ban 208 millió tonna szén-dioxid-egyenérték (CO₂-egyenérték) becsülhető. Ennek jó részét (63 %-ot) a műanyag polimerek előállítása okozza. E polimerek terméké alakítása 22 %-ot tesz ki, és az életciklus végén a műanyag hulladék kezelése további 15 %-ot tesz ki, főként az égetés miatt ⁽⁸⁾.

2.3.2. A természeti tőkére gyakorolt hatás

Az éghajlatra gyakorolt hatás mellett a műanyagok újrafeldolgozási aránya még mindig túl alacsony. Ez **hatással van a környezetre és a világ természeti tőkéjére** (környezeti lábnyom) is azáltal, hogy felhasználja a véges természeti erőforrásokat, és károsítja a világ ökoszisztémáit, például a talajt, a földet, a levegőt, a vizet, az élő szervezeteket, és végső soron az emberi egészséget és jólétet. Külön probléma az, hogy a **mikroműanyag-részecskék** felhalmozódnak az édesvízben és a tengervízben.

⁽⁶⁾ Forrás: A világ műanyaggyártása 2020, Plastics Europe, 2021. Európai bioműanyagok, tények és számadatok (<https://www.european-bioplastics.org/market/>).

⁽⁷⁾ Plastic Consult, bioműanyagok Európában, aktuális piaci helyzet, 2022.9.23.

⁽⁸⁾ Eionet jelentés – ETC/WMGE 2021/3.

2.3.3. A probléma enyhítésére irányuló erőfeszítések

A **bioműanyagok értéklánca** csökkentheti a szén-dioxid-kibocsátást a biogén vagy kötött CO₂^m miatt, ha a felhasználás jelentősen növekszik, és ha a BBP-hulladékot nem elégetik, hanem újrahasznosítják. A műanyagok biomasszából történő előállítása és/vagy annak biztosítása, hogy a műanyag termékek bizonyos környezetben biológiailag lebonthatók legyenek, számos előnnyel jár a hagyományos műanyagokhoz képest, de ezeket fel kell ismerni és figyelembe kell venni. Egy forgatókönyv-számítás szerint (Eionet-jelentés – ETC/WMGE 2021/3) ha az összes fosszilis alapú műanyagot bioalapú műanyagokkal helyettesítjük az EU-ban, az éves szinten 146 millió tonna CO₂-egyenértéknek felel meg a bioalapú műanyagok esetében, ami 30 %-kal kevesebb, mint a fosszilis alapú értékláncból származó 208 millió tonna CO₂-egyenérték kibocsátás⁽⁹⁾.

3. Általános megjegyzések

3.1. A **bioműanyagok közös jellemzője**, hogy nagy lehetőség rejlik bennük a fenntartható, kiegyensúlyozott szén ciklus javítására és megőrzésére. Ennek megfelelően hozzájárulnak ahhoz, hogy az éghajlatra és a természeti tőkére gyakorolt nettó hatás nulla legyen. A **két fő csoportot** azonban **külön** kell kezelni. A növényekből gyártott **bioalapú műanyagok** lehetővé teszik a fosszilis alapú műanyagokról a biomassza-alapú műanyaggazdaságra való áttérést. A **biológiailag lebomló és komposztálható műanyagok** eközben egyedülálló előnyöket kínálnak a termékek életciklus végi kezelésében és a zöld megállapodás célkitűzéseinek elérésében (pl. az élelmiszerhulladék csökkentése, fenntartható termelés és fogyasztás).

Észszerű olyan műanyagokat használni, amelyek egyszerre bioalapúak és komposztálhatók, hogy csökkentsük a nettó üvegházhatásúgáz-mérleget a környezetből leválasztott szén-dioxid mennyiségével.

3.2. Az Európai Bizottság közleménye alapos és átfogó **elemzést nyújt a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagok ágazatáról**, áttekintve a rendelkezésre álló adatokat. A következtetések és ajánlások bizonyos kérdésekben **túlságosan óvatosak**, és bizonyos kulcsfontosságú területeken azzal a veszéllyel járnak, hogy visszatartják az innovációt és a beruházásokat. **Összehasonlító** elemzésre van szükség, mely összeveti a bioalapú, biológiailag lebomló és komposztálható műanyagokat a jelenlegi fosszilis alapú változatokkal, bár az semmiképp nem reális elképzelés, hogy a műanyagokat egy az egyben bioműanyagokkal helyettesítsük.

3.3. A **fenntartható anyagok** és termékek általános társadalmi megítélése és **elfogadottsága**, valamint használatuk **meglehetősen magas**, a közvélemény-kutatások szerint jellemzően 80–90 % közötti. A válaszadó fogyasztók 25 %-a hajlandó lenne 20 %-os **felárat** fizetni a fosszilis alapú műanyagból készült egyenértékű termékekhez képest, 4 % pedig 50 %-kal is többet fizetne a fenntartható biopolimer termékekért.

3.4. Az **életszerű stratégiai keret** megtervezéséhez és **végrehajtásához** a következők szükségesek:

- a biopolimer-típusok, jellemzőik és optimális alkalmazási területeik világos és egyértelmű meghatározása és osztályozása,
- az **embereknek tudniuk kell, hogy a „bioalapú” kifejezés csak a nyersanyag eredetére utal**, míg a **„biológiailag lebomló” és az „újrafeldolgozható” olyan rendszerszintű tulajdonság**, amely az anyagtól és az életciklus funkcionális végének környezetétől/feltételeitől függ,
- a tervezést, gyártást, felhasználást és visszaforgatást, azaz a **műanyag termékek teljes élettartamát szabályozó jogszabályi környezet** szisztematikus felülvizsgálata és **kiigazítása**,
- a **szabványok és a kapcsolódó címkézés** újbóli kiigazítása, figyelembe véve a kutatás, a műszaki fejlődés és az innováció legújabb eredményeit,
- a fogyasztókat **tudományosan bizonyított tudással** kell ellátni és jól működő **infrastruktúrát** kell kiépíteni, hogy részesei lehessenek a közösen elfogadott fenntarthatósági célok elérésének, a bioműanyagok egészségügyi és környezeti hatásait pedig tovább kell tanulmányozni.

⁽⁹⁾ Eionet jelentés – ETC/WMGE 2021/3.

3.5. A keret teljes egészében **lépcsőzetes hierarchikus elsőbbségi** rendszernek kell érvényesülnie, ideértve azt is, hogy a forrásnál, illetve azt megelőzően csökkenteni kell a műanyagokat. Ennek ki kell terjednie az értékláncra, és a **megőrzés, újrafelhasználás, újrafeldolgozás és visszanyerés** elvét kell követnie az összetevők körforgásban tartásához. Amennyire lehetséges, a teljes szénkészséget, -áramlást és -ciklust ellenőrizni kell: ez magában foglalja a nyersanyagokban (szén, olaj, gáz) lévő koncentrált szenet; az előállított, feldolgozott, (szén-dioxidként) leválasztott, (hulladékként) összegyűjtött és újrafeldolgozott szenet; valamint a használt termékekben, a talajban és a levegőben szétszórta található szenet. Az újrafeldolgozási lehetőségek közé tartoznak a fenntarthatóságra optimalizált rövid (mechanikai), a közbenső (fizikai/kémiai és/vagy kémiai) és a teljes ciklusú (biokémiai) útvonalak, attól függően, hogy a különböző anyagokat hogyan lehet visszajuttatni a ciklusba.

3.6. A fenti követelmények rengeteg új kihívás elé állítják a **környezettudatos tervezést**. A hagyományos funkcionális, megvalósíthatósági és esztétikai feladatok mellett a környezettudatos tervezéssel foglalkozó mérnököknek ezentúl figyelembe kell venniük a nyersanyagbeszerzést, a tartósságot, a becsült életciklust, a körforgásos jelleget és az optimalizált fenntarthatóságot.

3.7. A **fenntartható alapanyag-beszerzés** különös figyelmet érdemel: a bioalapú műanyagok 1 %-os részesedése a műanyagpiacon a szántóföldek 0,02 %-ának felhasználásával jár. Ha a fosszilis alapú műanyagokat 100 %-ban bioalapú műanyagokkal helyettesítenénk, akkor elméletileg a szántóterületek 4–5 %-ára lenne szükség, bár ennek megvalósítása életszerűtlen lenne. A **haszonnövények** (cukor, keményítő, olajok) jelenleg az alapanyagforrások kétharmadát teszik ki, a fennmaradó egyharmadot pedig **nem ehető termékek** (fa, ricinusolaj) foglalják el. Az alacsony földhasználat ellenére a cél az, hogy az élelmiszer- és biomasszakaszádok mentén lefelé haladjunk, azaz a beszerzést a haszonnövényekről/élelmiszerről a melléktermékekre (pl. szalma, fahulladék) és az újrafeldolgozható hulladékokra (szerves lignocellulóz, szénhidrogén és szénhidrát hulladék) tereljük át az energetikai hasznosítás előtt. Ugyanez igaz az olyan új alapanyag-kezdemenyezésekre is, mint az algahulladék.

3.8. A **gyártási technológiák** többnyire jól beváltak, és a fosszilis alapú műanyagok technológiai felhasználhatók az átalakuláshoz. A körlánchoz azonban a lineáris folyamat mindkét végéhez **további lépéseket** kell hozzáadni: az alapanyag-előállítás és a biofinomítást, valamint a hulladékgyűjtést és -kezelést, amelyet újrafeldolgozás vagy visszanyerés követ. Ezek szétszórtabb anyagáramlásokhoz vezetnek. Ahol szükséges és megvalósítható, a **szén-dioxid-leválasztáshoz** központosított eljárásokat kell alkalmazni.

3.9. Az **anyagkutatásnak és a mérnöki munkának** az olyan **új biopolimerek** vagy keverékek **alkalmazási** spektrumának kiszélesítésére kell összpontosítania, amelyek a fizikai, kémiai, funkcionális és lebontathatósági tulajdonságok új kombinációival rendelkeznek, tekintetbe véve mind az anyagtulajdonságokat, mind az állapotjellemzőket.

3.10. A **munkaügyi szempontokat** még nem elemezték mélyrehatóan. Becslések szerint 2030-ra további 175 000–215 000 **munkahely** jön létre (16. lábjegyzet). Az új technológiák új **készségeket** igényelnek, különösen az alapanyag-feldolgozás, az újrafeldolgozás és a környezettudatos tervezés terén. Ezeket az igényeket fejlesztési és beruházási tervekkel, valamint **képzési**, oktatási, átképzési és továbbképzési programokkal kell kielégíteni. A munkával való elégedettség és annak presztízse növekszik, de ugyanilyen figyelmet kell fordítani a tisztességes **munkakörülmények** kialakítására is.

3.11. A mai fősodorbeli számvetési és árképzési modellek többsége a hagyományos vagy **lineáris „bölcsőtől a kapuig”** megközelítést alkalmazza. Ebben az összehasonlításban a biopolimerek hátrányban vannak a magas anyagköltségek, az alapanyagokhoz való széttagoltabb hozzáférés, a kisebb volumenű sorozatgyártás és a tanulási görbe miatt. A fenntartható körforgás költségeit internalizáló „bölcsőtől a bölcsőig” modellben ez teljesen megváltozhat. A megfelelően alkalmazott moduláris, kiterjesztett gyártói felelősségvállalási módszerek áthidalhatják ezt az űrt.

3.12. **Életciklus-elemzési** módszerek és számítások használatosak a felhasznált áruk és anyagok környezeti lábnyomának értékelésére. Jelentős erőfeszítések történtek e hatás meghatározására és számszerűsítésére, amelyet szén-dioxid-egyenértékben kifejezett nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátásként fejeznek ki. További tapasztalatokra, kutatásra és modellezésre lesz szükség a **termékek környezeti lábnyoma** módszereinek fejlesztéséhez, mivel ezek elégtelenek akkor, amikor meg kell határozni a biogén szén bónuszt és számszerűsíteni kell a földhasználat változásával járó hatásokat, valamint a természeti tőkére gyakorolt, nehezen megbecsülhető hatásokat. A reális és elfogadott életciklus-elemzés előfeltétel a hiteles és moduláris kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerhez. Az életciklus-értékelésen alapuló átvilágítás és előrejelzések csökkentenék a kockázatokat azáltal, hogy már idejekorán iránymutatást adnának a kutatási, innovációs és beruházási döntésekhez.

3.13. A tagállamok gyakorlatai, jogszabályai jelentős mértékben eltérnek egymástól. Unió szinten ezért közösen (ez a korábban már említett **Value-Added Europe** ⁽¹⁰⁾, Hozzáadott Érték Európa koncepció, azaz a közös fellépés eredményesebb) kell összpontosítani az olyan kísérő feladatokra, mint az adatgyűjtés és az átláthatóság, a bevált gyakorlatok azonosítása és terjesztése, a tudományos, gazdasági, pénzügyi és társadalmi haladás nyomon követése, a szűk keresztmetszetek azonosításának, megszüntetésének vagy feloldásának elősegítése, hogy az EU továbbra is versenyképes maradjon ebben az ágazatban.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Bevezető

4.1.1. Számos esetben a **mechanikai újrafeldolgozás nem valósítható meg**, mert a csomagolás élelmiszerrel szennyezett, vagy mert nem lehetséges és/vagy nem praktikus a kisméretű és/vagy vékony csomagolások mechanikai újrahasznosítása. Ezekben az esetekben a **komposztálható műanyagok** jó megoldást jelentenek, mivel lehetővé teszik az élelmiszerhulladék és a csomagolás **együttes ártalmatlanítását és közös újrafeldolgozását**.

4.2. Bioalapú műanyagok

4.2.1. A szakpolitikai keretnek (kezdvé az Európai Bizottságnak a csomagolásról és a csomagolási hulladékról szóló 2022. november 30-i javaslatával) a **bioalapú műanyagok esetében kötelező minimális bioalapú és újrafeldolgozott tartalomhányadot** kellene előírnia. Ez a bioalapú műanyag-tartalom kiválthatja vagy kiegészítheti a minimális újrafeldolgozott tartalmat. Az élelmiszerbiztonság megköveteli, hogy az élelmiszerekkel érintkező alkalmazásokban (evőeszközök, poharak, tálcák, csomagolófóliák) szűz vagy kémiaiilag újrafeldolgozott anyagokat használjanak; csak a PET-palackokat és tálcákat szabad mechanikai úton újra feldolgozni és átalakítani élelmiszerekkel közvetlenül érintkező műanyagokká.

4.2.2. A **bioalapú tartalomra** már léteznek tanúsítási rendszerek, mint például a TUV Austria OK bioalapú rendszer ⁽¹¹⁾ és a DIN CERTCO bioalapú rendszer ⁽¹²⁾. Külön európai és nemzetközi szabványok ⁽¹³⁾ is léteznek, ideértve a tömegmérlegesen alapuló, külön európai és nemzetközi tanúsított megközelítéseket is. Emellett egyes tagállamok ⁽¹⁴⁾ is léteznek, ideértve a határoztak meg mind az újrafeldolgozott, mind a bioalapú tartalom tekintetében. A tanúsításhoz a **biogén széntartalmat a C-14 radiokémiai módszerrel kell meghatározni**. A többszörösen újrafeldolgozott, nem homogén termékek és bioalapú műanyagokat tartalmazó műanyagok esetében azonban a **tömegtartalom-módszer** is elfogadható lehet.

4.2.3. Bizonyos felügyeleti lánc módszerek lehetővé teszik a bioalapú alapanyagok felhasználását olyan köztes termékekben vagy termékekben, ahol az értékláncok összetettsége vagy a méretgazdaságosság még nem teszi lehetővé az elkülönítést ⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Ez az európai cselekvés hiányából fakadó költségek fordítottja, és az együttes, nem pedig egyénileg történő fellépés előnyeire utal.

⁽¹¹⁾ <https://www.tuv-at.be/green-marks>

⁽¹²⁾ <https://www.dincertco.de>

⁽¹³⁾ CEN/TS 16640; ASTM D6866.

⁽¹⁴⁾ A több alapanyagot felhasználó, összetett és hosszú ipari folyamatokban a (fosszilis és a bio, illetve a „friss” és az újrafeldolgozott anyagok közötti) fizikai elkülönítés fenntarthatatlan beruházásokat tenne szükségessé. A felügyeleti lánc módszerek az értéklánc egészen lehetővé teszik az adott termék tartalmát illetően a megbízható és átlátható nyilvántartást, a világos és egyértelmű címkézést és tájékoztatást.

4.2.4. A szakpolitikai keret a Közös Kutatóközpont „Műanyag életciklus-elemzés módszerére”⁽¹⁵⁾ hivatkozik, ez pedig az EU **termékkörnyezeti lábnyom-módszerére** (PEF) épül, amely a rendelkezésre álló legjobban összehangolt módszer. A PEF-módszer azonban nem képes megfelelően figyelembe venni a biogén szén (sőt még ellent is mond néhány általánosan elfogadott szabványnak⁽¹⁶⁾) azzal, hogy számol a biogén szén bioalapú termékekben és műanyagokban való előzetes felvételével) és a földhasználat megváltozását.

4.3. Biológiai lebomló és komposztálható műanyagok

A biológiai lebonthatóság és a komposztálhatóság tulajdonságait nem szabad olyan negatív szempontoknak tekinteni, amelyek fokozott **szemeteléshez** vezetnek. Nem bizonyított az a feltételezés, hogy a biológiai lebonthatóság negatívan befolyásolná a szemetelést, és erre nézve tanulmányok se születtek és a gyakorlatban sem sikerült ezt demonstrálni. Ez a kérdés megoldható egy olyan címkézési rendszerrel, amelyet Olaszországban már bevezettek. Semmilyen anyag sem lehet szemetelés tárgya, mivel minden anyagot össze kell gyűjteni, szét kell válogatni és újra fel kell dolgozni.

4.3.1. Biológiai lebomló műanyagok

A műanyagok biológiai lebomlási képessége a **nyílt környezetben** nem hulladékgazdálkodási eszköz. Éppen ellenkezőleg, a 94/62/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel⁽¹⁷⁾ és az EN 13432 szabvánnyal összhangban a komposztálható műanyagokat az ételmaradék-hulladékkal vagy istálló- és hígtrágyával együtt komposztáló üzemekben szervesen újra fel kell dolgozni, hogy a talaj kezelésére és javítására szerves trágyaként felhasználható biokomposzt keletkezzen. A cél tehát az, hogy ezeket az anyagokat ott használjuk, ahol bizonyítottan fenntarthatósági előnyökkel járnak, mint például az ételmaradékkal kapcsolatos alkalmazások esetében. A komposztálható műanyagok ilyen felhasználása egyrészt fokozhatja a szerves hulladékok gyűjtését, és csökkentheti a szerves hulladékok hagyományos műanyagokkal való szennyeződését.

4.3.1.1. Továbbra is intenzíven **kutatni** kell a rendszerszintű optimalizált anyagokat és az ellenőrzött biológiai lebomlás feltételeit különleges **nyílt, természetes** környezetben. Jó példák erre a **vízben lebomló gipsz**, a talajban lebomló polimer bevonatok és a lassú vagy szabályozott hatóanyag-leadású műtrágyák. Több erőfeszítés szükséges azonban a lebomlási képesség fejlesztéséhez, mivel ez sokat segíthet a **mikro- és nanoműanyag felhalmozódásával járó szennyezés** megelőzésében és mérséklésében.

4.3.1.2. Amint azt az Európai Bizottság közleménye is elismeri, a **biológiai lebomló** műanyagok fontos szerepet játszanak a **mezőgazdaságban**. Ebben az ágazatban a biológiai lebomló műanyagok hasznos alternatívát jelentenek, mivel **biológiai lebomlanak a talajban anélkül, hogy mikroműanyagot termelnének**. Elkerülik a talajeróziót is, amely a nagyon vékony (< 25 µm) hagyományos műanyag talajtakaró fólia használata esetén egyébként bekövetkezne.

4.3.2. Iparilag komposztálható műanyagok

4.3.2.1. Az EGSZB hangsúlyozza a komposztálható műanyagok kulcsszerepét a **legtöbb speciális, ételmaradékkal érintkező csomagolásban és nem csomagolási formátumban**, összhangban (de más formátumokat nem kizárva) az Európai Bizottság által említett néhány formátummal (gyümölcs- és zöldségmatricák, teafilterek és filteres kávékapszulák, valamint a nagyon könnyű műanyag hordtasakok). A 22. cikknek, valamint a csomagolásról és csomagolási hulladékról szóló javaslat V. mellékletének ezért nem tiltania, hanem támogatnia kellene **más fontos komposztálható csomagolási és nem csomagolási formákat**, például evőeszközöket, poharakat, tálcákat és csomagolófóliákat (**zártkörű** rendezvényeken, felhasználási módokon és területeken is). Ez nincs összhangban azzal, hogy 2023. december 31-től a biohulladékot minden uniós országban a keletkezés helyén elkülönítetten kell gyűjteni vagy újrafeldolgozni⁽¹⁸⁾; a komposztálható műanyagok sarkalatos szerepet játszanak a biohulladék nagyobb arányú összegyűjtésében és abban, hogy a biológiai lebomló műanyagok kisebb mértékben szennyezzék a komposztot.

Mivel néhány komposztálható és bioalapú műanyag már a piacon van, a legmegfelelőbb megoldásnak az tűnik, ha a komposztálható műanyagok esetében előírjuk a minimális bioalapú tartalmat, összhangban egyes nemzeti jogszabályokkal (mint Olaszországban és Franciaországban).

⁽¹⁵⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC125046>

⁽¹⁶⁾ ISO 22526-1, 2 és 3, EN 16760, ISO, EN 15804, ISO 14067.

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 94/62/EK irányelve (1994. december 20.) a csomagolásról és a csomagolási hulladékról (HL L 365., 1994.12.31., 10. o.).

⁽¹⁸⁾ A 2008/98/EK irányelv 22. cikke.

4.3.2.2. A műtrágyairányelv felülvizsgálata egyértelmű túlzásokat mutatott ki az európai műtrágyázási szokásokban: a szintetikus nitrogén-, foszfor- és káliumtartalmú tápanyagok jellemző túlhasználata a vizek eutrofizációjához vezethet, míg a **szerves trágyák**, például az istállótrágya, a **hulladékból származó komposzt**, az iszap stb. **hiánya** a talaj szénttartalmának csökkenéséhez vezethet.

4.3.2.3. Az Európai Bizottság közleménye a **keresztzennyeződés** problémája miatt korlátozza a komposztálható műanyagok használatát. A keresztzennyeződés azonban nemcsak a komposztálható műanyagokat érinti, hanem más anyagokat is (például fémek jelenléte a műanyagáramokban és nem komposztálható műanyagoké a biohulladékban). A műanyagáramokban is előfordulnak keresztzennyeződések, mivel a különböző polimereket a legtöbb újrafeldolgozási folyamatba való bekerülés előtt szét kell választani, hogy elkerülhető legyen az értékcsökkenő (down-cycling) újrahasznosítás. A gyakorlatban nem bizonyított a műanyagáramok bioműanyagokkal való keresztzennyeződése: az olasz adatok azt mutatják, hogy a komposztálható műanyagok jelenléte a műanyagáramokban 1 % alatt van. Ez amiatt van, hogy egyes termékek csak komposztálható műanyagból készíthetők (egyszer használatos műanyag zacskók, evőeszközök, tányérok), illetve, hogy mind a komposztálható, mind a hagyományos műanyagokra egyértelmű címkézési rendszer létezik, amely lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy megkülönböztessék őket, és a megfelelő újrafeldolgozó rendszerbe (hulladékgyűjtő kukába) juttassák őket (tehát a biohulladék a komposztálható műanyagokhoz megy, a műanyag pedig a nem komposztálhatóakhoz). Ezért nincs keresztzennyeződés és nincs zavar a fogyasztók körében azokban az országokban, ahol a komposztálható műanyagok számára megfelelő hulladékkezelési rendszereket hoztak létre⁽¹⁹⁾. Ezek az országok és jogszabályi kereteik, hulladékgazdálkodási rendszereik és címkézési rendszereik a bioműanyagokra vonatkozó jó gyakorlatot jelenthetik.

Az **EN 13432 szabványt frissíteni lehet**, de az Európai Bizottság közleménye nem vesz arról tudomást, hogy az elérhető legjobb gyakorlatokat és technológiai eljárásokat – legfőképp a megfelelő komposztálási időket – követő komposztáló üzemek képesek arra, hogy teljes egészében feldolgozzák és lebontsák a komposztálható műanyagokat és az élelmiszer-hulladékot, amint erre a Biorepack által a komposztáló üzemekben készített interjúk is rámutattak⁽²⁰⁾. Sem a bioműanyagok, sem az EN 13432 szabvány nem okolhatók azért, ha egyes komposztáló üzemek – különösen a kevésbé hatékony élelmiszerhulladék-gazdálkodási rendszerekkel rendelkező uniós tagállamokban – nem követik a megfelelő komposztálási folyamatokat és időket. Ezeket a komposztáló üzemeket egyszerűen korszerűsíteni kell.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽¹⁹⁾ Lásd: Biorepack EPR-rendszerek a komposztálható műanyagokra Olaszországban, <https://eng.biorepack.org/>

⁽²⁰⁾ <https://eng.biorepack.org/communication/news/composting-plants-talk.kl>

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Észak-Írországból történő forgalomba hozatalra szánt, emberi felhasználásra szánt gyógyszerekre vonatkozó különös szabályokról

(COM(2023) 122 final – 2023/0064 (COD))

(2023/C 228/20)

Főelőadó: **Jack O'CONNOR**

Felkérés:	Tanács: 2023.3.9. Európai Parlament: 2023.3.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	154/0/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) egyetért azzal, hogy a rendelet a megfelelő eszköz a közösen elfogadott megoldások érvényre juttatására, és üdvözlí, hogy az Európai Bizottság jó időpontban terjesztette elő a javasolt rendeletet.

1.2 Az EGSZB egyetért azzal, hogy

- a javasolt rendelet rendelkezései megfelelő módon az érintett szakpolitikai területre korlátozódnak, és hogy nincs szükség a más uniós szakpolitikákkal való összhang értékelésére,
- a javaslat jogalként az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikkének rendelkezéseit alkalmazza,
- a tervezett intézkedések arányosak az elérendő célkitűzésekkel,
- a javaslat megfelelő védelmi mechanizmusokat is tartalmaz az EU egységes piacának védelme érdekében,
- tekintettel a helyzet sürgősségére és érzékenységére, a javasolt rendelet mentesül a hatásvizsgálat alól.

1.3 Az EGSZB támogatja a javasolt rendelet elfogadását és mielőbbi végrehajtását, amely biztosítaná az emberi felhasználásra szánt gyógyszerekkel való ellátás folytonosságát Észak-Írországból, javítaná az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv végrehajtásának kilátásait, valamint hozzájárulna a belfasti/nagypénteki megállapodás védelméhez.

1.4 A rendeletjavaslat 9. és 10. cikke lehetővé teszi, hogy az Egyesült Királyság meg nem felelése esetén az Európai Bizottság felfüggeszse a különös szabályokat. Az EGSZB egyetért azzal, hogy egy ilyen rendelkezés alapvető fontosságú, hangsúlyozza azonban a 9. cikk (3) bekezdésében előírt irányozottak szerint az Egyesült Királysággal, illetve a 10. cikk (4) bekezdése szerint az egyes tagállamok által kijelölt szakértőkkel a felfüggesztést megelőzően folytatandó konzultáció fontosságát.

1.5 Az EGSZB ösztönzi a fő érdekelt felekkel folytatott folyamatos konzultációt az időben történő végrehajtás biztosítása, valamint a javasolt rendelet célkitűzéseinek megvalósításával kapcsolatos esetleges jövőbeli kockázatok nyomon követése érdekében. E tekintetben az európai intézményeket 2025 januárja előtt is rendszeresen tájékoztatni kell a végrehajtás terén elért eredményekről.

2. Általános megjegyzések

2.1 A javasolt rendelet az EU és az Egyesült Királyság által a Windsori Keretmegállapodásban elfogadott megoldásokhoz kapcsolódóan jön létre.

2.2 A javasolt rendelet az EU és az Egyesült Királyság által elfogadott közös megoldások átfogó csomagján alapul, amelyek célja a rendeletjavaslat indoklásában felsorolt aggályok kezelése. A javaslat a 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁾ 6. cikkével összhangban Észak-Írországból történő forgalomba hozatalra szánt, emberi felhasználásra szánt gyógyszerekre vonatkozó különös szabályok bevezetését érinti. Ezek célja az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv (a jegyzőkönyv) 2. mellékletében felsorolt, a gyógyszerágazatban folytatott tevékenységet szabályozó rendelkezések egyedi szabályokkal való kiegészítése.

2.3 A javasolt rendelet által kezelni kívánt nehézségek a gyakorlatban a jegyzőkönyv 2021. január 1-jei hatálybalépésekor merültek fel, és az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kilépéséről szóló megállapodásban meghatározott átmeneti időszak lejártá után is folytatódtak, különösen a Nagy-Britanniában gyártott gyógyszerek Észak-Írországból való rendelkezésre állása kapcsán, az összetett új szabályozási környezet miatt. A Nagy-Britanniából Észak-Írországra irányuló folyamatos gyógyszerellátás biztosítása érdekében az EU 2022. április 12-én elfogadta az (EU) 2022/642 európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽²⁾, amely Észak-Írország tekintetében eltéréseket állapít meg az Egyesült Királyságban forgalmazott, emberi felhasználásra szánt egyes gyógyszerekre vonatkozó bizonyos kötelezettségektől.

2.4 Ezek lényegében lehetővé tették az egyesült királyságbeli gyártók számára, hogy az Egyesült Királyság Észak-Írországon kívüli részeiben fenntartsák a tételvizsgálatokat és a szabályozással kapcsolatos funkciókat. Megkönnyítették továbbá az új gyógyszerekből való ellátást azáltal, hogy lehetővé tették az Egyesült Királyság illetékes hatóságai számára, hogy egy korlátozott időszakra engedélyezzék az észak-írországi betegek ezekkel való ellátását akkor is, ha még nem rendelkeznek engedéllyel az EU-ban.

2.5 A későbbi tapasztalatok bizonyos gyakorlati problémákat tártak fel ezekkel a megoldásokkal kapcsolatban. Az a követelmény, hogy Nagy-Britannia és Észak-Írország számára külön csomagolásokat és tájékoztató füzeteket kell rendelkezésre bocsátani, jelentős gazdasági terhet róna a gyártókra, hiszen az észak-írországi piac kisméretű. Aggályok merültek fel azzal kapcsolatban is, hogy az ugyanazon gyógyszerre vonatkozó, Nagy-Britanniában, illetve Észak-Írországból potenciálisan eltérő forgalombahozatali engedélyek párhuzamos létezése jogbizonytalanságot teremtené a gyógyszerekre alkalmazandó szabályokkal kapcsolatban. Más problémák a gyógyszerek kivitelére és újrabehozatalára vonatkozó rendeletek összetettségéhez kapcsolódtak, amivel az Európai Bizottság az (EU) 2022/315 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendeletben⁽³⁾ foglalkozott, hároméves eltérést téve lehetővé a nagykereskedők számára.

2.6 Az EU és az Egyesült Királyság között ezt követően elfogadott közös megoldásokat úgy alakították ki, hogy fenntartható megoldást nyújtsanak ezekre a kérdésekre. Ezek úgy rendelkeznek, hogy

- az Észak-Írországból jogszerűen forgalomba hozott új, innovatív gyógyszereknek elegendő csak az Egyesült Királyság által kiadott érvényes forgalombahozatali engedéllyel rendelkezniük,
- uniós biztonsági elemek Észak-Írországból nem szerepelnek a gyógyszer-csomagokon,
- az Észak-Írországból forgalomba hozott gyógyszereket egyetlen uniós tagállamban sem forgalmazzák,
- az egyesült királyságbeli csomagokon a „UK Only” címke szerepel,
- az Egyesült Királyság hatóságai a megfelelés biztosítása érdekében folyamatosan figyelemmel kísérik a piaci tevékenységet,
- az Európai Bizottság egyoldalúan felfüggesztheti az új szabályokat abban az esetben, ha az Egyesült Királyság nem tesz eleget kötelezettségeinek.

2.7 A javaslatot azzal a céllal dolgozták ki, hogy normatív hatályt adjon e közös megoldásoknak.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/83/EK irányelve (2001. november 6.) az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről (HL L 311., 2001.11.28., 67. o.).

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/642 irányelve (2022. április 12.) a 2001/20/EK és a 2001/83/EK irányelvnek az Észak-Írország tekintetében az Egyesült Királyságban, valamint Cipruson, Írországból és Máltán elérhetővé tett, emberi felhasználásra szánt gyógyszerekre vonatkozó bizonyos kötelezettségektől való eltérések tekintetében történő módosításáról (HL L 118., 2022.4.20., 4. o.).

⁽³⁾ A Bizottság (EU) 2022/315 felhatalmazáson alapuló rendelete (2021. december 17.) az (EU) 2016/161 felhatalmazáson alapuló rendeletnek az Egyesült Királyságba exportált gyógyszerek egyedi azonosítójának nagykereskedők általi deaktiválására vonatkozó kötelezettségtől való eltérés tekintetében történő módosításáról (HL L 55., 2022.2.28., 33. o.).

2.8 Az EGSZB egyetért azzal, hogy a rendelet a megfelelő eszköz a közösen elfogadott megoldások érvényre juttatására, és üdvözli, hogy az Európai Bizottság jó időpontban terjesztette elő a javasolt rendeletet.

2.9 Az EGSZB egyetért azzal, hogy

- a javasolt rendelet rendelkezései megfelelő módon az érintett szakpolitikai területre korlátozódnak, és hogy nincs szükség a más uniós szakpolitikákkal való összhang értékelésére,
- a javaslat jogalapként az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikkének rendelkezéseit alkalmazza,
- a tervezett intézkedések arányosak az elérendő célkitűzésekkel,
- a javaslat megfelelő védelmi mechanizmusokat is tartalmaz az EU egységes piacának védelme érdekében,
- tekintettel a helyzet sürgősségére és érzékenysége, a javasolt rendelet mentesül a hatásvizsgálat alól.

2.10 Tekintettel arra, hogy az Egyesült Királysággal folytatott megbeszéléseket az ipari szövetségekkel és más érdekelt felekkel folytatott széles körű konzultációk előzték meg a megoldások első csoportjának 2022. áprilisi elfogadása előtt, valamint hogy ezek a további közös megoldások csak néhány időközben felmerült további problémára adtak választ, az EGSZB egyetért azzal, hogy az elfogadás előtt nincs szükség nyilvános konzultációra. Az EGSZB azonban ösztönzi a kulcsfontosságú érdekelt felekkel folytatott folyamatos konzultációt az időben történő végrehajtás biztosítása, valamint a javasolt rendelet célkitűzéseinek megvalósításával kapcsolatos esetleges jövőbeli kockázatok nyomon követése érdekében. E tekintetben az uniós intézményeket 2025 januárja előtt is rendszeresen tájékoztatni kell a végrehajtás terén elért eredményekről.

2.11 Az EGSZB támogatja a javasolt rendelet elfogadását és mielőbbi végrehajtását, amely biztosítaná az emberi felhasználásra szánt gyógyszerekkel való ellátás folytonosságát Észak-Írországból, javítaná az Írországról/Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv végrehajtásának kilátásait, valamint hozzájárulna a belfasti (nagyipari) megállapodás védelméhez.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a kiskereskedelmi áruk bizonyos szállítmányainak, az ültetésre szánt növényeknek, a vetőburgonyának, a mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépeknek és bizonyos járműveknek az Egyesült Királyság más részeiből Észak-Írországra történő beléptetésére, valamint bizonyos kedvtelésből tartott állatok Észak-Írországra történő, nem kereskedelmi célú mozgására vonatkozó egyedi szabályokról

(COM(2023) 124 final – 2023/0062 (COD))

(2023/C 228/21)

Főelőadó: **Klaas Johan OSINGA**

Felkérés:	Tanács, 2023.3.10. Európai Parlament, 2023.3.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 43. cikkének (2) bekezdése, 114. cikke, 168. cikke (4) bekezdésének b) pontja és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	147/0/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí a Windsori Keretmegállapodást⁽¹⁾, amely bizonyíték arra, hogy amikor az Egyesült Királyság és az Európai Unió (EU) jóhiszemű tárgyalást folytat annak érdekében, hogy kölcsönösen elfogadott megoldásokat találjanak, a kétoldalú kapcsolat mindkét fél civil társadalma számára kézzelfogható eredményeket hozhat.

1.2. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság rendeletjavaslatát⁽²⁾, amelynek célja, hogy szabályozza bizonyos mezőgazdasági termékek – többek között ültetésre szánt növények, mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépek és járművek, valamint vetőburgonya – Észak-Írországra történő beléptetését és észak-írországi forgalomba hozatalát, valamint a kedvtelésből tartott kutyák, macskák és vadászgörények az Egyesült Királyság más részeiből (Nagy-Britannia) Észak-Írországra történő, nem kereskedelmi célú mozgását.

1.3. Az EGSZB elismeri a javasolt rendelet és az általa szabályozni kívánt kérdések sürgősségét és technikai jellegét. Elismeri továbbá az eljárások megkönnyítésének, az uniós belső piac integritását garantáló biztosítékoknak, valamint a közegészség, az állat- és növényegészségügy védelmének összeegyeztetése érdekében tett jelentős erőfeszítéseket.

1.4. Az EGSZB megjegyzi, hogy a Nagy-Britanniából Észak-Írországra beléptetett előrecsomagolt kiskereskedelmi áruk jelölésére előírt határidő kihívást jelenthet az Egyesült Királyság egyes vállalkozásai számára, különösen azon vállalkozások számára – mint például a kis- és középvállalkozások (kkv-k) –, amelyeknek pénzügyi és technikai téren korlátozottabb a kapacitásuk.

1.5. Az EGSZB hasonló aggályokat fogalmaz meg az egységes adatkészlet kidolgozásával kapcsolatban, amely lehetővé teszi a nagy-britanniai vállalkozások számára, hogy az észak-írországi ügyfeleknek történő szállítás esetén megfeleljenek az egészségügyi és növényegészségügyi, valamint vámügyi követelményeknek. Megjegyzi, hogy a javasolt határidő bármely túllépése a rendeletben előírtnál hosszabb azonossági vizsgálatot eredményezhet.

1.6. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tárja fel alaposabban az Egyesült Királyság és az EU egészségügyi és növényegészségügyi előírásai közötti nyilvánvalóbb eltéréseket, és kínáljon megoldásokat azokra, különös tekintettel a növényvédő szerek észak-írországi használatára. Megjegyzi, hogy a tartós bizonytalanság hátrányos megkülönböztetést jelentene az észak-írországi mezőgazdasági termelőkkel szemben.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/fs_23_1272.

⁽²⁾ COM(2023) 124 final.

1.7. Továbbra is számos kérdés merül fel az élő állatok és növényi anyagok Nagy-Britanniából és az EU-ból Észak-Írországra történő szállításával kapcsolatban. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a lehető leghamarabb oldja meg ezeket a problémákat, mivel a gazdasági szereplőknek egyértelműségre van szükségük.

1.8. Az Egyesült Királyság által közzétett, 2023 októberétől bevezetendő határforgalmi működési célmodell (Border Target Operating Model) tervezete, amely az egészségügyi és növényegészségügyi ellenőrzésekre is kiterjedően egy új modellt határoz meg a Nagy-Britanniába irányuló behozatal számára, tovább növelheti a bizonytalanságot, amelyet mindenképpen el kell kerülni. A megtartott uniós jogról szóló törvényjavaslat végrehajtásával kapcsolatban már most is bizonytalanság tapasztalható.

2. Általános megjegyzések

2.1. A javasolt rendelet egyedi szabályokat állapít meg bizonyos kiskereskedelmi áruszállítmányok észak-írországi forgalomba hozatal céljából Nagy-Britanniából Észak-Írországra történő behozatalára vonatkozóan, valamint észak-írországi forgalomba hozatalra és felhasználásra szánt ültetésre szánt növények, mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépek és járművek, valamint vetőburgonya bizonyos szállítmányainak Nagy-Britanniából Észak-Írországra történő behozatalára vonatkozóan.

2.2. A rendelet egyedi szabályokat állapít meg továbbá a kedvtelésből tartott kutyáknak, macskáknak és vadászgörényeknek az Egyesült Királyság más részeiből Észak-Írországra történő, nem kereskedelmi célú mozgására vonatkozóan. Ezenkívül szabályokat állapít meg az e rendeletben meghatározott egyedi szabályok alkalmazásának felfüggesztésére vonatkozóan.

2.3. Az EU és az Egyesült Királyság közötti, a kilépésről rendelkező megállapodással összhangban a kilépésről rendelkező megállapodásban meghatározott átmeneti időszak végét követően számos, egészségügyi és növényegészségügyi intézkedésekkel kapcsolatos uniós jogalkotási aktus vonatkozik az Egyesült Királyságra és alkalmazandó az Egyesült Királyságban Észak-Írország tekintetében.

2.4. Ennek megfelelően az állati vagy növényi eredetű termékek – beleértve a takarmányt –, az ültetésre szánt növények, a mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépek és járművek, valamint a vetőburgonya bizonyos szállítmányainak Nagy-Britanniából Észak-Írország területére történő beléptetése e jogi aktusok hatálya alá tartozik, és azokra hatósági ellenőrzések, tanúsítási követelmények és tilalmak vonatkoznak. Ez bizonyos kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgására is vonatkozik.

2.5. Az Egyesült Királyság és egyes egyesült királyságbeli érdekelt felek komoly aggodalmuknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy a kilépésről rendelkező megállapodás aránytalanul magas adminisztratív terhet ír elő az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések alá vont bizonyos áruk Nagy-Britanniából Észak-Írország területére történő beléptetésére vonatkozóan, amennyiben azokat észak-írországi végső fogyasztóknak szánják. Ez veszélyeztetné Észak-Írország pozícióját az Egyesült Királyság belső piacán belül.

2.6. Mindezek alapján az Európai Bizottság és az Egyesült Királyság átfogó közös megoldásokról állapodott meg az észak-írországi közösségek mindennapi problémáinak kezelésére, amelyek védik mind az Unió, mind az Egyesült Királyság belső piacainak integritását. Ezek a következőket foglalják magukban:

- az uniós egészségügyi és növényegészségügyi jogszabályok hatálya alá tartozó, észak-írországi végső fogyasztóknak szánt bizonyos kiskereskedelmi áruk Nagy-Britanniából Észak-Írországra történő bevitelére vonatkozó követelmények és eljárások egyszerűsítése,
- új megoldás egyes fontos termékek – többek között a vetőburgonya, az ültetésre szánt növények, valamint a mezőgazdasági vagy erdészeti célból üzemeltetett gépek és járművek – Nagy-Britanniából Észak-Írországra történő beléptetésére,
- az Egyesült Királyság közegészségügyi és fogyasztóvédelmi normáinak alkalmazása a Nagy-Britanniából Észak-Írországra szállított és ott fogyasztott kiskereskedelmi árukra;
- egyszerűsített úti okmányok a Nagy-Britanniából Észak-Írországra utazó személyeket kísérő, kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú mozgásához.

2.7. Ezek a megoldások minden esetben biztosítanak a közegészség, illetve az állatok és a növények egészségének megfelelő védelmét, valamint az EU belső piacának integritását.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Ami a kiskereskedelmi áruk címkézését illeti, a javasolt rendelet 4. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a Nagy-Britanniából Észak-Írországba irányuló, Észak-Írországban történő fogyasztásra szánt előrecsomagolt kiskereskedelmi árukon a 6. cikkben foglaltaknak megfelelően fel kell tüntetni „Not for EU” jelölést.

3.2. A 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerint ez a jelölés 2023. október 1-jétől alkalmazandó. E határidő betartása nehéz lehet néhány olyan brit vállalkozás számára, amely észak-írországi fogyasztóknak szállít. Előfordulhat, hogy a kkv-k nem rendelkeznek a szükséges technikai vagy pénzügyi erőforrásokkal ahhoz, hogy akár a határidőt betartsák, akár a szükséges beruházást üzleti volumenük alapján igazolni tudják.

3.3. Ez a szoros határidő az adatkezelés tekintetében is kihívást jelenthet. Azok az adatkészletek, amelyekre az Egyesült Királyság többi részén működő vállalkozásoknak szükségük lesz ahhoz, hogy az észak-írországi ügyfeleknek történő szállítás esetén megfeleljenek az egészségügyi és növényegészségügyi és vámügyi követelményeknek, hasonlóak. Az egységes adatkészlet nemcsak a vállalkozások számára, hanem az egészségügyi és növényegészségügyi, valamint a vámügyi előírásoknak való megfelelés nyomon követése szempontjából is előnyös lenne. Egy ilyen adatkészlet 2023. október 1-jéig nehezen valósítható meg.

3.4. Ha a 6. cikk (1) bekezdése a) pontjának végrehajtása 2023. október 1-jén nem lehetséges, akkor a Nagy-Britanniából Észak-Írországba belépő szállítmányok esetén ideiglenesen esetleg magasabb arányban kell azonossági vizsgálatokat végezni annál, mint amit a 4. cikk (3) bekezdése meghatároz. Az sem világos, hogy az EU-ból származó előrecsomagolt kiskereskedelmi árukat hogyan lehetne a gyakorlatban „Not for EU” címkével ellátni az Észak-Írországot és Írországot egyaránt ellátó szupermarketek kiskereskedelmi elosztóközpontjaiban.

3.5. További potenciális a növényvédő szerek észak-írországi használata, ami rávilágít az EU és az Egyesült Királyság szabályai közötti eltérések következményeire. Észak-Írországban a legtöbb növényvédő szert gyepterületeken használják, és jelenleg az EU-ból és az Egyesült Királyságból szerzik be. A maradékanyag-határértékek minden egyes növényvédő szer esetében egyediek, és egyes esetekben eltérőek az Egyesült Királyságban és az EU-ban. Ez nehéz helyzetbe hozza az észak-írországi mezőgazdasági termelőket; hasznos lenne a rendszer felülvizsgálata.

3.6. Egy másik figyelembe veendő tényező az Egyesült Királyság által 2023. április 5-én közzétett határforgalmi működési célmodell tervezetének következményei, amely új modellt határoz meg – az egészségügyi és növényegészségügyi ellenőrzésekre is kiterjedően – a Nagy-Britanniába irányuló behozatal számára. Ezt 2023. október végétől vezetik be. Ez tovább növeli a bizonytalanságot, amelyet a gazdasági szereplők számára az uniós jogszabályok megtartásáról szóló törvényjavaslat okoz, amely 2023 végéig több ezer uniós jogszabály automatikus eltörlését eredményezheti.

3.7. Bár az EU módosította a „felhatalmazáson alapuló rendeletét”, lehetővé téve, hogy a szarvasmarhákat és juhokat az uniós szabályozási övezeten kívülre – így például Észak-Írországba – szállítsák és 15 napon belül visszahozzák, a gyakorlatban ez továbbra is kihívást jelent az észak-írországi szarvasmarha-tenyésztők számára.

3.8. A nagy-britanniai élőállatpiacoknak az Állat- és Növényegészségügyi Ügynökség (APHA) által jóváhagyott exportközpontoknak kell lenniük, és az e központokban megforduló valamennyi állatnak azonos egészségügyi státusszal kell rendelkeznie. A skót hivatalos tuberkulózismentes státusz mentességet ad a nagy-britanniai értékesítés vagy kiállítás előtti tuberkulózisvizsgálat alól, de az angol/walesi tenyésztőknek a nagy-britanniai értékesítés vagy kiállítás előtt el kell végezniük a tuberkulózisvizsgálatot. Mivel Nagy-Britanniában alig vagy egyáltalán nincs igény az APHA által jóváhagyott exportközpontokra, jelenleg csak Carlisle rendelkezik APHA-jóváhagyással, és ezért ez az egyetlen olyan központ, ahol az észak-írországi szarvasmarhákat értékesíteni lehet, és ahol az EU felhatalmazáson alapuló rendelete által biztosított lehetőséget igénybe lehet venni. Ez azt jelenti, hogy ha az észak-írországi állatokat APHA-jóváhagyással nem rendelkező központban kínálják eladásra, és nem értékesítik őket, akkor hat hónapig Nagy-Britanniában kell maradniuk, mielőtt visszatérnének Észak-Írországba, ami pénzügyileg életképtelenné teszi a műveletet.

3.9. Ami az Egyesült Királyság más részeiből Észak-Írországba szállított állatállomány újbóli megjelölését illeti, jelenleg nem világos, hogyan kellene ennek működnie. Jelenleg a Nagy-Britanniából Észak-Írországba érkező szarvasmarháknak két egyesült királyságbeli füljelzőjükön kívül egy kiegészítő nagy-britanniai exportjelzővel is rendelkezniük kell. Az Észak-Írországba való belépéstől számított 20 napon belül két észak-írországi füljelzővel is el kell őket látni. Hacsak a jelzőket nem távolítják el, ez az eljárás nagyon kevésbé praktikus, és állatjóléti következményekkel is járhat.

3.10. Ami a növényi szaporítóanyagok, például a vetőburgonya kérdését illeti, a keretrendszer lehetővé teszi azok Észak-Írországra történő szállítását az Egyesült Királyság többi részéből és az EU-ból is. Ez lehetővé teszi az Észak-Írország és különösen Skócia közötti kereskedelem folytatását, amely a brexitet megelőzően hosszú éveken keresztül alakult ki.

3.11. A vetőburgonya szállításával kapcsolatban javasolt dokumentáció és ellenőrzések valószínűleg nem jelentenek problémát a vállalkozások számára. Az ilyen észak-írországi vetőburgonyából származó növényeket el lehet adni az egységes piacon belüli és nagy-britanniai termesztőknek. Az áruburgonyát be lehet vinni az egységes piacról Észak-Írországra feldolgozásra, majd ezután az Egyesült Királyság többi részében történő továbbértékesítésre.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai népesség- és lakásstatistikákról, a 862/2007/EK rendelet módosításáról, valamint a 763/2008/EK és az 1260/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

(COM(2023) 31 final – 2023/0008 (COD))

(2023/C 228/22)

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2023.2.15.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 338. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülés száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	142/0/1

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja az európai népesség- és lakásstatistikákról, a 862/2007/EK rendelet módosításáról, valamint a 763/2008/EK és az 1260/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre vonatkozó javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2023. április 26-27-én tartott, 578. plenáris ülésén (a 2023. április 27-i ülésnapon) 142 szavazattal, 1 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi irányelvre a 2006/112/EK irányelvnek a digitális korhoz igazodó héaszabályok tekintetében történő módosításáról

(COM(2022) 701 final – 2022/0407 (CNS))

Javaslat tanácsi rendeletre a 904/2010/EU rendeletnek a digitális korban szükséges, héával kapcsolatos közigazgatási együttműködési rendszer tekintetében történő módosításáról

(COM(2022) 703 final – 2022/0409 (CNS))

(2023/C 228/23)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Társelőadó: **Krister ANDERSSON**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa: 2023.2.10. és 2023.2.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 113. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	145/0/0

1. Összefoglalás és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlí az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezését, hogy aktualizálja a 30 éves hozzáadottérték-adóra (héta) vonatkozó szabályokat annak érdekében, hogy az egységes piac a széttágultság csökkentése mellett jobban működjön, és megfeleljen a digitális kornak.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat fő célkitűzése egy olyan héarendszer kell hogy legyen, amely jobban igazodik a digitális gazdaság jelenlegi fejlődéséhez, javítva az egységes piac működését. Emellett a javasltnak hatékony és időben történő adóbeszedést kell biztosítania, csökkentve a héacsalást és következképpen a héabevétel-kiesést.

1.3. Az egységes piac előnyeinek teljeskörű kihasználása érdekében a vállalkozásoknak Unió-szerte egységesen kell alkalmazniuk a héaszabályokat. Ezt csak uniós szintű fellépéssel lehet biztosítani, megelőzve a bürokráciát, az eltéréseket és az alkalmazandó héaszabályok hiányosságait. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa a végrehajtással kapcsolatos munkát, és az egységesség biztosítása érdekében hangsúlyozza a magyarázó megjegyzések vagy hasonló iránymutatások fontosságát.

1.4. Az EGSZB üdvözlí, hogy a digitális platformokra és a héa beszédésében játszott szerepükre vonatkozóan javasolt szabályok összhangban vannak az Európai Bizottság digitális gazdasággal kapcsolatos korábbi kezdeményezéseivel.

1.5. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a belföldi fordított adózási mechanizmus mind a termékértékesítésre, mind a szolgáltatásnyújtásra alkalmazandó lesz. Az EGSZB rámutat arra, hogy a jelenlegi rendszer eltérően kezeli az árukat és a szolgáltatásokat a Közösségen belüli kereskedelembe. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság átfogó javaslatában nem ragadta meg az alkalmat arra, hogy összehangolja az áruk és a szolgáltatások héa szempontjából történő megítélését. Ez csökkentette volna a vállalkozásokra, különösen a kkv-kra nehezedő adminisztratív terheket.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a Közösségen belüli termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások két napon belüli bejelentésére javasolt határidő észszerűtlenül rövidnek tűnik. Az EGSZB attól tart, hogy az elektronikus számlákra és a jelentéstételre vonatkozó kétnapos határidő akadályozná a Közösségen belüli kereskedelmet, annál is inkább, mivel számos kkv számára már a jelenlegi szabályozási kereten belüli sokkal hosszabb határidő is problémát jelent.

1.7. Az Európai Bizottság a javaslatában felveti, hogy szüntessék meg az összesítő számlák kiállításának lehetőségét. Az EGSZB úgy véli, hogy az összefoglaló számlákat nem szabad megszüntetni, mivel ez számos ágazatban problémákat okozna. A belföldi ügyletek esetében mindig lehetővé kell tenni az összesítő számla használatát. Az EGSZB megjegyzi, hogy a Közösségen belüli ügyletek esetében szintén szóba jöhetne az összesítő számlák használatának – például hétnapos – korlátozása.

1.8. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa az arra irányuló munkát, hogy a héalevonásokat a lehető leghamarabb beépítsék az egyablakos ügyintézési rendszerbe (OSS), valamint, hogy a héa-visszatérítésre időben sor kerüljön.

1.9. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az átfogó héacsomag intézkedéseinek jelentős végrehajtási költségei magasabb fogyasztói árakat eredményezhetnek.

1.10. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a héacsalás Unión belüli dimenziója uniós beavatkozást igényel, összhangban a szubszidiaritás elvének megfelelő alkalmazásával.

1.11. Az EGSZB rámutat arra, hogy az adóhatóságok által gyűjtött és kicserélt adatok személyes adatokat és érzékeny üzleti adatokat is magukban foglalhatnak. Az ilyen adatokat a fogyasztók és a vállalkozások integritásának megőrzése érdekében a lehető legnagyobb gondossággal kell védeni és kezelni.

2. Bevezetés és háttér

2.1. 2022. december 8-án az Európai Bizottság intézkedéscsomagot tett közzé⁽¹⁾ az uniós hozzáadottérték-adó (héa) korszerűsítésére azzal a kettős céllal, hogy a héarendszert a digitális korszaknak megfelelően korszerűsítse és ellenállóbbá tegye a csalásokkal szemben, ezáltal csökkentve a jelenlegi héabevétel-kiesést (a becslések szerint mintegy 93 milliárd EUR)⁽²⁾.

2.2. A csomag konkrétan három jogalkotási intézkedésből áll: i. javaslat irányelvre a 2006/112/EK tanácsi irányelvnek a digitális korhoz igazodó héaszabályok tekintetében történő módosításáról⁽³⁾; ii. javaslat rendeletre a 904/2010/EU tanácsi rendeletnek⁽⁴⁾ a héával kapcsolatos közigazgatási együttműködési rendszer tekintetében történő módosításáról; iii. javaslat végrehajtási rendeletre a 282/2011/EU tanácsi rendeletnek az egyes héaszabályozásokhoz kapcsolódó tájékoztatási követelmények tekintetében történő módosításáról⁽⁵⁾.

2.3. A jogalkotási csomag három fő célkitűzést követ: i. a héabevallási kötelezettségek korszerűsítése digitális adatszolgáltatási követelmények bevezetésével; ii. az úgynevezett „platformgazdaság” héával kapcsolatos kihívásainak kezelése a gazdasági szereplők közötti egyenlő bánásmód biztosítása érdekében alkalmazandó szabályok egyértelműsítésével és a platformok héabeszedésben betöltött szerepének erősítésével; iii. az Unión belül a héaalanyként történő többszöri nyilvántartásba vétel szükségtelenné tétele a héaalanyként történő egységes nyilvántartásba vétel bevezetésével.

2.4. A tagállamok gyors tájékoztatása érdekében kötelező ügyletenkénti jelentési rendszert hoznak létre a Közösségen belüli ügyletekre vonatkozóan. A tagállamok dönthetnek arról, hogy bevezetnek-e ilyen jelentéstételi rendszert a belföldi ügyletekre vonatkozóan. Az elektronikus számlázás döntő szerepet fog játszani az új jelentéstételi rendszerben, ez lesz a számlák kiállításának alapértelmezett rendszere és a digitális jelentéstétel alapja.

2.5. Minden adóalanynak lehetősége lesz arra, hogy az európai szabványnak megfelelő elektronikus számlákon szereplő adatokat bejelentsen. A tagállamok a más formátumban kiállított elektronikus számlákon szereplő adatok továbbításáról is rendelkezhetnek, amennyiben lehetővé teszik az európai szabvány használatát is. A tagállamok által engedélyezett adatformátumoknak minden esetben garantálniuk kell a Közösségen belüli ügyletekre vonatkozó európai szabvánnyal való átjárhatóságot.

2.6. A platformgazdaság rövid távú szálláshely-bérlési és személyszállítási ágazataiban bevezetik a „vélelmezett értékesítői” rendszert (amelyben a platformok számítják fel a héát az alapul szolgáló szolgáltatás után, ahol a szolgáltató nem számít fel héát).

2.7. Az egyablakos ügyintézés és az egyablakos importügyintézési rendszer végrehajtása sikeresnek bizonyult, csökkentve az összetettséget. Egyes termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások azonban nem tartoznak az egyszerűsítő szabályozás hatálya alá. Törekedni fognak a jelenlegi egyablakos ügyintézési rendszer hatályának kiterjesztésére, hogy az Unióban tovább csökkenjen a héaalanyként történő többszöri nyilvántartásba vétel szükségessége. Ezenkívül az e-kereskedelmi termékek behozatali folyamatának további egyszerűsítése és csalásbiztosabbá tétele érdekében az egyablakos importügyintézési rendszer kötelezővé válik a platformok számára.

⁽¹⁾ Jogalkotási csomag: Héa a digitális korban 2022.12.8.

⁽²⁾ Meg kell azonban jegyezni, hogy a héabevétel-kiesés tagállamonként jelentős eltérést mutat.

⁽³⁾ COM(2022) 701 final.

⁽⁴⁾ HL L 268., 2010.10.12., 1. o.

⁽⁵⁾ COM(2022) 704 final.

2.8. A hatásvizsgálat⁽⁶⁾ szerint az összes rendelkezésre álló szabályozási lehetőség közül a három előterjesztett javaslat biztosítja a legjobb egyensúlyt a hatékonyság, az arányosság és a szubszidiaritás között. A hatásvizsgálat becslése szerint 2023 és 2032 között a végrehajtott intézkedések várhatóan 172–214 milliárd EUR nettó hasznot generálnak, beleértve 51 milliárd EUR megtakarítást (41,4 milliárd EUR a héabevallásból; 0,5 milliárd EUR a platformgazdaságot érintő észszerűsítésekből és pontosításokból; valamint 8,7 milliárd EUR a héa-regisztrációs kötelezettségek eltörléséből).

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezését, hogy aktualizálja a 30 éves héaszabályokat annak érdekében, hogy az egységes piac a széttagoatltság csökkentése mellett jobban működjön, és megfeleljen a digitális kornak. Ez egy régóta várt lépés az Európai Bizottság által az elmúlt években végrehajtott, héára vonatkozó cselekvési tervben. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy ez a javaslat fontos lépés az egységes piacnak az adóhatóságok közötti megerősített együttműködés és egységesség révén történő támogatása felé.

3.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat fő célkitűzése egy olyan héarendszer kell hogy legyen, amely jobban igazodik a digitális gazdaság jelenlegi fejlődéséhez, javítva az egységes piac működését. Emellett a javaslatnak hatékony és időben történő adóbeszedést kell biztosítania, csökkentve a héacsalást és egyenlő versenyfeltételeket biztosítva.

3.3. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a héacsalás Unión belüli dimenziója uniós beavatkozást igényel, összhangban a szubszidiaritás elvének megfelelő alkalmazásával. A jelenlegi héa-bevétel-kiesés azt jelzi, hogy a nemzeti eszközök nem elegendőek a határokon átnyúló csalások kezeléséhez.

3.4. A harmonizált héabevallási szabályok elő fogják segíteni az egységes piac jobb működését és fokozott konszolidációját. A széttagoatltság és a különböző tagállamok eltérő jelentéstételi rendszerei adminisztratív terheket rónak a vállalkozásokra, és akadályozhatják a határokon átnyúló értékesítést az egységes piacon. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a tagállamok aktívan dolgoztak saját jelentéstételi rendszereik létrehozásán, és hogy a különböző típusú rendszerek csökkentik az egységes piac hatékony működését. E széttagoatltság csökkentése érdekében üdvözlendő a közös megközelítés. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az új jelentéstételi kötelezettség az összesítő nyilatkozatok eltörléséhez vezessen.

3.5. Az egységes piac előnyeinek teljeskörű kihasználása érdekében a vállalkozások számára fontos és szükséges, hogy Unió-szerte egységesen alkalmazzák a héaszabályokat, helyett, hogy nemzeti szinten eltérő módon alkalmazott közös szabályoknak kelljen megfelelniük. Ezt csak uniós szintű fellépéssel lehet biztosítani, megelőzve a bürokráciát, az eltéréseket és az alkalmazandó héaszabályok hiányosságait. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa az egységes végrehajtást, és hangsúlyozza a magyarázó megjegyzések vagy hasonló iránymutatások fontosságát az egységesség biztosítása érdekében.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a vállalkozások és különösen a kkv-k jelentős költségeket fognak viselni a digitális adatszolgáltatási követelmények bevezetéséből eredő adminisztratív többletterhek miatt. Bár ezek a költségek szükségesek a jelenlegi rendszer hatékony korszerűsítéséhez, a vállalkozások megfelelési költségeit a lehető legalacsonyabb szinten kell tartani, és a végrehajtási folyamat során folyamatosan nyomon kell követni a megfeleléssel járó terhek felmérése érdekében.

4.2. Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy a végrehajtás becsült költségei Unió-szerte igen jelentősek lesznek a vállalkozások számára⁽⁷⁾. Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy a többletköltségek – különösen a vállalkozások számára – azt eredményezhetik, hogy a fogyasztók magasabb árakat fizetnek, amint azt egy tanulmány is alátámasztja, amely bizonyítja, hogy a (túl)szabályozás és az árak számos vállalkozás esetében korrelálnak⁽⁸⁾.

4.3. Az EGSZB rámutat arra, hogy bár a Közösségen belüli ügyletekre vonatkozó jelentéstételi kötelezettségek csak a vállalkozások közötti tranzakciókra vonatkoznak, az összegyűjtött és az adóhatóságok között kicserélt adatok személyes adatokat is tartalmazhatnak, és hogy ezeket az adatokat legalább öt évig tárolják. Az összegyűjtött adatok valószínűleg érzékeny üzleti adatokat is tartalmaznak, amelyeket szintén védeni kell. E tekintetben az EGSZB hangsúlyozza az adatminimalizálás elvét és az ilyen adatok teljeskörű védelmének szükségességét. Ezt biztosítani kell és nyomon is kell követni.

⁽⁶⁾ SWD(2022) 504 final.

⁽⁷⁾ A vállalkozások végrehajtási költsége a becslések szerint 11,3 milliárd EUR, míg az adóhatóságok becsült végrehajtási költsége 2,2 milliárd EUR.

⁽⁸⁾ Regulations could be increasing consumer prices

4.4. Az EGSZB pozitívan értékeli, hogy a digitális platformokra és a héa beszédésének elősegítésében játszott szerepükre vonatkozóan javasolt szabályok összhangban vannak a digitális gazdasággal kapcsolatos korábbi európai bizottsági kezdeményezésekkel, beleértve a digitális munkaplatformokon keresztül dolgozók körülményeinek javításáról szóló irányelvjavaslatot. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az egyablakos importügyintézési rendszer kötelezővé tétele előnyös lesz a fogyasztók számára, mivel a platformokon keresztül történő áruvásárlás könnyebb lesz számukra, ugyanakkor javulni fog az e beszerzésekre vonatkozó héabeszedés.

4.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy a jelenlegi rendszer eltérően kezeli az árukat és a szolgáltatásokat a Közösségen belüli kereskedelemben, mivel csak a szolgáltatások tartoznak a fordított adózás hatálya alá. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság átfogó javaslatában nem ragadta meg az alkalmat arra, hogy összehangolja az áruk és a szolgáltatások héa szempontjából történő megítélését. A szabályok ily módon történő aktualizálása összhangba hozta volna a szabályokat a jelenlegi gazdasági realitással, ahol a fogyasztók jellemzően nem csupán árukat, vagy szolgáltatásokat, hanem inkább megoldáscsomagokat vásárolnak. Ez a változás csökkentette volna a vállalkozások, különösen a kkv-k adminisztratív terheit, amelyeknek jelenleg pusztán a héaszabályok miatt különbséget kell tenniük az összetett szolgáltatások különböző összetevői között.

4.6. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon általános célkitűzését, hogy a platformok nagyobb szerepet kapjanak a héaszabályozási keretben. A javaslatok hatékonyan közelítik meg a verseny torzulásának kezelését, ezért a digitális szolgáltatási adóra vonatkozó javaslatok alapjául szolgáló aggályokat megfelelően és kielégítően kezelték.

4.7. Az EGSZB üdvözli az egyablakos ügyintézési rendszer használatának kiterjesztését. Ennek eredményeképpen a vállalatoknak kevesebb külföldi héanyilvántartásba kell regisztrálniuk, ami csökkenti a megfelelés terheit és költségeit, különösen a kkv-k számára.

4.8. A javasolt valós idejű jelentéstétel elektronikus számlázáson alapul. Bár az EGSZB üdvözli a digitalizáció alkalmazását az adózás területén, hangsúlyozni kívánja, hogy az elektronikus számlázás szintje tagállamonként igen eltérő. Ezért fontos lehet, hogy az Európai Bizottság figyelembe vegye, hogy a különböző tagállamokban esetlegesen technikai támogatásra lehet szükség, és megvizsgálja, hogy ő maga, illetve a tagállamok nyújthatnak-e ilyen támogatást a vállalkozásoknak. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak világosabban tájékoztatnia kellene az elektronikus számlázásra vonatkozó európai szabványról és arról, hogy az idővel változni fog. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság a lehető leghamarabb tegye közzé az európai szabványt, hogy a vállalatok megkezdhesék a változásokra való felkészülést.

4.9. Az EGSZB rámutat arra, hogy a javaslat kibővíti a számlákra vonatkozó tájékoztatási követelményeket, mivel mind az IBAN-számot (International Bank Account Numbers, nemzetközi bankszámlaszám) vagy ezzel egyenértékű adatot, mind a fizetési határidőt be kell jelenteni. A számlázási követelmények kibővítése bizonytalanságokhoz és magasabb adminisztrációs költségekhez vezethet a vállalkozások számára. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a vállalkozásoknál gyakori, hogy egy számlán több IBAN-számot is feltüntetnek, ezért további pontosításra van szükség azzal kapcsolatban, hogy mit kell bejelenteni. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg, hogy az adóhatóságok felhasználhatják-e ezeket az információkat a héa beszédésének biztosítására. Ha az információk nem használhatók fel a héa beszédésére és ellenőrzésére, akkor ez pusztán többletterhet jelent a vállalkozások számára.

4.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a Közösségen belüli termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások két napon belüli bejelentésére javasolt határidő észszerűtlenül rövidnek tűnik. Az EGSZB amiatt is némi aggodalmát fejezi ki, hogy a kétnapos határidő akadályozhatja az egységes piacra való belépést, annál is inkább, mivel számos kkv számára már a jelenlegi szabályozási kereten belüli sokkal hosszabb határidő is problémát jelent.

4.11. Az EGSZB rámutat arra, hogy a kétnapos határidő túlzott terhet jelenthet a vevő számára. A határidőt ezért jelentősen meg kell hosszabbítani, figyelembe véve az érintett vállalkozások méretét is, és lehetőség szerint fontolóra kell venni a legkisebb vállalkozások számára biztosított egyedi mentességeket is. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy a határidők szigorítása gyakran több hibához és visszamenőleges korrekcióhoz vezet, amelyeket a tagállamokban szintén eltérően szankcionálnak. Az EGSZB ezért arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy adjon tanácsot a tagállamoknak a szankciók és a kamatlábak korlátozásával kapcsolatban, különösen az elfogadást követő első években.

4.12. Az Európai Bizottság javaslata értelmében megszüntetnék az összesítő számlák kiállításának lehetőségét. Az EGSZB úgy véli, hogy ez bizonyos ágazatok működése szempontjából igen problematikus lehet, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy alaposabban vizsgálják meg a lehetőség megszüntetéséből származó előnyöket, és vessék össze azokat a különböző ágazatok számára felmerülő költségekkel és problémákkal. A belföldi ügyletek esetében mindig lehetővé kell tenni az összesítő számla használatát. Az EGSZB megjegyzi, hogy a Közösségen belüli ügyletek esetében szintén szóba jöhetne az összesítő számlák használatának – például hétnapos – korlátozása.

4.13. Az előzetesen felszámított hía levonása kulcsfontosságú eleme a jól működő héarendszernek, és különbséget tesz a hía és a termék- és szolgáltatásadó, illetve más közvetett adók között. Jóllehet az EGSZB megérti, hogy az Európai Bizottság a tagállamok helyzete miatt nem javasolta, hogy az egyablakos ügyintézési rendszer foglalja magában az előzetesen felszámított hía levonását, mégis arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa az ezzel kapcsolatos munkáját. Még ha a hía levonásokat nem is lehetne azonnal beépíteni az egyablakos ügyintézési rendszerbe, az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, hogy a szabálykövető vállalkozások számára biztosítani lehetne-e a gyorsabb hía-visszatérítést az egyablakos ügyintézési rendszeren keresztül. A hía-visszatérítés felgyorsítása javítaná az egységes piac működését. Hosszú távú célként pedig az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa az arra irányuló munkát, hogy a hía levonások a jövőben bekerüljenek az egyablakos ügyintézési rendszerbe.

4.14. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az átfogó héacsomag intézkedéseinek magas végrehajtási költségei magasabb fogyasztói árakat eredményezhetnek. Ezért nagyon fontos, hogy a lehető legnagyobb mértékben egyszerűsítsék a rendszert és csökkentsék a vállalkozások adminisztratív költségeit azáltal, hogy valamennyi tagállamban biztosítják az egységes jelentéstételi rendszert és a szabályok egységes végrehajtását.

4.15. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki az Európai Bizottság által javasolt határidők miatt is. Míg a javaslat szerint a főbb változások 2028-ban lépnek hatályba, a javaslat egyes elemei már 2024-ben hatályba lépnek. Az EGSZB emlékezteti az Európai Bizottságot, hogy a megfelelő végrehajtáshoz elegendő időre van szükség. Az EGSZB ezért arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy hosszabbítsa meg a határidőt, és módosítsa azt úgy, hogy legalább egy év álljon rendelkezésre a végrehajtásra, miután a Tanács megállapodott a javaslatról.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a közúti közlekedésbiztonságot veszélyeztető közlekedési jogsértésekre vonatkozó információk határokon átnyúló cseréjének elősegítéséről szóló (EU) 2015/413 irányelv módosításáról

(COM(2023) 126 final)

(2023/C 228/24)

Felkérés:	Európai Parlament: 2023.3.16. az Európai Unió Tanácsa: 2023.3.23.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 91. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	133/0/0

Mivel az EGSZB teljes mértékben megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Bizottsági szolgálati munkadokumentum –
Az általános gazdasági érdekű egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó állami támogatási
szabályok és az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló *de minimis* rendelet értékelése**

(SWD(2022) 388 final)

(2023/C 228/25)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**

Társelőadó: **Paulo BARROS VALE**

Felkérés:	Európai Bizottság: 2023.3.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2023.4.4.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2023.4.27.
Plenáris ülészak száma:	578.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	138/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) megjegyzi, hogy Unió-szerte meg kell erősíteni az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat, tekintettel a népesség fokozatos elöregedésére és arra, hogy egyre nő a megfelelő segítségre szoruló, fogyatékkal élő és hátrányos helyzetű személyek száma. Ez a helyzet megkívánja a tartós ápolás-gondozás és a támogatások növelését, releváns közberuházásokkal, valamint a vállalkozások és a civil társadalom részvételével, ezáltal valósítva meg a szociális innovációt és elősegítve a jelenlegi kihívásokra adott megfelelő válaszokat.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a megfelelő szociális és egészségügyi szolgáltatások biztosítására irányuló erőfeszítéseket kifejezetten ezekre az ágazatokra irányuló állami támogatással, és olyan kellő pénzügyi forrásokkal kell támogatni, melyeket megfelelő közberuházásokba fektetnek. A 2012-ben jóváhagyott hatályos állami támogatási szabályokat ezért a tisztességes verseny és a közérdekű célok elérésének érdekében módosítani kell. Ezzel együtt az EGSZB megjegyzi, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó, 2012-ben jóváhagyott állami támogatási csomag hatékonyan javította a korábbi, 2005-ös jogi keretet, egyszerűsítve és kiszámíthatóbbá téve azt.

1.3. Amint azt egy korábbi véleményben is megjegyezte ⁽¹⁾, az EGSZB megismétli, hogy az ÁGÉSZ-ágazatnak nyújtott csekély összegű támogatások jelenlegi, a 360/2012/EU bizottsági rendelet ⁽²⁾ által meghatározott felső határát, amely három pénzügyi év alatt 500 000 EUR lehet, mindenképpen növelni kell, különös tekintettel a szociális és egészségügyi szolgáltatásokra, és az infláció rájuk gyakorolt múltbeli és jövőbeli hatásaira, valamint arra, hogy ezek a szolgáltatások különleges szerepet játszanak a lakosság legbizonytalanabb helyzetű rétegeinek és a társadalmi kohéziónak a támogatásában.

1.4. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy jelentősen emeljék meg az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó csekély összegű támogatások felső határát. Az emelés legyen magasabb az 1407/2013/EU bizottsági rendeletben ⁽³⁾ meghatározott horizontális felső határ nemrég javasolt módosításában előirányozottnál, kellően figyelembe véve a szociális és egészségügyi szolgáltatások növekvő stratégiai szerepét az EU-ban.

⁽¹⁾ HL C 429., 2020.12.11., 131. o.

⁽²⁾ A Bizottság 360/2012/EU rendelete (2012. április 25.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének az általános gazdasági érdekű szolgáltatást nyújtó vállalkozások számára nyújtott csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról (HL L 114., 2012.4.26., 8. o.).

⁽³⁾ A Bizottság 1407/2013/EU rendelete (2013. december 18.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról (HL L 352., 2013.12.24., 1. o.).

1.5. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy a csekély összegű támogatások felső határértékének módosítása mellett fogalmazzanak meg néhány pontosítást az alábbiak tekintetében: i) a „szociális lakhatás” fogalmának átfogóbb meghatározása; ii) az „ésszerű haszonkulcs” fogalmának pontosabb meghatározása, fontolóra véve azon szociális gazdasági vállalkozások megkülönböztetését, amelyek árrése szociális célhoz kapcsolódik; iii) a „piaci hiányosság” fogalma.

1.6. Az „ésszerű haszonkulcs” fogalmát illetően az EGSZB megjegyzi, hogy hasznos lenne, ha az Európai Bizottság olyan kritériumokat és mutatókat határozna meg, amelyek lehetővé tennék, hogy a gazdasági szereplők számára olyan mértékű elérhető haszonkulcsot állapítsanak meg, amely mellett e szereplők hatékonyan szolgálni tudják a közérdekű célokat, ez ugyanis pozitív hatással lenne a társadalomra is.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az általános gazdasági érdekű egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó állami támogatási szabályok és az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló *de minimis* rendelet értékelése című bizottsági szolgálati munkadokumentumban az Európai Bizottság összefoglalja a 2012 óta hatályos Almunia-csomag értékelésének eredményeit.

2.2. A 2012. évi csomag egészségügyi és szociális szolgáltatásokkal kapcsolatos fő célkitűzései a következők voltak: i) az összeegyeztethetőségi kritériumok egyszerűsítése; és ii) azon tagállamok adminisztratív terheinek csökkentése, amelyek hajlandók kompenzálni azokat a vállalkozásokat, amelyeket azzal bíztak meg, hogy méltányos és megfizethető feltételek mellett általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat nyújtsanak a lakosság kiszolgáltató részére számára.

2.3. Az Európai Bizottság értékelése ezért annak megállapítására törekszik, hogy az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra alkalmazandó szabályok milyen mértékben érték el célkitűzéseiket, és hogy ezek a szabályok a jelenlegi szociális és gazdasági helyzetben továbbra is megfelelőek-e.

2.4. Az Európai Bizottság értékelése konkrétan az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozóan az elmúlt 10 évben alkalmazott ÁGÉSZ-szabályok eredményességére, hatékonyságára, koherenciájára és uniós hozzáadott értékére terjed ki, és arra összpontosít, hogy megértse, hogy a tagállamoknak milyen konkrét problémákkal kellett eddig szembenézniük az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó szabályok végrehajtása során. Az értékelés arra is törekszik, hogy felmérje, hogyan alkalmazták az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó *de minimis* rendeletet.

2.5. Az Európai Bizottság elemzése arra enged következtetni, hogy a 2012. évi ÁGÉSZ-csomag meglehetősen hatékony az egyértelműség és az egyszerűsítés szempontjából, mivel egyszerűsítette a 2005. évi ÁGÉSZ-csomagot, például egy ÁGÉSZ-specifikus *de minimis* rendelet bevezetésével. Emellett tisztázott és finomított bizonyos, az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó szabályok alkalmazása szempontjából releváns alapfogalmakat.

2.6. Az értékelés azonban azt mutatja, hogy van még mit javítani, konkrétan pontosítani lehetne az EUMSZ 107. cikke és az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó jogi keret alkalmazási körével kapcsolatos egyes kulcsfogalmakat, mint például: i. gazdasági/nem gazdasági tevékenység; ii. a kereskedelemre gyakorolt hatás; iii. ésszerű haszon; iv. piaci hiányosság; v. szociális lakhatás. Az értékelés kiemeli továbbá az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásáért adható csekély összegű támogatásokra jelenleg alkalmazandó felső határ növelésének lehetőségét, valamint azt, hogy az érdekelt felek között e tekintetben széles körű a konszenzus.

2.7. Ami a hatékonyságot illeti, az értékelés azt mutatja, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó *de minimis* rendelet és az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló határozat 2012-ben végrehajtott módosítása csökkenteni tudta a hatóságok adminisztratív terheit, jóllehet ez a teher még tovább csökkenthető. Más adatok arra engednek következtetni, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó szabályokban meghatározott követelmények alkalmazásával kapcsolatos költségeket csökkenteni kell.

2.8. A koherenciát illetően az értékelés arra enged következtetni, hogy a 2012. évi ÁGÉSZ-csomagban foglalt állami támogatási szabályok koherensek egymással, és képesek biztosítani a tagállamok és az Európai Bizottság közötti jobb feladatmegosztást, uniós hozzáadott értéket teremtve, amit mind a köz-, mind a magánszféra érdekelt felei nagyrészt elismernek.

2.9. Általánosságban elmondható, hogy egyetértés van abban a tekintetben, hogy a 2012. évi ÁGÉSZ-csomag stabil jogi környezetet biztosított a tagállamok számára, és alkalmas az EU-n belüli igények kielégítésére. A Covid19-válság és az Ukrajna elleni orosz invázió okozta hatásokat és bizonytalanságokat azonban még nem lehetett teljeskörűen értékelni, és a jövőben további javításokra is sor kerülhet.

2.10. Az Unió-szerte található jóléti és egészségvédelmi rendszereket mindenekelőtt biztosítani kell, és megfelelő közberuházásokkal kell támogatni, emellett nagyobb szerepet kell adni a magán gazdasági szereplőknek és a szociális gazdasági szervezeteknek. A szociális és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó valamennyi állami és magánszereplőnek figyelembe kell vennie azokat a megfelelő normákat és kritériumokat, amelyek lehetővé teszik a verseny és az általános érdekű célok összeegyeztetését.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság által végzett széles körű konzultációt és az azt követő értékelést az általános gazdasági érdekű szolgáltatások – különösen az egészségügyi és szociális szolgáltatások – ellentételezése érdekében nyújtott állami támogatásokra vonatkozó 2012. évi szabályok jelenlegi hatásainak kapcsán.

3.2. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság figyelembe vette *Az egészségügyi és szociális jellegű általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó állami támogatási szabályok egy a pandémia időszak utáni forgatókönyvben. Gondolatok és javaslatok a 2012. évi jogalkotási csomag módosítására irányuló európai bizottsági értékelésről* című saját kezdeményezésű véleményét⁽⁴⁾, valamint a Régiók Bizottsága ugyanebben a témában végzett munkáját.

3.3. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság által 2019. július 31. és december 4. között folytatott nyilvános konzultációt, valamint a 2020 júniusa és 2021 májusa között kidolgozott szakértői tanulmányt. Az ilyen konzultációk hozzájárultak az értékelési folyamat átláthatóbbá és demokratikusabbá tételéhez, annak ellenére, hogy a vizsgált téma rendkívül technikai jellegű.

3.4. Az EGSZB ismételten hangsúlyozni kívánja, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó állami támogatási szabályokat megállapító 2012. évi csomag mindenképpen hasznos volt a korábbi, 2005-ben hozott szabályok aktualizálása és egyszerűsítése szempontjából. Az e csomagban alkalmazott szabályozási megközelítést ezért a jövőben is fenn kell tartani, és csak bizonyos kérdések aktualizálására kell összpontosítani, valamint a további egyszerűsítésre, egyértelműsítésre és jogbiztonságra kell törekedni.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az egyes szociális szolgáltatásokra vonatkozóan a 2012/21/EU bizottsági határozat⁽⁵⁾ által bevezetett – és az Európai Bizottság munkadokumentumában értékelt – bejelentési mentesség küszöbértékének megemlése nemzeti szinten megkönnyítette az egészségügyi és szociális jellegű általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtását. Ez ugyanis csökkentette a hatóságok adminisztratív terheit, ezáltal nagyobb jogi kiszámíthatóságot és rugalmasságot biztosított a vállalkozások számára. Ez az emelés gyakorlatilag azt mutatja, hogy az Európai Bizottság az egészségügyi és szociális szolgáltatásokat önálló sajátosságokkal rendelkező alcsoportnak tekinti az általános gazdasági érdekű szolgáltatások tágabb keretén belül.

3.6. Az EGSZB úgy véli, hogy a „szociális lakhatás” fogalom meghatározását némileg ki lehetne bővíteni. A jelenlegi fogalom meghatározás a következőképpen szól: „a szociális szolgáltatásokat ellátó vállalkozások – ideértve a szociális lakáshoz juttatással megbízott azon vállalkozásokat, amelyek hátrányos helyzetű állampolgároknak vagy olyan, kevésbé előnyös szociális helyzetben lévő csoportoknak biztosítanak lakóhelyet, amelyek korlátozott fizetőképességük következtében piaci feltételek között nem tudnak lakást találni – esetében is indokolt, hogy élhessenek az e határozatban engedélyezett, bejelentés alóli mentességgel”. Ezért fontos lenne, hogy a fogalom meghatározásba olyan más, súlyos, megfelelő módon ellenőrizhető helyzetben lévő személyeket is belefoglaljanak, akik nem a szigorú értelemben vett „hátrányos helyzetűek” vagy „kevésbé előnyös helyzetűek”, és technikailag nem „fizetéképtelenek”, vagy „korlátozottan fizetőképesek”, ilyenek például a kiszolgáltatott helyzetű személyek, köztük a kapcsolati erőszaknak kitett nők, valamint az idősek. Ezenkívül a társadalmi befogadás alapvető feltétele a lakhatáshoz való hozzáférés, az európai fiatalok helyzete indokolná a nekik szánt lakásberuházási politikákat.

3.7. Az EGSZB ismételten kéri annak további tisztázását, hogy az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtói a tevékenységük során felmerült költségeikért kapott ellentételezés mellett milyen „észszerű haszonkulcsra” tehetnek szert. Ezzel kapcsolatban az EGSZB egyetért a Régiók Bizottsága észrevételével, amely szerint „a helyi és regionális önkormányzatoknak nincsenek meg a megfelelő eszközeik az észszerű haszon referenciapontjainak meghatározására”. Az „észszerű haszonkulcs” fogalmának további pontosítása mellett a hatóságok támogatása érdekében az Európai Bizottság további iránymutatást nyújthatna ezzel kapcsolatban. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a helyi hatóságok világosan és könnyen ismerhessék meg és kezelhessék a vonatkozó szabályokat. A lehetséges észszerű haszonkulcs megállapításának magában kell foglalnia egy, a szociális és egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozásoknak a közérdek eléréséhez való konkrét hozzájárulásáról szóló értékelést.

⁽⁴⁾ HL C 323., 2022.8.26., 8. o.

⁽⁵⁾ A Bizottság 2012/21/EU határozata (2011. december 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 106. cikke (2) bekezdésének az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásával megbízott egyes vállalkozások javára közszolgáltatás ellentételezése formájában nyújtott állami támogatásra való alkalmazásáról (HL L 7., 2012.1.11., 3. o.).

3.8. Amint azt az Európai Bizottság értékelése is kiemelte, a helyzetet tovább súlyosbítja, hogy egyes tagállamok jelezték, hogy „a fogalom összetettsége miatt nem engedélyezik az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtói számára, hogy az ellentételezés részeként észszerű haszonra tegyenek szert”.

3.9. Az EGSZB úgy véli, hogy az „észszerű haszonkulcs” definíciójában előnyben kell részesíteni a szociális vállalkozásokat, amelyek kötelesek a saját alapszabályuk szerinti tevékenységeik révén termelt árrésüket újra befektetni, ezáltal gazdasági növekedést idézve elő, amely hatást ösztönözni és támogatni kell.

3.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 2012. évi ÁGÉSZ-csomag szabályainak jövőbeli kiigazítása céljából figyelembe kell venni az Európai Bíróságnak a „gazdasági tevékenység” fogalmával kapcsolatos legújabb ítélkezési gyakorlatát, amely hangsúlyozza, hogy az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz kapcsolódó konkrét tevékenységek nem feltétlenül gazdasági jellegűek. Abban az esetben, ha egy vállalkozó egyszerre végez gazdasági és nem gazdasági tevékenységeket, az elkülönített és áttekinthető számvitel nagyon hasznos eszköz az átláthatóság biztosításához és a kereszttámogatás elkerüléséhez.

3.11. Az EGSZB ismételten hangsúlyozni kívánja, hogy az egyes tagállamokon belül az egészségügyi szolgáltatások és szinte az összes gondozási szolgáltatás regionális, megyei, vagy akár települési szinten kerül megszervezésre. Ez azt jelenti, hogy egy adott ország régiói vagy megyei közötti felhasználói mobilitás nagyon korlátozott, ami még inkább kizárja a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt hiteles hatást.

3.12. Az Európai Bizottság szolgálatai értékelésükben megjegyzik, hogy minden egészségügyi és szociális szolgáltatás esetében eleve nehéz kizárni a kereskedelemre gyakorolt hatást, és hogy a támogatás viszonylag kis összege vagy a kedvezményezett vállalkozás aránylag kis mérete még nem jelenti azt, hogy az nem lehet hatással a tagállamok közötti kereskedelemre. Bár az Európai Bizottság álláspontja érthető és összhangban áll a European Coalition for Corporate Justice (ECCJ) ítélkezési gyakorlatával, az EGSZB rámutat arra, hogy a versenyt és az államközi beruházásokat úgy lehetne biztosítani, ha helyi szinten lehetővé teszik az egészségügyi és szociális szolgáltatások stabil finanszírozását, valamint ha az állami ösztönzőket megkülönböztetéstől mentesen nyitva tartják azon jogalanyok számára, amelyek egy másik tagállamból kívánnak belépni egy adott piacra.

3.13. Az érdekelt felek nagy része úgy vélte, hogy a 2012. évi csomagban szereplő „piaci hiányosság” fogalmának tisztázása – legalábbis részben – megkönnyítette az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó ÁGÉSZ-szabályoknak való megfelelést. E tekintetben az EGSZB meg kívánja jegyezni, hogy a piaci hiányosság nemcsak abban az esetben jelezhető, ha az adott szolgáltatás nem elérhető a piacon, hanem akkor is, sőt leginkább akkor, ha a piac nem képes megfelelő minőséget, valamint mindenki számára méltányos és megfizethető hozzáférést biztosítani a szolgáltatáshoz, ami negatív következményekkel jár a társadalmi kohézióra és az esélyegyenlőségre nézve.

3.14. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által megkérdezett érdekelt felek többségének véleményét, miszerint a 360/2012/EU rendeletben meghatározott jelenlegi 500 000 EUR-s felső határ nem felel meg az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetéséhez szükséges jelenlegi finanszírozási igényeknek, mivel úgy tűnik, hogy a csekély összegű támogatások felső határa sok esetben könnyen elérhető, és az állami támogatás átlagos összege 2012 óta átlagban jelentősen növekszik. Ezt a határt tovább kell emelni azon szervezetek számára, amelyek – alapszabályuk és a törvények értelmében – kötelesek az elért bevételeket visszaforgatni az általuk elérni kívánt társadalmi célnak megfelelően, hasonlóan a szociális vállalkozásokhoz ⁽⁶⁾.

3.15. A vizsgált kérdéssel kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza a Covid19-világjárvány szociális és egészségügyi szolgáltatásokra gyakorolt hatását, valamint az infláció hatását, amely az elmúlt három évben jelentősen megnövekedett. Ebből következik, hogy az egészségügyi és szociális szolgáltatások Unió-szerte betöltött stratégiai szerepére való tekintettel indokolt lenne a csekély összegű támogatások felső határát a nemrégiben javasoltnál még magasabbra emelni és az 1407/2013/EU rendeletet átdolgozni. Ezt tehát komolyan fontolóra kellene venni, még akkor is, ha az 1407/2013/EU rendelet szerinti rendes felső határ hosszabb ideig volt hatályban.

3.16. Az EGSZB megjegyzi, hogy a csekély összegű támogatásokra vonatkozóan jelenleg három pénzügyi évre 500 000 EUR-ban meghatározott küszöbérték megemlése jogbiztonságot nyújtana a gazdasági szereplőknek, valamint a szociális és egészségügyi infrastruktúrát támogatni kívánó helyi közigazgatási szervek és hatóságok számára. Számos tagállamban aggasztó az ellátáshoz való hozzáférés helyzete, és az Európai Bizottságnak támogatnia kell az ilyen területeken befektetni kívánó tagállamok erőfeszítéseit.

3.17. Amint azt A szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési terv című véleményben ⁽⁷⁾ is kifejtette, az EGSZB kiemeli a szociális gazdaság fontosságát az egészségügyi és szociális szolgáltatások szempontjából. A szociális gazdasági szereplők tevékenységét az általános gazdasági érdekű szolgáltatások ágazatára vonatkozó hozzáférési követelmények, valamint az e szereplőknek nyújtott állami támogatás keretében rendelkezésre álló támogatási összeg pontosításával kell támogatni.

⁽⁶⁾ HL C 429., 2020.12.11., 131. o.

⁽⁷⁾ HL C 323., 2022.8.26., 38. o.

3.18. Az EGSZB rámutat arra, hogy a Covid19-világjárvány és Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborújának a 2012. évi ÁGÉSZ-csomagra gyakorolt következményeit az Európai Bizottság munkadokumentuma nem elemzi teljeskörűen, de adott esetben figyelembe veszi azokat. E tekintetben érdemes megjegyezni, hogy mind a Covid19-világjárvány, mind az Ukrajna elleni invázió még relevánsabbá és döntőbbé tette az egészségügyi és szociális szolgáltatások szerepét a korábbiakhoz képest ⁽⁸⁾, és hátrányosan befolyásolta az ilyen szolgáltatások nyújtásában részt vevő szereplők tevékenységét és működését. Ezért még inkább szükség van egy olyan jogi keretre, amely képes biztosítani a szociális és egészségügyi szolgáltatások stabil, hatékony és egyszerűsített állami finanszírozását.

3.19. Az EGSZB végezetül megjegyzi, hogy az Európai Bizottság a közelmúltban megkezdte a zöld átállás finanszírozásához tartozó rugalmasabb és hatékonyabb jogi keret kidolgozását annak érdekében, hogy az uniós politikákat megfelelően hozzáigazítsa az Amerikai Egyesült Államok által elfogadott, az infláció csökkentéséről szóló jogszabályhoz. Az EU nemzetközi versenyképessége minden bizonnyal jó ok az állami támogatásokra vonatkozó jelenlegi jogi keret kiigazítására. Hasonlóképpen indokolt lenne az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra vonatkozó jelenlegi szabályok kiigazítása és megfelelő egyszerűsítése is, ami minden bizonnyal jobb szolgáltatásokat eredményezne az emberek számára, tekintettel az egyre növekvő segítségnyújtási igényekre is, amint azt a gondozókra és a gondozásban részesülőkre vonatkozó európai gondozási stratégiával kapcsolatos dokumentumok ⁽⁹⁾ is kiemelik.

3.20. Végezetül az EGSZB ismét hangsúlyozza, hogy különösen fontos az állami támogatások felhasználásának gondos nyomon követése az egészségügyi és szociális szolgáltatások területén, hogy elkerülhetők legyenek a szabálytalanságok vagy visszaélések az ilyen kritikus ágazatokban érintett gazdasági szereplők részéről.

Kelt Brüsszelben, 2023. április 27-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

⁽⁸⁾ Ezt alátámasztja a szociális és egészségügyi szolgáltatásokra fordított tagállami kiadások utóbbi években bekövetkezett növekedése is, amint azt az Európai Bizottság is kiemelte az értékelésében.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hu&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10382>

HELYESBÍTÉSEK**Helyesbítés a következőhöz: Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Az innovatív és gyorsan növekvő vállalkozások támogatása**

(Az Európai Unió Hivatalos Lapja C 190., 2019. június 5.)

(2023/C 228/26)

A címlapon, a tartalomjegyzékben és a 9. oldalon, a címben:

a következő szövegrész: „Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Az innovatív és gyorsan növekvő vállalkozások támogatása”,

helyesen: „Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban”.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU